

Pali Text Society

**The Commentary on the
Dhammapada**

EDITED BY

H. C. NORMAN, M.A.

PROFESSOR OF ENGLISH LITERATURE AT QUEEN'S COLLEGE, BENARES

VOL. II

London

PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY

BY

HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE, AMEN CORNER, E.C.

1911

LIST OF VATTHUS

V. BĀLAVAGGO.

1. Aññatarapurisa.
2. Mahākassapattherassa Saddhivihārika.
3. Ānandasēṭṭhi.
4. Gaṇṭhikabhedakacora.
5. Udāyitthera.
6. Tiṇṣamattapāṭṭheyyakabhikkhūnaṅ.
7. Suppabuddhakuṭṭhi.
8. Kassaka.
9. Sumanamālakāra.
10. Uppalavaṇṇattherī.
11. Jambukājīvaka.
12. Ahipeta.
13. Saṭṭhikūṭapeta.
14. Cittagahapati.
15. Vanavāsītissatthera.

VI. PAṆḌITAVAGGO.

1. Rādhatthera.
2. Assajipunabbasukānaṅ.
3. Channatthera.
4. Mahākappinatthera.
5. Paṇḍitasāmaṇera.
6. Lakunṭakabhaddiyatthera.
7. Kāṇamātā.
8. Pañcasatabhikkhūnaṅ.
9. Dhammikatthera.
10. Dhammasavana.
11. Pañcasata-āgantukabhikkhūnaṅ.

VII. ARAHANTAVAGGO.

1. Jivakapañha.
2. Mahākassapatthera.
3. Belaṭṭhisīsatthera.
4. Anuruddhatthera.
5. Mahākaccāyanatthera.
6. Sāriputtatthera.
7. Kosambivāsītissasāmaṇera.
8. Sāriputtattherassa Pañhavissajjana.
9. Khadiravanīyarevatatthera.
10. Aññātara-itthī.

VIII. SAHASSAVAGGO.

1. Tambadāṭhikacoraghātaka.
2. Bāhiyadāruciriyatthera.
3. Kuṇḍalakesittherī.
4. Anattapucchakabrāhmaṇa.
5. Sāriputtattherassa Mātulabrāhmaṇa.
6. Sāriputtattherassa Bhāgineyya.
7. Sāriputtattherassa Sahāyakabrāhmaṇa.
8. Dīghāyukumāra.
9. Saṅkiccāsāmaṇera.
10. Khāṇukonḍaññatthera.
11. Sappadāsatthera.
12. Paṭācārattherī.
13. Kisāgotamī.
14. Bahuputtikattherī.

V. BĀLAVAGGO.

1. AÑÑATARAPURISAVATTHU.*

‘DĪGHĀ JĀGARATO RATTĪ’ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Pasenadikosalañ c’eva aññatarañ ca purisaṇ ārabha kathesi.

Rājā kira Pasenadikosalo ekasmiṇ chaṇadivase¹ alaṅkata-paṭiyattaṇ sabbasettaṇ ekaṇ Puṇḍarikaṇ nāma hatthiṇ abhiruyha² mahantena rājānubhāvena nagaraṇ padakkhiṇaṇ karoti, ossāraṇāya³ vattamānāya leḍḍudaṇḍādīhi⁴ pothiyamāno mahājano palāyanto gīvaṇ parivattetvāpi⁵ oloketi.⁶ Evaṇ rājūnaṇ kira sudinnadānassa surakkhita-sīlassa sukatakalyāṇakammass’ etaṇ⁷ phalaṇ.⁸ Aññattarassāpi duggatapurisassa bhariyā sattabhūmakassa⁹ pāsā-dassa uparimatale¹⁰ ṭhitā ekaṇ vātapānakavātaṇ¹¹ viva-ritvā¹² rājānaṇ oloketvā va¹³ apagañchi, rañño puñnacando valāhakantaṇ¹⁴ pavitṭho viya upaṭṭhāsi; so tassā paṭi-baddhacitto hatthikkhandhato¹⁵ patanākārappatto viya hutvā

* Rogers, p. 125.

- ¹ K. channa°, S. chana°. ² C. C^a āruyha.
³ So S.; C. C^a. K. osā B. uss°. ⁴ K. leṇḍu°. ⁵ K. °itvāpi.
⁶ B. K. a. yeva. ⁷ B. K. om. sura° suka°. B. taṇ. ⁸ K. a. atha.
⁹ B. K. °ik°. ¹⁰ K. uparile. B. uparitale.
¹¹ B. vātapānassa ka°. C. C^a. pihitaka°. ¹² B. °āpetvā. ¹³ K. om. B. a. sā.
¹⁴ K. balāhakantare. ¹⁵ K. hatthipiṭṭhe ṭhito.

khippaṃ nagaraṃ¹ padakkhiṇaṃ katvā antepuraṃ pavisitvā ekaṃ vissāsikaṃ² amaccaṃ āha: ‘asukatṭhāne³ te mayā olokitapāsādo ditṭho’ ti. ‘Āma devā’ ti.⁴ ‘Tatth’ ekaṃ itthiṃ addasā’ ti. ‘Addasaṃ devā’ ti. ‘Gaccha tassā sassāmikaassāmikabhāvaṃ⁵ jānāhi’⁶ ti. So gantvā tassā sassāmikabhāvaṃ⁷ ñatvā gantvā⁸ rañño ‘sassāmikā’ ti ārocesi.⁹ Atha raññā¹⁰ ‘tena hi tassā¹¹ sāmikaṃ pakkosāhi’ ti vutte¹² gantvā ‘ehi bho¹³ rājā taṃ pakkosati’ ti āha. So¹⁴ ‘bhariyaṃ me nissāya bhayena uppanna bhavitabban’ ti cintetvā rañño āṇaṃ paṭibāhitum asakkonto gantvā rājānaṃ vanditvā aṭṭhāsi. Atha naṃ¹⁵ rājā ‘maṃ¹⁶ upaṭṭhāhi’ ti āha. ‘Alaṃ deva¹⁷ attano kammaṃ katvā tumhākaṃ suñkam dadāmi, sā eva me¹⁸ jīvika¹⁹ hotū’ ti. ‘Tava suñkena mayhaṃ attho natthi, ajja²⁰ paṭṭhāya maṃ upaṭṭhāhi’²¹ ti tassa phalakaṃ ca āvudhaṃ ca dāpesi. Evaṃ kir’ assa ahosi: ‘kiñcid ev’ assa dosaṃ āropetvā ghatetvā bhariyaṃ gaṇhissāmī’ ti. Atha naṃ so²² maraṇa-bhayabhīto appamatto²³ hutvā upaṭṭhāsi. Rājā tassa vivaraṃ²⁴ apassanto²⁵ kāmapariḷāhe²⁶ vadḍhanto²⁷ ‘ekam²⁸

¹ K. °ra°.

² B. °akaṃ. S. °ikāmaccaṃ.

³ B. a. gantvā.

⁴ K. a. kiṃ passasāti, om. addasā ti.

⁵ B. sasāmikabhāvaṃ asāmikabhāvaṃ.

⁶ K. jānā.

⁷ B. sāmika°.

⁸ K. āg°.

⁹ K. āha rocesi.

¹⁰ B. rājā.

¹¹ K. C. om. C^a. sasāmikaṃ.

¹² B. S. vutto. K. a. so.

¹³ K. tvaṃ bho, om. taṃ.

¹⁴ B. a. cintesi.

¹⁵ B. om.

¹⁶ C. K. om. B. a. ito paṭṭhāya.

¹⁷ K. a. ahaṃ.

¹⁸ B. ghare yeva me.

¹⁹ K. so. suñko.

²⁰ K. B. ajjato.

²¹ C. C^a. upaṭṭhāhā.

²² B. ath’ assa.

²³ K. a. va.

²⁴ K. antaraṃ.

²⁵ B. a. so.

²⁶ B. kāmarāga°.

²⁷ B. °nte.

²⁸ K. evam.

assa dosaṃ āropetvā rājāṇaṃ¹ karissāmī' ti² pakkosāpetvā evam āha: 'ambho ito yojanamatthake³ nadiyā asukaṭṭhānaṃ nāma gantvā sāyaṃ mama nahānavelāya kumuduppālāni c'eva aruṇavaṇṇamattikaṃ⁴ ca āhara; sace tasmiṃ khaṇe na āgacchasi⁵ āṇaṃ⁶ te karissāmī' ti. Sevako kira catūhi dāsehi patikiṭṭhataro,⁷ dhanakkītādayo hi dāsā⁸ 'sīsaṃ me rujati⁹ piṭṭhiṃ me rujati' ti vatvā acchituṃ labhanti yeva, sevakass'¹⁰ etaṃ natthi, ānattakammaṃ¹¹ kātum eva vaṭṭati' ti¹² tasmā so 'avassaṃ mayā gantabbaṃ, kumuduppalehi saddhiṃ aruṇavaṇṇamattikā nāma nāga-bhavane uppajjati, ahaṃ kuhiṃ labhissāmī' ti cintento¹³ maraṇabhayaabhīto gebaṃ gantvā 'bhadde niṭṭhitaṃ me bhattaṃ' ti āha. 'Uddhanamatthake sāmī' ti.¹⁴ So yāva bhattam otarati tāva sandhāretuṃ asakkonto ulūkenā kañjiyaṃ harāpetvā¹⁵ yathāladhena vyañjanena saddhiṃ allam eva bhattaṃ pacchijaṃ opīletvā¹⁶ ādāya yojanikaṃ maggaṃ pakkhanto,¹⁷ tassa gacchantass' eva bhattaṃ pakkaṃ ahoṣi. So anucchiṭṭhaṃ¹⁸ katvā¹⁹ thokaṃ bhattaṃ²⁰ apanetvā bhuñjanto ekaṃ addhikaṃ²¹ disvā 'mayā apanītaṃ²² thokaṃ anucchiṭṭhaṃ bhattam eva atthi, gahetvā bhuñja sāmī' ti.²³ So gaṇhitvā²⁴ bhuñji, itaro pi bhuñjitvā ekaṃ

¹ K. rājadaṇḍaṃ. Cf. I. 194. ² K. a. cintetvā taṃ.

³ K. pañcayo°.

⁴ K. °vatti° al. B. °vati°.

⁵ K. nāg°.

⁶ K. rājadaṇḍaṃ.

⁷ C. C^a. pakīṭṭh°. B. K. kiliṭṭhataro. B. a. va.

⁸ K. dāsadāsi.

⁹ K. rujjh°.

¹⁰ S. tass'.

¹¹ K. ānati°. B. ānattikaṃ.

¹² B. om.

¹³ B. °tvā.

¹⁴ K. a. āha.

¹⁵ K. taṇḍulaṃ sakañjikaṃ ah°. B. °kaṃ.

¹⁶ K. odahitvā. C. C^a. °āpetvā.

¹⁷ C. pakkhandanto. S. pakkanto. B. °ndo.

¹⁸ S. anucci°.

¹⁹ B. a. va.

²⁰ K. om.

²¹ K. a. purisaṃ.

²² B. apanetvā ṭhapitaṃ.

²³ K. bhuñjāhī ti.

²⁴ K. so pi taṃ gahetvā.

bhattamuttḥiṅ udake khipitvā mukhaṅ vikkhāletvā mahantaena saddena 'imasmiṅ nadīpadese adhivatthā nāgasupaṇṇā devatā¹ vacanaṅ me suṇantū' ti,² 'rājā mayhaṅ āṇaṅ kātukāmo³ "kumuduppalamālehi⁴ saddhiṅ aruṇavaṇṇamattikaṅ āharā" ti maṅ āṇāpesi, addhikamanussassa ca me bhattaṅ dinnāṅ taṅ sahaṣṣānisāsaṅ, udake macchānaṅ dinnāṅ taṅ satānisāsaṅ, ettakaṅ puññaphalaṅ tumbhākaṅ taṅ⁵ pattiṅ katvā demi,⁶ mayhaṅ kumuduppalamālehi saddhiṅ aruṇavaṇṇamattikaṅ āharathā' ti tikkhattuṅ anu-sāvesi.⁷ Tattha adhivattho⁸ nāgarājā taṅ saddaṅ sutvā mahallakavesena tassa santikaṅ gantvā 'kiṅ vadesī' ti āha. So punappuna⁹ pi tath' eva vatvā 'mayhaṅ taṅ pattiṅ dehī' ti vutte, 'demi sāmī' ti āha;¹⁰ puna pi 'dehī' ti vutte, 'demi sāmī' ti āha.¹¹ Evaṅ so dve tayo vāre pattiṅ āharāpetvā kumuduppalehi saddhiṅ aruṇavaṇṇamattikaṅ adāsi.

Rājā pana¹² cintesi: 'manussā nāma bahumantā;¹³ sace so kenaci upāyena labheyya, kiccaṅ me na nipphajjeyyā' ti, so kālass'¹⁴ eva dvāraṅ pidahāpetvā muddikaṅ attano santikaṅ āharāpesi. Itaro pi puriso rañño nahānavelāyam eva gantvā¹⁵ dvāraṅ alabhanto dvārapālaṅ pakkositvā 'dvāraṅ vivarā' ti āha. 'Na sakkā¹⁶ vivarituṅ, rājā kālass' eva muddikaṅ rājagehaṅ āharāpesī' ti. So 'rājadūto 'ham¹⁷ vivarā'¹⁸ ti vatvāpi dvāraṅ alabhanto 'natthi me idāni jīvitaṅ, kin nu kho karissāmī' ti cintetvā dvārassa

¹ K. °ṇṇadevatāyo.

² K. om.

³ K. kāretu°.

⁴ B. K. kumuduppalehi, so *infra*.

⁵ B. K. om.

⁶ B. dammi.

⁷ K. anuss°.

⁸ B. K. °tthā. C. °tvā. C^a. °tto.

⁹ B. K. puna.

¹⁰ B. K. demī ti āha, so *infra*.

¹¹ S. om. puna pi . . . sāmī ti.

¹² K. pi. B. om.

¹³ B. K. bahumāyā.

¹⁴ C. K. sakāl°.

¹⁵ K. āg°. B. evāg°.

¹⁶ K. sakkomi.

¹⁷ K. om. B. ahaṅ, and a. dvāraṅ.

¹⁸ K. vivarāhī.

uttarummāre¹ mattikapiṇḍaṇ² khipitvā tassūpari pupphāni laggetvā mahāsaddaṇ karonto 'ambho nagaravāsino mayā rañño ānattiyā katabhāvaṇ³ jānātha,⁴ rājā maṇ akāraṇena vināsetukāmo' ti tikkhattuṇ viravitvā 'kattha nu kho gacchissāmī' ti cintento⁵ 'bhikkhū nāma muduhadayā, vihāraṇ gantvā nipajjissāmī' ti sannitṭhānam akāsi. Ime hi nāma⁶ sattā sukhitakāle bhikkhūnaṇ atthibhāvam pi⁷ ajānitvā dukkhābhībhūtakāle⁸ vihāraṇ gantukāmā⁹ honti; tasmā so pi 'aññaṇ me tāṇaṇ natthī' ti vihāraṇ gantvā ekasmiṇ phāsukaṭṭhāne nipajji.¹⁰ Rañño pi taṇ rattiy niddaṇ alabhantassa taṇ itthiy anussarantassa kāmaparilāho uppajji.¹¹ So cintesi: 'vibhātakkaṇe¹² eva¹³ taṇ purisaṇ ghātetvā¹⁴ itthiy ānessāmī' ti. Tasmiṇ khaṇe¹⁵ satṭhiyojanikāya Lohakumbhiyā nibbattā cattāro purisā pakkaṭṭhitāya¹⁶ ukkhaliyā taṇḍulaṇ¹⁷ viya samparivattakaṇ¹⁸ paccamānā tiṇsavassasahasseehi¹⁹ hetṭhimatalaṇ²⁰ patvā aparehi tiṇsavassasahasseehi puna mukhavaṭṭiyaṇ pāpuṇiṇsu²¹; te sīsaṇ ukkhipitvā aññamaññaṇ oloketvā ekekaṇ gāthaṇ vattukāmā²² vattuṇ asakkontā ekekaṇ akkharāṇ vatvā parivattitvā²³ Lohakumbhim eva pavitṭhā. Rājā niddaṇ alabhanto majjhimayāmasamanantare taṇ saddaṇ

¹ B. upari°.² K. matikā°.³ B. gata°.⁴ K. jānātha.⁵ B° tvā.⁶ K. om.⁷ K. a. natthibhāvaṇ pi.⁸ K. °bhūtā. B. °bhūtā va.⁹ B. a. va.¹⁰ B. a. atha. K. a. atha kho.¹¹ K. °ajjati.¹² K. bhāvita°.¹³ B. K. yeva.¹⁴ K. ghātāpetvāna. B. °āpetvā.¹⁵ B. a. yeva.¹⁶ B. pakkuth°. K. paku°.¹⁷ K. ukkhiliyā taṇḍulā. B. taṇḍulā.¹⁸ K. °kā. B. °vattantā.¹⁹ S. B. tiṇsāya, va°.²⁰ K. C^a. °tale.²¹ Cf. F. J. III. 43. Lohakumbhijātaka.²² K. a. taṇ. B. a. taṇ gāthaṇ.²³ K. °etvā.

sutvā bhīto utrastamānaso¹ ‘kin nu kho mayhaṅ jīvitantarāyo² bhavissati udāhu³ aggamahesiyā⁴ udāhu me rajjaṅ vinassati’⁵ ti cintento⁶ sakalarattiṅ akkhīni⁷ nimmilituṅ⁸ nāsakkhi. So aruṇuggamanakāle⁹ eva¹⁰ purohitaṅ¹¹ pakko-sāpetvā ‘ācariya mayā¹² majjhimayāmasamanantare mahantā bheravasaddā sutā “rajjassa vā mahesiyā vā mayhaṅ vā kassa antarāyo bhavissati” ti na jānāmi, tena me tvaṅ pakkosāpito’ ti āha. ‘Mahārāja kin¹³ te saddā sutā’ ti. ‘Ācariya “du” iti “sa” iti “na” iti “so” iti¹⁴ ime sadde assosiṅ, imesaṅ hi nipphattiṅ upadhārehi’ ti. Brāhmaṇassa mahāandhakāraṅ pavitṭhassa viya na kiñci paññāyi;¹⁵ “na jānāmi” ti vutte pana lābhasakkāro me parihāyissati’ ti, bhāyivā ‘bhāriyaṅ¹⁶ mahārājā’ ti āha. ‘Kiṅ ācariyā’ ti. ‘Jīvitantarāyo te¹⁷ paññāyatī’ ti. So diguṇaṅ¹⁸ bhīto ‘ācariya atthi kiñci¹⁹ paṭighātakāraṇaṅ’ ti. ‘Atthi²⁰ mahārāja, mā bhāyi, ahaṅ tayo vede²¹ jānāmi’ ti.²² ‘Kiṅ pana²³ laddhuṅ vaṭṭati’ ti. ‘Sabbasatayaññaṅ yajitvā jīvitaṅ labhissasi devā’ ti. ‘Kiṅ laddhuṅ vaṭṭati’ ti.²⁴ ‘Hatthisataṅ assasataṅ²⁵ usabhasataṅ dhenusataṅ ajasataṅ²⁶ urabbhasatam kukkuṭasataṅ sūkarasataṅ dārakasataṅ dārikāsataṅ’ ti evaṅ ekekaṅ paṇajātiṅ sataṅ²⁷ sataṅ

1 C^a. B. utrāsa°.

3 B. a. me.

5 B. vinassissati.

7 C^a. akkhī.

8 B. °velāya.

11 C. por°.

13 S. a. ti. K. a. nu.

15 B. K. °ati.

17 C. C^a. om.

19 B. a. pana.

21 B. bede.

23 K. om.

25 K. assā°.

26 B. a gadrabhasa° ājaññaasa°.

27 B. °jātisataṅ, om. sataṅ.

2 B. °yaṅ vā.

4 B. a. vā.

6 K. cintetvā.

8 S. B. °etuṅ.

10 K. yeva.

12 S. K. om.

14 B. ititi.

16 K. a. saddaṅ.

18 B. K. dvi°.

20 K. a. pi.

22 K. a. rājā.

24 K. om. kiṅ . . . ti.

katvā gaṇhāpento¹ ‘sace² migajātim eva gaṇhāpessāni³
 “attano khādanīyam eva gaṇhāpeti”⁴ ti vakkhanti’ ti,⁵
 tasmā hatthiassamanusse pi⁶ gaṇhāpesi. Rājā ‘mama
 jīvitam eva mayhaṇ lābho’⁷ ti cintetvā, ‘sabbapāṇe sīghaṇ
 gaṇhathā’ ti āha. Āṇattamanussā adhikatare gaṇhiṇsu.
 Vuttam pi c’ etaṇ Kosalasaṇyutte:⁸ ‘Tena kho pana
 samayena rañño Pasenadi⁹-Kosalassa mahāyañño paccu-
 patṭhito hoti, pañca ca¹⁰ usabhasatāni pañca ca vacchata-
 ratāni¹¹ pañca ca vacchatarīsatāni pañca ca ajasatāni¹²
 pañca ca urabbhasatāni¹³ thūnūpanītāni¹⁴ honti yaññatt-
 hāya, ye pi ’ssa te¹⁵ honti dāsā ti vā pessā¹⁶ ti vā kamma-
 karā¹⁷ ti vā te pi daṇḍatajjitā bhayatajjitā assumukhā
 rudamānā¹⁸ parikkammāni karonti, mahājano¹⁹ attano
 attano nātīnaṇ²⁰ atthāya paridevamāno mahāsaddam akāsi,
 paṭhaviyaṇ²¹ udriyanasaddo²² viya ahosi.²³ Mallikā devī²⁴
 rañño santikaṇ gantvā, ‘kin nu kho²⁵ mahārāja indriyāni
 apākatikāni kilantarūpāni viya paññāyathā’ ti.²⁶ ‘Kiṇ

1 B. °eti.

3 C^a. °esissāmi.5 B. *only*.

7 K. lābho hoti for ma° lā°.

9 C. Pasenadissa.

11 B. vacchasa°. K. assatari°.

12 B. ājañña°.

13 K. a. pañca sūkarasatāni, pañca kukkuṭasatāni, pañca dhenusatāni. B. a. pa° dhe° pa° ku°.

14 B. K. *om*.

16 B. pesā. K. dāsī.

18 B. K. rod°.

20 B. K. puttadhītuñā°.

21 S. paṭhavī°. B. K. mahāpaṭhavī°.

22 B. undriyana°. K. udriyasaddo.

23 K. hoti. B. K. a. atha.

24 B. K. a. taṇ saddaṇ sutvā.

25 K. te for nu kho. B. a.

26 B. K. S. a. puechi.

2 B. a. pi.

4 B. °ssatī.

6 K. *om*.

8 Saṇyutta, I. 75.

10 K. *om*.15 K. *om*.

17 K. °ārā.

19 B. °janakāyo.

tuyhaṅ¹ Mallike tvaṅ mama kaṇṇamūle² āsīvisam pi gacchantaṅ³ na jānāsī' ti. 'Kiṅ pan' etaṅ devā' ti⁴. 'Rattibhāge me evarūpo nāma saddo suto, svāhaṅ⁵ purohitaṅ pucchitvā, "jīvitantarāyo te paññāyati" ti, "sabba-satayaññaṅ yajitvā jīvitaṅ labhissasī" ti sutvā⁶ "mama jīvitam eva mayhaṅ lābho" ti ime pāṇe gaṇhāpesin' ti. Mallikā devī⁷ 'andhabālo'si mahārāja kiñcāpi mahābhakkho'si, anekasūpavikatikaṅ⁸ doṇapākaṅ⁹ bhuñjasi, dvīsu ratṭhesu rajjaṅ kāresi, paññā pana te mandā' ti āha. 'Kasmā¹⁰ evaṅ¹¹ vadesī' ti.¹² 'Kahaṅ tayā aññassa maraṇena aññassa jīvitalābho diṭṭhapubbo, andhabālassa brāhmaṇassa kathaṅ gahetvā kasmā mahājanassa upari dukkhaṅ khipasi;¹³ Dhuravihāre¹⁴ sadevakassa lokassa aggapuggalo atītādisu appatīhataññaṅ Satthā vasati, taṅ pucchitvā tass' ovādaṅ karohī' ti.¹⁵ Rājā sallahukehi yānehi Mallikāya saddhiṅ vihāraṅ gantvā maraṇabhayatajjito kiñci vattuṅ asakkonto¹⁶ vanditvā ekamantaṅ nisīdi. Atha naṅ Satthā 'handa kuto nu¹⁷ tvaṅ mahārāja¹⁸ āgacchasi divādivassā' ti paṭhamatarāṅ ālapi.¹⁹ So tuṅhī eva²⁰ nisīdi. Tato Mallikā²¹ Tathāgatassa²² ārocesi: 'bhante rañña kira majjhimayāma-samanantare saddo²³ suto, atha naṅ²⁴ purohitassa ārocesi, purohito²⁵ "antarāyo te bhavissati, tassa²⁶ paṭighātathāya²⁷

¹ K. om.² S. B. °lena.³ K. āg°.⁴ K. a. ajja.⁵ K. so 'haṅ.⁶ B. vatvā.⁷ K. om.⁸ C. C^a. K. °vikatiṅ. B. K. a. °byañjana°.⁹ K. pamānakaṅ.¹⁰ K. a. bhadde.¹¹ B. a. devī.¹² K. a. Mahārāja.¹³ B. ukkhipissati.¹⁴ K. Dhunara°.¹⁵ B. a. vutte. Atha kho. K. a. a° kho.¹⁶ B. K. a. Satthāraṅ.¹⁷ K. om.¹⁸ C. C^a. om.¹⁹ K. samudācari.²⁰ B. yeva.²¹ K. Mahāllikā!²² B. K. Bhagavato.²³ B. dusaddo.²⁴ B. ath' eso.²⁵ B. a. taṅ sutvā.²⁶ K. a. antarāyassa.²⁷ B. K. °tanatthāya.

sabbasataṅ¹ pāṇe gaḥetvā tesañ galalohitena² yaññe yitṭhe³ jīvitaṅ labhissasī ” ti āha, rājā pāṇe gaṇhāpesi, tenāyaṅ mayā idha ānīto’ ti. ‘Evaṅ kira mahārāja’ ti. ‘Evaṅ bhante’ ti. ‘Kiṅ te⁴ saddo suto’ ti. So attano sutaniyāmena⁵ ācikkhi. Tathāgatassa⁶ taṅ sutvā va ekobhāsaṅ⁷ ahoṣi,⁸ atha naṅ⁹ āha : ‘mā bhāyi mahārāja, tava antarāyo natthi, pāpakammīno sattā attano dukkhaṅ āvikaronto¹⁰ evaṅ āhaṅsū ti. ‘Kim pana tehi bhante katan’ ti¹¹. Bhagavā tesañ kammaṅ ācikkhituṅ ‘tena hi mahārāja suṇāhi’ ti vatvā atītaṅ āhari :

‘Atite¹² vīsativassasahasāyukesu¹³ manussesu Kassapo bhagavā loke uppajjitvā vīsatiyā¹⁴ khīṇāsavasahasseehi saddhiṅ cārikaṅ caramāno Bārāṇasiṅ¹⁵ agamāsī. Bārāṇasīvāsino dve pi tayo pi bahutarāpi ekato hutvā āgantukadānaṅ¹⁶ pavattayaṅsu. Tadā Bārāṇasiyaṅ cattālīsa-cattālīsa-koṭivibhavā¹⁷ cattāro setṭhiputtā¹⁸ sahāyakā ahesuṅ ; te mantayaṅsu’ : amhākaṅ gehe bahu dhaṇaṅ, tena kiṅ karomā ti, ‘evarūpe Buddhe cārikaṅ caramāne dānaṅ¹⁹ dassāma puññaṅ²⁰ karissāma sīlaṅ rakkhissāmā’ ti tesu eko pi avatvā,²¹ eko tāva evam āha : ‘tikhiṇaṅ suraṅ pivantā madhuramaṅsaṅ khādantā vicarissāma, idaṅ amhākaṅ jīvitaṅ saphalan’²² ti. Aparo pi evam āha :²³ ‘tivassika-

¹ B. °sate.² K. °ehi.³ B. yajite.⁴ C. C^a. om. S. kin ti te.⁵ B. °en’ eva.⁶ B. °to.⁷ B. °so.⁸ B. a. ti.⁹ K. a. Satthā.¹⁰ B. adhvāsetuṅ asakkontā.¹¹ K. a. atha. B. a. atha kho.¹² B. K. a. Bārāṇasiyaṅ.¹³ K. om. °vassa°.¹⁴ B. vīsati°.¹⁵ B. K. °iyaṅ.¹⁶ B. °kānaṅ dā°.¹⁷ B. K. om. one cattālīsa°.¹⁸ B. a. hutvā.¹⁹ K. om.²⁰ B. K. pūjaṅ (B. pū° ka° after sīlaṅ ra°).²¹ K. om. pi av°.²² B. °itaphalan. S. °itassa pha°.²³ B. a. devasikaṅ.

gandhasālibhattaṅ¹ nānaggarasehi bhuñjantā² vicarissāmā³ ti. Aparo pi evam āha : ‘nānappakāraṅ khajjavikatiṅ³ pacāpetvā khādantā vicarissāmā’ ti. Aparo pi evam āha : ‘samma aññaṅ kiñci na karissāma, “dhaṇaṅ dassāmā” ti vutte anicchamānā⁴ nāma natthi,⁵ dhaṇaṅ payojetvā payojetvā⁶ pāradārikakammaṅ karissāmā’ ti. ‘Sādhu sādhu’ ti sabbe tassa kathāya⁷ atṭhaṅsu. Te tato paṭṭhāya abhirūpānaṅ itthīnaṅ dhaṇaṅ pesetvā pesetvā⁸ vīsativassasahasasāni pāradārikakammaṅ katvā kālakatā⁹ Avīcimahāniraye¹⁰ nibbattā,¹¹ te¹² ekaṅ buddhantaṅ niraye¹³ paccitvā tattha kālaṅ katvā niraye¹⁴ pakkāvasesena saṭṭhiyojanikāya Lohakumbhiyā nibbattitvā¹⁵ tiṅsavassasahasasehi¹⁶ hetṭhimatalaṅ patvā puna pi tiṅsāya vassasahasasehi kumbhimukhaṅ¹⁷ patvā ekekaṅ gāthaṅ vattukāmā hutvā¹⁸ vattaṅ asakkonto ekekaṅ akkharāṅ vatvā puna parivattitvā kumbhim¹⁹ eva pavitṭhā; vadehi mahārāja paṭhamaṅ te kiṅ saddo nāma suto’ ti. “Du” iti bhante’²⁰ ti. Satthā tena aparipuṇṇaṅ katvā vuttaṅ gāthaṅ paripuṇṇaṅ katvā dassento evam āha :

‘Dujjivitaṅ ajīvimha²¹ ye sante²² na dadamhase²³
vijjamānesu bhogesu dīpaṅ nākamha²⁴ attano’ ti.

¹ S. °aka°. K. °taṇḍilasāli°.

² K. bhuñjitvā.

³ S. khajjaka°. B. pūvakhajjaka°.

⁴ B. a. itthi. K. a. itthiyo after nāma.

⁵ B. K. a. tasmā.

⁶ K. B. palobhetvā. B. om. one.

⁷ B. vacanaka°.

⁸ K. om.

⁹ B. K. kālaṅ katvā.

¹⁰ B. K. om. °mahā°.

¹¹ B. °ttitvā.

¹² K. om.

¹³ K. om.

¹⁴ B. K. om.

¹⁵ B. °etvā.

¹⁶ B. S. tiṅsāya va°.

¹⁷ K. Lohakumbhiyā mu°. B. °bhimu°.

¹⁸ K. a. taṅ pi.

¹⁹ B. K. Lohaku°.

²⁰ K. a. saddo.

²¹ K. °hā.

²² B. K. yesaṅ no.

²³ K. dadā°.

²⁴ S. nākamma. B. nākammaṃ.

Atha rañño imissā gāthāya atthaṅ pakāsetvā, 'kin te mahārāja dutiyasaddo tatiyasaddo catutthasaddo suto' ti pucchitvā, 'evaṅ nāmā' ti vutte avasesaṅ paripūrento :¹

'Satthiṅ² vassasahassāni paripuṇṇāni sabbaso niraye paccamānaṅ kadā anto bhavissati.
Natthi anto kuto anto na anto paṭidissati,
tadā hi pakataṅ pāpaṅ mama tuyhañ ca mārisa.³
So hi⁴ nūna ito gantvā yoniṅ laddhāna mānusiṅ⁵
vadaññū sīlasampanno kāhāmi kusalaṅ bahuṅ' ti,

paṭipāṭiyā imā gāthā⁶ vatvā⁷ atthaṅ pakāsetvā⁸ 'iti kho⁹ mahārāja te¹⁰ cattāro janā ekekaṅ gāthaṅ vattukāmā¹¹ vattuṅ asakkontā ekekam eva¹² akkharāṅ vatvā¹³ puna taṅ¹⁴ Lohakumbhim eva pavitthā' ti āha. Raññā kira¹⁵ Pasenadikosalena tassa saddasea sutakālato paṭṭhāya te heṭṭhā bhassanti,¹⁶ evaṅ¹⁷ ajjāpi ekaṅ vassasahassaṅ¹⁸ nātikkamanti. Rañño taṅ desanaṅ sutvā mahāsaṅvego uppajji.¹⁹ So 'bhāriyaṅ vat' idaṅ parādārikakammaṅ²⁰ nāma, ekaṅ²¹ kira buddhantaṅ niraye paccitvā tato cutā²² satthiyojanikāya Lohakumbhiyā nibbattitvā tattha satthi-vassasahassāni paccitvā evam pi nesaṅ dukkhā muccana-kālo²³ na paññāyati, aham pi paradāre sinehaṅ katvā

¹ K. a. āha.

² K. B. °ī.

³ K. °sā.

⁴ B. K. °haṅ.

⁵ K. B. mānussiy.

⁶ K. gāthāyo.

⁷ B. yojetvā and a. atha Satthā.

K. a. atha Satthāraṅ.

⁸ B. °anto.

⁹ K. om. iti kho.

¹⁰ B. om.

¹¹ B. om.

¹² K. om.

¹³ B. a. te.

¹⁴ B. om.

¹⁵ C. C^a. om.

¹⁶ C^a. bhavissanti. K. °nta.

¹⁷ B. eva and a. iti kho. S. yeva.

¹⁸ B. °ssā.

¹⁹ B. °ati.

²⁰ K. paradāra°.

²¹ B. evaṅ.

²² K. cutānaṅ.

²³ B. K. °ñc°.

sabbarattiṅ niddaṅ na labhiṅ, idāni¹ ito paṭṭhāya para-dāre² mānasaṅ na bandhissāmī' ti cintetvā Tathāgataṅ āha: 'bhante ajja me³ rattiya dīghabhāvo ñāto' ti. So pi⁴ puriso tatth' eva nisinno taṅ kathaṅ sutvā 'laddho me balavapaccayo'⁵ ti Satthāraṅ⁶ āha: 'bhante raññā tāva ajja rattiya dīghabhāvo ñāto, ahaṅ pana hiyyo sayam eva⁷ yojanassa dīghabhāvaṅ aññāsin'⁸ ti.⁹ Satthā dvinnam pi kathaṅ saṅsandetvā¹⁰ 'ekaccassa¹¹ ratti dīghā hoti, ekaccassa yojanaṅ¹² dīghaṅ hoti, bālassa pana saṅsāro dīgho hoti'¹³ ti vatvā dhammaṅ desento imaṅ gātham āha:

60. 'Dīghā jāgarato ratti dīghaṅ santassa yojanaṅ dīgho bālānaṅ saṅsāro saddhammaṅ avijānatan' ti.

Tattha dīghā ti ratti nām' esā tiyāmamattā va jāgarantassa¹⁴ pana dīghā¹⁵ hoti, diguṇā tiguṇā¹⁶ viya hutvā khāyati, tassā¹⁷ dīghabhāvaṅ attānaṅ maṅkuṇasaṅghassa¹⁸ bhattaṅ katvā yāva suriyuggamanā samparivattakaṅ¹⁹ semāno²⁰ mahākusīto pi subhojanaṅ²¹ bhuñjitvā sirisayane sayamāno kāmabhogī pi na jānāti, sabbarattiṅ pana²² padhānaṅ padahanto yogāvacaro ca dhammakathaṅ²³

¹ K. n' idāni (*om. na. after*).

³ B. *om.*

⁵ B. paccayo.

⁷ B. *om.* sayam eva.

⁹ K. a. attha!

¹¹ S. ekassa, *bis.*

¹³ K. *om.* hoti *twice.* B. *om.* *here.*

¹⁴ C^a. S. jaggantassa.

¹⁶ S. diguṇadiguṇā. B. dvi^o ti^o.

¹⁸ B. paṅuṇaṅ sa^o. *Skt.* matkuṇa.

¹⁹ B. °ttassa.

²¹ B. rasabho^o.

²³ K. dhammaṅ.

² C. C^a. parassa dāre.

⁴ B. *om.*

⁶ K. a. vanditvā.

⁸ B. °sī.

¹⁰ B. saṅsandhitvā.

¹² K. a. pana.

¹⁵ C. C^a. a va.

¹⁷ K. a. rattiya.

²⁰ K. B. sayamāno.

²² B. *om.*

kathento dhammakathiko¹ ca āsanasaṃpāde nisīditvā² dhammaṃ suṇanto³ sīsarogādhipuṭṭho hatthapādacchedādiṃ⁴ patto⁵ vedanābhībhūto ca rattiṃ maggaṃ paṭipanno addhiko⁶ ca jānāti. Yojanan ti yojanam pi catugāvuta-mattam⁷ eva santassa pana⁸ kilantassa⁹ dīghaṃ hoti diguṇaṃ¹⁰ viya khāyati, sakaladivasaṃ hi maggaṃ gantvā kilanto paṭipathaṃ āgacchante¹¹ disvā ‘purato gāmo¹² kīvadūro’ ti pucchitvā¹³ thokaṃ gantvā aparam pi pucchati, tenāpi ‘yojanan’ ti vutto¹⁴ puna¹⁵ thokaṃ pi gantvā aparam pi pucchati¹⁶ so pi ‘yojanan’ ti vadati, so ‘pucchita-pucchitakāle¹⁷ “yojanan” ti¹⁸ vadati, dīghaṃ vat’ idaṃ¹⁹ yojanaṃ dve tiṇi yojanāni viya maññe’²⁰ ti. Bālānan ti idhalokaparalokatthaṃ pana ajānanantānaṃ bālānaṃ saṃsāravatṭassa pariyaṇaṃ kātuṃ asakkontānaṃ yaṃ satta-tiṇṣabodhapakkhikadhammabhedā²¹ saddhammaṃ²² ūtvā saṃsārasa antaṃ karonti taṃ saddhammaṃ avijānataṃ saṃsāro dīgho²³ nāma,²⁴ so hi attano dhammatāya evaṃ dīgho nāma.²⁵ Vuttam pi c’ etaṃ: ‘Anamataggāyaṃ bhikkhave saṃsāro pubbā²⁶ koṭi na paññāyatī’ ti.²⁷ Bālānaṃ pana pariyaṇaṃ kātuṃ asakkontānaṃ atidīgho vā²⁸ ti.

¹ K. dhammathiko *om.* ca.

² B. K. thatvā.

³ K. a. va.

⁴ K. hatthacchedāni.

⁵ B. puṭṭho. B. K. a. vā.

⁶ K. adikajano *om.* ca. jā°.

⁷ B. °gāvutam. K. °pamānam.

⁸ K. *om.*

⁹ K. a. taṃ.

¹⁰ B. K. dvi° and B. a. tiguṇaṃ.

¹¹ B. °ntaṃ.

¹² B. kiṃvadūro gāmo. S. °dūre.

¹³ K. a. yojanan ti vutte.

¹⁴ B. vutte.

¹⁵ K. *om.*

¹⁶ K. paraṃ pucchitvā tenāpi.

¹⁷ B. °itā °nti.

¹⁸ S. °an t’eva.

¹⁹ K. ekaṃ.

²⁰ K. maññuti.

²¹ K. °bodhipakkhiya°.

²² K. dhammaṃ.

²³ K. atidīgho.

²⁴ C. C^a. a. hoti.

²⁵ K. *om.* nāma. B. *om.* so hi to nāma.

²⁶ K. pubbā°.

²⁷ K. *om.* Saṃyutta II. 187.

²⁸ K. *om.* B. yevā.

Desanāvasāne so puriso sotāpattiphalañ patto, aññe pi bahū sotāpattiphalādīni pattā, mahājanassa sātthikā dhammadesanā jātā ti.

Rājā Satthāraṇṇ vanditvā gacchanto va¹ te satte bandhanā mocesi, tattha itthipurisā bandhanā muttā sīsaṇṇ nahāyivā² sakāni gehāni gacchantā ‘ciraṇṇ jīvatu no ayyā Mallikā devī yaṇ³ nissāya jīvitaṇṇ labhimhā’ ti Mallikāya guṇaṇṇ⁴ kathayaṇṇsu.⁵ Sāyaṇhasamaye dhammasabhāyam pi⁶ kathaṇṇ samutthāpesum : ‘aho paṇḍitā vatāyaṇṇ Mallikā, attano paññaṇṇ nissāya ettakassa janassa jīvitadānaṇṇ⁷ adāsī’ ti.⁸ Satthā āgantvā ‘kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā’ ti pucchitvā, ‘imāya nāmā’ ti vutte, ‘na⁹ bhikkhave Mallikā idān’ eva attano paññaṇṇ nissāya mahājanassa jīvitadānaṇṇ deti, pubbe pi adāsī yevā’ ti vatvā¹⁰ tam atthaṇṇ pakāsento atītaṇṇ āhari :

‘Atīte Bārāṇasiyaṇṇ rañño¹¹ putto ekaṇṇ nigrodharukkhaṇṇ upasaṅkamitvā tattha nibbattāya devatāya āyācito¹² ‘sāmi devarāja imasmiṇṇ Jambudīpe ekasatarājāno¹³ ekasataagga-mahesiyo,¹⁴ sac’ āhaṇṇ pitu accayena¹⁵ rajjaṇṇ labhissāmi etesaṇṇ galalohitena baliṇṇ¹⁶ karissāmī’ ti. So pitari kālakate rajjaṇṇ patvā ‘devatāya me ānubhāvena rajjaṇṇ pattāṇṇ, balim¹⁷ assa karissāmī’ ti¹⁸ mahatiyā senāya nikkhamitvā ekaṇṇ rājānaṇṇ attano vase vattetvā tena saddhiṇṇ aparam

¹ B. yeva.

² B. nhatvā. S. nahātā.

³ B. ti taṇṇ. K. imaṇṇ.

⁴ B. guṇakathaṇṇ.

⁵ K. a. bhikkhū, B. after sā°.

⁶ B. K. om.

⁷ K. mahājanaṇṇi°.

⁸ B. K. a. atha (B. om.) Satthā gandhakuṭiyaṇṇ nisinno (B. a. va) tesāṇṇ bhikkhūkathaṇṇ (B. °naṇṇ ka°) sutvā gandhakuṭito nikkhamitvā va dhammasabhāyaṇṇ (B. °sabhaṇṇ) pavisitvā paññatāsane (B. °tte ās°) nisīdi (B. °tvā).

⁹ K. na before idān’.

¹⁰ B. a. Satthā.

¹¹ K. °sīrañño.

¹² B. K. āyāci.

¹³ S. ekasataṇṇ, bis.

¹⁴ C. B. om. °agga°.

¹⁵ K. paccayena.

¹⁶ K. °kamman and a. te.

¹⁷ K. patto balikammaṇṇ, om. assa. B. balikammam.

¹⁸ B. a. so.

pi¹ aparam pī ti sabbarājāno attano vase katvā² saddhiṃ
 aggamahesīhi³ ādāya gacchanto⁴ ‘Ugghasenassa nāma sabba-
 kanīṭṭhassa rañño⁵ Dinnā⁶ nāma aggamahesī garugabbhā,
 taṇ ohāya āgantvā ettakaṇ jaṇaṇ⁷ visapānakaṇ pāyetvā
 māressāmī’ ti rukkhamūlaṇ soḍhāpesi. Devatā cintesi :
 ‘ayaṇ rājā ettake rājāno gaṇhanto “ maṇ nissāya gahitā
 ime ”’⁸ ti cintetvā tesañ galalohitena mayhaṇ baliṇ⁹ kātu-
 kāmo, sace panāyaṇ ete ghātessati Jambudīparājavaṇso¹⁰
 ucchijjissati,¹¹ rukkhamūle¹² pi me asuci bhavissati,¹³
 sakkhissāmi nu kho etaṇ¹⁴ nivāretun’ ti sā upadhārentī,¹⁵
 ‘nāhaṇ sakkhissāmī’ ti ñatvā, aññaṇ devataṇ upasaṅka-
 mitvā¹⁶ tam atthaṇ ārocetvā ‘tvaṇ sakkhissasī’ ti āha.
 Tāya¹⁷ paṭikkhittāpi¹⁸ aññaṇ¹⁹ pī ti evaṇ sakālacakkavāla-
 devatānaṇ* upasaṅkamitvā tehi pi paṭikkhittā²⁰ catunnaṇ
 mahārājānaṇ santikaṇ gantvā²¹ ‘mayaṇ na sakkoma,
 amhākam pana rājā amhehi puññaena ca paññāya²² ca
 viṣiṭṭho, taṇ pucchā’ ti vadiṇsu. Sā gantvā Sakkassa tam
 atthaṇ ārocetvā ‘deva sace tumhesu appossukkataṇ āpan-
 nesu khattiyavaṇso ucchijjissati tassa²³ paṭisaraṇaṇ hothā’

¹ K. om. pi.² K. a. te.³ C^a. °siṇhi.⁴ K. ācchanto.⁵ B. °ṭṭhara°.⁶ K. om. ra° Di° nā° ā°. B. Dhammadinnā.⁷ K. ekaṇ rājānaṇ.⁸ B. gahitā ti. C. C^a. gahitāya me (*read* gahitā-y-ime?).

K. gaṇhati, om. me ti ci°.

⁹ K. balikammaṇ.¹⁰ C^a. pe° rā° K. °rājūnaṇ va°.¹¹ B. upacchijjissati.¹² B. K. °mūlaṇ.¹³ K. asabhaṇ vissati.¹⁴ K. taṇ.¹⁵ B. om. sā upa°.¹⁶ C^a. °tvāna.¹⁷ S. tāva.¹⁸ K. °ttāya¹⁹ S. *rep.* *B. °āyo.²⁰ K. om. tehi pi pa°.²¹ K. a. tehi pi paṭikkhitakāle uppannaṇ bhayaṇ na mayaṇ
 patibāhituṇ sakkhissāmā ti vute, Sakka pasaṅkamitvā tam
 atthaṇ, etc.²² S. paññaena !²³ K. °sā °anti tesañ.

ti āha. Sakko 'aham pi naṇ¹ paṭibāhituṇ na² sakkhis-
sāmi, upāyaṇ pana te vakkhāmi' ti vatvā upāyaṇ ācikkhi :
'gaccha tvaṇ rañño passantass' eva rattavatthaṇ nivāsetvā
attano rukkhato nikkhamitvā³ gamanākāraṇ⁴ dassehi,⁵ atha
tam⁶ rājā "devatā⁷ gacchati nivattāpessāmi"⁸ ti nānappa-
kārena yācissati, atha naṇ vadeyyāsi : " tvaṇ⁹ 'ekasataṇ
rājāno saddhiṇ aggamahesihi ānetvā tesāṇ galalohitena¹⁰
baliṇ karissāmi' ti mayhaṇ āyācitvā Uggasenassa rañño¹¹
deviṇ ohāya āgato,¹² nāhaṇ tādisassa musāvādissa¹³ baliṇ
paṭicchissāmi"¹⁴ ti evaṇ kira vutte rājā taṇ ānāpessati,¹⁵ eā
rañño dhammaṇ desetvā tattakassa janassa¹⁶ jīvitadānaṇ
dassati' ti iminā kāraṇena Sakko devatāya¹⁷ upāyaṇ
ācikkhi. Devatā tathā akāsi,¹⁸ rājā pi taṇ ānāpesi. Sā
āgantvā tesāṇ rājūnaṇ pariyante nisinnam pi attano rājā-
nam eva vandi,¹⁹ rājā 'mayi sabbarājajetthake²⁰ tṭhite
sabbakanitthaṇ²¹ vandatī'²² ti tassā kujjhi. Atha naṇ sā
āha : 'kiṇ mayhaṇ tayi paṭibaddhaṇ, ayaṇ pana me sāmiko
issariyassa dātā,²³ imaṇ²⁴ avanditvā kasmā taṇ²⁵ vandis-
sāmi' ti. Rukkhadevatā passantass' eva tassa²⁶ janassa
'evaṇ bhadde²⁷ evaṇ bhadde' ti vatvā taṇ pupphamutṭhinā

¹ B. om.³ K. °anto.⁵ S. a. ti.⁷ K. a. me.⁹ C. ti. C^a. ti tvaṇ.¹¹ K. °narañño.¹³ B. °assa.¹⁵ K. ānessati.¹⁶ K. etakasa mahāja°. B. ettakassa.¹⁷ K. a. imaṇ.¹⁹ C^a. vanditvā. B. vanditvā nisīdi.²⁰ K. B. sabbaje°.²¹ B. K. a. attano sāmikaṇ.²³ B. dāyako²⁵ K. taṇ kasmā.²⁶ B. K. mahā° for tassa.² K. om. na.⁴ K. aññuga°.⁶ K. naṇ.⁸ C^a. °min. S. a. nan.¹⁰ K. °lohitehi.¹² K. m-āgato.¹⁴ B. K. sampācchāmi.¹⁸ K. a. atha.²² K. °sī.²⁴ B. taṇ.²⁷ B. K. once.

pūjesi. Puna rājā¹ āha :² ‘sace maṇ na vandasi³ maṇṇaṇ rajjasirīdāyikaṇ⁴ mahānubhāvaṇ devataṇ kasmā na vandasi’ ti. ‘Mahārāja tayā attano puññaṇ patvā⁵ rājāno gahitā, na devatāya gahetvā dinnā’ ti. Puna pi taṇ devatā ‘evaṇ bhadde’⁶ ti vatvā tath’ eva pūjesi. Puna sā rājānaṇ āha : ‘tvaṇ “devatāya me ettakā⁷ rājāno gahetvā dinnā” ti vadesi; idāni te devatāya uparivātapasse⁸ rukkho agginā daḍḍho, sā taṇ aggiṇ nibbāpetuṇ kasmā nāsakkhi,⁹ yadi evaṇ mahānubhāvā’ ti. Puna pi taṇ devatā¹⁰ ‘evaṇ bhadde’ ti vatvā tath’ eva pūjesi. Sā kathayamānā ṭhitā rodi c’ eva¹¹ hasi ca; atha naṇ rājā ‘kiṇ ummattikāsi jātā’¹² ti āha.¹³ ‘Kasmā deva evaṇ vadesi, na mādisiyo¹⁴ ummattikā hontī’ ti. ‘Atha¹⁵ kiṇkāraṇā rodasi c’ eva¹⁶ hasi cā’ ti.¹⁷ ‘Suṇāhi mahārāja, ahaṇ¹⁸ atīte kuladhitā hutvā patikule¹⁹ vasantī sāmikassa sahāyakaṇ pāhunakaṇ āgataṇ²⁰ disvā tassa bhattaṇ pacitukāmā ‘maṇsaṇ āharā’ ti dāsiyā kahāpaṇaṇ datvā tāya maṇsaṇ alabhitvā āgatāya²¹ “natthi maṇsan” ti vutte²² gehassa pacchimabhāge²³ sayitāya elikāya²⁴ sīsaṇ chinditvā bhattaṇ sampādesiṇ, sāhaṇ ekissā elikāya sīsaṇ chinditvā niraye²⁵ pakkāvasesena tassā lomagaṇānāya²⁶ sīsacchedaṇ²⁷ pāpuṇiṇ, tvaṇ ettakaṇ janaṇ²⁸ vadhitvā kadā dukkhā muccissasi²⁹

¹ K. a. taṇ.² K. a. bhadde.³ K. C. vandissasi.⁴ S. B °akaṇ. K. a. evaṇ.⁵ B. K. puññaṇ ṭhatvā.⁶ B. rep., so *infra*.⁷ B. ettake.⁸ B. °vāma°.⁹ B. na sakkhissati, *om.* kasmā.¹⁰ K. a. sādhu.¹¹ K. ca.¹² B. *om.*¹³ C. C^a. taṇ disvā.¹⁴ B. mādisitthiyo.¹⁵ B. K. a. naṇ.¹⁶ K. a. puna.¹⁷ K. a. āha.¹⁸ K. a. hi.¹⁹ B. paṭi°!²⁰ B. *om.*²¹ C. K. °tā.²² K. a. tasmi.²³ K. pacchā°.²⁴ K. eligāya.²⁵ B. K. a. paccitvā.²⁶ K. a. mama.²⁷ S°. anaṇ, so *infra*.²⁸ B. rājānaṇ, so *infra*.²⁹ B. °ñc°. K. °tīti.

evaṃ mahantaṃ ca dukkhaṃ anussaranti rodin'¹ ti vatvā
imaṃ gātham āha :

‘Ekissā² kaṇṭhaṃ chetvāna lomagaṇanāya paccayin³;
bahunnaṃ kaṇṭhe⁴ chetvāna⁵ kathaṃ kāhasi khat-
tiyā ’ ti.⁶

‘ Atha kasmā hasi ’⁷ ti. “ Etasmā dukkhā⁸ mutta ’ mhī ”
ti tussitvā⁹ mahārājā ’ ti. Puna pi taṃ devatā¹⁰ ‘ evaṃ
bhaddhe ’ ti vatvā pupphamuṭṭhinā pūjesi. Rājā ‘ aho me
bhāriyaṃ¹¹ kammaṃ, ayaṃ kira ekaṃ¹² elikaṃ vadhitvā
niraye¹³ pakkāvasesena tassā lomagaṇanāya sīsacchedaṃ
pāpuṇi, ahaṃ ettakaṃ janaṃ vadhitvā kadā sotthiṃ pāpu-
nissāmī ’ ti sabbe rājāno mocetvā attano mahallakatare
vanditvā daharatarānaṃ añjaliṃ paggayha¹⁴ sabbe khamā-
petvā sakasakaṭṭhānam¹⁵ eva pahīṇi.’

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā ‘ evaṃ bhikkhave
na idān’ eva Mallikā¹⁶ attano paññaṃ nissāya mahājanassa
jīvitadānaṃ deti, pubbe pi adāsi yevā ’ ti vatvā atītaṃ¹⁷
samodhānesi : ‘ tadā Bārāṇasirājā Pasenadikosalo ahosi,
Dinnā¹⁸ devī Mallikā¹⁹ rukkhadevatā²⁰ aham evā ’ ti, evaṃ
atītaṃ samodhānetvā puna dhammaṃ desento ‘ bhikkhave

¹ K. rodāmī.

² B. elikāya.

³ K. pacissaṃ. B. paccissaṃ.

⁴ K. rājūnaṃ kaṇṭhaṃ.

⁵ B. chinditvāna.

⁶ K. a. rājā.

⁷ C. C^a. hasin. S. hasitan. B. tvaṃ haṣi. K. te hasitan.

⁸ K. bahu dukkhaṃ anubhavitvā idha.

⁹ K. a. tasmā hasi.

¹⁰ K. a. sādhu.

¹¹ C. atibh^o, for aho me bh^o.

¹² B. a. va.

¹³ K. a. paccitvā.

¹⁴ S. °gahetvā.

¹⁵ K. °ne va.

¹⁶ K. a. devī.

¹⁷ K. jātaṃ.

¹⁸ K. B. Dhammadinnā.

¹⁹ K. a. ahosi.

²⁰ S. devatā.

pāṇātipāto nāma na kattabbayuttako,¹ pāṇātipātino² hi dīgharattaṃ socantī³ ti vatvā imaṃ gātham⁴ āha :⁵

‘Evañ ce sattā jāneyyuaṃ dukkhāyaṃ jātisambhavo
na paṇo paṇinaṃ haññe, paṇaghātī hi socatī’ ti.
Kumuduppalānīta duggatasevakassa vatthuaṃ.⁶

2. MAHĀKASSAPATTHERASSA SADDHIVIHĀRIKAVATTHU.⁷

Caraṇ ce nādhi gaccheyyā ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Sāvattiyaṃ viharanto Mahākassapattherassa saddhivihārikaṃ ārabha kathesi. Desanā Rājagahe samuṭṭhitā.

Theraṃ kira Rājagahaṃ nissāya⁸ Pippaliguhāyaṃ⁹ viharantaṃ¹⁰ dve saddhivihārikā upaṭṭhahisū. Tesu eko sakkaccaṃ vattaṃ karoti, eko tena kataṃ¹¹ attanā kataṃ viya dassento mukhodakadantakatṭhānaṃ paṭiyāditabhāvaṃ ṇatvā ‘bhante mukhodakadantakatṭhāni¹² paṭiyāditāni mukhaṃ dhovathā’ ti vadati, pādadhovananaṃ hānādīkāle pi evam eva vadeti. Itaro¹³ cintesi : ‘ayaṃ niccakālaṃ mayā kataṃ attanā kataṃ viya katvā dasseti, hotu kattabbayuttam¹⁴ assa karissāmī’ ti tassa bhūñjitvā supantass’ eva¹⁵ nahānodakaṃ tāpetvā ekasmiṃ kuṭe¹⁶ katvā piṭṭhi-koṭṭhake ṭhapesi,¹⁷ udakatāpanabhājane pana nālimattaṃ

¹ K. aka°, for na ka°.

² K° to.

³ K. °atī.

⁴ B. imā gāthā. F. J. I. 168.

⁵ K. B. a. ‘idha socati pecca socati pāpakārī ubhayattha socati, so socati so ca (B. om.) vihaññati disvā kammakiliṭṭham attano’ ti (= Dh. 15).

⁶ K. Kosalavatthu. B. Aññatarapurisavatthu paṭhamaṃ.

⁷ Cf. F. J. III. 71. Kuṭidūsakajātaka.

⁸ K. upani°.

⁹ K. B. °gūh°.

¹⁰ K. B. vasantaṃ.

¹¹ B. rep. S. taṃ ka°.

¹² K. a. me.

¹³ B. a. pi.

¹⁴ S. C^a. °akam. B. kattabbam.

¹⁵ K. a. so.

¹⁶ K. kaṭe. B. ghaṭe.

¹⁷ K. ṭhatvā.

udakaṃ sesetvā usumaṃ muñcantaṃ t̥hapesi. Itaro sāya-
 ṇhasamaye¹ pabujjhivā usumaṃ nikkhantaṃ disvā ‘uda-
 kaṃ tāpetvā koṭṭhake t̥hapitaṃ bhavissatī’ ti vegena gantvā
 theraṃ vanditvā, ‘bhante koṭṭhake udakaṃ t̥hapitaṃ, nahā-
 yathā’ ti vatvā therena saddhiṃ yeva koṭṭhakaṃ pāvīsi.
 Thero udakaṃ apassanto ‘kahaṃ udakaṃ āvuso’ ti āha.
 Daharo aggisālaṃ gantvā bhājane ulūkaṃ otāretvā tucchā-
 bhavaṃ ṇatvā, ‘passa² dhuttassa³ kammaṃ, tucchabhā-
 janam uddhane āropetvā kuhiṃ gato,⁴ ahaṃ “koṭṭhake
 udakan” ti saññāya ārocesin’ ti ujjhāyanto ghaṭaṃ ādāya
 titthaṃ agamāsi. Itaro pi⁵ pitṭhikoṭṭhakato⁶ udakaṃ
 āharitvā koṭṭhake t̥hapesi. Thero cintesi: ‘ayaṃ daharo
 udakaṃ⁷ tāpetvā “koṭṭhake t̥hapitaṃ etha⁸ nahāyathā” ti
 vatvā idāni ujjhāyanto ghaṭaṃ ādāya titthaṃ gacchati,⁹
 kin nu kho etan’ ti upadhārento, ‘ettaṃ kālaṃ esa
 daharo iminā katavattaṃ¹⁰ attanā kataṃ viya pakāsetī’ ti
 ṇatvā sāyaṃ āgantvā nisinnassa ovādaṃ adāsi: ‘āvuso
 bhikkhunā nāma attanā¹¹ katam eva “katan” ti vattaṃ
 vaṭṭatī no akataṃ, tvaṃ idān’ eva “koṭṭhake udakaṃ t̥ha-
 pitaṃ nahāyatha bhante” ti vatvā mayi pavisitvā t̥hite
 ghaṭaṃ ādāya ujjhāyanto gacchasi, pabbajitassa nāma evaṃ
 kātuṃ na¹² vaṭṭatī’ ti. So ‘passatha¹³ therassa kammaṃ,
 udakamattaṃ¹⁴ nissāya maṃ¹⁵ evaṃ vadesī¹⁶ ti kujjhivā
 punadivase therena saddhiṃ piṇḍāya na¹⁷ pāvīsi. Thero
 itarena saddhiṃ ekaṃ padesaṃ agamāsi. So tasmiṃ gate
 therassa upatṭhākakulaṃ gantvā, ‘thero kahaṃ bhante’ ti

¹ K. sāyaṇhe.

² K. passatha.

³ K. B. duṭṭhassa. S. duccittassa.

⁴ K. a. ti.

⁵ K. B. om. pi.

⁶ So S. B. Others °ke.

⁷ K. B. a. me.

⁸ K. ettha. B. a. bhante.

⁹ C^a. K. a. ti. B. a. thero.

¹⁰ K. kataṃ. B. kataṃ va°.

¹¹ B. a. va.

¹² C. K. om.

¹³ C. passa.

¹⁴ B. S. a. nāma.

¹⁵ C. K. om.

¹⁶ K. vadatī.

¹⁷ C^a. om.

puṭṭho, 'therassa aphāsukaṇ jātaṇ, vihāre eva¹ nisinno' ti āha. 'Kiṇ pana bhante laddhuṇ vaṭṭatī' ti. 'Evarūpaṇ kira nāma āhāraṇ dethā' ti² vuttaniyāmen' eva sampādetvā adāṇsu. So antarāmagge va taṇ³ bhattaṇ bhuñjitvā vihāraṇ gato. Thero pi gataṭṭhāne mahantaṇ sukhumanṇ vatthaṇ labhitvā attanā saddhiṇ gatadaharassa adāsi, so taṇ rajitvā attano nivāsanapārupanaṇ akāsi. Thero puna-divase taṇ⁴ upaṭṭhākakulaṇ gantvā 'bhante tumbhākaṇ kira "aphāsukaṇ jātan" ti⁵ amhehi daharena vuttaniyāmen' eva paṭiyādetvā āhāro pesito, paribhuñjitvā vo⁶ phāsukaṇ jātan⁷ ti vutte⁸ tuṇhī ahosi, vihāraṇ pana gantvā taṇ daharaṇ sāyaṇ⁹ vanditvā nisinnaṇ evam āha: 'āvuso tayā kira hiyyo evaṇ¹⁰ nāma kataṇ idaṇ pabbajitānaṇ ananucchavikaṇ, viññattiṇ katvā bhuñjituṇ na vaṭṭatī'¹¹ ti āha.¹² So kujjhivā there āghātaṇ bandhi:¹³ 'purimadivasaṇ¹⁴ udakamattaṇ nissāya maṇ musāvādiṇ¹⁵ katvā ajja attano upaṭṭhākakule bhattamuṭṭhiyā bhuttakāraṇā maṇ "viññattiṇ katvā bhuñjituṇ na vaṭṭatī" ti vadesi,¹⁶ vattham pi tena attano upaṭṭhākass' eva dinnāṇ, aho therassa bhāriyaṇ kammaṇ jānissām' assa¹⁷ kattabbayuttakan' ti. Punadivase there gāmaṇ piṇḍāya¹⁸ pavisante sayāṇ vihāre ohīyitvā daṇḍaṇ gahetvā paribhogabhājanāni¹⁹ bhinditvā, therassa paṇṇasālāya²⁰ aggiṇ datvā yaṇ na jhāyati taṇ muggarena paharanto bhinditvā nikkhamitvā palāto.²¹ Kālaṇ katvā Avicimahāniraye nibbatti.

¹ K. B. yeva.

² B. a. vutte tena.

³ K. B. om. va taṇ.

⁴ K. om.

⁵ K. om.

⁶ B. te.

⁷ K. jānan (!).

⁸ K. a. so.

⁹ K. a. āgantvā.

¹⁰ K. B. idaṇ.

¹¹ C^a. vadḍh^o, corr. from vaṭṭ^o.

¹² K. B. om. āha.

¹³ B. S. °itvā.

¹⁴ K. °se.

¹⁵ K. °aṇ.

¹⁶ B. vadati. S. vadeti.

¹⁷ K. °mi 'ssa.

¹⁸ B. om.

¹⁹ K. °nādīni.

²⁰ B. °sālaṇ.

²¹ B. a. so.

Mahājano kathaṃ samuṭṭhāpesi :¹ ‘therassa kira saddhivihāriko ovādamattaṃ asahanto kujjhivā paṇṇasālaṃ jhāpetvā palāto’ ti. Ath’ eko bhikkhu aparabhāge Rājagahā nikkhamivā Satthāraṃ datṭhukāmo Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā² Satthārā³ paṭisanthāraṃ katvā ‘kuto āgato ’sī’ ti puṭṭho, ‘Rājagahato bhante’ ti āha. ‘Mama puttassa Mahākassapassa khamañīyaṃ’ ti. ‘Khamañīyaṃ bhante,⁴ eko paṇ’ assa saddhivihāriko ovādamatte⁵ kujjhivā paṇṇasālaṃ jhāpetvā palāto’ ti. Satthā ‘na so idān’ eva ovādaṃ sutvā kujjhi,⁶ pubbe pi kujjhi yevā ti, na idān’ eva kuṭṭiṃ dūsesi,⁷ pubbe pi dūsesi⁸ yevā’ ti vatvā atītaṃ āhari :

‘Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahamadatte rajjaṃ kārente Himavanta-padese eko siṅgilasakuṇo⁹ kulāvakaṃ katvā vasi. Ath’ ekadivasaṃ deve vassante eko makkato sītena kammaṃ na taṃ padesaṃ agamāsi. Siṅgilo taṃ disvā gātham āha :¹⁰

‘Manussass’ eva te sīsaṃ hatthapādā ca vānara,¹¹
atha kena nu vaṇṇena agāraṃ te na vijjati’ ti

āha. Makkato ‘kiñcāpi me hatthapādā ca¹² atthi, yāya pana paññāya vicāretvā agāraṃ kareyya¹³ sā¹⁴ paññā natthi’ ti cintetvā tam atthaṃ pakāsetukāmo¹⁵ imaṃ gātham āha :

‘Manussass’ eva me sīsaṃ hatthapādā ca siṅgila
y’ āhu setṭhā manussessu sā me paññā na vijjati’ ti.

Atha nam ‘evarūpassa tava kathaṃ gharāvāso ijjhissati’
ti garahanto siṅgilo imaṃ gāthadvayam¹⁶ āha :

¹ B. Ca. °esuṃ.

² K. a. atha.

³ B. °raṃ.

⁴ B. a. ti.

⁵ B. K. °ttena.

⁶ B. kujjhati (so *infra*).

⁷ K. B. dūseti (so *infra*).

⁸ C. dūsi.

⁹ K. siṅgala°. C^a. siṅgili°.

¹⁰ B. om. gā° āha.

¹¹ K. ya bānaraṃ.

¹² K. om.

¹³ K. B. °yyaṃ.

¹⁴ S. B. a. me.

¹⁵ K. ñāpetu°. B. viññāp°, om. tam atthaṃ.

¹⁶ C. C^a. imaṃ gātham. S. imā gāthā. K. gātha°.

‘Anavaṭṭhitacittassa lahucittassa dūbhino¹
niccaṇ addhuvasīlassa sukhabhāvo na vijjati.
So karass’ ānubhāvaṇ tvaṇ² vītivattassu³ sīliyaṇ
sītavātaparittāṇaṇ karassu kuṭikaṇ⁴ kapī’ ti.

Makkaṭo⁵ ‘ayaṇ maṇ⁶ anavaṭṭhitacittaṇ lahucittaṇ
mittadūbhīṇ addhuvasīlaṇ karoti, idāni ’ssa sukhabhāvaṇ⁷
dassissāmī’⁸ ti kulāvakaṇ viddhaṇsetvā⁹ vippakiri. Sakuṇo
tasmiṇ kulāvakaṇ gaṇhante¹⁰ ekena passena nikkhamitvā
palāyi.’

Satthā imaṇ dhammadesanaṇ¹¹ āharitvā jātakaṇ samodhā-
nesi: ‘tadā makkaṭo kuṭidūsakabhikkhu ahosi, siṅgila-
sakuṇo¹² Kassapo’¹³ ti jātakaṇ samodhānetvā ‘evaṇ
bhikkhave na idān’ eva pubbe pi so¹⁴ ovāde¹⁵ kujjhitvā
kuṭiṇ dūsesi,¹⁶ mama puttassa Kassapassa evarūpena bālena
saddhiṇ vasanato ekass’¹⁷ eva nivāso seyyo’ ti vatvā imaṇ
gātham āha :

61. ‘Caraṇ ce nādhigaccheyya seyyaṇ sadisam attano
ekacariyaṇ¹⁸ daḥaṇ kayirā natthi bāle sahāyatā’ ti.

Tattha caraṇ ti catuiriyaṇpathacāraṇ¹⁹ agahetvā manasā-
cāro veditabbo, kalyāṇamittaṇ pariyesanto ti attho. Sey-
yaṇ sadisam attano ti attano sīlasamādhipaṇṇāgūṇehi

¹ K. B. dubbhino (*al.* dubbh°).

² J. karassu ānubhāvaṇ. S. karass’ ānubhāvattaṇ.

³ S. °issu.

⁴ J. kuṭavaṇ.

⁵ K. *a.* pana.

⁶ B. *om.*

⁷ B. mittadubbhibhāvaṇ.

⁸ K. na dassāmī. S. °essāmī.

⁹ B. vidhaṇsitvā.

¹⁰ B. *a.* eva. K. *a.* yeva.

¹¹ C. C^a. desanaṇ.

¹² C. siṅgala°.

¹³ J. aham evā. B. *a.* ahosī.

¹⁴ K. *om.* pi so.

¹⁵ B. ovādakkhaṇe.

¹⁶ B. °eti.

¹⁷ B. ekakass’.

¹⁸ B. ekacc°.

¹⁹ K. *om.* catu.

adhikatarañ vā sadisañ¹ vā na² labheyya c' eva.³ Ekacariyañ ti⁴ etesu hi seyyañ labhamāno silādīhi⁵ vaḍḍhati, sadisañ labhamāno na parihāyati, hīnena⁶ pana saddhiñ ekato vasanto ekato va⁷ sambhogañ⁸ karanto silādīhi parihāyati,⁹ tena vuttañ : evarūpo puggalo na sevitabbo na bhajitabbo na payirupāsitaḥ aññatra anukampāya aññatra anuddayāyā¹⁰ ti, tasmā sace kāruññañ paṭicca¹¹ 'ayañ mañ nissāya silādīhi¹² vaḍḍhissatī' ti¹³ tasmā¹⁴ puggalā¹⁵ kiñci apaccāsiṅsanto¹⁶ tañ saṅgaṇhituñ¹⁷ sakkoti, icc' etañ kusalañ, no ce sakkoti, ekacariyañ daḥhañ kayirā¹⁸ ekibhāvam¹⁹ eva thirañ katvā sabbairiyāpāthesu²⁰ eko va vihareyya; kiṅkāraṇā? Natthi bāle saḥāyatā²¹ cūlasīlañ majjhimasīlañ mahāsīlañ²² dasa kathāvatthūni terasa dhutaṅgagaṇā²³ vipassanāgaṇaṇ²⁴ cattāro maggā cattāri phalāni tisso vijjā cha²⁵ abhiññā ayañ saḥāyatāgaṇo,²⁶ bālañ nissāya natthi ti.

Desanāvasāne āgantuko bhikkhu sotāpatti phalañ patto.

¹ So F. B. K. S. But C. saṅmānañ and C^a. sammāna point to a more attractive reading, samānañ; cf. Abhidh. 530, samāno sadiso tulyo.

² C^a. om. vā na.

³ K. ce.

⁴ K. om. ek^o ti.

⁵ C. C^a. a. ca.

⁶ K. hinnena om. pana.

⁷ B. om.

⁸ B. S. sambhogaparibhogañ.

⁹ C^a. a. ti. K. hi for pari.

¹⁰ B. anuda^o.

¹¹ K. paccati (!),

¹² K. °dīni.

¹³ S. om.

¹⁴ K. B. tamhā. C^a. om.

¹⁵ K. C. S. °lo.

¹⁶ B. °īs^o.

¹⁷ K. °gah^o.

¹⁸ K. °rāthā.

¹⁹ B. ekikābh^o.

²⁰ K. sabbir^o.

²¹ K. °ikā and a. saḥāyatā nāma.

B. a. ti saḥāyā nāma.

²² K. om.

²³ S. °gaṇo.

²⁴ K. B. °ṇā. F. corr. °ñānañ.

²⁵ K. chal. S. chal.

²⁶ B. sah^o ediso gaṇo.

aññe pi bahū sotāpattiphalādīni pāpuñṇisu, desanā mahājanassa sātthikā ahoṣi¹ ti.

Mahākassapattherassa saddhivihārikassa vatthūṇ².

3. ĀNANDASEṬṬHIVATTHU.

Puttā³ m' atthī ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā Sāvattḥiyaṇ viharanto Ānandaseṭṭhiṇ ārabba kathesi.

Sāvattḥiyaṇ kira Ānandaseṭṭhī nāma asītikoṭivibhavo mahāmaccharī ahoṣi. So anvaddhamāsaṇ⁴ ñātake sannipātetvā puttāṇ Mūlasiriṇ nāma tīsu velāsu evaṇ ovadati: ‘‘ imaṇ⁵ cattālīsakoṭidhanaṇ bahun ’’ ti mā saññaṇ kari,⁶ vijjamānaṇ na dātabbaṇ, navaṇ navaṇ⁷ nipphādetabbaṇ, ekekam pi⁸ hi kahāpaṇaṇ⁹ vayaṇ¹⁰ karontassa pana¹¹ khīyat' eva, tasmā :

Añjanānaṇ khayaṇ disvā upacikānañ ca ācayaṇ madhūnaṇ ca samāhāraṇ paṇḍito gharam āvase' ti.

So aparena samayena attano pañcamahānidhiṇ puttassa ācikkhitvā¹² mānanissito¹³ maccheramalamalino kālaṇ katvā—tass' eva nagarassa ekasmiṇ dvāragāmake¹⁴ caṇḍālānaṇ kulasaḥassaṇ paṭivasati—tattḥ' ekissā caṇḍāliya

¹ K. jātā, om. ti.

² K. Kassapāntevāsikkadusakavatthū. B. °kavatthū, and a dutīyaṇ.

³ K. puta. B. putta.

⁴ C^a. °māse. B. °ḍḍha°.

⁵ K. ovadi idaṇ. B. idaṇ.

⁶ K. sa° mā kari. C. C^a. akari.

⁷ B. dhanaṇ.

⁸ K. om.

⁹ K. °añ ca.

¹⁰ B. khayavayaṇ.

¹¹ K. pata narassa before ka°. B. dhanaṇ. K. a. dh° bahu pi.

¹² K. B. S. anāc°.

¹³ K. pamānanisinno. B. dhana°.

¹⁴ K. gādvāre.

kucchismiṅ paṭisandhiṅ gaṇhi. Rājā tassa kālakiriyaṅ sutvā puttam assa Mūlasiriṅ pakkosāpetvā seṭṭhitṭhāne ṭhapesi. Tam pi¹ caṇḍālakulasahassaṅ ekato va² bhatiyā kammaṅ katvā jīvamānaṅ tassa paṭisandhigahaṇato paṭṭhāya n' eva bhatiṅ labhati³ na yāpanamattato paraṅ⁴ bhattapiṇḍam pi.⁵ Te 'mayaṅ etarahi kammaṅ karontāpi⁶ na labhāma, amhākaṅ antare kālakaṇṇiyā bhavitabban' ti dve koṭṭhāsā hutvā yāva tassa mātāpitāro visuṅ honti tāva vibhajitvā 'imasmiṅ kule kālakaṇṇī uppannā'⁷ ti⁸ tassa mātaraṅ⁹ nihariṅsu. Sāpi yāv' assā so kucchigato¹⁰ tāva yāpanamattakam¹¹ pi kicchena labhitvā puttaṅ vijāyi. Tassa hatthā ca pādā ca akkhīni ca kaṇṇā ca nāsā ca mukhañ ca na¹² yathātṭhāne ahesuṅ. So evarūpena aṅga-vekallena¹³ samannāgato paṅsupisācako viya ativirūpo¹⁴ ahoṣi; evaṅ sante pi taṅ mātā na¹⁵ pariccaji, kucchiyaṅ¹⁶ vasitaputtasmiṅ hi sineho balavā hoti. Sā taṅ kicchena posayamānā taṅ ādāya gatadivase kiñci alabhitvā gehe katvā¹⁷ sayam eva gatadivase bhatiṅ labhati.¹⁸ Atha naṅ piṇḍāya caritvā jīvitusamatthakāle¹⁹ kapālakaṅ²⁰ hatthe ṭhapetvā 'tāta mayaṅ²¹ taṅ nissāya mahādukkhaṅ pattā, idāni na sakkoma²² taṅ posetuṅ, imasmiṅ nagare kapaṇa-

¹ K. pana.² K. om.³ K. vadati, om. na.⁴ K. yāpananamataṅ tato pa°. B. °mattaṅ pi. Na tato pa°.⁵ K. a. na labhati. B. om. pi.⁶ K. a. piṇḍamataṅ pi. B. a. piṇḍabhattaṅ pi.⁷ K. nibbato.⁸ K. a. yatvā.⁹ C. C^a. mātāpitāro. S. a. pi.¹⁰ C. C^a. om. so. B. assa. K. yāva tasmiṅ kucchigate.¹¹ B. °mattam.¹² B. before ahesuṅ.¹³ K. B. °vi°.¹⁴ K. vir°. C. ativiya vir°.¹⁵ K. na mātā om. naṅ.¹⁶ K. mātuku°.¹⁷ K. gehe ṭhapetvā.¹⁸ B. patilabhati.¹⁹ K. B. S. °tuṅ.²⁰ K. sā kapālaṅ.²¹ C^a. mayā.²² B. °mi.

ddhikādīnaṃ¹ paṭiyattabhattāni² atthi, tattha bhikkhāya³ caritvā jīvāhī⁴ ti taṃ vissajjesi. So gharapaṭipāṭiyā caranto Ānandasetthikāle nibbattaṭṭhānaṃ⁵ gantvā jātissaro hutvā attano gehaṃ pāvīsi, tīsu naṃ⁶ dvāraakoṭṭhakesu na koci sallakkhesi, catutthadvāraakoṭṭhake⁷ Mūlasirisetthiputtakā⁸ disvā ubbiggahadayā parodiṃsu.⁹ Atha naṃ setthipurisā¹⁰ 'nikkhama¹¹ kālakaṇṇi' ti pothentā niharantā¹² saṅkārattāne khipiṃsu. Satthā Ānandattherena pacchāsamaṇena piṇḍāya caranto¹³ therāṃ oloketvā tena puṭṭho taṃ pavattiṃ ācikkhi.¹⁴ Thero Mūlasiriṃ pakkosāpesi,¹⁵ mahājanakāyo sannipati.¹⁶ Satthā Mūlasiriṃ āmantetvā 'jānāsi etan' ti pucchitvā, 'na jānāmi' ti vutte, 'pitā¹⁷ te Ānandasetthi' ti vatvā¹⁸ asaddahantaṃ 'Ānandasetthi puttassa te mahānidhiṃ¹⁹ ācikkhāhī' ti ācikkhāpetva saddahāpesi. So Satthāraṃ saraṇaṃ agamāsi. Satthā²⁰ tassa dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

62. 'Puttā²¹ m' atthi dhanāṃ m' atthi²² iti bālo vihaññati;
attā hi attano natthi, kuto puttā kuto dhanan' ti.

¹ C. C^a. kapani°. K. kappakādīnaṃ. B. S. °addhi°.

² K°. tā.

³ K. B. bhikkhaṃ.

⁴ K. jīvā.

⁵ B. pubbani°. S. nivuttha°.

⁶ B. pana.

⁷ B. catutthe dvā°.

⁸ B. °ino pu°.

⁹ K. °o hutvā parodi.

¹⁰ K. Mūlasirisetthi°.

¹¹ B. °mma.

¹² K. °etvā °itvā kaḍhitvā. B. °etvā °itvā.

¹³ K. B. a. taṃ ṭhānaṃ patto.

¹⁴ B. °itvā.

¹⁵ K. B. a. atha.

¹⁶ B. °iṃsu.

¹⁷ C^a. a. pi. K. te pitā.

¹⁸ K. a. taṃ.

¹⁹ B. pañca°. K. pañcamahānidhiyo.

²⁰ B. om.

²¹ B. putta. K. puta.

²² B. dhanam atthi.

'Tass' attho 'puttā¹ me atthī' ti,² dhanaya me atthi³ iti bālo puttataṇhāya c' eva dhanataṇhāya ca haññati⁴ vihaññati dukkhiyati,⁵ 'puttā me nassinsū' ti vihaññati, 'nassantī' ti vihaññati, 'nassissantī' ti vihaññati,⁶ dhane pi es' eva nayo; iti chah'⁷ ākārehi vihaññati, 'putte possessāmī'⁸ ti rattiñ ca divā ca thalajalapathādisu nānappakārato vāyamanto pi vihaññati,⁹ 'dhanaya uppādessāmī' ti kasivaṇijjādini¹⁰ karonto pi vihaññat' eva,¹¹ vihaññantassa ca¹² attā hi attano natthi, tena vighātena¹³ dukkhitaya attānaya sukhitaya kātuṇ asakkontassa pavattiyam pi 'ssa¹⁴ attā hi attano natthi, maraṇamañce¹⁵ nipannassa maraṇantikāhi vedanāhi aggijālāhi¹⁶ viya pariḍayhamānassa¹⁷ chijjamānesu¹⁸ sandhibandhanesu¹⁹ bhijjamānesu atṭhisanghātesu nimiletvā²⁰ paralokaya²¹ ummiletvā²² idhalokaya passantassāpi divase divase tikkhattaya²³ nahāpetvā tikkhattaya bhojetvā gandhamālādīhi alaṅkaritvā yāvajivaya puttā²⁴ pi sahāyabhāvena²⁵ dukkha-parittānaya²⁶ kātuṇ asamatthatāya attā hi attano natthi.

¹ B. putto.

² F. B. S. om.

³ F. om. dha° me a°. B. om. me.

⁴ K. om.

⁵ B. °ayati.

⁶ K. nassissantī ti vi°, nassantī ti vi°.

⁷ F. chahi.

⁸ B. posi°.

⁹ C. C^a. om.

¹⁰ B. °vāṇ°.

¹¹ B. a. evaya.

¹² B. °ss' eva. K. om. ca.

¹³ B. a. vihaññena.

¹⁴ K. p' assa.

¹⁵ K. maraṇañ c' eva. B. a. va.

¹⁶ B. °jālā.

¹⁷ B. sarīre ḍa°.

¹⁸ C. C^a. B. bhi°.

¹⁹ K. °bandhesu. F. C^a. S. a. ca.

²⁰ F. B. S. nimmil°. (B. °itvā).

²¹ K. a. passantassa.

²² B. ummili°.

²³ K. dvikkhattaya for di° ti°.

²⁴ K. paṭṭhāya posito for puttā. B. upaṭṭhāya; om. pi.

²⁵ F. sabhāvena. S. sahāsa°.

²⁶ C^a. dukkhā pa°.

Kuto puttā kuto dhanāṃ, puttā vā dhanāṃ vā tasmiṃ samaye kim eva karissanti, Ānandasetṭhino pi kassaci kiñci adatvā puttass' atthāya dhanāṃ¹ saṅṭhapetvā pubbe vā maraṇamañce nipannassa idāni vā imaṃ dukkhaṃ pattassa kuto puttā kuto dhanāṃ puttā vā dhanāṃ vā kiṃ dukkhaṃ hariṃsu kiṃ vā sukhaṃ² uppādayiṃsū? ti.

Desanāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṃ dhammābhisamayo ahoṣi, desanā mahājanassa sātthikā ahoṣi ti.

Ānandasetṭhissa vatthu.³

4. GAṆṬHIKABHEDAKACORAVATTHU.

Yo bālo⁴ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto gaṇṭhibhedakacore ārabha kathesi.

Dve kira⁵ sahāyakā dhammasavaṇatthāya gacchantena mahājanena saddhiṃ Jetavanaṃ⁶ gantvā eko dhammakathaṃ assosi,⁷ eko attano gayhūpagaṃ⁸ olokesi; tesu⁹ dhammaṃ suṇanto¹⁰ sotāpattiphalāṃ pāpuṇi, itaro ekassa dasante¹¹ baddhapañcamāsakamattaṃ¹² labhi. Tassa taṃ gehe pākavaṭṭaṃ¹³ jātaṃ, itarassa gehe na paccati. Atha naṃ sahāyacoro¹⁴ attano bhariyāya saddhiṃ uppaṇḍiyamāno 'tvaṃ atipaṇḍitatāya attano gehe pākavaṭṭamūlam pi na nipphadesī'¹⁵ ti āha. Itaro 'bālābhāven' eva¹⁶ nāyaṃ attano paṇḍitabhāvaṃ maññati' ti taṃ pavattiṃ Satthu

¹ B. nidhiṃ.

² F. dukkhaṃ.

³ K. S°. ṭṭhiva°. So B. and a. tatiyaṃ. C^a. vatthuṃ.

⁴ K. a. maññati bālan.

⁵ K. B. S. te kira dve.

⁶ K. °ne.

⁷ K. dhammaṃ suṇi sosi.

⁸ K. guyhaṃ mattaṃ. C^a. gayihupa°.

⁹ B. a. eko.

¹⁰ K. B. suṇamāno.

¹¹ B. dussante.

¹² B. bandhaṃ pa°. K. °māsamattaṃ.

¹³ C. C^a. °vaddhaṃ. B. °bhattaṃ. K. °vatan.

¹⁴ K. S. °ka°. B. sahāyako coro.

¹⁵ K. uppādesī.

¹⁶ K. om.

ārocetuṃ ñātīhi saddhiṃ Jetavanāṃ gantvā ārocesi. Satthā tassa dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

63. 'Yo bālo maññatī balyaṃ¹ paṇḍito vāpi tena so
bālo ca paṇḍitamānī sa ve² "bālo" ti vuccatī' ti.

Tattha yo bālo ti yo attato bālo³ apaṇḍito samāno 'bālo ahan' ti tam attano balyaṃ bālabhāvaṃ maññatī jānāti tena so ti tena kāraṇena so puggalo paṇḍito vā⁴ hoti paṇḍitasadiso vā hoti, so hi 'bālo ahan' ti jānamāno aññaṃ paṇḍitaṃ upasaṅkamanto payirupāsanto tena paṇḍitabhāvatthāya ovadiyamāno anusāsiyamāno taṃ ovādaṃ gaṇhitvā⁵ paṇḍito vā⁶ hoti paṇḍitataro⁷ vā. Sa ve⁸ bālo ti yo ca⁹ bālo samāno 'ko añño mayā sadiso bahusuto vā¹⁰ dhammakathiko vā¹⁰ vinayadharo vā dhutavādo¹¹ vā atthī' ti evaṃ paṇḍitamānī hoti, so aññaṃ paṇḍitaṃ anupasaṅkamanto apayirupāsanto n' eva pariyattīṃ uggaṇḥati na paṭipattīṃ pūreti ekantabālabhāvam eva pāpuṇāti, so gaṇṭhabhedacoro¹² viya. Tena vuttaṃ: 'sa ve "bālo" ti vuccatī' ti.

Desanāvasāne itarassa ñātikehi¹³ saddhiṃ mahājano sotāpattiphalāṃ pāpuṇī ti.

Gaṇṭhibhedakacorānaṃ vatthu.¹⁴

5. UDĀYITHTERAVATTHU.

Yāvajīvaṃ pi ce bālo ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Udāyittheraṃ ārabha kathesi.

¹ K. bālyāṃ.

² K. va se va.

³ B. andhabālo for a° bālo. F. K. attano.

⁴ K. a. pi.

⁵ B. ugg°.

⁶ K. om.

⁷ K. paṇḍitānutaro.

⁸ K. om.

⁹ K. B. om.

¹⁰ K. om.

¹¹ B. dhūtaṅgadhara.

¹² B. °bhedaka°.

¹³ B. °akehi.

¹⁴ K. B. °ravatthu. B. gaṇṭhika° and a catutthaṃ.

So kira mahātheresu paṭikkantesu¹ dhammasabhaṅ gantvā dhammāsane nisīdati.² Atha naṅ ekadivasañ³ āgantukā bhikkhū⁴ disvā ‘ayaṅ bahussuto mahāthero⁵ bhavissatī’ ti maññamānā khandhādipaṭisaṅyuttaṅ pañhaṅ pucchitvā kiñci ajānamānaṅ ‘ko eso⁶ buddhehi saddhiṅ ekavihāre vasamāno khandhadhātuāyatanamattam pi na jānāti’ ti⁷ garahitvā taṅ pavattiṅ Tathāgatassa ārocesuṅ. Satthā⁸ tesañ dhammaṅ desento imaṅ gātham āha :

64. ‘Yāvajīvam pi ce bālo paṇḍitaṅ payirupāsati
na so dhammaṅ vijānāti dabbī sūparasaṅ yathā’ ti.

Tass’ attho : bālo nām’ esā yāvajīvam pi paṇḍitaṅ upasaṅkamanto payirupāsanto ‘imaṅ⁹ buddhavacanaṅ ettakaṅ buddhavacanan’ ti¹⁰ evaṅ pariyattidhammaṅ vā, ‘ayaṅ cāro vihāro ācāro gocaro,¹¹ idaṅ sāvajjaṅ, idaṅ anavajjaṅ, idaṅ sevitabbaṅ, idaṅ na sevitabbaṅ, idaṅ paṭivijjhitabbaṅ idaṅ sacchikātabban’ ti evaṅ paṭipattipativedhadhammaṅ vā na jānāti,¹² yathā kin? ti.¹³ Dabbī sūparasaṅ yathā,¹⁴ yathā hi dabbī yāva parikkhayā nānappakārāya sūpavikatiyā saṅparivattamānāpi ‘idaṅ loṇikaṅ¹⁵ idaṅ aloṇikaṅ¹⁶ tittakaṅ khārikaṅ kaṭukaṅ ambilaṅ anambilaṅ¹⁷ kasāvan’¹⁸

¹ C. C^a. °kkamantesu. K. dhammasavanāvasāne pakantesu.

² B. nisīdi.

³ K. ath’ eka°—om. naṅ.

⁴ K. a. āgantvā.

⁵ C^a. thero.

⁶ B. a. ti.

⁷ K. a. hīletvā. S. hīletvā for ga°.

⁸ K. ātha.

⁹ K. B. idaṅ.

¹⁰ K. a. jānāti.

¹¹ F. vāro ācāro gocaro. K. ācāravihāro ācāragocaro.

B. ācāro for cāro.

¹² K. a. ti.

¹³ F. kiñci. K. kiṅ.

¹⁴ F. viya.

¹⁵ F. C. C^a. °n°. K. °akaṅ.

¹⁶ K. om. K. B. rep. idaṅ always.

¹⁷ K. om.

¹⁸ F. C^a. kās°.

ti sūparasañ na jānāti, evam evaṅ¹ bālo yāvajīvam pi paṇḍitaṅ payirupāsamaṅ vuttappakāraṅ dhammaṅ na jānāti² ti.

Desanāvasāne āgantukabhikkhūnaṅ³ āsavehi cittāni vimuccisū ti.

Udāyittherassa vatthu.⁴

6. TIṆSAMATTAPĀṬHEYAKABHIKKHUVATTHU.

Muhuttam api ce viññū ti imaṅ dhammadesanaṅ Satthā Jetavane viharanto tiṅsamatte Pāṭheyyake⁵ bhikkhū ārabha kathesi.

Tesaṅ hi Bhagavā⁶ itthiṅ pariyesantānaṅ Kappāsika-vanasaṅḍe paṭhamaṅ dhammaṅ⁷ desesi. Tadā sabbe va ehibhikkhubhāvaṅ patvā⁸ iddhimayapattacīvaradharā hutvā terasa dhūtaṅgāni samādāya vattamānā puna pi⁹ dighassa addhuno¹⁰ accayena¹¹ Satthāraṅ upasaṅkamitvā anama-tagga dhammadesanaṅ* sutvā tasmīṅ yeva āsane¹² arahattaṅ pāpuṅṅsu. Bhikkhū ‘aho vat’ imehi bhikkhūhi¹³ khip-pam eva dhammo viññāto¹⁴ ti dhammasabhāyaṅ kathaṅ samuṭṭhāpesuṅ. Taṅ sutvā Satthā¹⁵ ‘na bhikkhave idān’ eva pubbe pi ime tiṅsamattā sahāyakā dhuttā hutvā Tuṇḍilajātake¹⁶ Mahātuṇḍilassa dhammadesanaṅ sutvā¹⁷

¹ K. B. evam eva.

² F. S. vijān°.

³ C^a. K. °kānaṅ bhi°.

⁴ K. B. °ravatthu (B. a. pañcamaṅ). C^a. °ṅ.

⁵ B. Pāveyyake. Cf. Mahāvagga ed. Oldenberg, vol. i., p. 387.

⁶ Mahāvagga i. 14.

⁷ C. C^a. om.

⁸ K. a. te.

⁹ K. om.

¹⁰ K. °ano.

¹¹ K. attano.

¹² K. tasmīṅ samaye nisinnāsane.

* S. II. 187.

¹³ K. ime ti bhikkhu.

¹⁴ K. dhammaviññū.

¹⁵ C. C^a. S. om.

¹⁶ F. J. iii. 286.

¹⁷ B. a. pi.

kipparam eva dhammaṃ viññāya pañca silāni samādiyissu, ten' eva upanissayena etarahi nisinnāsane¹ yeva arahattaṃ pattā' ti vatvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha.

65. 'Muhuttam api ce viññū paṇḍitaṃ payirupāsati
kipparaṃ dhammaṃ vijānāti jivhā sūparasaṃ
yathā' ti.

Tass' attho: sayañviññū paṇḍito puriso² muhuttam api ce aññaṃ paṇḍitaṃ³ payirupāsati so tassa san-tike uggaṇhanto paripucchanto khipparam eva pariyattidhammaṃ vijānāti, tato kammaṭṭhānaṃ kathāpetvā paṭipattiyaṃ ghaṭento⁴ vāyamanto yathā nāma⁵ anupahatajivhapasādo puriso rasavijānanatthaṃ jivhagge ṭha-petvā eva loṇikādibhedāṃ rasaṃ vijānāti, evaṃ paṇḍito⁶ khipparam eva lokuttaradhammam pi vijānāti ti.

Desanāvasāne bahū bhikkhū arahattaṃ pāpuṇimsū ti.

Bhaddavaggiyavatthu.⁷

7. SUPPABUDDHAKUṬṬHIVATTHU.

Caranti bālā dummedhā ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Veluvane viharanto Suppabuddhakuṭṭhiṃ ārabha kathesi.⁸

Suppabuddhavatthu Udāne⁹ āgatam eva. Tadā hi Suppabuddhakuṭṭhī parisapariyante nisinno Bhagavato dhammadeśanaṃ sutvā sotāpattiphalaṃ patvā¹⁰ attanā¹¹

¹ K. sanisine.

² B. °apu°.

³ C^a. om.

⁴ C^a. °aṅto.

⁵ C^a. nāmaṃ.

⁶ K. om.

⁷ K. Tiṅsabadavaggiyavatthu. B. Tiṅsamattapāveyyakabhikkhūvatthu chaṭṭhaṃ.

⁸ K. a. idaṃ.

⁹ Udāna, p. 48.

¹⁰ K. patto.

¹¹ C^a. om.

paṭiladdhagunaṃ Satthu ārocetukāmo parisamajjhe ogāhituṃ¹ avisahanto mahājanassa Satthāraṃ vanditvā anugantvā² nivattakāle³ vihāram agamāsi. Tasmiṃ khaṇe Sakko devarājā ‘ayaṃ Suppabuddhakutṭhī attanā⁴ Satthu sāsane paṭiladdhagunaṃ pākaṭaṃ kātukāmo’ ti ñatvā⁵ ‘vimaṃsissāmi nan’ ti⁶ gantvā ākāse⁷ ṭhito etad avoca: ‘Suppabuddha tvaṃ manussadaliddo⁸ manussavarāko,⁹ ahan te apariyantaṃ dhaṇaṃ dassāmi “buddho na buddho dhammo na dhammo saṅgho na saṅgho, alam me buddhena alam me dhammena alam me saṅghena” ti vadehī’ ti.¹⁰ Atha naṃ so āha ‘ko ‘si tvaṃ’ ti. ‘Ahaṃ Sakko’ ti. ‘Andhabāla ahirika tvaṃ mayā saddhiṃ kathetuṃ na yuttarūpo ‘si¹¹ tvaṃ maṃ¹² “duggato daliddo kapaṇo” ti vadesi, n’ evāhaṃ duggato na daliddo sukhappatto ‘ham asmi¹³ mahaddhano,¹⁴

‘Saddhādhanāṃ silādhanāṃ hiriottappiyaṃ¹⁵ dhaṇaṃ sutadhanañ¹⁶ ca cāgo ca paññā me sattamaṃ dhaṇaṃ—Yassa ete dhanā atthi¹⁷ itthiyā¹⁸ purisassa vā “adaliddo” ti tam āhu amogaṃ tassa jīvitān’ ti

imāni¹⁹ sattavidhaariyadhanāni²⁰ santi, yesaṃ hi imāni²¹ dhanāni²¹ santi na te buddhehi vā paccakabuddhehi vā

¹ K. otāretuṃ.

² C^a. annpag^o.

³ B. nivattana^o.

⁴ K. B. attano.

⁵ K. a. ahaṃ.

⁶ K. om. nan ti—has āg^o.

⁷ C. ākāseṇa.

⁸ C. C^a. manussesu da^o.

⁹ B. °carako. K. a. manussakappano.

¹⁰ K. tvaṃ vacehī ti. C. C^a. vadesī ti.

¹¹ C. C^a. B. ti. S. om.

¹² K. om.

¹³ B. ‘h’ asmi. C. C^a. K. aham pi.

¹⁴ K. a. kasmā pana vadāmīti gātham āha.

¹⁵ C. ottampi^o.

¹⁶ K. satta^o.

¹⁷ K. santi.

¹⁸ K. itthi vā.

¹⁹ B. a. me.

²⁰ K. °dhamāni.

²¹ B. a. satta.

“daliddā”¹ ti vuccantī’ ti. Sakko tassa kathaṅ² sutvā taṅ³ antarāmagge ohāya Satthu santikaṅ gantvā sabbaṅ taṅ⁴ vacanapaṭivacanāṅ⁵ ārocesi. Atha naṅ Bhagavā āha : ‘na kho Sakka sakkā tādisānaṅ satena pi sahasena pi Suppabuddhakutthiṅ “buddho na buddho⁶ dhammo na dhammo saṅgho na saṅgho” ti kathāpetun’ ti.⁷ Suppabuddho pi kho⁸ kutthi Satthu santikaṅ gantvā Satthārā katapaṭisammodano⁹ attanā paṭiladdhagunaṅ¹⁰ ārocetvā vuṭṭhāyāsana¹¹ pakkāmi. Atha naṅ acirapakkantaṅ gāvī taruṇavacchā jīvitā¹² voropesi. Sā kira ekā yakkhiṇī¹³ Pukkusāti kulaputtaṅ¹⁴ Bāhiyaṅ dārucīriyaṅ Tambadāṭhikacoraghātaṅ Suppabuddhakutthiṅ ti imesaṅ catunnaṅ janānaṅ sataṅ sataṅ attabhāve gāvī hutvā jīvitā voropesi. Te kira atīte cattāro seṭṭhiputtā hutvā ekaṅ¹⁵ nagarasobhiniṅ¹⁶ gaṇikaṅ uyyānaṅ netvā divasaṅ sampattiṅ anubhavitvāsāyaṅhasamaye evaṅ mantayiṅsu :¹⁷ ‘imasmiṅ thāne añño¹⁸ natthi, imissā¹⁹ amhehi dinnāṅ kahāpaṇasahassaṅ ca²⁰ sabbaṅ pasādhanabhaṇḍaṅ²¹ ca gahetvā imaṅ māretvā gacchāmā’ ti. Sā tesāṅ kathaṅ sutvā ‘ime nilajjā²² mayā saddhiṅ abhiraṃitvā idāni maṅ māretukāmā, jānissāmi nesāṅ kattabbayuttan’²³ ti²⁴ tehi māri-

¹ B. °ddo.² B. dhammak°.³ C^a. om.⁴ C. C^a. om. K. taṅ sa°.⁵ K. a. satthu.⁶ K. a. tivā.⁷ C^a. kathāpenti.⁸ K. ti so.⁹ K. B. katapatisaṅṭhāro patisamādamāno (B. sammodamāno). C^a. °danato.¹⁰ K. a. Satthu.¹¹ K. a. vanditā.¹² K. jīvātā.¹³ B. a. maṅ.¹⁴ K. °kulaputabā°.¹⁵ C. C^a. evaṅ.¹⁶ B. °ṇiṅ. K. °inikaṅ.¹⁷ S. B. samma°.¹⁸ K. mañño.¹⁹ K. amissā.²⁰ S. C. C^a. ca *after* sabbaṅ.²¹ K. °bandhaṅ.²² K. B. nilajjā.²³ K. °rūpan. S. B. °akan.²⁴ B. a. sā.

yamānā 'ahaṇ¹ yakkhiṇī hutvā yathā maṇ ete mārenti evam eva te² māretuṇ samatthā bhavēyyaṇ' ti patthanaṇ akāsi. Tassa nissandena ime māresi. Sambahulā bhikkhū tassa kālakiriyaṇ Bhagavato ārocetvā 'tassa kā gati ken' eva kāraṇena kuṭṭhibhāvaṇ patto' ti pucchīsu. Satthā sotāpattiphalaṇ patvā tassa Tāvatiṇsabhavane uppanna-bhāvaṇ ca Tagarasikhipaccekabuddhaṇ disvā taṇ niṭṭhu-hitvā³ apavyāmaṇ⁴ katvā dīgharattaṇ niraye paccitvā vipākāvasesena⁵ kuṭṭhibhāvappattiṇ⁶ ca vyākāritvā 'bhikkhave ime sattā attanā va attano⁷ kaṭukavipākaṇ⁸ kammaṇ karontā vicarantī' ti vatvā⁹ anusandhiṇ ghaṭetvā¹⁰ dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

66. 'Caranti bālā dummedhā amitten' eva attanā
karontā pāpakaṇ kammaṇ yaṇ¹¹ hoti kaṭukapp-
halan'¹² ti.

Tattha¹³ carantī ti catūhi iriyāpathehi akusalam eva karontā vicaranti bālā ti idhalokatthaṇ ca¹⁴ paralokatthaṇ ca ajānantā idha bālā nāma dummedhā ti duppaññā

¹ C^a. om.

² K. om. mā° e° e° te. S. ev' ete.

³ K. uṭṭhuhitvā—om. taṇ. Ud. °bhi°.

⁴ B. appabyāyakammaṇ. S. apasāmaṇ. Ud. apasabyā-mato. Skt. viyāma + apa 'want of forbearance.' Ud. points to apasavya.

⁵ K. B. S. a. idāni.

⁶ K. °sappattiṇ. B. °bhavaṇ pattaṇ iti naṇ byāk°.

⁷ B. attano attano. K. atano atano katukaṇ kammaṇ karontā, etc.

⁸ S. B. °ka°.

⁹ K. om.

¹⁰ K. a. utari pi. B. a. uttari. S. a. uttariṇ.

¹¹ K. pāpakamma yaṇ. B. dhammaṇ.

¹² B. °kaṇ phalan.

¹³ C^a. ettha.

¹⁴ C. C^a. S. om.

amitten' evā ti¹ amittabhūtena viya verinā viya² hutvā
kaṭukapphalan ti tikhiṇaphalaṃ³ dukkhaphalaṃ.⁴

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti.
Suppabuddhakutṭhivatthu.⁵

8. KASSAKAVATTHU.

Na taṃ kammaṃ kataṃ sādhu ti imaṃ dhamma-
desanaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ kassakaṃ ārabba
kathesi.

So kira Sāvattthito avidūre ekaṃ khettaṃ kasati.⁶ Corā
udakaniddhamanen' eva⁷ nagaraṃ pavisitvā ekasmiṃ addha-
kule⁸ ummaggaṃ⁹ bhinditvā bahuṃ¹⁰ hiraññasuvaṇṇaṃ
gahetvā udakaniddhamanen' eva nikkhamiṃsu. Eko coro
te vañcetvā ekaṃ¹¹ sahasatthavikaṃ ovattikāya¹² katvā
taṃ khettaṃ gantvā tehi saddhiṃ bhaṇḍaṃ bhājetvā¹³ ādāya
gacchanto ovattikato patamānaṃ sahasatthavikaṃ na
sallakkhesi. Taṃ divasaṃ Satthā paccūsasamaye lokaṃ
volokento taṃ kassakaṃ¹⁴ attano nāṇajālassa anto pavittṭhaṃ
disvā, 'kin nu kho bhavissati' ti upadhārento¹⁵ idaṃ
addasa: 'ayaṃ kassako pāto va kasituṃ gamissati, bhaṇḍa-
sāmikā¹⁶ corānaṃ anupadaṃ gantvā¹⁷ sahasatthavikaṃ¹⁸
disvā etaṃ gaṇhissanti, maṃ tṭhapetvā tassa aṅño sakkhī

¹ B. amitten' eva attanā ti attanā ami°. K. a. attanā.

² B. veriyā for ve° viya.

³ K. tikkha°.

⁴ K. °n ti.

⁵ K. Supabuddhavatthu. B. a. sattamaṃ.

⁶ K. a. taṃ divasaṃ so pi kasako pāto va kasituṃ gato.

⁷ K. om.

⁸ K. addha°.

⁹ K. B. umaṅgaṃ.

¹⁰ C. K. bahu.

¹¹ K. eka°.

¹² K. ovatikāyaṃ.

¹³ K. bhoj°. B. °itvā.

¹⁴ K. sakalaṃ.

¹⁵ S. °ayamāno. B. °iyamāno.

¹⁶ B. bhaṇḍika°. K. a. pi.

¹⁷ B. a. ovattikato patamānaṃ.

¹⁸ K. a. tassa kho te.

nāma¹ na bhavissati; sotâpattimaggassa upanissayo pi 'ssa atthi, tattha² mayā gantuṃ vattati' ti. So pi kassako pāto va kasituṃ gato;³ Satthā Ānandattherena pacchā-samaṇena tattha agamāsi.⁴ Kassako Satthāraṃ disvā gantvā Bhagavantaṃ vanditvā puna kasituṃ ārabhi. Satthā tena saddhiṃ⁵ kiñci avatvā⁶ saḥassatthavikāya patitaṭṭhānaṃ gantvā taṃ disvā Ānandattheraṃ āha: 'pass' Ānanda⁷ āsīviso' ti. 'Passāmi bhante⁸ ghoraviso' ti. Kassako taṃ kathaṃ sutvā 'mama velāya ca⁹ avelāya ca⁹ vicaraṇa-ṭṭhānam¹⁰ etaṃ, āsīviso kir'¹¹ ettha atthi' ti cintetvā Satthari etaṃ¹² vatvā pakkante, 'māressāmi¹³ nan' ti¹⁴ patodalatṭhiṃ¹⁵ ādāya gato saḥassatthavikaṃ¹⁶ disvā 'imaṃ sandhāya Satthārā kathitaṃ bhavissati' ti taṃ ādāya nivatto avyattatāya¹⁷ taṃ¹⁸ ekamante ṭhapetvā paṅsunā paṭicchādetvā puna kasituṃ ārabhi. Manussāpi¹⁹ vibhātāya²⁰ rattiyā gehe corehi katakammaṃ disvā padānupadaṃ gacchantā taṃ²¹ khettaṃ gantvā tattha corehi bhaṇḍassa²² bhājitatṭhānaṃ disvā kassakassa padavalaṅgaṃ adassaṃsu.²³ Te tassa padānusārena gantvā thavikāya²⁴ ṭhapitaṭṭhānaṃ disvā paṅsuṃ viyūhitvā ṭhapitaṃ ādāya 'tvaṃ²⁵ geḥaṃ²⁶ vilumpitvā khettaṃ kasamāno²⁷ vicarasī' ti tajjetvā pothetvā²⁸ netvā rañño dassayīṃsu. Rājā taṃ pavattiṃ

¹ K. a. tattha.

³ K. a. atha.

⁵ C. a. akathetvā.

⁷ K. C^a. S. passa Ānanda.

⁹ B. vā. C. om.

¹¹ B. om.

¹³ B. āharissāmi.

¹⁵ C^a. liṭṭhiṃ. K. °yitthi.

¹⁶ K. B. saḥassabhandikaṃ (B. °ṇḍ°).

¹⁷ K. abyāta°.

¹⁹ B. ma° ca.

²¹ K. naṃ.

²³ K. °iṃsu.

²⁵ K. a. amhākaṃ.

²⁷ K. B. a. viya.

² K. tassa.

⁴ K. akāmāti.

⁶ B. a. va.

⁸ K. om.

¹⁰ B. caraṇa°.

¹² S. B. ettakaṃ.

¹⁴ B. a. so.

¹⁸ B. om.

²⁰ K. pabhātāya.

²² B. °ikassa.

²⁴ B. om.

²⁶ B. gehe.

²⁸ K. om.

sutvā tassa vadhaṃ āṇāpesi, rājapurisā taṃ pacchābāhaṃ¹ bandhitvā kasāhi tālentā² āghātaṃ nayiṃsu. So kasāhi tāliyamāno aññaṃ kiñci avatvā ‘passānanda āsiviso’ ti, ‘passāmi bhante³ ghoraviso’ ti vadanto gacchati. Atha naṃ rājapurisā⁴ ‘Satthu c’ eva Ānandattherassa ca kathaṃ kathesi, kin nām’ etan’ ti pucchitvā, ‘rājānaṃ daṭṭhuṃ labhamāno kathessāmī’ ti vutte⁵ rañño santikaṃ netvā⁶ rañño taṃ pavattiṃ kathayiṃsu. Atha naṃ rājā ‘kasmā evaṃ kathesī’⁷ ti pucchi. So ‘nāhaṃ deva⁸ coro’ ti vatvā kasanatthāya nikkhantakālato paṭṭhāya sabbaṃ taṃ pavattiṃ rañño ācikkhi. Rājā tassa kathaṃ sutvā ‘ayaṃ bhane⁹ loke aggapuggalaṃ Satthāraṃ sakkhiṃ apadisati,¹⁰ na yuttaṃ etassa dosaṃ āropetuṃ, aham ettha kattabbaṃ jānissāmī’ ti taṃ ādāya sāyaṇhasamaye Satthu santikaṃ gantvā Satthāraṃ pucchi: ‘Bhagavā¹¹ kacci¹² tumhe Ānandattherena saddhiṃ ekassa kassakassa kasanatthānaṃ¹³ gatā’ ti. ‘Āma mahārājā’ ti. ‘Kiṃ vo tattha diṭṭhan’¹⁴ ti. ‘Sahassatthavikā mahārājā’ ti. ‘Disvā kiṃ avocutthā’¹⁵ ti. ‘Idaṃ nāma mahārājā’ ti. ‘Bhante¹⁶ sac’ āyaṃ puriso tumhādisaṃ apadisāṃ¹⁷ na¹⁸ karissa na jivitaṃ labhissa,¹⁹ tumhehi pana kathitakathaṃ kathetvā tena jivitaṃ laddhan’ ti. Taṃ sutvā Satthā ‘āma mahārāja aham pi ettakam eva vatvā gato, paṇḍitena nāma yaṃ kammaṃ katvā pacchā-

¹ K. °bāhu.² B. pi tāletvā.³ B. bhagavā.⁴ B. a. tvaṃ.⁵ C. C^a. om.⁶ B. gantvā.⁷ C. vadesī.⁸ B. a. °deva na.⁹ C. C^a. bhane.¹⁰ C^a. °disati. B. sakkhi °dissati.¹¹ K. om.¹² B. kiñci.¹³ B. vasana°.¹⁴ B. diṭṭho.¹⁵ K. avac°.¹⁶ K. om.¹⁷ B. anupadisāṃ. K. apadesāṃ.¹⁸ K. nāk°. C. C^a. om.¹⁹ K. alabhissa. B. alabhittha.

nutāpaṇ hoti na taṇ¹ kattabban' ti vatvā² anusandhiṇ
ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

67. 'Na taṇ kammaṇ kataṇ sādhu yaṇ katvā anutappati
yassa assumukho rodaṇ vipākaṇ paṭisevatī' ti.

Tattha yaṇ katvā ti yaṇ³ nirayādisu nibbattanasa-
matthaṇ dukkhuḍḍayakammaṇ⁴ katvā anussaranto anussa-
ritakkhaṇe⁵ anutappati socati⁶ taṇ kataṇ⁷ na sādhu
na sundaraṇ na laddhakaṇ⁸ yassa assumukho ti yassa
assūhi tintamukho rodanto vipākaṇ paṭisevatī ti anu-
bhotī⁹ ti.

Desanāvasāne kassakaupāsako¹⁰ sotāpattiphalāṇ patto,¹¹
sampattabhikkhū pi sotāpattiphalādīni pāpuṇisū¹² ti.

Aññatarakassakassa vatthu.¹³

9. SUMANAMĀLAKĀRAVATTHU.*

Tañ ca kammaṇ kataṇ sādhu ti imaṇ dhamma-
desanaṇ Satthā Veluvane viharanto Sumanāṇ nāma māla-
kāraṇ¹⁴ ārabha kathesi.

¹ B. taṇ na.

² K. B. om.

³ K. B. S. na taṇ kamman ti (K. om. na).

⁴ So Manor. p. 366. K. B. dukkhindriyaṇ ka°. S. duk-
khudrayaṇ. C. C^a. sudukkhudāyaṇ ka°.

⁵ K. anusaritānu°.

⁶ B. anusocati. K. °titi anusocati.

⁷ B. kammaṇ.

⁸ B. niratthakaṇ for na la°. K. sundirakaṇ for la°.
S. °tth°.

⁹ K. anusevatī, om. anu°. B. C^a. S. om. pa° ti.

¹⁰ B. °ako u°.

¹¹ K. sampāpuṇi.

¹² K. sampā°.

¹³ C^a. kassakavatthuṇ. K. kasakavatthu. B. °ssaka-
vatthu, and a. aṭṭhaman.

* See Rh. D.'s Milinda, I. 172, II. 146-7.

¹⁴ B. mālā° (al.). MSS. vary.

So kira devasikaṇ Bimbisārarājānaṇ pāto va aṭṭhahi sumanapupphanālihi upaṭṭhahanto aṭṭh'¹ aṭṭha kabāpane labhati. Ath' ekadivasayaṇ tasmiṇ pupphāni gahetvā nagaraṇ pavitṭhamatte Bhagavā mahābhikkhusaṇghaparivuto chabbaṇṇarasmiyo² vissajjento³ mahatā buddhānubhāvena nagaraṇ piṇḍāya pāvisi. Bhagavā hi ekadā chabbaṇṇarasmiyo cīvarena paṭicchādetvā aññataro piṇḍapātiko viya carati⁴ tiyojanamaggaṇ⁵ Aṅgulimālassa paccuggamaṇaṇ gacchanto⁶ viya,⁷ ekadā chabbaṇṇarasmiyo vissajjento⁸ Kapilavatthuppavesanādisu⁹ viya. Tasmiṇ¹⁰ divase sarīrato chabbaṇṇarasmiyo vissajjettvā¹¹ mahantena buddhānubhāvena mahatiyā ca¹² buddhalīhāya Rājagahaṇ pāvisi.¹³ Mālakāro Bhagavato ratanagghiyakañcanagghiyasadiṣaṇ¹⁴ attabhāvaṇ disvā dvattiṇsamahāpurisalakkhaṇaasītiaṇu-byañjanasirisobhaggaṇ¹⁵ oloketvā pasannacitto 'kin nu kho Satthu adhikāraṇ karomī' ti cintetvā aññaṇ apassanto 'imehi pupphehi Bhagavantaṇ pūjessāmī'¹⁶ ti cintetvā puna cintesi: 'imāni rañño nibaddhaṇ upaṭṭhahana-pupphāni,¹⁷ rājā imāni alabhanto maṇ bandhāpeyya vā ghātāpeyya vā pabbājeyya vā, kin nu kho karomī' ti. Ath' assa etad ahosi: 'rājā maṇ ghātetu vā¹⁸ raṭṭhato pabbājetu vā; so¹⁹ hi²⁰ mayhaṇ dadamāno pi imasmiṇ attabhāve jīvitamattaṇ dhaṇaṇ dadeyya, Satthu pūjā pana me anekesu kappakoṭṭisu alaṇ hitāya c' eva sukhāya cā' ti

¹ B. *om.*² S. B. °raṇsiyo.³ B. °etvā.⁴ B. vicarati.⁵ K. tisa°. B. tiṇsa°.⁶ K. karonto.⁷ B. a. ca.⁸ C. C^a. °esi. B. °etvā.⁹ K. Kapivatthu°.¹⁰ B. a. pi.¹¹ B. °nto.¹² B. *om.*¹³ K. a. atha.¹⁴ B. C^a. *om.* °kañcanagghiya°. K. °kāñc°.¹⁵ K. °lakkhaṇapatimaṇḍitaṇ asītyānu°. S. °lakkhaṇaṇ asītyānu°. B. asītānu°.¹⁶ B. °iss°.¹⁷ S. K. °ṭṭhāna°. B. °ṭṭhānāni pu°.¹⁸ B. a. bandhāpetu vā.¹⁹ K. a. rājā. ²⁰ B. pi.

attano jīvitāṅ Tathāgatassa pariccaji. So 'yāva me pasan-nacittāṅ¹ na patikuṭṭati² tāvad eva pūjaṅ karissāmi' ti haṭṭhapahaṭṭho udaggudaggo Satthāraṅ pūjesi. Kathaṅ? Paṭhamaṅ tāva dve pupphamuṭṭhiyo Tathāgatassa upari khipi tā³ upari matthake vitānaṅ hutvā aṭṭhaṅsu, aparā⁴ dve muṭṭhiyo khipi tā⁵ dakkhiṇahaṭṭhapassena⁶ māla-paṭicchannena⁷ otarivā⁸ aṭṭhaṅsu, aparā dve muṭṭhiyo khipi tā piṭṭhipassena otarivā aṭṭhaṅsu, aparā dve muṭṭhiyo khipi tā vāmahatthapassena otarivā aṭṭhaṅsu; evaṅ aṭṭha nāliyo aṭṭha muṭṭhiyo hutvā catūsu ṭhānesu Tathāgataṅ parikkhiṇṇesu, purato gamanadvāramattam⁹ eva ahoṣi, pupphānaṅ vaṇṭāni¹⁰ anto¹¹ ahesuṅ pattāni bahimukhāni; Bhagavā rajatapaṭṭaparikkhitto viya hutvā pāyāsi, pupphāni acittakāni pi sacittakaṅ nissāya¹² abhij-jitvā apatitvā Satthārā saddhiṅ yeva gacchanti, ṭhitatṭhāne¹³ tiṭṭhanti. Satthu sarīrato satarāṅsivijjullatā¹⁴ viya raṅsiyo nikkhamiṅsu, purato ca pacchato ca dakkhi-ṇato ca vāmato ca sīsamatthakato ca nikkhantarasmīsu¹⁵ ekāpi sammukhasammukhaṭṭhāne¹⁶ apalāyitvā sabbāpi Satthāraṅ tikkhattuṅ padakkhiṇaṅ katvā taruṇatālakkha-

¹ B. °aṅ cittaṅ.

² B. a. taṅ. *For kuṭ + prati cf. vol. i., p. 71, Rh. D., Mil. II. 156.*

³ K. a. pi.

⁴ K. a. puna.

⁵ K. a. Bhagavato.

⁶ S. C. C^a. °sse.

⁷ C^a. °nne. S. °pata°.

⁸ K. B. S. a. tatheva, *regularly*.

⁹ K. dvāraga°. S. gāmadvāra°.

¹⁰ K. vaṇṭa.

¹¹ C. C^a. om.

¹² K. sacitakām viya. B. °kaṅ viya.

¹³ B. ṭhitatṭhita°.

¹⁴ K. B. °sahassa° *for raṅsi°*.

¹⁵ K. nikkhamisu. B. nirantaraṅ nikkhantaraṅsiyo vividhā nikkhamiṅsu.

¹⁶ K. sumukhasumukha°. K. °nena adhāvitvā. B. °en' eva adhāvanto.

ndhappamānā hutvā purato eva¹ dhāvanti. Sakalanagaraṇ saṅkhubhi² anto³ nava koṭiyo bahi nagare nava koṭiyo ti aṭṭhārasakoṭisu⁴ eko pi puriso vā itthī vā bhikkhaṇ a-gahetvā⁵ nikkhamanto⁶ nāma natthi, mahājano sīhanādaṇ nadanto celukkhepasahassāni karonto⁷ Satthu purato va gacchati. Satthāpi mālakārassa guṇaṇ pākaṇaṇ kātuṇ tigāvute⁸ nagare bhericaraṇamaggen' eva acari,⁹ mālakārassa sakalasarīraṇ pañcavaṇṇāya pītiyā paripūri. So¹⁰ thokaṇ yeva Tathāgataṇa saddhiṇ caritvā manosilārase¹¹ nimuggo viya buddharasmīnaṇ anto pavitṭho Satthāraṇ thometvā vanditvā¹² tucchapacchim eva gahetvā gehaṇ agamāsi. Atha naṇ bhariyā pucchi: 'kahaṇ pupphāni' ti.¹³ 'Satthā¹⁴ me pūjito' ti.¹⁵ 'Raṇṇo idāni¹⁶ kiṇ karissasi' ti. 'Rājā maṇ ghātetu vā raṭṭhato pabbājetu¹⁷ vā, ahaṇ jīvitaṇ pariccajitvā¹⁸ Satthāraṇ pūjesiṇ,¹⁹ sabba-pupphāni aṭṭha muṭṭhiyo ahesuṇ, evarūpā nāma pūjā²⁰ jātā, mahājano ukkuṭṭhisahassāni²¹ karonto Satthārā saddhiṇ carati, so esa²² mahājanassa ukkuṭṭhisaddo tasmiṇ thāne eso'²³ ti. Ath' assa bhariyā andhabālā²⁴ evarūpe

¹ K. yeva. C. C^a. om.

² S. saṅkubhi.

³ K. B. a. nagare.

⁴ K. B. aṭṭhārasasu ko^o.

⁵ C. C^a. ga^o. B. a. na.

⁶ B. S. nikkhanto.

⁷ S. °anto.

⁸ B. °appamāṇe.

⁹ K. gocarāṇamagen' eva acirayaṇ akāsi.

¹⁰ C. C^a. om.

¹¹ B. °tale.

¹² K. a. iti so bhagavā ti thāmetvā (thometvā) sahasāya patiyā (pītiyā) aññāsi, sirasi patitthapetvā tucchapacchim eva, etc.

¹³ K. a. so.

¹⁴ C. C^a. Satthu. B. Satthāram eva, om. me.

¹⁵ K. a. sā^o.

¹⁶ S. B. dāni.

¹⁷ K. raṭṭhā niharitu. S. B. vā niharatu.

¹⁸ K. caji^o.

¹⁹ B. pūjemi.

²⁰ K. acchiriyā.

²¹ K. ukatṭhi^o.

²² K. yo essa. B. evaṇ for so esa.

²³ S. om.

²⁴ B. °atāya. S. andhabāla.

pātihāriye pasādaṅ¹ ajanetvā taṅ akkositvā,² ‘rājāno nāma caṅḍā sakiṅ kuddhā hatthapādādichedanena bahum pi anattaṅ karonti, tayā katakammena³ mayhaṅ pi anatto⁴ siyā’ ti putte ādāya rājakulaṅ gantvā raññā⁵ pakkositvā ‘kiṅ etan’ ti pucchitā⁶ āha:⁷ ‘mama sāmiko tumhākaṅ upatthānapupphehi Satthāraṅ pūjetvā⁸ tucchahatto gha-
raṅ āgantvā, “kahaṅ pupphāni” ti mayā puṭṭho idaṅ nāma vadesi, ahaṅ taṅ paribhāsivā “rājāno nāma caṅḍā sakiṅ kuddhā hatthapādādichedanena⁹ bahum pi anattaṅ karonti, tayā¹⁰ katadosena¹¹ mayhaṅ pi anatto siyā” ti taṅ chaḍḍetvā¹² idhāgatā, tena katakammaṅ sukataṅ vā hotu dukkataṅ vā¹³ tass’ eva taṅ¹⁴ mayā¹⁵ chaḍḍitabhāvaṅ jānāhi devā’ ti. Rājā¹⁶ paṭhamadassanen’ eva sotāpatti-
phalaṅ patto¹⁷ saddho pasanno ariyasāvako cintesi: ‘aho ayaṅ itthi andhabālā evarūpe guṇe pasādaṅ na uppādesi’ ti, so¹⁸ kuddho viya hutvā ‘amma kiṅ vadesi¹⁹ mayhaṅ upatthānapupphehi tena²⁰ pūjā katā’ ti. ‘Āma devā’ ti.²¹ ‘Bhaddakan te kataṅ taṅ chaḍḍentiyā,²² mama pupphehi pūjākārassa²³ ahaṅ kattabbayuttakaṅ jānissāmi’ ti taṅ uyyojetvā²⁴ vegena Satthu santikaṅ gantvā vanditvā

¹ B. a. nāma.

² K. pak°. B. a. paribhāsivā.

³ K. tuyhaṅ ka°. B. tena kammena.

⁴ B. °tthaṅ.

⁵ B. C. C^a. K. rañño, and B. a. santikaṅ upasañkamitvā.

⁶ C. C^a. °tvā. B. pucchi sā.

⁷ K. om. B. a. ayaṅ.

⁸ K. B. °itvā.

⁹ K. °bheda.

¹⁰ K. tuyhaṅ.

¹¹ B. dosena.

¹² S. tajjetvā.

¹³ C^a. om. du° vā. C. a. hotu.

¹⁴ B. ev’ etaṅ.

¹⁵ S. a. tassa.

¹⁶ K. a. pi Buddha°.

¹⁷ K. sampanno.

¹⁸ C^a. om.

¹⁹ K. om.

²⁰ K. a. tava sāmikena satthāraṅ.

²¹ B. a. idāni.

²² B. °antiyā; and a. so.

²³ K. °kārakassa. B. °karassa.

²⁴ K. uyojesi and a. rājāpi.

Satthārā saddhiṃ yeva vicari. Satthā tassa¹ cittappasādaṃ
 ñatvā bhericaraṇavithiyā² nagaraṃ caritvā³ rañño ghara-
 dvāraṃ agamāsi. Rājā pattaṃ gahetvā Satthāraṃ gehaṃ
 pavesetukāmo ahosi, Satthā pana rājaṅgaṇe yeva nisīdanā-
 kāraṃ dassesi. Rājā taṃ ñatvā 'sīghaṃ⁴ maṇḍapaṃ
 karoṭhā' ti taṃ khaṇaṃ yeva maṇḍapaṃ kārapesi,⁵ nisīdi
 Satthā saddhiṃ bhikkhusaṅghena. Kasmā pana Satthā
 rājagehaṃ na pāvisi?⁶ Evaṃ kir' assa ahosi: 'sac' āhaṃ
 anto pavisitvā nisīdeyyaṃ mahājano maṃ daṭṭhuṃ na
 labheyya, mālakārassa guṇo pākaṭo na bhavēyya, rājaṅgaṇe
 pana maṃ nisinnaṃ mahājano daṭṭhuṃ labhissati, māla-
 kārassa guṇo pākaṭo bhavissati' ti.⁷ Guṇavantānaṃ hi
 guṇaṃ⁸ buddhā eva⁹ pākaṭaṃ kātuṃ sakkonti, avasesajano¹⁰
 guṇavantānaṃ guṇaṃ kathento maccharāyati. Cattāro
 pupphapaṭā catuddisaṃ aṭṭhaṃsu. Mahājano Satthāraṃ
 parivāresi, rājā Buddhapamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ paṇi-
 tenāhārena parivisi. Satthā bhattakiccāvasāne anumodanaṃ
 katvā, purimanayen' eva catūhi pupphapaṭehi
 parikkhitto sīhanādaṃ¹¹ nadantena¹² mahājanena parivuto
 vihāraṃ agamāsi. Rājā Satthāraṃ anugantvā¹³ nivatto
 mālakāraṃ pakkosāpetvā 'mama āharitabbapupphehi¹⁴ kinti
 vatvā¹⁵ Satthāraṃ pūjesi' ti pucchi. Mālakāro "rājā maṃ
 ghātetu vā raṭṭhato pabbājetu vā" ti¹⁶ jīvitaṃ paricca-
 jītvā¹⁷ pūjesiṃ¹⁸ devā' ti āha. Rājā 'tvaṃ mahāpuriso
 nāmā' ti vatvā aṭṭh'¹⁹ aṭṭha hatthī ca asse ca dāse ca²⁰

¹ B. rañño.³ C^a. vicar°.⁵ K. a. tasmiṃ.⁷ B. om.⁹ K. yeva.¹¹ K. sīha°.¹³ K. agantvā.¹⁵ K. B. katvā. S. kiṃ katan ti va°.¹⁶ B. a. vatvā.¹⁸ B. pūjemi. K. Satthārāṃ pūjemi.¹⁹ K. B. om.² K. gocaravi°.⁴ K. a. pana.⁶ K. a. ti.⁸ K. om. hi gu°.¹⁰ K. °so jano.¹² B. °nto.¹⁴ B. āharitaatṭhapu°.¹⁷ K. caji°.²⁰ B. dāsiyo ca dāsā ca.

dāsiyo ca mahāpasādhanāni ca datvā¹ atṭha kahāpaṇa-
sahassāni datvā² rājakulato niharitvā sabbālaṅkārapaṭi-
maṇḍitā atṭha nāriyo atṭha gāmvare cā ti imaṅ³ sab-
baṭṭhakaṅ⁴ nāma dānaṅ adāsi.

Ānandatthero cintesi: 'ajja pāto va paṭṭhāya sīhanāda-
sahassāni c' eva celukkhepasahassāni ca pavattanti,⁵ ko
nu kho mālākārassa vipāko' ti. So Satthāraṅ pucchi.
Atha naṅ Satthā⁶ 'Ānanda "iminā mālākārena appa-
mattakaṅ kammaṅ katan" ti mā sallakkhesi, ayaṅ hi
mayhaṅ jīvitaṅ pariccajivā pūjaṅ akāsi so evaṅ mayi
cittaṅ pasādetvā kappānaṅ satasahassaṅ⁷ duggatiṅ na
gacchati,⁸ patvā devamanussesu phalaṅ⁹ etassa kammuno¹⁰
paccekabuddho¹¹ Sumano nāma¹² bhavissatī' ti¹³ āha.
Satthu pana vihāraṅ gantvā gandhakuṭiṅ¹⁴ pavisanakāle¹⁵
tāni pupphāni dvārakoṭṭhake paṭiṅsu. Sāyaṅhasamaye¹⁶
dhammasabhāyaṅ kathaṅ samuṭṭhāpesuṅ: 'aho acchari-
yaṅ¹⁷ mālākārassa kammaṅ dharamānabuddhassa¹⁸ jivitaṅ
pariccajivā pupphapūjaṅ katvā taṅ khaṇaṅ ṇeva sabba-
ṭṭhakaṅ¹⁹ nāma labhī'²⁰ ti. Satthā gandhakuṭito nikkha-
mitvā tiṅṅaṅ gamanānaṅ²¹ aññatarena gamanena dhamma-

¹ K. om.

² B. om.

³ B. idaṅ.

⁴ C. °aka°.

⁵ K. vattāni.

⁶ B. a. āha.

⁷ C. C^a. sah°. K. kappana satasahassānaṅ dukkhatiṅ.

⁸ S. K. gamissatī. C. gacchantī ti.

⁹ K. tato cavitvā devamanuse sampattiyo anubhavitvā
pha°, etc.

¹⁰ K. a. pacchā.

¹¹ C^a. a. eso. S. °sambu°.

¹² C. a. so.

¹³ B. 'kappānaṅ satasahassaṅ duggatiṅ na gamissati,
ṭhatvā devamanussesu phalaṅ etassa kammuno,
pacchā paccekasambuddho Sumano nāma bhavis-
sati' ti.

¹⁴ B. kuṭiṅ. C. C^a. a. pāvīsi.

¹⁵ K. pavissakāle.

¹⁶ B. a. bhikkhū.

¹⁷ K. a. āvuso.

¹⁸ K. B. S. dharamānaka°.

¹⁹ B. sabba-a°.

²⁰ B. °atī.

²¹ K. gamanānaṅ.

sabhaṇ gantvā buddhāsane nisīditvā, 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'āma bhikkhave yassa kammassa katattā pacchānutappaṇ¹ na² hoti anussaritaanussaritakkhaṇe³ somanassam eva uppajjati evarūpaṇ kammaṇ kattabbam⁴ evā' ti vatvā⁵ anusandhiṇ ghatetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

68. 'Tañ ca kammaṇ kataṇ sādhu yaṇ katvā⁶ nānutappati
yassa patīto⁷ sumano vipākaṇ paṭisevatī' ti.

Tattha yaṇ katvā ti yaṇ⁸ devamanussasampattīnaṇ c'eva⁹ nibbāṇasampattiyā¹⁰ c'eva nibbattanasamatthaṇ sukhuddayakammaṇ¹¹ katvā nānutappati atha kho diṭṭhadhamme yeva anussaritakkhaṇe¹² pītivegena patīto¹³ somanassavegena ca sumano hutvā āyatiṇ pītisomanassajāto¹⁴ hutvā¹⁵ vipākaṇ paṭisevatī taṇ kammaṇ kataṇ sādhu laddhakan¹⁶ ti.

Desanāvasāne caturāsītiyā paṇasahassānaṇ dhammābhisamayo ahoṣī ti.

Sumanamālakārassa vatthu.¹⁷

¹ C^a. pacchanutappaṇ. K. tappaṇ.

² K. om.

³ K. C^a. om. one anussarita. B. °ānu°.

⁴ K. C^a. °bbarūpam.

⁵ K. om.

⁶ K. a. pacchā.

⁷ K. pī°. B. patito.

⁸ C. C^a. om.

⁹ K. °iñ ca.

¹⁰ K. °iñ.

¹¹ K. B. sukhindriyaṇ ka°. C. sukhudāyaṇ. S. sukхудуа°. C^a. sukhadāya°. B. a. nāma.

¹² B. S. anussaritānu°. B. a. yeva.

¹³ K. pī°.

¹⁴ K. āyatidhanapīti°.

¹⁵ K. a. yassa.

¹⁶ B. bhaddakaṇ. K. sundaraṇ bhaddakan for la°. S. phalatṭha°.

¹⁷ K. B. °ravatthu. B. a. navamaṇ.

10. UPPALAVAṆṆATTHERIVATTHU.

Madhuvā¹ maññatī² ti imaṃ dhammadesanaṃ Sathā Jetavane viharanto Uppalavaṇṇattheriṃ ārabba kathesi.

Sā kira Padumuttarabuddhassa pādamūle patthanāṃ ṭhapetvā³ kappasatasahassaṃ⁴ puññaṃ kurumānā⁵ devesu ca manussesu ca saṃsarantī⁶ imasmiṃ buddhuppāde deva-lokato cavitvā Sāvattiyaṃ seṭṭhikule paṭisandhiṃ gaṇhi, nīluppalavanagabbhasamānavanṇatāya⁷ c' assā⁸ Uppalavaṇṇā tv⁹ eva nāmaṃ akaṃsu.¹⁰ Ath' assā vayappattakāle sakala-Jambudīpe¹¹ rājāno ca seṭṭhino ca seṭṭhissa¹² santikaṃ pahinīsu : 'dhītaṃ ambhākaṃ detū' ti apahinanto¹⁴ nāma nāhosi.¹⁵ Tato seṭṭhī cintesi : 'ahaṃ sabbesaṃ manaṃ gahetuṃ na¹⁶ sakkhissāmi,¹⁷ upāyaṃ pan' ekaṃ karissāmi' ti¹⁸ dhītaṃ pakkosivā¹⁹ 'amma pabbajituṃ sakkhissāmi' ti āha. Tassā pacchimabhavikkattā²⁰ taṃ²¹ vacanaṃ sīse āsittaṃ satapākatelaṃ²² viya ahosi, tasmā pitaṃ²³ 'pabbajissāmi tātā' ti āha. So tassā²⁴ sakkāraṃ katvā taṃ²⁵ bhikkhūniupassayaṃ netvā

¹ B. madhū va.

² K. a. bālo.

³ B. paṭṭh°.

⁴ B. °sse, a. bahū.

⁵ K. puññāni kariyamānā. B. °āni.

⁶ K. a, sampattiṃ anubhavamānā.

⁷ K. nīluppalasangabbhasamānavandatāya. B. om. °vana°. So too

Manorathapūraṇī.

⁸ K. tassā.

⁹ Ca. t'.

¹⁰ K. akarisu.

¹¹ B. °pa°.

¹² K. seṭṭhino.

¹³ B. a. sāsaṇaṃ. K. °ke paṇākāraṃ.

¹⁴ K. appahinanto.

¹⁵ C. Ca. na hosi.

¹⁶ Ca. om.

¹⁷ K. a. kiṃ.

¹⁸ K. a. so.

¹⁹ B. °āpetvā.

²⁰ B. bhavikasattattā. K. pucchima°.

²¹ K. pitu.

²² Skt. śatapākataīlam.

²³ K. om.

²⁴ Ca. om. K. B. a. mahantaṃ.

²⁵ Man. B. K. om. taṃ.

pabbājesi. Tassā acirapabbajitāya eva uposathāgāre tālavāro¹ pāpuṇi. Sā dīpaṇ jāletvā uposathāgāraṇ sammajjivā dīpasikhāya nimittaṇ gaṇhitvā t̥hitā va² punappuna olokayamānā³ tejokasiṇārammaṇaṇ jhānaṇ nibbattetvā tam⁴ eva jhānaṇ pādaṇ⁵ katvā arahattaṇ pāpuṇi saddhiṇ paṭisambhidāhi c' eva abhiññāhi ca.⁶ Sā aparena samayena janapadacārikaṇ caritvā⁷ paccāgatā⁸ andhavanaṇ pāvisi. Tadā bhikkhunīnaṇ araññavāso apaṭikkhitto hoti.⁹ Ath' assā¹⁰ tattha kuṭikaṇ¹¹ katvā mañcakaṇ¹² paññāpetvā sāṇiyā¹³ parikkhipiṇsu. Sā Sāvattiyaṇ piṇḍāya pavisitvā nikkhami, mātulaputto¹⁴ pan' assĀnandamāṇavo nāma gihikā lato patthāya paṭibaddhacitto. So¹⁵ tassā āgatabhāvaṇ¹⁶ sutvā theriyā āgamanato puretaram eva andhavanaṇ gantvā taṇ kuṭiṇ¹⁷ pavisitvā hetthā mañce¹⁸ nilīno¹⁹ theriyā āgantvā kuṭiṇ pavisitvā dvāraṇ pidhāya mañcake nisinnamattāya bahi ātapato āgatattā cakkhupathe andhakāre avigate yeva²⁰ hetthā mañcakato²¹ nikkhamitvā mañcakaṇ āruyha²² 'mā nassi bāla, mā nassi bāla' ti theriyā vāriyamānam²³ eva abhibhavitvā attanā²⁴ patthitammaṇ katvā pāyāsi. Ath' assāguṇaṇ²⁵ dhāretuṇ asak-

1 C. °l°. From tala pratiṣṭhāyām ?

2 K. eva.

3 K. °ki°.

4 Man. tad.

5 Man. B. K. pādakaṇ, om. jhā°.

6 K. cā ti.

7 K. caranto.

8 C^a. apa°. B. °gantvā.

9 K. hosi.

10 K. a. manussā.

11 B. kuṭiṇ.

12 C. piṭhakaṇ. C^a. om.

13 B. sāṇiṇ.

14 K. Tadā mātukulassa pu°.

15 K. om.

16 K. tassāgamana°.

17 K. kutiyaṇ al.

18 K. B. mañcake.

19 K. niliyi.

20 K. a. so.

21 K. B. mañcato.

22 B. abhi°.

23 B. °mānāyaṇ. K. theri vāriyamānā pi nam.

24 K. B. atano (B. att°).

25 K. tassa aṇuṇaṇ. B. assa a°.

kontī viya mahāpaṭhavī¹ dvedhā bhijji. So paṭhaviṇ² pavitṭho gantvā mahāavīcimhi³ nibbatti. Therī pi tam atthaṇ bhikkhunīnaṇ ārocesi, bhikkhuniyo bhikkhūnaṇ,⁴ bhikkhū Bhagavato ārocesuṇ.⁵ 'Taṇ sutvā Satthā bhikkhū āmantetvā 'bhikkhave bhikkhubhikkhuṇiupāsakaupāsikāsu yo koci bālo pāpakammaṇ karonto madhusakkharādisu⁶ kiñcid eva madhurarasaṇ khādamāno⁷ haṭṭhap.haṭṭho⁸ udaggudaggo viya karotī' ti anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

69. 'Madhuvā⁹ maññati¹⁰ bālo yāva pāpaṇ na paccati,
yadā ca paccati pāpaṇ, atha¹¹ bālo dukkhaṇ ni-
gacchati' ti.

Tattha madhuvā ti bālassa hi pāpaṇ akusalakammaṇ karontassa taṇ kammaṇ madhuṇ viya¹² madhurarasaṇ viya iṭṭhaṇ kantaṇ manāpaṇ viya upaṭṭhāti¹³ iti naṇ¹⁴ so¹⁵ madhuvā maññati yāvā ti yattakaṇ kālaṇ taṇ pāpaṇ na paccati diṭṭhadhamme vā samparāye vā vipākaṇ na deti tāva naṇ¹⁶ evaṇ maññati, yadā cā ti yadā pan' assa diṭṭhadhamme vā vividhā kammakaraṇā¹⁷ kayi-ramānassa¹⁸ samparāye vā nirayādisu mahādukkhaṇ anubhavantassa taṇ pāpaṇ paccati,¹⁹ atha so bālo dukkhaṇ nigacchati vindati paṭilabhatī ti.

Desanāvāsane bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.²⁰

¹ C^a. pa^o.

² C. K. °iyaṇ.

³ K. a. niriye. B. a. eva.

⁴ B. a. etaṇ a^o ārocesuṇ. K. a. taṇ a^o ārocesi.

⁵ B. °ayiṇsu.

⁶ B. C^a. sakkar^o. K. °sakār^o.

⁷ C. °ayamāno. C^a. °iyamāno. B. C^a. S. a. puriso viya.

⁸ B. tuṭṭhahaṭṭho.

⁹ B. madhū va.

¹⁰ K. maññāti al.

¹¹ B. om.

¹² K. om. madhuṇ viya. B. madhu.

¹³ B^o. āsi.

¹⁴ C. om. B. evaṇ.

¹⁵ C^a. om.

¹⁶ B. tāvattakaṇ.

¹⁷ K. vividhāni °āni.

¹⁸ S. K. kariya^o.

¹⁹ K. a. vipākaṇ deti.

²⁰ B. om.

Aparena¹ samayena dhammasabhāyaṅ² mahājano kathaṅ samuttāpesuṅ : 'khīṇāsavāpi maññe³ kāmasukhaṅ sādīyanti, kāmaṅ sevanti kiṅ na sevissanti,⁴ na h' ete⁵ kolāparukkā na ca vammikā, allamaṅsasarirā⁶ eva,⁷ tasmā ete pi kāmasukhaṅ sādīyanti kāme sevanti' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave khīṇāsavā⁸ kāmasukhaṅ sādīyanti⁹ na kāmaṅ sevanti, yathā hi padumapatte patito¹⁰ udabindu¹¹ na lippati¹² na saṅṭhāti vinivattetvā¹³ patat' eva, yathā ca¹⁴ āragge sāsapo na lippati¹⁵ na saṅṭhāti vinivattetvā patat' eva, evaṅ¹⁶ khīṇāsavassa citte duvidho¹⁷ pi kāmo na lippati¹⁸ na saṅṭhāti'¹⁹ ti anusandhiṅ ghaṭetvā dhammaṅ desento imaṅ Brāhmaṇavagge gātham āha :

401. 'Vāri pokkharapatte va āragge-r-iva sāsapo
yo na lippati²⁰ kāmesu tam ahaṅ brūmi brāh-
maṇan' ti.

Imissā attho Brāhmaṇavagge yeva āvibhavissati.²¹

Satthā pana rājānaṅ Pasenadikosalaṅ pakkosāpetvā
'mahārāja imasmiṅ sāsane yath' eva kulaputtā²² evaṅ
kuladhitaro²³ pi mahantaṅ nātikkhandhañ²⁴ ca bhoga-

¹ B. a. pana.

³ B. om. K. om. pi.

⁵ B. S. hi te. K. a. khīṇāsavā.

⁶ K. allacamma°.

⁸ K. a. nāmā.

¹⁰ K. B. °taṅ.

¹² B. vilimpatī (so *infra*).

¹³ K. B. nivattetvā (so *infra*).

¹⁵ K. uppalimpatī.

¹⁶ C. yath' evaṅ. C^a. yathā va.

¹⁷ K. dubbidho.

¹⁹ B. a. Satthā.

²¹ K. a. atha.

²³ C. C^a. dhitaro.

² C. K. om.

⁴ K. sevanti.

⁷ B. va. K. om.

⁹ K. khādayanti.

¹¹ K. B. S. °aka°.

¹⁴ K. om.

¹⁸ B. vilimpatī.

²⁰ B. limpatī.

²² K. a. ca.

²⁴ B. S. °gaṇañ.

kkhandhañ ca¹ pahāya pabbajitvā araññe viharanti, tā araññe viharamānā² rāgarattā pāpapuggalā³ omānātimānavasena⁴ vihetthenti pi brahmacariyantarāyam pi pāpenti, tasmā bhikkhuṇisaṅghassa antonagare⁵ vasanaṭṭhānaṅ kātuṅ vattati' ti. Rājā 'sādhū' ti sampatiṅcchitvā nagarassa ekapasse bhikkhuṇisaṅghassa vasanaṭṭhānaṅ kāresi.⁶ Tato paṭṭhāya bhikkhuṇiyo antogāme yeva⁷ vasanti ti. Uppalavaṇṇattheriyā vatthu.⁸

11. JAMBUKĀJĪVAKAVATTHU.*

Māse māse kusaggenā ti imaṅ dhammadesanaṅ Satthā Veluvane viharanto Jambukaṅ ājīvakaṅ⁹ ārabba kathesi.

Atīte kira Kassapasammāsambuddhakāle¹⁰ gāmvāsī eko kuṭimbiko ekassa therassa vihāraṅ katvā¹¹ tattha viharantaṅ¹² catūhi paccayehi upaṭṭhahi, thero tassa gehe nibaddhaṅ bhuñjati. Ath' eko khīṇāsavo bhikkhu divā¹³ piṇḍāya caranto tassa gehadvāraṅ pāpuṇi. Kuṭimbiko taṅ divā tassa iriyāpathe pasanno gehaṅ pavesetvā sakkaccaṅ paṇitena¹⁴ bhojanena parivisitvā,¹⁵ 'bhante imaṅ sātakaṅ rajitvā nivāseyyāthā'¹⁶ ti mahantaṅ sātakaṅ datvā, 'bhante

¹ C^a. om. bho^o ca.

² B. taṅ araññavitāre vasamānā. S. evaṅ viharamānānaṅ for tā a^o vi^o. K. vihariyamānā.

³ S. pāpi^o.

⁴ K. olokiyamānā.

⁵ K. anta^o.

⁶ B. kārāpesi.

⁷ K. om.

⁸ K. °ṇṇavatthu. B. °ivatthu, and a. dasamaṅ.

* Cf. Saṅyutta II., p. 259.

⁹ K. °kājīvakaṅ.

¹⁰ C. C^a. Kassapabu^o.

¹¹ B. a. taṅ.

¹² B. vihāre vasantaṅ.

¹³ K. S. om.

¹⁴ K. paṇita^o.

¹⁵ K. a. tassa bhatakiccāvasāne attano vihāre vasitūṅ nimantesi.

¹⁶ K. paribhuñjathā.

kesā vo¹ dīghā tumhākaṇ kesorohanatthāya² nahāpitaṇ³ ānessāmi⁴ sayanatthāya⁵ ca vo mañcakaṇ gāhāpetvā āgamiṣāmi⁶ ti āha.⁶ Nibaddhaṇ gehe bhuñjanto kulūpako bhikkhu tassa taṇ⁷ sakkāraṇ disvā cittaṇ pasādetuṇ nāsakkhi,⁸ 'ayaṇ taṇ muhuttaṇ diṭṭhakassa⁹ evarūpaṇ sakkāraṇ karoti, nibaddhaṇ gehe bhuñjantassa pana maḥyaṇ na karotī¹⁰ ti cintetvā vihāraṇ agamāsi. Itaro pi ten'eva saddhiṇ gantvā kuṭimbikena dinnasāṭakaṇ rajitvā¹¹ nivāsesi. Kuṭimbiko pi nahāpitaṇ ādāya gantvā therassa kese¹¹ oharāpetvā¹² mañcakaṇ attharāpetvā, 'bhante imasmiṇ yeva mañcake sayathā¹³ ti vatvā dve pi there svātanāya nimantetvā pakkāmi. Nevāsiko¹⁴ tassa¹⁵ sakkāraṇ kayiramānaṇ¹⁶ adhivāsetuṇ nāsakkhi. Ath'assa so sāyaṇ therassa nipannaṭṭhānaṇ gantvā catūh' ākārehi therāṇ akkosi: 'āvuso¹⁷ āgantuka¹⁸ kuṭimbikassa te gehe bhattaṇ bhuñjanato varatarāṇ mīlhaṇ khādituṇ, kuṭimbikena ānītanahāpītena kesoropanaṇato¹⁹ varatarāṇ tālatṭhikena kese luñcāpetuṇ, kuṭimbikena dinnasāṭakaṇ nivāsanaṇato varatarāṇ naggena carituṇ,²⁰ kuṭimbikena ābhatamañce²¹ nipajjanato varatarāṇ bhūmiyaṇ nipajjitun' ti. Thero²² pi 'mā²³ esa bālo maṇ nissāya nassī²⁴ ti nimantanaṇ anādiyitvā pāto va utṭhāya²⁵ yathāsukhaṇ²⁶

1 C. C^a. om.3 K. ṇhāpitaṇ. B. nhā^o.5 C^a. nisinnatthāyañ.

7 B. taṇ tassa.

9 K. tassa muhuttadi^o.11 C^a. kesaṇ.

13 K. seyyathā.

15 B. a. taṇ.

17 K. om.

18 K. āgantukassa bhikkhu.

20 B. vica^o.

22 K. khīṇāsavathero.

24 K. nassatī.

26 C^a. phāsukaṇ.2 C^a. °orop^o.4 C^a. ānetva. B. a. ti.

6 K. a. atha.

8 C^a. na sakkhi.10 C^a. raṇjivā.12 K. B. ohār^o.14 K. āv^o.

16 K. a. disvā.

19 B. kesohārāpanato.

21 C. C^a. S. āhata^o.

23 C. K. om.

25 K. vuṭṭhāya, om. va.

agamāsi.¹ Nevāsiko pi pāto va vihāre kattabbavattaṇ katvā bhikkhācāra velāya² ‘idāni pi³ āgantuko niddāyati gaṇḍisaddena⁴ pabujjheyvā’ ti⁵ saññāya⁶ nakhapiṭṭhen’ eva gaṇḍiṇ⁷ paharivā gāmaṇ pāvīsi. Kuṭimbiko pi sak-kāraṇ katvā therānaṇ āgamanamaggaṇ olokento nevāsikaṇ disvā, ‘bhante therō⁸ kuhin’ ti pucchi. Atha naṇ nevāsiko ‘āvuso kiṇ vadetha⁹ tuyhaṇ kulūpago¹⁰ hīyo¹¹ tava nikkhantavelāya¹² ovarakaṇ pavisitvā niddaṇ okkanto,¹³ pāto va paṭṭhāya¹⁴ mama vihāraṇ¹⁵ sammajjana-saddam pi pāniyaghaṭa-paribhojanīyaghaṭesu udakāsiñcanasaddam¹⁶ pi gaṇḍisaddam¹⁷ pi karontassa na jānāti’ ti āha. Kuṭimbiko cintesi: ‘tādisāya iriyāpathasampattiyā samannā-gatassa me ayyassa yāva imamahā kālā niddāyanaṇ nāma natthi, maṇ¹⁸ pana tassa sakkāraṇ karontaṇ disvā addhā iminā bhadantena kiñci¹⁹ vuttaṇ bhavissati’ ti. So attano paṇḍitabhāvena taṇ sakkaccaṇ bhojetvā tassa pattaṇ sādhukaṇ dhovivā nānaggarasabhojanassa pūretvā, ‘bhante sace me ayyaṇ²⁰ passeyyātha imam assa piṇḍapātaṇ dadeyyāthā’ ti āha. Itaro taṇ gahetvā va cintesi: ‘sace so evarūpaṇ piṇḍapātaṇ bhuñjissati imasmiṇ yeva ṭhāne paluddho bhavissati’ ti antarāmagge taṇ piṇḍapātaṇ chaḍḍetvā therassa vasanaṭṭhānaṇ gantvā taṇ²¹ tattha olokento na addasa. Atha naṇ ettakassa kammaṇ katattā vīsati-

1 C^a. āg^o.

3 B. *after* āg^o.

5 K. pabujjeyvāmīti.

7 K. gandaṇ. B. gaṇḍiṇ.

9 K. B. mā āvuso kiñci avaca (K. °cca).

10 K. B. °ko.

12 K. nikamanta^o.

14 K. vuṭṭhāya. B. S. uṭṭh^o.

15 C. °re. C^a. °ra^o.

16 K. udakāni si^o. B. °kasi^o.

17 S. °ika^o. B. gaṇṭhika^o.

18 K. B. imaṇ.

20 B. ayaṇ.

2 K. bhikkhāya velāyaṇ.

4 S. B. gaṇṭhika^o.

6 C^a. saññā.

8 K. āgantukathero.

11 B. hiyyo.

13 K. okamanto.

19 K. a. vacanaṇ.

21 K. om.

vassasahassāni kato¹ pi samaṇadhammo² rakkhituṃ nāsakkhi, āyupariyosāne pana Avicimhi nibbattitvā ekaṃ buddhantaṃ mahādukkhaṃ³ anubhavitvā,⁴ imasmiṃ buddhuppāde Rājagahanagare ekasmiṃ bahvannapāne⁵ kulaghare nibbatti. So padasā gamanakālato paṭṭhāya n' eva sayane sayituṃ na bhantaṃ bhujjituṃ icchati, attano sarīravalāñjam eva khādati, 'bālatāya ajānanto karoti' ti taṃ⁶ posuṃsu.⁷ Mahallakakāle pi vatthaṃ⁸ nivāsetuṃ na icchati, naggo vicarati, bhūmiyaṃ sayati, attano sarīravalāñjam eva khādati. Ath' assa mātāpitaro 'nāyam kulagharassa anucchaviko,⁹ ājīvakanāṃ¹⁰ esa¹¹ anucchaviko' ti tesāṃ santikaṃ netvā, 'imaṃ¹² dāraṃ pabbājethā' ti adāsu. Atha taṃ te¹³ pabbājesuṃ,¹⁴ pabbājentā¹⁵ ca pana galappamāne āvāṭe ṭhapetvā dvinnāṃ jattūnaṃ¹⁶ upari padarāni datvā, tesāṃ upari nisiditvā tālatṭhikhaṇḍena kese luñciṃsu. Atha ne tassa mātāpitaro svātānāya nimantayitvā¹⁷ pakkamiṃsu. Punadivase ājīvaka 'ehi gāmaṃ pavississāmā' ti taṃ¹⁸ vadiṃsu. So¹⁹ 'gacchatha tumhe, ahaṃ idh' eva bhavissāmī' ti na icchi.²⁰ Atha taṃ²¹ punappuna²² vatvā anicchamānaṃ obāya agamaṃsu. So pi tesāṃ gatabhāvaṃ űatvā vaccaḷuṭṭiyā²³ padaraṃ vivaritvā oruyha ubhohi²⁴ hatthehi ālumpākāragūthaṃ

¹ K. khīṇāsavassa sahasāni tato.

² C. °aṇ.

³ K. dukkhaṃ.

⁴ C. C^a. °issati.

⁵ K. bahū-a°. C^a. bahu-a°. S. bavh°.

⁶ B. taṃ.

⁷ K. posayisu. S. B. °yiṃsu.

⁸ K. vatthā.

⁹ K. B. a. kevalaṃ alajjanako.

¹⁰ C. C^a. °ik°; *so infra.* (*The common form in Skt.*)

¹¹ K. yeva for eso.

¹² C. C^a. idaṃ.

¹³ K. te taṃ.

¹⁴ S. °ayiṃsu. C^a. om.

¹⁵ K. °etvā. C. °ento.

¹⁶ K. B. aṃsakūṭānaṃ.

¹⁷ S. B. C^a. °tetvā.

¹⁸ B. naṃ.

¹⁹ K. a. purato.

²⁰ K. icchati.

²¹ K. om.

²² S. B. °aṇ.

²³ C^a. °iyaṃ.

²⁴ C. ubho pi. K. pi after ha°.

khādi.¹ Ājīvakā tassa antogāmato āhāraṇ pahīṇiṇsu. Tam pi na icchati,² punappunaṇ vuccamāno pi 'na me iminā attho, laddho me āhāro' ti. 'Kahaṇ laddho' ti. 'Idh' eva laddho' ti, evaṇ dutiye tatiye catutthe pi divase bahum pi³ vuccamāno 'aham idh' eva bhavissāmī'⁴ ti gāmaṇ gantuṇ na icchi.⁵ Ājīvakā 'ayaṇ divase⁶ n' eva gāmaṇ pavisitū⁷ na⁸ amhehi pahitaṇ⁹ āhāraṇ āharitū¹⁰ icchati, "idh' eva me laddho" ti vadati, kin nu kho karoti¹¹ parigaṇhissāma nan' ti¹² gāmaṇ pavisantā ekadve¹³ jane tassa parigaṇhanatthaṇ ohāya gamaṇsu. Te pacchato gacchantā viya hutvā niliyiṇsu.¹⁴ Tesāṇ gatabhāvaṇ ṇatvā purimanayen' eva vaccakuṭiṇ oruyha¹⁵ gūthaṇ khādi.¹⁶ Itare tassa kiriyaṇ disvā ājīvakānaṇ ārocayiṇsu. Taṇ sutvā ājīvakā, 'aho bhāriyaṇ kammaṇ, sace samaṇassa Gotamassa sāvakā jāneyyūṇ, "ājīvakā gūthaṇ khādamanā vicarantī" ti amhākaṇ akittiṇ pakāseyyūṇ, nāyaṇ amhākaṇ anucchaviko' ti taṇ attano santikā nihariṇsu. So tehi niharito, mahājanassa uccāraṇaṇatthāne¹⁷ patthato¹⁸ eko piṭṭhipāsāno atthi, tasmiṇ mahantaṇ soṇḍi¹⁹ piṭṭhipāsānaṇ nissāya mahājanassa uccāratthānaṇ,²⁰ so tattha gantvā rattīṇ gūthaṇ khāditvā mahājanassa sarīravalaṇjanatthāya āgamanakāle²¹ ekena hatthena pāsānaṇssa ekaṇ passaṇ²²

¹ K. anappakaṇ gūthaṇ khādati. B. ālope katvā gū°. C. ālumpak°. S. āluppak°.

² B. icchi.

³ K. tehi bahūhi.

⁴ B. labh°.

⁵ B. °ati.

⁶ S. rep.

⁷ B. a. icchati.

⁸ K. na before icchati.

⁹ C^a. pahaṇaṇ. B. pahitāh°.

¹⁰ B. om.

¹¹ K. karohīti. B. a. ti.

¹² K. a. te.

¹³ B. ekaṇ dve.

¹⁴ K. a. so pi.

¹⁵ C^a. oruyiha.

¹⁶ K. khādati.

¹⁷ K. uccāraṇatthāne.

¹⁸ B. °rito.

¹⁹ B. soṇḍiṇ.

²⁰ S. B. uccāraṇaṇ°. K. uccāraṇa°.

²¹ K. gamana°.

²² K. B. S. antaṇ.

olubbha¹ ekaṃ pādaṃ ukkhipitvā jaṇṇuke ṭhapetvā² uddhāvātābhikumho³ mukhaṃ vivaritvā tiṭṭhati. Mahājano taṃ disvā upasaṅkamitvā vanditvā ‘bhante ayyo kasmā⁴ mukhaṃ vivaritvā ṭhito’ ti pucchi. ‘Ahaṃ vātabhakkho, añño me āhāro natthī’ ti. ‘Atha kasmā ekaṃ pādaṃ jaṇṇuke katvā ṭhito’ si bhante’ ti. ‘Ahaṃ uggatapo ghoratapo mayā dvīhi pādehi akkantā paṭhavī kampati,⁵ tasmā ekaṃ⁶ ukkhipitvā jaṇṇuke katvā ṭhito’ mhi, ahaṃ ṭhitako va vītināmemi na nisīdāmi na nipajjāmi’ ti. Manussā nāma yebhuyyena vacanamattam eva saddahanti, tasmā ‘aho acchariyaṃ evarūpā⁷ nāma tapassino⁸ honti, na no evarūpā⁹ diṭṭhapubbā’ ti yebhuyyena Aṅgamagadhavāsino saṅkhubhitvā¹⁰ māse māse mahantam sakkāraṃ abhiharanti. So ‘ahaṃ vātam eva bhakkhāmi na aññaṃ āhāraṃ,¹¹ aññaṃ hi me khādantassa tapo nassatī’ ti tehi abhihaṭṭaṃ na kiñci¹² icchati. Manussā ‘mā no bhante nāsetha, tumbhādisena ghoratapena paribhoge kate¹³ ambhākaṃ dīgharattaṃ hitāya sukhāya saṅvattatī’¹⁴ ti punappuna¹⁵ yācanti, tassa añño āhāro na ruccati. Mahājanassa pana yācanāya¹⁶ pīlito tehi ābhatāni sappiphāṇitādīni kusaggena jivhagge ṭhapetvā ‘gacchatha alaṃ vo ettakaṃ hitāya sukhāya’ ti uyyojesi. Evaṃ so pañcapaññāsavassāni naggo gūthaṃ khādanto kese luñcanto bhūmīyaṃ sayanto¹⁷ vītināmesi.¹⁸

¹ Cf. Morris, J.P.T.S., 1887, p. 156. K. olambi.

² B. paṭṭh°.

³ B. uddhaṃ vā°.

⁴ K. kasmā ayyā. B. ka° ayyo.

⁵ K. kampi.

⁶ K. B. a. pādaṃ.

⁷ B. a. pi.

⁸ B. S. tapassī na. C. a. nāma.

⁹ B. K. evarūpo °o.

¹⁰ B. °bbhi°, a. upasaṅkamitvā.

¹¹ K. a. āharāmi.

¹² K. kiñci na.

¹³ K. B. paribhogo kato.

¹⁴ K. sampava°. C. C^a. va°.

¹⁵ B. C^a. °naṃ.

¹⁶ B. °mānāya. C. C^a. °napī°.

¹⁷ K. sayamāno.

¹⁸ K. °eti.

Buddhānam pi kho paccūsakāle lokaṃ olokaṃ¹ avijahitam eva² hoti, tasmā ekadivasaṃ Bhagavato paccūsa-samaye lokaṃ olokentassa ayaṃ Jambukājivako nāṇa-jālassa anto paññāyi. Satthā 'kin nu kho bhavissatī' ti āvajjetvā³ tassa saha paṭisambhidāhi arahattassa upanissayaṃ disvā 'ahaṃ etaṃ ādiṃ katvā ekaṃ gāthaṃ bhāsissāmi gāthāpariyosāne⁴ caturāsītiya pāpasahassānaṃ dhammābhisamayo bhavissatī' ti imaṃ⁵ kulaputtaṃ nissāya mahājano sotthibhāvaṃ pāpuṇissatī' ti ñatvā, punadivase Rājagahe piṇḍāya caritvā piṇḍapātaṭṭhikānto Ānandattheraṃ āha⁶: 'Ānanda Jambukājivakassa santikaṃ gamissāmi' ti. 'Bhante⁷ kiṃ, tumhe yeva gamissathā' ti. 'Āma ambh'⁸ evā' ti evaṃ vatvā vadḍhamānakacchāyāya tassa santikaṃ pāyāsi. Devatā cintayaṃsu: 'Satthā⁹ Jambukājivakassa santikaṃ gacchati, so ca jegucche uccārapassāvadantakāṭṭhakiliṭṭhe¹⁰ piṭṭhipāsāne vasati, devaṃ vassāpetuṃ vaṭṭatī' ti attano ānubhāvena¹¹ muhuttaṃ yeva devaṃ vassāpesuṃ, piṭṭhipāsāno suci nimmalo ahosi. Ath' assa upari pañcavaññavassaṃ¹² vassāpayiṃsu.¹³ Satthā sāyaṃ Jambukājivakassa¹⁴ santikaṃ gantvā 'Jambukā' ti saddam akāsi. Jambuko 'ko nu kho esa dujjāto¹⁵ maṃ Jambukavādena¹⁶ vadatī' ti cintetvā, 'ko eso' ti āha. 'Ahaṃ samaṇo'¹⁷ ti. 'Kiṃ mahāsamaṇā' ti. 'Ajja me ekarattiy idha vasanaṭṭhānaṃ dehi' ti. 'Natthi mahāsamaṇa imasmiṃ ṭhāne

¹ B. vo°.

² K. kammena.

³ C. Ca. °itvā.

⁴ B. °āvasāne.

⁵ K. idaṃ.

⁶ B. āmantesi.

⁷ K. Bhagavā.

⁸ K. Ānanda āham. S. B. aham.

⁹ K. a. sāyaṃ.

¹⁰ C. Ca. °nibbatta° for °danta°.

¹¹ B. a. taṃ.

¹² S. K. °vaṇṇapupphavassaṃ (S. °ṇṇaṃ). B. °ṇṇaṃ

vassaṃ.

¹³ B. °esuṃ.

¹⁴ K. °ukassa ā°.

¹⁵ S. B. dujjano.

¹⁶ C. a. °ukānaṃ vā°.

¹⁷ B. Jambukā.

vasanaṭṭhānan' ti. 'Jambuka mā evaṇ kari, ekarattim eva¹ vasanaṭṭhānaṇ dehi,² pabbajitā nāma pabbajitaṇ patthenti manussā manussaṇ pasavo³ pasun'⁴ ti.⁵ 'Kiṇ pana tvaṇ pabbajito' ti.⁶ 'Āma pabbajito 'mhī' ti. 'Sace tvaṇ pabbajito kahaṇ te lābukaṇ kahaṇ⁷ dhumakaṭacchuko⁸ kahaṇ yaññasuttakan' ti. 'Atth' etaṇ mayhaṇ, "visuṇ visuṇ pana gahetvā vicaraṇaṇ⁹ dukkhan" ti, abbhantaren' eva¹⁰ gahetvā carāmī' ti. So 'carissasi tvaṇ etaṇ gaṇhitvā' ti¹¹ kujjhi. Atha naṇ Satthā āha: 'hotu Jambuka, mā kujjha,¹² vasanaṭṭhānaṇ me ācikkhā' ti.¹³ 'Natthi mahāsamaṇa ettha vasanaṭṭhānan' ti. Satthā—tassa¹⁴ vasanaṭṭhānato avidūre ekaṇ pabbhāraṇ atthi—taṇ niddisanto¹⁵ 'etasmiṇ pabbhāre ko vasatī' ti pucchi.¹⁶ 'Na¹⁷ koci mahāsamaṇā' ti. 'Tena hi mayhaṇ etaṇ¹⁸ dehī' ti. 'Tvaṇ yeva jāna¹⁹ mahāsamaṇā' ti. Satthā pabbhāre nisīdanaṇ paññāpetvā nisīdi. Paṭhamayāme cattāro mahārājāno catuddisaṇ²⁰ ekobhāsaṇ karontā Satthu upaṭṭhānaṇ āgamiṇsu.²¹ Jambuko obhāsaṇ disvā 'kiṇ obhāso nām' eso' ti cintesi. Majjhimayāme Sakko devarājā āgami. Jambuko tam pi disvā 'ko nām' eso' ti cintesi. Pacchimayāme ekāya aṅguliya ekaṇ dvīhi dve²² dasahi dasa cakkavālāni obhāsetuṇ samattho Mahābrahmā sakalaṇ araññaṇ ekobhāsaṇ karonto āgami. Jambuko

¹ B. S. me.² B. a. ti.³ B. a. nāma.⁴ So K. MSS. and edd. pasavan.⁵ K. a. Jambu.⁶ K. 'sīti.⁷ K. a. te.⁸ = drumā°. Cf. Mar. dhumārā?⁹ K. caraṇaṇ.¹⁰ K. °tare yeva taṇ.¹¹ C. C^a. om. C^a. ti after carissasi.¹² S. K. kujjhi.¹³ K. ācikkhāhīti, om. me.¹⁴ C^a. om.¹⁵ B. vīmaṇsanto.¹⁶ K. B. āha.¹⁷ B. natthi.¹⁸ B. S. e° ma°.¹⁹ K. jānāhi. B. jānātha.²⁰ K. B. °sā.²¹ S. °aṇsu.²² C. om. dvīhi dve. C^a. om. dve and dasa.

tam pi disvā 'ko nu kho eso' ti cintetvā pāto va Satthu santikaṃ gantvā paṭisaṅṭhāraṃ katvā ekamantaṃ t̥hito Satthāraṃ pucchi: 'mahāsamaṇa tumbhākaṃ santikaṃ¹ catasso disā obhāsentā ke āgatā'² ti. 'Cattāro mahārājāno' ti. 'Kiṅkārānā' ti. 'Maṃ upaṭṭhātun'³ ti. 'Kiṅ pana tvaṃ catūhi mahārājehi uttaritaro' ti. 'Āma Jambuka⁴ rājūnaṃ⁵ atirājā' ti. 'Majjhimaṃ pana ko āgato' ti. 'Sakko devarājā'⁶ ti. 'Kiṅ kārānā' ti. 'Maṃ upaṭṭhātum evā' ti. 'Kiṅ pana tvaṃ Sakkadevarājato⁷ uttaritaro' ti. 'Āma Jambuka Sakkato pi uttaritaro 'mhi, eso va pana mayhaṃ gilānupaṭṭhāko kappiyakārakasāmaṇerasadiso'⁸ ti.⁹ 'Pacchimaṃ sakalaṃ araṇṇaṃ obhāsetvā ko āgato' ti. 'Yaṃ loke brāhmaṇādayo khipitvā pakkhalitvā "namo Mahābrahmuṇo" ti vadanti so esa Mahābrahmā' ti. 'Tvaṃ pana¹⁰ Mahābrahmuṇāpi¹¹ uttaritaro' ti. 'Āma Jambuka, ahaṃ hi Brahmuṇāpi¹² atibrahmā' ti. 'Acchāriyo 'si tvaṃ mahāsamaṇa, mayhaṃ pana pañcapaṇṇāsa vassāni idha vasantassa etesu eko pi maṃ upaṭṭhātunṃ nāgatapubbo, ahaṃ hi ettakaṃ addhānaṃ vātabhakkho hutvā t̥hitako va vītināmesinṃ,¹³ na tāva me¹⁴ mayhaṃ upaṭṭhānam āgatapubbā' ti. Atha naṃ Satthā āha: 'Jambuka tvaṃ lokasmiṃ andhabālaṃ¹⁵ mahājānaṃ vañcayamāno mam pi vañcetukāmo jāto, nanu tvaṃ pañcapaṇṇāsa¹⁶ vassāni gūtham eva khādi¹⁷ bhūmiyaṃ yeva nipajji naggo hutvā vicari tālaṭṭhikhaṇḍena kese luñci,

¹ K. om. B. °ike.

² K. paṭhamayaṃ ko āgato. C^a. °nto ko. B. °antā.

³ C^a. upaṭṭhahatum.

⁴ K. a. ahaṃ pi.

⁵ B. mahār°, and a. pi.

⁶ B. a. Jambukā.

⁷ K. Sakato ti. C^a. a. pi.

⁸ K. °samm°. C. °kāras°.

⁹ B. a. mahāsamaṇa.

¹⁰ B. C^a. S. kiṅ pana tvaṃ.

¹¹ B. °ato pi.

¹² B. Brahmehi.

¹³ B. °si.

¹⁴ K. B. te. S. a. te. Real tāv' ime?

¹⁵ B. °la°.

¹⁶ B. °ññ°.

¹⁷ K. khādasi

atha ca pana lokañ vañcento “ahañ vātañ bhakkhayāmi,¹ ekapādena tiṭṭhāmi, na nisīdāmi, na nipajjāmi” ti vadesi, mam api² vañcetukāmo 'sī ti,³ ‘pubbe⁴ tvañ pāpikañ lāmikañ⁵ ditṭhiṃ nissāya ettakañ kālañ gūṭhabhakkho⁶ bhūmisayo naggo vicaranto tālaṭṭhikhaṇḍena kesaluñcanañ⁷ patto idāni pi⁸ pāpikañ⁹ lāmikañ¹⁰ ditṭhim eva gaṇhāsī’¹¹ ti. ‘Kiñ pana mayā katañ mahāsamaṇā’ ti. Ath’ assa Satthā pubbe katakammañ ācikkhi. Tassa Satthari kathente¹² yeva saṇvego uppajji,¹³ hirottappañ upaṭṭhitañ, so ukkuṭiko nisīdi. Ath’ assa Satthā udakasātañ¹⁴ khi-pitvā¹⁵ adāsī, so tañ nivāsetvā Satthārañ vanditvā ekamantañ nisīdi Satthāpi ’ssa ānupubbikathañ kathetvā dhammañ desesi. So desanāvasāne saha paṭisambhidāhi arahattañ patvā Satthārañ vanditvā utṭhāyāsana, pabbajjañ ca upasampadañ ca yāci. Ettāvataṣṣa¹⁶ purimakammañ parikkhīṇañ. Ayañ hi khīṇāsavamahātherañ catūhi akko-sehi akkositvā yāvāyañ mahāpaṭhavī tigāvutādhikañ yojanañ ussannā¹⁷ tāva Avicimhi paccitvā, tattha pakkāvase-sena pañcapanṇāsa vassāni imañ vippakārañ patto, ten’ assa tañ kammañ khīṇañ vīsatīṃ pana vassasahassāni iminā katassa samaṇadhammassa¹⁸ phalañ nāsetuṃ na sakkā, tasmā tañ¹⁹ Satthā dakkhīṇahattañ pasāretvā ‘ehi bhikkhu caratha²⁰ brahmacariyañ’²¹ ti āha. Tāvad ev’ assa gihiliṅgañ antaradhāyi, aṭṭhaparikkhāradharo satṭhi-

¹ K. B. bhakkhāmi. S. °tabhakkho.

² S. pi.

³ K. om.

⁴ B. a pi.

⁵ K. om. lā°. B. °akañ °akañ (so *infra.*).

⁶ K. a. 'sī.

⁷ C^a. B. kese lu°.

⁸ B. om.

⁹ C^a. pāpañ.

¹⁰ C^a. al°. S. °akañ.

¹¹ S. °ṇha°.

¹² S. B. rep.

¹³ K. °nno.

¹⁴ K. udakasāṭikacīvarañ. C. udas°. S. °ikañ.

¹⁵ K. S. om.

¹⁶ B. °tā tassa.

¹⁷ B. °aṇ.

¹⁸ C. °kammaṣṣa.

¹⁹ B. om.

²⁰ K. S. cara.

²¹ B. a. sammā dukkhassa antakiriyañ.

vassathero¹ viya ahoṣi. Aṅgamagadhavāsīnaṅ tassa sak-kāraṅ gaheṭvā āgatadivaso² kir 'eṣa, tasmā ubhayaṛaṭṭha-vāsino sakkāraṅ gaheṭvā āgatā Tathāgataṅ³ disvā 'kin nu kho ambhākaṅ ayyo Jambuko mahā udāhu samaṇo Gotamo' ti cintetvā, 'sace samaṇo Gotamo mahā bhaveyya, ayaṅ samaṇassa Gotamassa santikaṅ gaccheyya, Jambukājiva-kassa pana mahantatāya samaṇo Gotamo imassa santikaṅ āgato' ti cintayaṅsu. Satthā mahājanassa parivitakkaṅ ṇatvā 'Jambuka tava upaṭṭhākānaṅ kaṅkhaṅ chindāhi' ti āha. So 'aham pi bhante ettakam eva paccāsiṅsāmī'⁴ ti vatvā catutthajjhānaṅ samāpajjitvā utthāya⁵ tālappamaṇaṅ vehāsaṅ abbhuggantvā 'Satthā me bhante Bhagavā sāvako 'ham asmī'⁶ ti vatvā oruyha vanditvā puna dvitālamattaṅ titālamattan ti evaṅ⁷ sattatālamattaṅ vehāsaṅ abbhug-gantvā oruyha attano sāvakabhāvaṅ jānāpesi. Taṅ disvā mahājano 'aho buddhā nāma acchariyā anomagaṇā' ti cintesi. Satthā mahājanena saddhiṅ kathento⁸ evam āha : 'ayaṅ ettakaṅ kālaṅ tumhehi ābhatasakkāraṅ⁹ kusaggena jivhagge ṭhapetvā "tapacaraṇaṅ pūremī" ti idha nivuttho,¹⁰ sace pi iminā upāyena vassasataṅ tapacaraṇaṅ pūreyya, yā tassa¹¹ idānikālaṅ vā bhattaṅ vā kukkuccāyitvā abhuñ-jantassa bhattachedanakusalacetanā tassā taṅ tapacaraṇaṅ solasim pi kalaṅ nāgghatī'¹² ti anusandhiṅ ghaṭetvā dhammaṅ desento imañ gātham āha :

70. 'Māse māse kusaggena bālo bhūñjetha¹³ bhojanaṅ
na so saṅkhatadhammānaṅ kalaṅ nāgghatī¹⁴ so-
lasin' ti.

¹ B. °vassikamahā°.

² K. °divasato.

³ So. S. B. āgatā taṅ. C. C^a. K. āgatāgatā.

⁴ B. °sīo°.

⁵ C^a. vu°.

⁶ B. h' asmī.

⁷ C^a. om. ti evaṅ.

⁸ B. °anto.

⁹ K. S. °taṅ sa°.

¹⁰ B. idāni vutto.

¹¹ C. C^a. pūreyyātha. K. pū° ya ca tassa. S. pū° assa.

¹² B. kalaṅ pi n' a°.

¹³ B. °yya. (So *infra*)

¹⁴ B. a°.

Tass' attho : sace bālo apariññātadhammo¹ silādiguṇa-paribāhiro² titthāyatane pabbajito 'tapacaraṇam pūres-sāmī'³ ti māse māse patte⁴ kusaggena bhojanaṃ bhuñjanto vassasataṃ bhuñjetha bhojanaṃ, na so saṅkhatadhammānaṃ kalaṃ nāgghati⁵ soḷasiṃ⁶ saṅkhātadhammā vuccanti ñātadhammā tulitadhammā tesu hetthimakotiyaṃ sotāpanno saṅkhātadhammo⁷ uparimakotiyaṃ⁸ khīṇāsavo imesaṃ saṅkhātadhammānaṃ so bālo kalaṃ nāgghati⁹ soḷasin ti, puggalādhitthānā¹⁰ ayaṃ pan' ettha attho yā¹¹ tassa tathā¹² tapacaraṇaṃ pūrentassa vassasataṃ cetanā yā ca¹³ saṅkhātadhammānaṃ kalaṃ vā bhattaṃ vā kukkucēyitvā abhuñjantānaṃ ekā bhattacchedanakusala-cetanā tassā cetanāya sā tāva dīgharattaṃ pavattacetanā soḷasiṃ kalaṃ nāgghati, idaṃ vuttaṃ hoti : yaṃ tassa saṅkhātadhammānaṃ cetanāya phalaṃ taṃ soḷasa koṭṭhāse katvā tato ekekaṃ puna soḷasa soḷasa koṭṭhāse katvā tato ekassa koṭṭhāsassa yaṃ phalaṃ tad eva tassa bālassa tapacaraṇato mahantataran¹⁴ ti.

Desanāvasāne caturāsītiyā paṇasahassānaṃ dhammābhisamayo ahoṣī ti.

Jambukājivakassa vatthu.¹⁵

12. AHIPETA VATTHU.¹⁶

Na hi pāpaṃ katan kamman ti imaṃ dhamma-desanaṃ Satthā Veluvane viharanto aññatarāṃ ahipetaṃ ārabha katesi.

¹ F. °ñāna°.

² F. S. paribhāvito. B. °ṇā pa°.

³ B. °iss°.

⁴ K. sampatte.

⁵ K. B. agghati.

⁶ K. a. ti.

⁷ So F. only. But cf. S. N. Khaggavisāṇasutta vs. 36, and Ajitamāṇavapucchā vs. 7.

⁸ F. C. uparikotiyaṃ.

⁹ B. na a°.

¹⁰ B. S. a. desanā.

¹¹ K. a. ca. B. yāva.

¹² C. C^a. om.

¹³ B. ce° yāva. S. a. 'ssa.

¹⁴ B. mahapphalataran.

¹⁵ K. °ikavatthu. B. Jambukathēravatthu ekādasamaṃ.

¹⁶ Cf. Saṃyutta II. 254 joll.

Ekasmiṃ hi divase jaṭilasahassassa abbhantare¹ āyasmā Lakkhaṇatthero ca Mahāmoggallānatthero ca 'Rājagahe piṇḍāya carissāmā' ti Gijjhakūṭato otaranti, tesu āyasmā Mahāmoggallāno² ekaṃ ahipetaṃ disvā sitaṃ pātv³ akāsi. Atha naṃ Lakkhaṇatthero 'kasmā āvuso sitaṃ pātuṃ⁴ karosī' ti sitakāraṇaṃ pucchi. 'Akālo āvuso⁵ imassa pañhassa, Bhagavato santike maṃ puccheyyāsī' ti thero āha. Tesu Rājagahe piṇḍāya caritvā Bhagavato santikaṃ gantvā nisinnesu⁶ Lakkhaṇatthero pucchi: 'āvuso Mahāmoggallāna⁷ tvaṃ Gijjhakūṭā otaranto sitaṃ pātu⁸ karitvā mayā sitakāraṇaṃ puṭṭho "Bhagavato santike⁹ puccheyyāsī" ti avaca, katheh'¹⁰ idāni taṃ kāraṇaṃ' ti. Thero āha: 'ahaṃ āvuso ekaṃ ahipetaṃ¹¹ disvā sitaṃ pātvākāsiṃ,¹² tassa evarūpo attabhāvo, manussasīsaṃ viya assa sīsaṃ, ahissa viya seso attabhāvo ahipeto nāṃ' esa¹³ pamāṇato pañcavīsatiyojaniko, tassa sīsato uṭṭhitā aggijālā yāva naṅguṭṭhā gacchanti naṅguṭṭhato uṭṭhitā¹⁴ yāva sīsā, majjhe sīsato¹⁵ uṭṭhitā dve passāni¹⁶ gacchanti, dvīhi passehi uṭṭhitā majjhe otaranti. Dvinnāṃ yeva kira petānaṃ attabhāvo pañcavīsatiyojaniko, avasesānaṃ tigāvutappamāṇo, imassa c'eva ahipetassa¹⁷ kākapetassa ca¹⁸ pañcavīsatiyojaniko, tesu ayan tāva ahipeto. Kākapetam pi Mahāmoggallāno Gijjhakūṭamatthake paccamānaṃ disvā tassa pubbakammaṃ pucchanto imaṃ gātham āha:

¹ C^a. antare.

² B. ⁷atthero.

³ K. patv. B. om.

⁴ B. C^a. S. pātu.

⁵ B. a. Lakkhaṇa.

⁶ K. nisinne.

⁷ K. B. Mogg^o.

⁸ K. pātuṃ.

⁹ K. B. a. maṃ.

¹⁰ K. B. °hi.

¹¹ So K. See *infra*.

¹² B. C^a. °si. Add ti?

¹³ B. eso.

¹⁴ B. a. aggijālā.

¹⁵ K. om.

¹⁶ C^a. passe.

¹⁷ B. a. ca.

¹⁸ C^a. pi. B. om.

‘Pañcayojanikā jivhā sīsan te navayojanaṇ
kāyo¹ accuggato tuyhaṇ pañcaviṣatiyojanaṇ
kin nu kammaṇ karitvāna² patto ‘si dukkham
īdisan’ ti.

Ath’ assa peto ācikkhanto :

‘Ahaṇ bhante Moggallāna Kassapassa mahesino
saṅghassa āhaṭaṇ³ bhattaṇ āhāresiy⁴ yathiccha-
kan’ ti,

gāthaṇ vatvā āha :⁵ ‘bhante Kassapabuddhakāle⁶ samba-
hulā bhikkhū gāmaṇ piṇḍāya pavisiṇsu, manussā there
disvā sampiyāyamānā āsanasālāya⁷ nisidāpetvā yāguṇ
pāyetvā khajjakaṇ datvā⁸ pāde dhovitvā⁹ makkhetvā
piṇḍapātakālaṇ āgamayamānā dhammaṇ suṇantā nisidiṇsu.
Dhammakathāvasāne therānaṇ patte ādāya attano attano¹⁰
gehe nānaggarasabhojanaṇsa pūretvā āhariṇsu. Tadā ahaṇ
kāko hutvā āsanasālāya chadanapitṭhe nilīno taṇ disvā
ekena gahitapattato tikkhattuṇ mukhaṇ pūrento tayo
kabale¹¹ aggahesiṇ, taṇ pana bhattaṇ n’eva saṅghassa
santakaṇ na saṅghassa niyametvā¹² dinnāṇ, bhikkhūhi
gahitāvasesakaṇ attano¹³ gehaṇ netvā¹⁴ manussehi bhuñji-
tabbakaṇ kevalaṇ saṅghassa¹⁵ uddissa abhihaṭamattam eva.
Tato mayā tayo¹⁶ kabalā gahitā, ettakaṇ me¹⁷ pubba-
kammaṇ, svāhaṇ kālaṇ katvā tassa kammaṇsa vipākena

¹ K. a. c’.

² C. katvāna.

³ B. ābhaṭaṇ. S. abhi°. K. saṅghassaābhihaṭaṇ.

⁴ C^a. °āpesiṇ.

⁵ S. om. B. ahaṇ.

⁶ C^a. °ssa kāle.

⁷ K. °yaṇ.

⁸ K. om. yā° pā° kha° da°, inserts after ma°.

⁹ K. a. telena.

¹⁰ C^a. om.

¹¹ B. °ṭ’.

¹² S. niyām°. B. niyyād°.

¹³ S. rep.

¹⁴ B. nīharitvā.

¹⁵ S. °aṇ.

¹⁶ B. tayo mayā, om. tato.

¹⁷ B. om.

Avīcimhi paccitvā tattha pakkāvasesena idāni Gijjhakūṭe kākapeto hutvā nibbatto idaṃ dukkhaṃ paccanubhomī' ti āha. Idaṃ kākapetassa vatthu.

Idha pana thero 'ahipetaṃ divā sitaṃ pātvākāsin'¹ ti āha. Ath' assa Satthā sakkhī hutvā² utthāya³ 'saccaṃ⁴ bhikkhave Moggallāno āha, mayā p'⁵ esa sambodhipattadivase yeva diṭṭho, api cāhaṃ⁶ "ye me vacanaṃ na saddaheyyuṃ tesu ahitāya⁷ bhaveyyā" ti parānuddaya⁸ na kathesi' ti āha. Lakkhaṇasaṃyutte⁹ pi hi Mahāmoggallānena diṭṭhakāle yeva Satthā tassa sakkhī hutvā vinīta-vatthūni¹⁰ kathesi, idam pi tena tath' eva¹¹ kathitaṃ¹² sutvā bhikkhū¹³ tassa pubbakammaṃ pucchisū, Satthāpi tesu kathesi:

'Atīte kira Bārāṇasiṃ nissāya nadītīre paccekabuddhassa paṇṇasālaṃ kariṃsu. So tattha viharanto nibaddhaṃ nagare piṇḍāya carati, nāgarāpi sāyaṃ pātaṃ gandhapupphādihatthā paccekabuddhassa upaṭṭhānaṃ gacchanti. Eko Bārāṇasivāsī puriso taṃ maggaṃ nissāya khettaṃ kasi, mahājano sāyaṃ pātaṃ paccekabuddhassa upaṭṭhānaṃ¹⁴ gacchanto taṃ khettaṃ maddanto gacchati,¹⁵ kassako 'mā me khettaṃ maddethā'¹⁶ ti vārento pi vāretuṃ nāsakkhī. Ath' assa etad ahoṣi: 'sace imasmiṃ ṭhāne paccekabuddhassa paṇṇasālaṃ na bhaveyya,¹⁷ na me khettaṃ maddeyyuṃ' ti. So paccekabuddhassa piṇḍāya pavitṭhakāle paribhogabhājanāni bhinditvā paṇṇasālaṃ jhāpesi.¹⁸

¹ B. °sī.

³ K. om.

⁵ K. pan'.

⁶ K. B. a. na byākāsi (B. °siṃ).

⁷ K. a. dukkhāya.

⁹ K. °tena.

¹⁰ K. B. vīsativa°. (Sa. has 21.)

¹¹ B. om. tath' eva.

¹³ C. C^a. om.

¹⁵ B. °nti. S. a. ca. after ka°.

¹⁶ B. °athā.

¹⁸ B. °eti.

² B. a. pi.

⁴ S. sabbaṃ.

⁸ K. a. taṃ.

¹² K. B. a. taṃ.

¹⁴ B. °ssūpa°.

¹⁷ B. °lā na °yyuṃ.

Paccekabuddho pi¹ taṅ jhāmaṅ² disvā yathāsukhaṅ pak-
kāmi. Mahājano gandhamālaṅ³ ādāya āgato jhāmapaṇṇa-
sālaṅ disvā 'kahan nu kho no ayyo gato' ti āha. So pi
mahājanen' eva saddhiṅ āgato⁴ mahājanamajjhe t̥hitako
va evam āha: 'mayā 'ssa⁵ paṇṇasālā jhāpitā' ti. Atha
'naṅ gaṇhatha imaṅ pāpaṅ nissāya mayaṅ paccakabuddhaṅ
daṭṭhuṅ na labhima' ti daṇḍādāhi pothetvā jīvitakkhayaṅ
pāpesuṅ. So Avīcimhi nibbattitvā yāvāyaṅ mahāpaṭṭhavi
yojanamattaṅ ussannā tāva niraye⁶ paccitvā pakkāvase-
sena Gijjhakūṭe ahipeto hutvā nibbatti.

Satthā imaṅ⁷ tassa pubbakammaṅ kathetvā 'bhikkhave
pāpakammaṅ nām' etaṅ khīrasadisāṅ, yathā khīraṅ duyha-
mānam eva na parinamati⁸ tathā kayiramānam eva na vipac-
cati, yadā pana vipaccati tadā evarūpena dukkhena yojetī'⁹
ti anusandhiṅ ghaṭetvā dhammaṅ desento imaṅ gātham
āha:

71. 'Na hi pāpaṅ kataṅ kammaṅ sajjukhīraṅ va muccati
ḍahan¹⁰ taṅ bālam anveti bhasmācchanno va pāvako' ti.

Tattha sajjukhīraṅ¹¹ ti taṅ khaṇaṅ yeva dhenuyā
thanehi nikkhantaṅ abbhunḥakhīraṅ¹² muccatī ti¹³
parinamati; idaṅ vuttaṅ hoti: yathā idaṅ sajjukhīraṅ taṅ
khaṇaṅ ñeva na muccati na parinamati na pakatiṅ¹⁴
jahati, yasmiṅ¹⁵ pana bhājane duyhitvā¹⁶ gahitaṅ¹⁷ yāva

¹ B. om. K. a. piṇḍapātato paccāgantvā.

² B. tajjh°.

³ C^a. °le.

⁴ B. gato.

⁵ K. B. tassa.

⁶ C. K. a. va.

⁷ B. idaṅ.

⁸ B. na pariṇāmati.

⁹ B. socatī.

¹⁰ B. d°.

¹¹ B. a. vā.

¹² K. B. a. na.

¹³ K. a. na. B. na.

¹⁴ K. pa° na.

¹⁵ B. tasmiṅ.

¹⁶ C. C^a. K. duh°. B. duhetvā.

¹⁷ K. duhi gahitvā.

santike maṇ¹ puccheyyāsī' ti vatvā piṇḍāya caritvā Satthāraṇ upasaṅkamtivā vanditvā nisinnakāle puna puttḥo āha: 'ahaṇ āvuso ekaṇ petaṇ addasaṇ tigāvutappa-māṇena attabhāvena, tassa² satthi kūtasahassāni³ ādittāni sampajjalitāni⁴ uparimatthake patitvā⁵ utthahanti sīsaṇ bhindanti bhinnaṇ⁶ puna samuttahati, "iminā⁷ attabhāvena mayā evarūpo attabhāvo na diṭṭhapubbo" ti ahaṇ taṇ disvā sitaṇ pātvākāsin' ti⁸ āha. Petavatthusmiṇ⁹ hi

'Satthi kūtasahassāni paripuṇṇāni sabbaso sīse tuyhaṇ¹⁰ nipatanti te¹¹ bhindanti ca¹² matthakan' ti

ādi¹³ imam eva petaṇ sandhāya vuttaṇ. Satthā therassa kathaṇ sutvā, 'bhikkhave mayā p' esa satto bodhimaṇḍe nisinnen' eva diṭṭho, "ye ca pana me vacanaṇ na saddaheyyuṇ tesāṇ ahitāya bhaveyyā"¹⁴ ti paresaṇ anukampāya na kathesiṇ,¹⁵ idāni pana¹⁶ Moggallānassa sakkhiṇ katvā¹⁷ katthemī¹⁸ ti āha. Taṇ sutvā bhikkhū tassa pubbakammaṇ pucchiṇsu. Satthāpi nesaṇ kathesi:

'Atīte¹⁹ Bārāṇasiyaṇ sālittakasippe²⁰ nipphattiṇ patto eko piṭhasappī ahoṣi. So nagaradvāre ekassa vaṭarukkhasa heṭṭhā nisinno sakkharāni khipitvā tassa paṇṇāni chindanto 'hatthirūpakaṇ no dassēhi assarūpakaṇ no dassēhi' ti

¹ S. maṇ sa°.

² C. C^a. K. tattha.

³ B. K. S. ayakūṭa°.

⁴ K. pa°.

⁵ S. B. rep.

⁶ B. rep. S. bhindantabhindantaṇ.

⁷ C^a. a. pana.

⁸ B. °sīti.

⁹ C^a. ahipeta°. Cf. Petavatthu, p. 68.

¹⁰ P. mayhaṇ.

¹¹ C. C^a. K. S. vo. B. om.

¹² K. S. °nt' eva. B. °nti tava. C. c' eva. (C. C^a. K. S.

= bhid + vyava?).

¹³ B. ādim hi.

¹⁴ B. °yyun.

¹⁵ B. °si.

¹⁶ C. K. a. me.

¹⁷ B. °ī hutvā.

¹⁸ K. °ssāmī.

¹⁹ K. a. pana. B. a. kira. F. J. I. 418.

²⁰ B. sālittisippe. S. °ttha°.

gāmadārakehi vuccamāno icchiticchitānaṃ¹ rūpāni dassetvā tesañ santikā khādanīyādīni labhati. Ath' ekadivasañ rājā uyyānaṃ gacchanto taṃ padesaṃ pāpuṇi, dārakā pīṭhasappiṃ pārohaṃtare² katvā palāyisū. Rañño ṭhitamajjhantike³ rukkhamaṇaṃ⁴ pavitṭhassa chiddacchāyāya⁵ sariraṃ⁶ phari.⁷ So 'kin nu kho etaṃ' ti uddhaṃ olokeno rukkhassa paṇṇe⁸ hatthirūpakādīni disvā, 'kass' etaṃ⁹ kamman' ti pucchitvā, 'pīṭhasappino' ti sutvā taṃ pakko-sāpetvā āha: 'mayhaṃ purohito atimukharo appamattake pi vutte bahuṃ bhaṇanto maṃ upaddaveti, sakkhissasi tassa mukhe nālimattā ajalaṇḍikā khipitun' ti. 'Sakkhissāmi deva, ajalaṇḍikā¹⁰ āharāpetvā purohitena saddhiṃ tumhe¹¹ antosāṇiyaṃ nisīdatha, aham ettha kattabbaṃ jānissāmi' ti.¹² Rājā tathā kāresi.¹³ Itaro kattariyaggena¹⁴ sāṇiyā¹⁵ chiddaṃ katvā¹⁶ purohitassa raññā saddhiṃ kathentassa mukhe vivaṭamatte ekekaṃ ajalaṇḍikaṃ khipi, purohito mukhaṃ¹⁷ pavitṭhaṃ pavitṭhaṃ gili,¹⁸ pīṭhasappi khīṇāsu ajalaṇḍikāsu sāṇiṃ¹⁹ cālesi, rājā tāya saññāya ajalaṇḍikaṃ khīṇabhāvaṃ ñatvā āha: 'ācariya ahaṃ tumhehi saddhiṃ kathento kathaṃ nittharituṃ²⁰ na sakkhissāmi,²¹ tumhe²² atimukharatāya nālimattā ajalaṇḍikā gilantāpi²³ tuḥhībhāvaṃ²⁴ nāpajjathā' ti. Brāh-

¹ B. °ni.

³ C^a. pi ma°.

⁵ B. chiddāvachidda°.

⁷ B. paharati.

⁸ K. B. rukkhapa°. B. S. °paṇṇesu.

⁹ K. ketakaṃ.

¹¹ B. a. bhaṇitvā.

¹³ K. akāsi. B. °eti.

¹⁵ C. °yaṃ.

¹⁷ B. mukhe.

¹⁹ K. sāṇiyaṃ.

²¹ C. C^a. a. ti.

²³ K. gilitāpi.

²⁴ K. mañku°. C^a. alapitvā.

² Skt. prāroha.

⁴ B. °le.

⁶ K. pharaṃ.

¹⁰ B. °kaṃ.

¹² B. a. atha.

¹⁴ C^a. katth°.

¹⁶ K. kāretvā.

¹⁸ S. gali.

²⁰ B. niddharituṃ.

²² K. a. hi.

maṇo tuṇhībhāvaṇ¹ āpajjitvā tato paṭṭhāya mukhaṇ viva-
ritvā rañṇā saddhiṇ sallapituṇ nāsakkhi. Rājā pīṭhasappiṇ²
pakkosāpetvā 'taṇ nissāya me sukhaṇ laddhan' ti tuṭṭho
tassa sabbatṭhakaṇ nāma³ datvā nagarassa catuddisāsu⁴
cattāro varamahāgāme⁵ adāsi. Tam atthaṇ viditvā rañño
atthadhammānusāsako amacco imaṇ gātham āha:

'Sādhu kho sippakaṇ nāma api yādisakīdisaṇ
passa khañjappahārena laddhā gāmā catuddisā' ti.

So pana amacco tena samayena ayam⁶ eva Bhagavā⁷ ahosi.
Ath' eko puriso pīṭhasappinā laddhasampattiṇ disvā cintesi :
'ayaṇ nāma pīṭhasappī hutvā imaṇ sippaṇ nissāya mahā-
sampattiṇ patto, mayāp' etaṇ sikkhituṇ vaṭṭati' ti. So
taṇ upasaṇkamitvā vanditvā⁸ 'idaṇ⁹ me ācariya sippaṇ
dehi'¹⁰ ti āha. 'Na sakkā tāta dātun' ti. So tena paṭi-
khitto 'hotu ārādhessāmi nan' ti tassa hatthapādapari-
kammādīni¹¹ karonto cirassaṇ¹² taṇ ārādhetaṇ punappunaṇ
yāci. Pīṭhasappī 'ayam me ativiya upakārako'¹³ ti taṇ
paṭibāhituṇ asakkonto sippaṇ sikkhāpetvā 'nipphannaṇ te
tāta sippaṇ, idāni kiṇ karissasī' ti āha. 'Bahi gantvā
sippaṇ vīmaṇsissāmī' ti. 'Kiṇ karissasī' ti. 'Gāviṇ vā
manussaṇ vā paharivā māressāmī'¹⁴ ti. 'Tāta gāviṇ māren-
tassa satāṇ daṇḍo¹⁵ purisaṇ¹⁶ mārentassa sabassaṇ, tvaṇ
saputtadāro pi¹⁷ nittharituṇ na sakkhissasi,¹⁸ mā vinassa,¹⁹

¹ B. mañku°.

² B. pīṭhasappiguṇaṇ anussarivā taṇ.

³ B. a. dhanaṇ.

⁴ B. S. catūsu dis°. K. catūd°.

⁵ K. gā mavare. B. S. varagāme.

⁶ K. B. aham.

⁷ K. om.

⁸ B. om.

⁹ K. imaṇ. S. imam pi.

¹⁰ K. dethā. B. desāhi.

¹¹ C. °āni.

¹² B. ā. so.

¹³ B. C. °kāro.

¹⁴ B. °iss°.

¹⁵ K. a. hoti.

¹⁶ K. B. manussaṇ. Cf. Āpastamba. I. 9, 24.

¹⁷ B. S. a. taṇ.

¹⁸ B. a. ti.

¹⁹ B. °ssasi.

yamhi pahate daṇḍo natthi tādisaṅ nimmātāpitikaṅ kiñci upadhārehi' ti. So 'sādhū' ti sakkharā ucchaṅge katvā tādisaṅ upadhārayamāno¹ vicaranto² gāviṅ disvā 'ayaṅ sassāmikā' ti paharituṅ na visahi,³ manussaṅ disvā 'ayaṅ mātāpitiko'⁴ ti paharituṅ na visahi.⁵ Tena samayena Sunetto nāma paccekabuddho⁶ nagaraṅ nissāya⁷ paṇṇasālāyaṅ⁸ viharati, so taṅ piṇḍāya pavisantaṅ nagaradvāre⁹ disvā 'ayaṅ nimmātāpitiko, imasmiṅ pahate daṇḍo natthi, imaṅ paharivā sippaṅ vīmaṅsissāmī' ti, so¹⁰ paccekabuddhassa dakkhiṇakaṇṇasotaṅ sandhāya sakkharāṅ khipi. Sā dakkhiṇakaṇṇasotena pavisitvā vāmena nikkhami, dukkhā vedanā uppajji,¹¹ paccekabuddho piṇḍāya¹² carituṅ nāsakkhi, ākāseṇa paṇṇasālaṅ gantvā parinibbāyi. Manussā paccekabuddhe anāgacchante 'kiñci aphāsukaṅ bhavissatī' ti cintetvā tattha gantvā taṅ parinibbutaṅ disvā¹³ rodiṅsu parideviṅsu, so pi mahājanaṅ gacchantaṅ disvā tattha gantvā paccekabuddhaṅ sañjānitvā 'ayaṅ piṇḍāya pavisanto dvārantare mama sammukhī bhūto,¹⁴ ahaṅ attano sippaṅ vīmaṅsanto imaṅ paharin' ti āha. Manussā 'iminā kira¹⁵ pāpena paccekabuddho pahato, gaṇhatha gaṇhathā' ti¹⁶ pothetvā tatth' eva naṅ jīvitakkhaṅyaṅ pāpesuṅ. So Avīcimhi nibbattitvā yāvāyan mahāpathavī yojanamattaṅ¹⁷ ussannā tāva paccitvā vipākāvasesena Gijjhakūtamattake Satthikūtapeto hutvā nibbatti.' Satthā imam assa¹⁸ pubbakammaṅ kathetvā 'bhikkhave

¹ K. B. °iya°.

³ K°. hati, so *in*fra.

⁵ C. nāsakkhi.

⁷ C°. nisinnāya.

⁹ K. B. °dvārantare; K. a. ṭhitaya.

¹⁰ K. om.

¹² K. B. S. bhikkhāya.

¹⁴ B. °khibhū°.

¹⁵ C. C°. S. kira iminā.

¹⁶ K. a. taṅ.

¹⁸ S. tasea. B. K. tassa imaṅ. C°. imassa.

² C°. car°.

⁴ K. a. ca.

⁶ B. a. taṅ.

⁸ B. om.

¹¹ K. °jjati.

¹³ C°. om.

¹⁷ K. B. yojanaṅ.

bālassa nāma sippaṇ vā issariyaṇ vā nipphajjamānaṇ¹
 anathhāya uppajjati, bālo hi sippaṇ vā issariyaṇ vā labhitvā
 attano anathham eva karotī' ti anusandhiṇ ghaṭetvā
 dhammaṇ desento² imaṇ gātham āha :

72. 'Yāvad eva anathhāya ñattaṇ³ bālassa jāyati
 hanti bālassa sukkaṇsaṇ muddham assa vipā-
 tayan⁴ ti.

Tattha yāvad evā ti avadhiparicchedanathe⁵ nipāto,
 ñattan ti jānanasabhāvo,⁶ yam pi⁷ sippaṇ jānāti yamhi⁸
 vā issariye yase⁹ sampattiyañ ca¹⁰ thito janena ñāyati¹¹
 pākaṭo paññāto¹² hoti tass' etaṇ nāma,¹³ sippaṇ vā hi issa-
 riyādibhāvo vā¹⁴ bālassa anathhāy' eva jāyati, taṇ
 nissāya so attano anathham eva karoti, hantī ti vināseti,
 sukkaṇsan ti kusalakoṭṭhāsaṇ, bālassa hi sippaṇ vā
 issariyaṇ vā uppajjamānaṇ kusalakoṭṭhāsaṇ ghāṭentam¹⁵
 eva uppajjati, muddhan ti paññāy' etaṇ nāmaṇ, vipā-
 tayan¹⁶ ti viddhaṇsayamānaṇ tassa hitaṇ sukkaṇsaṇ
 hanantaṇ¹⁷ paññāsaṇkhātaṇ muddhaṇ vipātentay¹⁸ vid-
 dhaṇsentam eva hantī¹⁹ ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.

*Satthikūtapetavatthu.*²⁰

¹ B. K. uppa°.

³ K. ñātaṇ.

⁵ S. °datthe. F. °de 'ttha.

⁷ B. om.

⁹ K. yasa°.

¹¹ F. a. ti. B. pa°.

¹³ B. K. nāmaṇ.

¹⁵ K. B. °antaṇ. C. ghaṭ°. Cf. Kacc. vi, 4, 3.

¹⁶ K. nipā°.

¹⁸ K. vinipā°.

²⁰ B. a. terasamaṇ.

² K. kathento.

⁴ K. nip°.

⁶ F. K. B. °nabh°.

⁸ S. yam pi.

¹⁰ K. vā. B. va.

¹² F. S. paññatto.

¹⁴ F. C. C^a. S. om.

¹⁷ C. B. hantaṇ.

¹⁹ B. hanantī.

14. SUDHAMMATTHERAVATTHU.*

Asataṇ bhāvanam¹ iccheyyā² ti imaṇ dhamma-desanaṇ Satthā Jetavane viharanto Sudhammattheraṇ ārabha kathesi. Desanā³ Macchikāsaṇde samuṭṭhāya Sāvattiyaṇ niṭṭhitā.

Macchikāsaṇḍanagarasmiṇ hi Citto⁴ gahapati pañca-vaggiyānaṇ abbhantaraṇ⁵ Mahānāmattheraṇ nāma piṇḍāya caramānaṇ disvā tassa iriyāpathe pasīditvā pattaṇ ādāya gehaṇ⁶ pavesetvā bhojetvā bhattakiccāvasāne dhammakathaṇ suṇanto sotāpattiphalaṇ patvā acalasaddho hutvā Ambāṭakavanaṇ⁷ nāma attano uyyānaṇ saṅghārāmaṇ kātukāmo⁸ therassa hatthaṇ udakaṇ pātetvā niyyādesi, tasmiṇ khaṇe 'patiṭṭhitaṇ buddhasāsanā' ti udakapariyaṇtaṇ katvā mahāpaṭhavī kampi. Mahāsetṭhī uyyāne mahāvihāraṇ kāretvā sabbadisāhi⁹ āgatānaṇ bhikkhūnaṇ vivatādvāro ahoṣi. Macchikāsaṇde pi Suddhammatthero nāma nevāsiko ahoṣi. Aparena samayena Cittassa guṇakathaṇ sutvā¹⁰ dve aggasāvaka tassa saṅgahaṇ kātukāmā Macchikāsaṇḍaṇ agamaṇsu. Citto gahapati tesāṇ āgamaṇaṇ sutvā adḍhayaḷjanamattaṇ¹¹ paccuggantvā te ādāya attano vihāraṇ pavesetvā āgantukavattaṇ katvā 'bhante thokaṇ dhammakathaṇ sotukāmo 'mbī' ti dhammasenāpatiṇ¹² yāci. Atha naṇ thero 'upāsaka addhānen'¹³ amhā kilantarūpā api ca thokaṇ suṇāhī' ti tassa dhammakathaṇ kathesi. So therassa dhammakathaṇ suṇanto va anāgāmiḷphalaṇ pāpuṇi. So dve aggasāvake vanditvā, 'bhante sve bhikkhusahassena saddhiṇ mama gehe bhikkhaṇ gaṇhathā' ti

* Cf. Cullavagga i. 18.

¹ K. bhāvam.

³ K. a. pana.

⁵ B. °re.

⁷ B. Ambāṭaka°.

⁹ K. °āsu.

¹¹ B. °maggāṇ. S. °yojanaṇ.

¹² B. dhammadesanāpati.

² C^a. °yyāsī.

⁴ B. a. nāma.

⁶ C^a. gehe.

⁸ K. B. kattu°.

¹⁰ K. om.

¹³ B. āgat'.

nimantetvā pacchā nevāsikaṃ Sudhammattheraṃ ‘tunhe pi bhante sve therehi saddhiṃ āgaccheyyāthā’ ti nimantesi. So ‘ayaṃ maṃ pacchā nimantesī’¹ ti kuddho paṭikkhipitvā punappuna² yāciyamāno pi paṭikkhipi eva.³ Upāsako⁴ ‘paññāyissatha bhante’ ti pakkamitvā punadivase attano nivesane mahādānaṃ sajjesi. Sudhammatthero⁵ pi paccūsakāle yeva ‘kīdiso nu kho⁶ gahapatinā aggasāvakānaṃ sakkāro sajjito yeva⁷ gantvā passissāmī’⁸ ti cintetvā pāto va pattacīvaraṃ ādāya tassa gehaṃ agamāsi. So gahapatinā ‘nisīdatha bhante’ ti vuccamāno pi ‘nāhaṃ nisīdāmi piṇḍāya carissāmī’ ti vatvā aggasāvakānaṃ paṭiyāditaṃ⁹ sakkāraṃ oloketvā gahapatiṃ¹⁰ jātiyā ghaṭṭetukāmo¹¹ ‘ulāro te gahapati sakkāro api c’ettha ekaṃ¹² yeva natthī’ ti. ‘Kiṃ bhante’ ti. ‘Tilasaṅgulikā gahapatī’ ti vatvā gahapatinā kākopamāya apasādito¹³ kujjhivā ‘eso te gahapati āvāso pakkamissāmī’¹⁴ ti vatvā yāva tatiyaṃ vāriyamāno pi pakkamitvā Satthu santikaṃ gantvā Cittena¹⁵ ca attanā ca vuttavacanaṃ¹⁶ ārocesi. Satthā ‘tayā¹⁷ upāsako saddho pasanno¹⁸ hīnena khuṃsito’¹⁹ ti tass’ eva dosaṃ āropetvā patisāraṇiyakammaṃ kāretvā,²⁰ ‘gaccha Cittaṃ gahapatiṃ khamāpehī’ ti pesesi. So tattha gantvā ‘gahapati²¹ mayham ev’ eso²² doso, khamāhi me’ ti vatvāpi ‘nāhaṃ

¹ K. B. °tī.² K. B. S. °naṃ.³ S. C. evaṃ. F. tvā esa.⁴ F. °ke.⁵ C^a. Sudhammaka°.⁶ B. om. nu kho.⁷ B. C. sve. K. sveva. S. te ca.⁸ S. °mā.⁹ C^a. B. °ita°.¹⁰ F. °ti.¹¹ C. C^a. K. ghaṭṭetu°.¹² C. C^a. S. ekā. K. B. ekañ ñeva.¹³ K. appa°.¹⁴ S. gamissāmī. K. B. a. ’haṃ.¹⁵ K. a. gahapatinā.¹⁶ C. vuttavutta°.¹⁷ C^a. tadā.¹⁸ F. saddhāsampanno.¹⁹ K. ḍaṅsito.²⁰ B. °āpetvā.²¹ B. Cittaga°.²² F. ma° veso. B. eva so.

khamāmi' ti tena paṭikkhitto maṅkubhūto¹ taṅ khamāpetuṅ nāsakkhi, puna-d-eva² Satthu santikaṅ paccāgamāsi. Satthā 'nāssa³ upāsako khamissati' ti jānanto pi 'manatthaddho⁴ esa tiṅsayojanaṅ tāva⁵ gantvā paccāgacchatū'⁶ ti khamāpanūpāyaṅ⁷ anācikkhitvā va uyyojesi.⁸ Ath' assa puna āgatakāle nihataṃānassa⁹ anudūtaṅ datvā 'gaccha iminā saddhiṅ gantvā upāsakaṅ khamāpehī' ti vatvā 'samaṇena nāma "mayhaṅ vihāro¹⁰ mayhaṅ nivāsanaṭṭhānaṅ mayhaṅ upāsako mayhaṅ upāsikā"¹¹ ti mānaṅ vā iesaṅ vā kātuṅ na vaṭṭati,¹² evaṅ karontassa hi issāmaṇādayo¹³ kilesā vaḍḍhanti' ti anusandhiṅ ghatetvā dhammaṅ desento imā gāthā abhāsi:

73. 'Asataṅ¹⁴ bhāvanam¹⁵ iccheyya purekkhāraṅ ca bhikkhusu

āvāsesu ca¹⁶ issariyaṅ pūjā parakulesu ca.

74. "Mam' eva kata¹⁷ maññantu¹⁸ gihi¹⁹ pabbajitā²⁰ ubho mam' eva ativasā assu²¹ kiccākicesu kismici"²² iti bālassa saṅkappo icchā māno ca vaḍḍhati' ti.

Tattha asatan²³ ti²⁴ bālo bhikkhu avijjamānaṅ²⁵ sambhāvanaṅ iccheyya assaddho samāno²⁶ saddho ti²⁷ maṅ

¹ C. C^a. maṅkuno.

² B. punadivase.

³ B. n' assa.

⁴ F. mānaddho.

⁵ F. S. om. K. °namattaṅ. B. tāva maggaṅ.

⁶ S. pacchā ga°.

⁷ B. khamaṅ.

⁸ C. C^a. °suṅ.

⁹ B. nihata°.

¹⁰ B. nivāso. C. °re and °ṭṭhāne.

¹¹ F. K. B. °ikāyo.

¹² K. B. icchā°.

¹³ C. C^a. a. ti.

¹⁴ B. asanta°.

¹⁵ K. bhāvam.

¹⁶ B. om.

¹⁷ K. kataṅ.

¹⁸ C^a. puññaṅ tu.

¹⁹ B. gihi. C^a. K. gīhi.

²⁰ K. °aj°.

²¹ K. assū.

²² K. B. kismiñci.

²³ B. asantaṅ.

²⁴ B. a. yo.

²⁵ F. °na°. C. C^a. °no.

²⁶ B. K. vas°.

²⁷ K. iti.

jano jānātū ti icchatī ti¹ pāpicchatāniddese² vuttanayena³ bālo assaddho dussilo appassuto avivitto⁴ kusīto anupatṭhitasati⁵ asamāhito duppañño akhīṇāsavo samāno:⁶ ‘aho vata maṇ jano “ayaṇ saddho sīlavā bahussuto⁷ pavivitto āraddhaviriyo upatṭhitasati samāhito paññavā khīṇāsavo” ti jāneyyā’ ti imaṇ⁸ asantasambhāvanaṇ⁹ icchatī. Purekkhāraṇ ti parivāraṇ: ‘aho vata maṇ sakalavihāre¹⁰ bhikkhū parivāretvā pañhaṇ pucchanto¹¹ vicareyyun’¹² ti evaṇ icchācāre ṭhatvā¹³ purekkhāraṇ¹⁴ ca bhikkhusu icchatī. Āvāsesū ti saṅghikesu ca āvāsesu yāni¹⁵ vihāramajjhe paṇītāni¹⁶ senāsanāni tāni¹⁷ attano saṇḍiṭṭhasambhattādīnaṇ¹⁸ bhikkhūnaṇ ‘tumhe idha vasa-thā’ ti vicārento¹⁹ sayam pi varasenāsaṇaṇ²⁰ paḷibuddhanto sesānaṇ āgantukabhikkhūnaṇ paccantimāni lāmakasenāsanāni²¹ c’ eva amanussapariggahītāni²² ca ‘tumhe idha vasathā’ ti vicārento āvāsesu ca²³ issariyaṇ icchatī. Pūjā parakulesu cā ti n’ eva mātāpitunnaṇ²⁴ na ṇātakānaṇ²⁵ paresaṇ²⁶ yeva²⁷ kulesu: ‘aho vat’ ime mayham eva dadeyyuṇ na aññesan’ ti evaṇ catūhi²⁸ paccayehi²⁹ pūjaṇ icchatī. Mam’ eva kata³⁰ maññantū³¹ ti yassa ca

¹ B. icchatī.² F. niddese.³ K. B. °n’ eva.⁴ B. appasuto appavivitto.⁵ K. °ssati. F. C. °sati.⁶ K. va ca samāno. B. vasamāno.⁷ K. bahūsuto.⁸ B. idaṇ.⁹ K. S. °taṇ sa°.¹⁰ K. samakala.¹¹ S. °ntā.¹² K. B. vihar°.¹³ C. ṭhapetvā.¹⁴ K. om.¹⁵ F. rep.¹⁶ K. B. paṇīta°.¹⁷ C. om. B. a. ca.¹⁸ C^a. sandiṭṭhika°.¹⁹ K. vibhajjento.²⁰ B. varatarāṇ se°.²¹ S. vklāpase°. F. uklāpana°. K. ukkalapa°.²² B. °gahītāni.²³ B. om.²⁴ K. B. °pitūnaṇ.²⁵ K. °ik°.²⁶ B °su.²⁷ F. ye.²⁸ K. B. catu°.²⁹ K. °ya°.³⁰ K. kataṇ.³¹ C^a. puññan tū.

bālassa ‘‘yaṅ kiñci¹ vihāre uposathāgārādikaraṇavasena kataṅ navakammaṅ taṅ sabbaṅ ambhākaṅ therena katan’’ ti evaṅ gihi² ca pabbajitā ca ubho pi mam eva nissāya kataṅ pariniṭṭhitaṅ³ maññantū’ ti saṅkappo uppajjati. Mam’ eva ativasā assū ti ‘gihi ca pabbajitā ca sabbe pi mam’ eva⁴ vase⁵ vattantu⁶ sakataḅaṅavāsipharasuādīni vā laddhabbāni hontu antāmaso yāgumattam pi tāpetvā pivanādīni vā evarūpesu kiccākiccesu⁷ khuddakama-hantesu⁸ karaṇīyesu kismici⁹ ekakicce pi mam’¹⁰ eva vase vattantu maṅ¹¹ yeva āpucchitvā karontū’ ti saṅkappo uppajjati. Iti bālassā ti yassa bālassa yā ca icchā¹² ayaṅ ca evarūpo saṅkappo uppajjati tassa n’ eva vipassanā na maggaphalāni¹³ vaḍḍhanti, kevalaṅ pan’ assa cando-daye¹⁴ samuddassa udakaṅ viya chasu dvāresu uppajjana-taṅhā¹⁵ c’ eva navavidhamāno¹⁶ ca vaḍḍhatī ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṅṅsū ti. Sudhammatthero pi imaṅ ovādaṅ sutvā Satthāraṅ vanditvā utṭhāyāsanaṅ padakkhiṇaṅ katvā tena anudūtena¹⁷ bhikkhunā saddhiṅ gantvā upāsakassa cakkhupathe āpattiṅ paṭikaritvā¹⁸ upāsakaṅ khamāpesi. So upāsakena ‘khamām’ ahaṅ¹⁹ bhante, sace mayhaṅ doso atthi khamatha me’ ti paṭikhamāpito Satthārā dinne ovāde ṭhatvā kati-pāhen’ eva saha paṭisambhidāhi arahattaṅ pāpuṅi. Upā-

¹ B. ca.

² C^a. K. gihi, al.

³ B. parikammaṅ niṭṭhitaṅ.

⁴ C. C^a. me, for mam’ eva.

⁵ F. °nā.

⁶ C. C^a. B. a. ti.

⁷ C. C^a. sakasakakiccesu.

⁸ K. a. ca.

⁹ K. B. °ñci.

¹⁰ K. mayham.

¹¹ F. saṅka maṅ. C^a. kosaṅka maṅ. C. kosakammaṅ.

F. ? sabbaṅ. (Anticipation of saṅkappo ?).

¹² C^a. issā.

¹³ K. a. ca.

¹⁴ K. B. °ādayo.

¹⁵ C. C^a. uppanna° (C^a. °nā). B. uppajjamānā ta°.

¹⁶ K. °vidho mā°.

¹⁷ C^a. dūtena.

¹⁸ K. °kk°.

¹⁹ K. °mi ’haṅ.

sako pi cintesi: 'mayā Satthāraṇ adisvā va sotāpatti-phalaṇ pattan,¹ adisvā eva² hi³ anāgāmiphale patitṭhito, Satthāraṇ me⁴ datṭhuṇ vaṭṭati' ti so tilataṇḍulasappi-phāṇitavatthacchādanādipūrāni⁵ pañca sakataṣatāni yojāpetvā⁶ 'Satthāraṇ datṭhukāmā āgacchantu,⁷ piṇḍapātā-dīhi⁸ na kilamissantī' ti bhikkhusaṅghassa ārocāpetvā bhikkhuṇisaṅghassa pi⁹ upāsakānam pi upāsikānam pi ārocāpesi, tena saddhiṇ pañcapancasatā¹⁰ bhikkhū ca bhikkhuṇiyo ca upāsakā ca upāsikāyo ca nikkhamiṇsu. So tesañ c' eva attano parisāya cā ti¹¹ tinṇaṇ janasahasānaṇ yathā tiṇsayojanamagge yāgubhattādīhi kiñci vekallaṇ nāhosi¹² tathā saṇvidahi. Tassa pana nikkhanta-bhāvaṇ ñatvā yojane yojane devatā khandhāvāraṇ bandhitvā dibbehi yāgukhajjakabhattapānakādīhi taṇ¹³ mahājanaṇ upatṭhahiṇsu, kassaci kenaci vekallaṇ nāhosi, evaṇ devatāhi upatṭhiyamāno devasikaṇ yojanaṇ gacchanto māsenā Sāvattiṇ pāpuṇi. Pañca sakataṣatāni yathā-pūritān'¹⁴ eva ahesuṇ,¹⁵ devatāhi c' eva manussehi ca abhihaṭapaṇṇākāraṇ vissajjento¹⁶ va agamāsi. Satthāpi¹⁷ Ānandattheraṇ āmantesi.¹⁸ 'Ānanda¹⁹ vaḍḍhamānakacchāyāya²⁰ Citto gahapati pañcahi upāsakasatehi²¹ parivuto āgantvā maṇ vandissati' ti. 'Kim pana bhante²² tum-

¹ K. a. Satthāraṇ.² K. yeva.³ B. om.⁴ K. eva.⁵ K. °taṇḍulamadhu°. B. om. °sappi° B. °dīhi paripūrāni. K. °punnāni.⁶ K. a. ye.⁷ K. ga°.⁸ F. °ni.⁹ K. B. °ssāpi.¹⁰ F. K. pañcasatā. S. B. pañcasatā pañcasatā.¹¹ K. °sāyāti.¹² K. B. S. na hoti. C^a. nāhoti. F. na hosi.¹³ K. B. om.¹⁴ K. °purānen'.¹⁵ C. C^a. atṭhaṇsu.¹⁶ B. visajjanto.¹⁷ K. B. om. pi.¹⁸ K. B. āha.¹⁹ K. a. ārajja. B. a. ajja.²⁰ F. C. °nacch°.²¹ B. sakataṣatehi.²² K. B. a. tassa.

hākaṇ vandanakāle kiñci pāṭihāriyaṇ¹ bhavissatī' ti. 'Bhavissati Ānandā' ti. 'Kiṇ bhante' ti. 'Tassa āgantvā maṇ vandanakāle rājamānena aṭṭhakarīsamatte² padese jaṇṇumattena³ odhinā pañcavaṇṇānaṇ dibbapupphānaṇ ghanavassaṇ vassissatī'⁴ ti. Taṇ kathaṇ sutvā nagara-vāsino 'evaṇ mahāpuñño⁵ kira Citto⁶ gahapati nāma āgantvā ajja Satthāraṇ vandissatī' ti⁷ 'evarūpaṇ⁸ kira pāṭihāriyaṇ bhavissatī, mayaṇ pi taṇ mahāpuññaṇ daṭṭhuṇ labhissāmā' ti paṇṇākāraṇ⁹ ādāya maggassa ubhosu passesu aṭṭhaṇsu. Vihārasamīpaṇ¹⁰ āgatakāle pañca bhikkhusatāni paṭhamaṇ agamaṇsu,¹¹ Citto gahapati 'ammā tumhe¹² pacchato āgacchathā'¹³ ti mahāupāsikāyo vatvā¹⁴ pañcahi¹⁵ upāsakasatehi parivuto Satthu santikaṇ agamāsi. Buddhānaṇ¹⁶ sammukhaṭṭhāne pana ṭhitā vā nisinnā vā na¹⁷ ito vā¹⁸ etto vā honti, buddhavīthiyā dvīsu passesu niccalā va tiṭṭhanti. Citto gahapati pahaṭabuddhavīthiṇ¹⁹ okkami, tiṇi phalāni pattena ariyasāvakena olokitaṭṭhānaṇ²⁰ kampi, 'eso kira Citto gahapati' ti mahājano olokesi. So Satthāraṇ upasaṅkamitvā chabbaṇṇānaṇ buddharasmīnaṇ anto pavisitvā dvīsu gopphakesu Satthu pāde gahetvā vandi. Taṇ khaṇaṇ yeva vuttappakāraṇ pupphavassaṇ vassi, sādhu-kārasahassāni pavattiṇsu. So ekaṇ²¹ māsaṇ Satthu santike vasi²² vasamāno ca sakalabuddhapamukha-

¹ F. paṭihiraṇ.

³ B. jaṇṇuka°.

⁵ Ca. °pañño.

⁷ B. om.

⁹ B. sakkāraṇ.

¹¹ K. B. āgamiṇsu.

¹³ F. anāg°. (corr. anug°).

¹⁴ B. ṭhapetvā. K. a. sayāṇ.

¹⁶ K. pana here.

¹⁸ Ca. S. om. K. eto.

¹⁹ F. °ṭaṇ bu°. S. anupahaṭaṇ bu°. K. B. mahantaṇ bu°.

²⁰ K. B. olokitolokita°.

²² C. Ca. om.; va for ca.

² K. °rissa°.

⁴ C. Ca. °sī.

⁶ B. nāma here.

⁸ B. evaṇ.

¹⁰ C. °pe.

¹² B. a. amhākaṇ.

¹⁵ K. pañca°.

¹⁷ B. before honti.

²¹ K. B. eka°.

bhikkhusaṅghaṅ¹ vihāre yeva nisīdāpetvā mahādānaṅ adāsi, attanā saddhiṅ āgate pi² anto vihāre yeva katvā paṭijaggi. Ekadivasam pi attano sakaṭesu kiñci gahe-tabbaṅ nāhosi, devamanussehi ābhatapaṇṇākāren' eva sab-bakiccāni akāsi.³ So Satthāraṅ vanditvā āha: 'bhante ahaṅ "tumahākaṅ dānaṅ dassāmī" ti āgacchanto māsaṅ antarāmagge ahoṣiṅ,⁴ idha⁵ me māso vītivatto mayā ābhatāṅ⁶ kiñci gahetuṅ na labhāmi, ettakaṅ kālaṅ deva-manussehi ābhatapaṇṇākāren' eva dānaṅ adāsiṅ,⁷ so 'haṅ sace pi idha saṅvaccharaṅ vasissāmi⁸ n' eva mama deyya-dhammaṅ dātuṅ⁹ labhissāmi, sakaṭāni otāretva¹⁰ gantuṅ¹¹ icchāmi, paṭisāmanatṭhānaṅ me ārocāpethā' ti. Satthā Ānandattheraṅ āha: 'Ānanda upāsakassa ekaṅ¹² padesaṅ tucchaṅ kāretvā dehī' ti. Thero tathā akāsi, kappiya-bhūmi kira¹³ Cittassa gahapatino anuññātā. Upāsako pi attanā saddhiṅ āgatehi tihi¹⁴ janasahashehi saddhiṅ tuccha-sakaṭehi puna maggaṅ paṭipajji. Devamanussā utṭhāya 'ayya¹⁵ tayā tucchasaṅgākaṭehi gamanakammaṅ katan' ti sattahi ratanehi sakaṭāni pūrayiṅsu. So attano¹⁶ ābhata-panṇākāren' eva¹⁷ mahājanaṅ paṭijagganto agamāsi. Ānan-datthero Satthāraṅ vanditvā āha: 'bhante tumhākaṅ santikaṅ āgacchanto pi māsenā āgato idhāpi māsam eva vuttho ettakaṅ kālaṅ¹⁸ ābhatapaṇṇākāren'¹⁹ eva dānaṅ²⁰ adāsi, idāni pañcasakaṭasatāni tucchāni katvā māsen' eva kira gamissati, devamanussā pan' assa²¹ utṭhāya "tayā²²

¹ K. B. sakalaṅ bu°.² K. a. pañca bhikkhusate.³ B. dānaṅ adāsi for sa° ak°.⁴ B. °si.⁵ B. idh' eva.⁶ B. a. paññākāraṅ.⁷ B. °si.⁸ K. B. vass°.⁹ C. om.¹⁰ K. omuñcitvā.¹¹ C^a. gacchantuṅ.¹² B. ekekaṅ.¹³ B. a. hi.¹⁴ C^a. ti°.¹⁵ K. B. ayye na. C^a. a na.¹⁶ B. om.¹⁷ K. °rehi.¹⁸ B. a. devamanussehi.¹⁹ K. B. abhihaṭa°.²⁰ B. mahād°.²¹ C. C^a. pana.²² C. C^a. na tayā. F. nakayā. K. B. ayye na tayā.

ayya tucchasaakatehi gamanakammaṃ katan'' ti sakaṭāni¹ sattahi² ratanehi pūrayiṃsu, puna so attano³ ābhatapannā-kāren' eva kira mahājanaṃ paṭijagganto gamissati,⁴ kiṃ pana bhante etassa tumbhākaṃ santikaṃ āgacchantass' eva ayaṃ⁵ sakkāro uppajjati⁶ udāhu aññattha gacchantassāpi uppajjethā⁷ ti. 'Ānanda mama santikaṃ āgacchantassāpi aññattha gacchantassāpi tassa⁸ uppajjati eva, ayaṃ hi upāsako saddho pasanno sampannasīlo evarūpo⁹ yaṃ yaṃ padesaṃ¹⁰ bhajati tattha tatth' ev' assa lābhasakkāro nibbattati'¹¹ ti vatvā Satthā imaṃ Pakiṇṇakavagge gātham āha :

303. 'Saddho sīlena sampanno yasobhogasamappito
yaṃ yaṃ padesaṃ bhajati tattha tatth' eva pūjito' ti.

Attho pan' assā tatth' eva āvibhavissati. Evaṃ vutte Ānandatthero Cittassa pubbakammaṃ pucchi. Ath' assa Satthā kathento¹² āha : 'Ānanda ayaṃ Padumuttarassa bhagavato pādāmūle katābhinihāro kappasatasahassaṃ devamanussesu saṃsaritvā Kassapabuddhakāle migalud-dakakule nibbato vuddhim anvāya ekadivasaṃ deve vassante migamāraṇatthāya¹³ satthiṃ ādāya araññaṃ gantvā mige olokento ekasmiṃ akataṭapabbhāre sasisaṃ pārupitvā ekaṃ bhikkhuṃ nisinnaṃ disvā 'eko ayyo samaṇadhammaṃ karonto nisinna bhavissati, bhattam assa āharissāmī' ti vegena gehaṃ gantvā ekasmiṃ uddhane hiyyo ābhatamaṃsaṃ ekasmiṃ bhattaṃ pacāpetvā¹⁴ piṇḍacārikabhikkhū¹⁵ disvā tesam pi patte ādāya paññattāsanesu¹⁶ nisidāpetvā bhikkhaṃ sampādetvā 'ayye¹⁷ parivisaṭhā' ti aññaṃ¹⁸ ānāpetvā¹⁹ taṃ bhattaṃ puṭake²⁰ pakkhipitvā

¹ K. B. pañcasakaṭasatāni.

² B. satta°.

³ B. so puna a°.

⁴ B. a. ti.

⁵ B. evāyaṃ.

⁶ K. °jji.

⁷ B. °atī.

⁸ B. etassa.

⁹ B. a. puggalo.

¹⁰ B. yaṃ disaṃ. B. C^a. om. one yaṃ.

¹¹ K. nibbatī

¹² B. Satthācikkhanto.

¹³ B. migānaṃ mā°.

¹⁴ K. B. a. añña.

¹⁵ B. piṇḍapātacārike bhi°.

¹⁶ K. B. °ne.

¹⁷ F. ayyo.

¹⁸ K. añña.

¹⁹ C. C^a. ānā°.

²⁰ C. C^a. kuṭake. K. piṭake.

ādāya gacchanto antarāmagge nānāpupphāni ocinitvā pattapuṭe katvā therassa nisinnatṭhānaṃ gantvā 'mayhaṃ bhante¹ saṅghaṃ karoṭhā' ti vatvā pattaṃ gahetvā² pūretvā therassa hatthe ṭhapetvā tehi pupphehi pūjaṃ katvā³ 'yathā me ayaṃ rasapiṇḍapāto pupphapūjāya saddhiṃ cittaṃ tosesi⁴ evaṃ⁵ nibbattanibbattaṭṭhāne⁶ paññākārasahasāni ādāya⁷ āgantvā mayhaṃ cittaṃ tosentu,⁸ pañcavaṇṇakusumavassaṃ ca⁹ vassatū' ti patthanaṃ ṭhapesi. So yāvaṃjīvaṃ kusalaṃ karitvā¹⁰ devaloke nibbatti,¹¹ nibbattaṭṭhāne jaṇṇumattena¹² odhinā dibbapupphavassaṃ¹³ vassi, idāni pi 'ssa jātadivase c' eva¹⁴ idha ca¹⁵ āgatassa pupphavassavassanaṃ ca paññākārābhīhāro ca sattahi ratanehi sakatapūraṇaṃ¹⁶ ca tass' eva kammaṃ nissando¹⁷ ti

Sudhammattherassa vatthu.¹⁸

¹ K. bha° ma°.

² K. B. pattam ādāya. K. a. bhattassa.

³ F. S. karitvā. K. a. bhante.

⁴ B. °eti.

⁵ C. C^a. a maṃ.

⁶ K. om. one ni°.

⁷ K. B. om.

⁸ B. °etvā. C^a. tosantu.

⁹ K. om.

¹⁰ K. B. katvā.

¹¹ F. °tta°.

¹² K. jānu°.

¹³ F. °pupphaṃ.

¹⁴ K. B. yeva.

¹⁵ B. idh' eva.

¹⁶ B. °ṭe pū°.

¹⁷ K. a. taṃ sandhāy' etaṃ vuttaṃ :

'annaṃ ye denti mudutā silavantesu tādisu tesam ijjhanti saṅkappā Citto gahapati yathā. yaṃ yaṃ icchanti kāmānaṃ taṃ taṃ sabbaṃ samijjhati bhattaṃ saṅghassa ye datvā appakaṃ bahukam pi ca tikālasampayuttana dānaṃ datvā ca hatthena labhanti sukhasampattiṃ devesu manussesu ca bhattaṃ palakamattaṃ va chattaṃ buddharapattakaṃ (?) dīpasikkhekataṃ datvā ekapupphaṃ hatthanā (ca hatthena ?) buddhapūjā mahāgejjhā (?) dhammapūjāpi paññavā bhogavāsaṃ (bhagavasangha° ?) pūjā ca ratanaṃ pūjitaṃ saddhā

labhanti sabbasampattiṃ yāva nibbānaṃ pāpunaṃ' ti.

¹⁸ K. B. Cittagahapativ°. B. a. cuddasamaṃ.

15. VANAVĀSĪTĪSSATTHERAVATTHU.

Aññā hi lābhūpanisā ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Vanavāsikatissattheraṃ¹ ārabbhū kathesi :

Desanā pan' esā² Rājagahe samuṭṭhitā. Sāriputta-ttherassa kira pitu Vaṅgantabrāhmaṇassa sahāyako Mahāsenabrāhmaṇo³ Rājagahe vasati. Sāriputtatthero ekadivasaṃ piṇḍāya caranto tasmaṃ anukampaṃ upādāya⁴ tassa gehadvāraṃ agamāsi. So pana parikkhīpavibhavo daliddo.⁵ So 'mama putto mayhaṃ gehadvāre⁶ piṇḍāya carituṃ āgato bhavissati, ahañ c'amhi duggato, mayhaṃ duggatabhāvaṃ na jānāti maññe, natthi me koci deyyadhammo' ti so⁷ tassa sammukhā bhavituṃ na⁸ sakkonto niliyi. Thero⁹ aparam pi divasaṃ agamāsi, brāhmaṇo tath' eva niliyi, 'kiñcid eva labhitvā dassāmī' ti cintento pi¹⁰ na labhati.¹¹ Ath' ekadivasaṃ ekasmiṃ brāhmaṇavācanake¹² thullasāṭakena¹³ saddhiṃ pāyāsapātiṃ labhitvā adāya gehaṃ gantvā¹⁴ therāṃ anussari, 'imaṃ piṇḍapātaṃ mayā therassa dātuṃ vaṭṭatī' ti. Thero pi taṃ khaṇaṃ¹⁵ jhānaṃ samāpajjitvā samāpattito vuṭṭhāya taṃ brāhmaṇaṃ disvā 'brāhmaṇo deyyadhammaṃ labhitvā mama āgamaṇaṃ paccāsiṃsati,¹⁶ mayā tattha gantuṃ vaṭṭatī' ti saṅghāṭiṃ pārupitvā pattaṃ adāya tassa gehadvāre ṭhitam eva attānaṃ dassesi. Brāhmaṇassa¹⁷ therāṃ disvā va cittaṃ pasīdi. Atha naṃ upasaṅkamitvā vanditvā paṭisanthāraṃ¹⁸ katvā antogehe nisīdāpetvā pāyāsapātiṃ gahe tvā therassa patte

¹ K. om. °tissa°.

² B. om. pan' esā.

³ K. B. a. nāma.

⁴ K. B. °kampāya for a° u°.

⁵ K. a. jāto.

⁶ B. °raṃ. C. a. ṭhito.

⁷ K. om.

⁸ K. B. S. asa°.

⁹ K. a. pi.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. labhi. B. nālabhi.

¹² K. °vācake.

¹³ K. B. thūla°.

¹⁴ K. a. va.

¹⁵ K. °ññeva.

¹⁶ B. °sīs°.

¹⁷ B. °no.

¹⁸ K. °ṇṭh°. B. °ndh°.

ākiri.¹ Thero upaddhaṇ paṭicchitvā² pattaṇ pidahi. Atha naṇ brāhmaṇo³ 'bhante ekapaṭiviṅsakamatto⁴ va pāyāso, paralokasaṅghaṇ⁵ me karotha mā idhalokasaṅghaṇ, nira-vasesasam ev'amhi dātukāmo'⁶ ti sabbaṇ ākiri. Thero⁷ tatth' eva paribhuñji,⁸ ath' assa bhattapariyosāne⁹ tam pi sātakaṇ datvā vanditvā evam āha: 'bhante aham pi tumhehi ditthadhammam eva pāpuṇeyyan' ti. Thero 'evaṇ hotu brāhmaṇā' ti tassa anumodanaṇ katvā utthā-yāsanā pakkanto¹⁰ anupubbena cārikaṇ caranto¹¹ Jeta-vanaṇ agamāsi. Duggatakāle dinnadānaṇ pana ativiya hāseti¹² ti brāhmaṇo pi taṇ dānaṇ datvā pasannacitto somanassajāto there¹³ adhimattaṇ sineham akāsi. So there sinehen' eva kālaṇ katvā Sāvattiyaṇ therassa upatthākakule¹⁴ paṭisandhiṇ gaṇhi. Taṇ khaṇaṇ¹⁵ yeva pan'assa mātā 'kucchiyaṇ me gabbho patitthito' ti ñatvā sāmikassa ārocesi. So tassā gabbhaparihāraṇ adāsi, tassā accuṇhaatisītaatiambilādiparibhoge¹⁶ vajjetvā sukkena gabbhaṇ parihariyamānāya evarūpo dohaḷo uppajji: 'aho vatāhaṇ Sāriputtattherapamukhāni pañca bhikkhusatāni nimantetvā gehe nisīdāpetvā asambhinnakhīrapāyāsaṇ datvā sayam pi kāsāvavattāni¹⁷ paridahitvā¹⁸ suvaṇṇa-saraṇaṇ ādāya āsanapariyante nisīditvā ettakānaṇ bhikkhūnaṇ uccitthapāyāsaṇ paribhuñjeyyan' ti. Tassā kira so¹⁹ kāsāvavattaparidahanadohaḷo²⁰ kucchiyaṇ puttassa buddhasāsane pabbajjāya pubbanimittaṇ ahoṣi. Ath' assā

¹ C^a. akiri.

² K. B. sampa°. K. a. hatthena.

³ B. a. āha.

⁴ C. C^a. ekaṇ pa. K. B. S. °samatto.

⁵ C. °kaṇ sa°.

⁶ K. dā° 'mhī.

⁷ K. a. pi.

⁸ K. °ati.

⁹ K. B. bhattakicca°.

¹⁰ K. pakkamanto.

¹¹ K. caramāno.

¹² K. hāseti. B. toseti.

¹³ C. C^a. °raṇ.

¹⁴ B. °ssūp°.

¹⁵ B. °ne.

¹⁶ K. aticcuṇha°. S. B. °aṇ.

¹⁷ B. S. °ya°. K. °yāni va°.

¹⁸ K. paridahi.

¹⁹ B. om°

²⁰ K. B. °ya°.

nātakā 'dhammiko no dhītāya dohaḷo' ti Sāriputtattheraṇ saṅghattheraṇ¹ katvā pañcannaṇ bhikkhusatānaṇ asam-bhinnakhīrapāyāsaṇ adaṇsu. Sapi ekaṇ kāsāvakaṇ² nivā-setvā ekaṇ paridahitvā suvaṇṇasaraṇaṇ gahetvā āsana-pariyante nisinnā uccitṭhapāyāsaṇ paribhuñji, dohaḷo paṭippassambhi. Tassā yāva gabbhuṭṭhānā³ antarantarā katamaṅgalesu pi dasamāsaccayena puttaṇ vijātāya kata-maṅgalesu⁴ pi Sāriputtattherapamukhānaṇ⁵ pañcannaṇ bhikkhusatānaṇ appodakamadhupāyāsam⁶ eva adaṇsu, sabbo⁷ kir'esa dārakena brāhmaṇakāle dinnapāyāsassa nissando. Jātamaṅgaladivase pana taṇ⁸ dārakaṇ pāto va nahāpetvā maṇḍetvā sirisayane satasahasagghanakassa⁹ kambalassa upari nipajjāpesuṇ. So tattha nipannako va therāṇ oloketvā 'ayaṇ me pubbācariyo mayā etaṇ¹⁰ nissāya ayaṇ sampatti laddhā mayā imassa pariccāgaṇ kātuṇ vaṭṭati' ti sikkhāpadagaṇhanatthāya¹¹ niyyamāno¹² taṇ kambalaṇ cūlaṅguliyā veṭhetvā aggahesi. Ath' 'assa aṅguliyā kambalo laggo' ti¹³ nīharituṇ ārabhiṇsu. So parodi. Nātakā 'apetha dārakaṇ mā¹⁴ rodāpethā' ti kambalen' eva saddhiṇ ānayaṇsu. So therāṇ vandanakāle¹⁵ kambalato aṅguliṇ apakaddhitvā kambalaṇ therassa pādāmūle pātesi.¹⁶ Nātakā 'daharena¹⁷ kumārena¹⁸ ajānitvā katan' ti avatvā 'puttena dinnāṇ pariccattam eva hotu bhante' ti vatvā 'bhante satasahasagghanakena¹⁹ kambalena pūjākarakassa tumhākaṇ dāsassa sikkhāpadāni²⁰

¹ K. a. ādiṇ.

³ B. °avu°.

⁵ K. om. Sāriputta.

⁷ K. pubbe.

⁹ K. B. °ik°.

¹¹ B. °gaṇhatthāya. K. °gahāna°.

¹² S. B. ānaya°. K. āniya°, and a. so.

¹³ C. C^a. om. K. ti ha°. B. ti te saṅh°.

¹⁴ K. mā dār°.

¹⁶ K. a atha.

¹⁸ B. °akena.

²⁰ C. °aṇ. C^a. °āyo.

² K. B. S. °vaṇ.

⁴ C. C^a. ma°.

⁶ S. °madhura°.

⁸ K. om.

¹⁰ B. therāṇ.

¹⁵ S. vandāpana°.

¹⁷ K. B. °ra°.

¹⁹ K. B. °ik°.

dethā¹ ti āhaṅsu. ‘Ko-nāmo’yaṅ² dārako’ ti. ‘Bhante ayyena samānanāmako’ ti,³ ‘Tisso nām’ esa bhavissatī’ ti. Thero kira gihikāle Upatissamaṅgavo nāma ahosi. Mātāpi ’ssa cintesi: ‘na mayā puttassa ajjhāsayo bhinditabbo’ ti evaṅ dārakassa nāmakaraṇamaṅgalaṅ karitvā⁴ puna tassa⁵ āhāraparibhogamaṅgale pi puna tassa⁶ kaṇṇavijjhana-maṅgale pi⁷ dussagahaṇamaṅgale pi cūlākaraṇamaṅgale⁸ pi Sāriputtattherapamukhānaṅ pañcanaṅ bhikkhusatānaṅ appodakamadhupāyāsam eva adaṅsu. Dārako vuddhim anvāya⁹ sattavassikakāle mātaram āha: ‘amma therassa santike pabbajissāmī’ ti.¹⁰ ‘Sādhu tāta pubbe vāhaṅ “na mayā puttassa ajjhāsayo¹¹ bhinditabbo” ti manaṅ akāsiṅ, pabbaja¹² puttā’ ti therāṅ nimantāpetvā¹³ āgatassa bhikkhaṅ datvā ‘bhante tumhākaṅ dāso “pabbajissāmī” ti vadati, imaṅ ādāya sāyaṅ vihāraṅ gamissāmī’¹⁴ ti therāṅ uyyojtvā sāyaṅhasamaye mahantena¹⁵ sakkārasammānena puttāṅ ādāya vihāraṅ gantvā therassa¹⁶ niyyādesi. Thero tena saddhiṅ kathesi:¹⁷ ‘Tissa pabbajjā nāma¹⁸ dukkarā abbhunhena¹⁹ atthe sati sītalaṅ labhati, sītalena atthe sati abbhunhaṅ¹⁹ labhati, pabbajitā²⁰ kicchena jīvanti, tvaṅ ca sukhedhito’²¹ ti. ‘Bhante ahaṅ tumhehi vuttaniyāmena²² sabbāṅ kātuṅ sakkhissāmī’ ti. Thero ‘sādhū’ ti vatvā tassa paṭikkulamanasikāravasena²³ tacapañcakakamma-

¹ C^a. dadathā.³ K. *om*.⁵ S. puttassa.⁷ K. *a*. puna tassa.⁹ C^a. aṅvāya.¹¹ S. abhijjh^o.¹³ K. B. *a*. tassa.¹⁵ K. mahatā.¹⁷ B. ^onto.¹⁹ C. K. acc^o. B. u^o. (B, sītaṅ *and* sītena)²⁰ K. *a*. nāma.²¹ C. su^o ṭhito. K. sukhena ṭh^o.²² B. ^omen’ eva.²³ K. paṭikula^o. B. paṭikula^o.² K. ^omāyaṅ.⁴ K. B. katvā.⁶ C. C^a. S. puttassa.⁸ B. ^okappana^o.¹⁰ K. *a*. sā.¹² K. B. S. ^ojj^o.¹⁴ K. B. āg^o.¹⁶ K. therāṅ.¹⁸ C. nām’ esā.

ṭṭhānaṅ ācikkhitvā taṅ pabbājesi. Sakalam pi¹ hi dvattiṅ-
sākāraṅ kathetuṅ vaṭṭati yeva, sabbāṅ kathetuṅ asakkontena
pana tacapañcakaṅ² kathetabbam eva, idaṅ hi kamma-
ṭṭhānaṅ sabbabuddhānaṅ avijahitam eva, kesādisu³ ekeka-
koṭṭhāse⁴ arahattappattānaṅ bhikkhūnam⁵ pi⁶ bhikkhunī-
nam pi upāsakānam pi upāsikānam pi paricchedo natthi,
avyattā⁷ bhikkhū pana pabbājentā arahattassa upanis-
sayaṅ⁸ nāsentī. Tasmā thero kammaṭṭhānaṅ ācikkhitvā
va⁹ pabbājetvā dasasu sīlesu patitṭhāpesi. Mātāpitaro
puttaesa pabbajitasakkārāṅ¹⁰ karonto sattāhaṅ vihāre yeva
buddhapamukhassa saṅghassa¹¹ appodakamadhupāyāsam
eva adaṅsu. Bhikkhū pi ‘nibaddhaṅ appodakamadhu-
pāyāsaṅ paribhuñjituṅ na sakkomā’ ti ujjhāyiṅsu, tassāpi¹²
mātāpitaro sattame divase sāyaṅ gehaṅ agamaṅsu. Sāma-
nero aṭṭhame divase bhikkhūhi saddhiṅ piṇḍāya pāvīsi.
Sāvattivāsino ‘sāmaṅero kira ajja piṇḍāya pavisissati,
sakkāram assa karissāmā’ ti pañcahi sātakaasatehi saddhiṅ¹³
cumbatakāni¹⁴ katvā pañca piṇḍapātasatāni sajjetvā ādāya
paṭipathe ṭhatvā adaṅsu, punadivase vihārassa upavanaṅ¹⁵
āgantvā adaṅsu, evaṅ sāmaṅero dvīh’ eva divasehi sātaka-
sahassena¹⁶ saddhiṅ piṇḍapātasahassaṅ¹⁷ labhitvā bhikkhu-
saṅghassa dāpesi. Brāhmaṅakāle dinnassa¹⁸ thūlasāta-
kassa kir’ esa nissando. Ath’ assa bhikkhū ‘Piṇḍapāta-
dāyakatisso’¹⁹ ti nāmaṅ kariṅsu. Pun’ ekadivasaṅ sāma-
ṅero sītakāle vihāracārikaṅ caranto bhikkhū tattha tattha

¹ K. *om.*³ K. B. °īsu.⁵ K. *om.*⁷ K. B. aby°.⁹ C. C^a. *om.*¹¹ K. B. bhikkhus°.¹³ K. B. *om.*¹⁵ K. upatṭhānaparaṅ venāṅ. B. °ss’ upacāraṅ.¹⁶ B. hi°.¹⁷ K. piṇḍi°. C^a. *rep.* sahassaṅ.¹⁸ B. dinna°.² B °kakammaṭṭhānaṅ.⁴ B. °esu.⁶ C^a. hi.⁸ B. °ssūp°.¹⁰ K. °tassa sa°.¹² B. hi *for* pi.¹⁴ K. cumbi°. B. cumbu°.¹⁹ K. °mādāya°.

aggisālādisu visīvente¹ disvā āha: 'kiṅ bhante visīvento nisinn' atthā' ti. 'Sītaṅ² no³ sāmaṇerā' ti. 'Bhante sītakāle nāma kambalaṅ pārupituy vaṭṭati, so hi sītaṅ paṭibāhituy samattho' ti. 'Sāmaṇera tvaṅ mahāpuñño kambalaṅ labheyyāsi, amhākaṅ kuto kambalo' ti. 'Tena hi bhante kambalatthikā mayā saddhiṅ āgacchantū' ti sakalavihāre ārocāpesi.⁴ Bhikkhū 'samaṇerena saddhiṅ gantvā kambalaṅ āharissāmā' ti sattavassikasāmaṇeraṅ nissāya sahasamattā bhikkhū⁵ nikkhamiṃsu. So 'ettakānaṅ bhikkhūnaṅ kuto kambalaṅ⁶ labhissāmī' ti cittam pi anuppādetvā te ādāya nagarābhimukho pāyāsi. Sudinnassa hi dānassa evarūpo ānubhāvo hoti. So bahinagare yeva gharapaṭipāṭiyā caranto pañca kambalasaṭāni labhitvā antonagaraṅ pāvisi. Manussā ito cito ca kambalaṅ⁷ āharanti, eko pana puriso āpaṇadvārena gacchanto⁸ pañca kambalasaṭāni pasāretvā nisinnaṅ ekaṅ āpaṇikaṅ disvā āha: 'ambho eko sā naṇero kambalaṅ⁹ saṅharanto āgacchati, tava kambale paṭicchādehī' ti. 'Kiṅ pana so dinnake gaṇhāti¹⁰ adinnake' ti. 'Dinnake gaṇhāti' ti. 'Evaṅ sante sace icchissāmi¹¹ dassāmi no ce na dassāmi, gaccha tvaṅ'¹² ti uyyojesi. Maccharino¹³ hi andhabālā evaṅ paresu¹⁴ dānaṅ dadamānesu maccharāyitvā asadisadānaṅ disvā¹⁵ maccharāyanto Kālo viya niraye nibbattanti.¹⁶ Āpaṇiko cintesi: 'ayaṅ puriso attano dhammatāya gacchamāno¹⁷ "tava kambale paṭicchādehī" ti maṅ āha, ahaṅ pi¹⁸ "sace so

¹ K. visibb°. B. visibbante.

² B. sītalaṅ.

³ K. a. pīleti.

⁴ K. B. a. atha.

⁵ K. om.

⁶ K. °le.

⁷ B. °le.

⁸ B. āg°.

⁹ K. B. °le.

¹⁰ B. a. udāhu.

¹¹ B. icchāmi. K. °ma.

¹² C^a. tan.

¹³ K. macchiriyo.

¹⁴ B. evarūpesu.

¹⁵ C^a. om. ma° a° di°. K. a. Kosalarañño.

¹⁶ K. °tti.

¹⁷ B. āg°.

¹⁸ B. api for a° pi.

bahutaran,¹ ti. Evaṃ sāmaṇero² ekassa³ kambalassa nis-
sandena sattavassiko va⁴ kambalasaḥassayaṃ labhi. Tassa
Jetavane viharantassa abhikkhaṇaṃ ñātidārakā⁵ santikayaṃ
āgantvā⁶ kathāsallāpaṃ karonti. So cintesi: ‘mayā idha
vasantena ñātidārakesu⁷ āgantvā kathentesu pi⁸ akathen-
tesu pi⁹ na sakkā etehi saddhiṃ kathāpapañcena¹⁰ attano
patitṭhaṃ¹¹ kātuṃ,¹² yannūnāhaṃ Satthu santike kamma-
tṭhānaṃ uggahetvā¹³ araṇṇaṃ paviseyyan’ ti. So Satthāraṃ
upasaṅkamitvā vanditvā¹⁴ yāva arahattā kammaṭṭhānaṃ
kathāpetvā upajjhāyaṃ vanditvā pattacivaram ādāya vihārā
nikkhamitvā¹⁵ ‘sace āsannaṭṭhāne vasissāmi ñātakā maṃ
pakkosissanti’ ti vīsaṃyojanasataṃ¹⁶ maggaṃ agamāsi.
Ath’ ekena gāmadvārena gacchanto¹⁷ ekaṃ mahallaka-
purisaṃ disvā pucchi: ‘kin nu kho upāsaka¹⁸ imasmiṃ
padese vasantānaṃ araṇṇako¹⁹ vihāro atthi’ ti. ‘Atthi
bhante’ ti. ‘Tena hi me maggaṃ ācikkhā’²⁰ ti. Mahal-
lakaupāsakassa²¹ pana taṃ disvā va²² puttasiṃho udapādi.
Ath’ assa tatth’ eva tṭhito²³ anācikkhitvā ‘ehi bhante

¹ K. a. :

tasmā diyeta medhāvī appaṃ vā yadi vā bahuaṃ
dānaṃ dinnam pi vijayaṃ va puññakhettesu vappitaṃ
mahantaṃ pi phalaṃ hoti nigrodham iva tṭhikan (?)
ti.

² K. a. pi.

³ B. eka°.

⁴ K. om.

⁵ B. °dāyakā.

⁶ C. C^a. ga°.

⁷ B. °dāya°.

⁸ B. om.

⁹ S. om. ak° pi. K. B. akathetuṃ (K. °ntuṃ) pi.

¹⁰ B. kathāpanapa°.

¹¹ K. a. pi.

¹² K. B. a. na sakkā.

¹³ B. °ñhitvā.

¹⁴ B. om.

¹⁵ K. a. cintesi.

¹⁶ B. vīsa°. K. vīsati°.

¹⁷ B. °ntaṃ.

¹⁸ K. B. mahāup°.

¹⁹ K. araṇṇika°. B. āraṇṇika°.

²⁰ B. °āhī.

²¹ K. mahā°.

²² K. om.

²³ B. om.

ācikkhissāmi te' ti¹ gahetvā² agamāsi. Sāmaṇero tena saddhiṃ gacchanto antarāmagge nānapupphaphalapaṭi-
 maṇḍite chappaṅca³ padese disvā 'ayaṃ upāsaka kiṃpadeso⁴
 nāmā'⁵ ti pucchi, so pi 'ssa tesāṃ nāmāni ācikkhanto
 araṇṇavihāraṃ⁶ patvā 'idaṃ bhante phāsukaṭṭhānaṃ, idha⁷
 vasāhī' ti vatvā 'bhante ko-nāmo⁸ tvaṃ' ti nāmaṃ puc-
 chitvā⁹ 'sve amhākaṃ gāme piṇḍāya¹⁰ carituṃ vaṭṭati' ti
 vatvā nivattitvā attano¹¹ gāmaṃ eva gato 'Vanavāsika-
 tissatthero¹² nāma vihāraṃ āgato, tassa yāgubhattādīni
 paṭiyādethā' ti manussānaṃ ārocesi. Sāmaṇero paṭhamam
 eva Tisso nāma hutvā tato Piṇḍapātadāyakaṭṭisso Kambala-
 dāyakaṭṭisso Vanavāsītisso ti tīni¹³ nāmāni labhitvā satta-
 vassabbhantare cattāri nāmāni labhi.¹⁴ So punadivase
 pāto va taṃ¹⁵ gāmaṃ piṇḍāya pāvīsi, manussā bhikkhaṃ
 datvā vandiṃsu, sāmaṇero 'sukhitā hotha dukkhā muc-
 cathā'¹⁶ ti āha. Ekamanusso pi tassa bhikkhaṃ datvā
 puna gehaṃ gantuṃ nāsakkhi, sabbe va¹⁷ oloketā¹⁸ va¹⁹
 atṭhaṃsu, so²⁰ attano yāpanamattaṃ²¹ gaṇhi. Sakala-
 gāmaṃvāsino tassa pādamaṃ urena nipajjitvā 'bhante
 tumhesu imaṃ temāsaṃ idha vasantesu mayāni tīni sara-
 nāni gahetvā paṅca²² sīlesu patitṭhāya māssa²³ atṭha

¹ K. a. vatvā taṃ.

² K. a. va.

³ K. vana°. B. rukkhapabbata°.

⁴ C. C^a. kiṃ vā pa°.

⁵ K. a. ayaṃ kiṃpadeso nāmā. C^a. deso.

⁶ K. °ṇṇika°. B. °ṇṇaka°.

⁷ B. idh' eva.

⁸ K. B. °nāma.

⁹ K. a. 'ahaṃ vanavāsikatissatthero nāma upāsakā' ti
 vutte.

¹⁰ B. bhikkhāya.

¹¹ B. anto.

¹² B. vanavāsītī°.

¹³ K. imāni tīni. C^a. tīni. B. tīni jor ti. C. om.

¹⁴ K. al°.

¹⁵ B. om. va taṃ.

¹⁶ K. pamuñcathā.

¹⁷ K. B. om.

¹⁸ C^a. B. °nto.

¹⁹ S. om.

²⁰ B. a. pi.

²¹ B. a. eva.

²² B. paṅcasu.

²³ B. terrā°.

uposathakammāni karissāma,¹ idha vasanathāya² no paṭiññaṅ dethā' ti. So³ upakāraṅ sallakkhetvā tesāṅ⁴ paṭiññaṅ datvā nibaddhaṅ tath' eva piṇḍāya carati,⁵ vanditavanditakkhaṇe ca⁶ 'sukhitā hotha dukkhā mucathā'⁷ ti padadvayam eva kathetvā pakkamati.⁸ So tatha⁹ paṭhamamāse ca dutiyamāse¹⁰ ca vītināmetvā tatiyamāse gacchante saha paṭisambhidāhi arahattaṅ pāpuni. Ath' assa pavāretvā vutthavassakāle¹¹ upajjhāyo Satthāraṅ upasaṅkamitvā vanditvā āha:¹² 'bhante Tissasāmaṇerassa santikaṅ¹³ gacchāmi' ti. 'Gaccha Sāriputtā' ti. So attano parivāre pañcasate bhikkhū ādāya pakkamanto¹⁴ 'āvuso Moggallāna ahaṅ Tissasāmaṇerassa santikaṅ gacchāmi' ti āha. Moggallānatthero¹⁵ 'aham pi āvuso āgacchissāmi'¹⁶ ti pañcahi bhikkhusatehi saddhiṅ nikkhami. Eten' ūpāyena¹⁷ Mahākassapatthero Anuruddhatthero¹⁸ Upālithero Punṇatthero¹⁹ ti sabbe mahāsāvaka pañca-pañcahi²⁰ bhikkhusatehi saddhiṅ nikkhamiṃsu, sabbesam²¹ pi mahāsāvakanāṅ parivāro²² cattālisaṅ²³ bhikkhusahassāni ahesuṅ. Te viśaṅyojanasataṅ²⁴ maggaṅ gantvā gocara-gāmaṅ sampatte²⁵ sāmaṇerassa nibaddhūpaṭṭhāko upāsako

¹ B. upavasissāmā ti.² B. °tthānaṅ.³ K. a. pi.⁴ K. om.⁵ K. cārikaṅ caramāno. B. piṇḍapātacāraṅ cari.⁶ K. va.⁷ K. pamuñcathā.⁸ B. pakkāmi.⁹ B. tath' eva.¹⁰ K. B. māsaṅ (bis).¹¹ K. vuttha°.¹² B. ahaṅ for va° āha. C^a. ahaṅ.¹³ C. C^a. a. gantvā.¹⁴ B. pakkanto.¹⁵ B. Mahā°. K. om.¹⁶ S. ga°. K. gamissāmi. B. gacchāmi.¹⁷ K. etena vup°. S. eten' eva up°. B. a. tath' eva.¹⁸ K. a. Devatthero.¹⁹ K. Paṇṇa°. C^a. Punna°.²⁰ B. pañcahi pañcahi.²¹ B. sabbe.²² K. B. °rā.²³ K. S. °sa°. B. cattāri.²⁴ K. viśati°. B. viśa°. C^a. °sata°.²⁵ C. °tto. C^a. patto. S. °pattā.

gāmadvāre¹ yeva disvā paccuggantvā vandi. Atha naṅ Sāriputtatthero pucchi: ‘atthi nu kho upāsaka imasmiṅ padese āraññakavihāro’² ti. ‘Atthi bhante’ ti. ‘Sabhikkhuko’³ ti. ‘Sabhikkhuko bhante’ ti. ‘Ko-nāmo tattha vasatī’ ti. ‘Vanavāsītissatthero bhante’ ti. ‘Tena hi maggaṅ no ācikkhā’ ti. ‘Ke tumhe bhante’ ti. ‘Mayaṅ sāmaṇerassa santikaṅ āgatā’ ti. Upāsako⁴ oloketvā dhammasenāpatiṅ ādiṅ katvā sabbe pi mahāsāvake sañjāni.⁵ So nirantaṅ pītiyā phutṭhasariro hutvā ‘tiṭṭhatha tāva bhante’ ti vegena gāmaṅ pavisitvā, ‘ete ayyā Sāriputtatheraṅ ādiṅ katvā asīti mahāsāvakā attano attano’⁶ parivārehi⁷ saddhiṅ sāmaṇerassa santikaṅ āgatā, mañcapīṭhapaccattharanadīpatelādīni gahetvā vegena nikkhamathā’ ti ugghosesi. Manussā tāvad eva mañcādīni gahetvā therānaṅ⁸ padānupadikā hutvā therehi saddhiṅ yeva vihāraṅ pavisiṅsu. Sāmaṇero bhikkhusaṅghaṅ sañjānitvā katipayānaṅ⁹ mahātherānaṅ¹⁰ pattacīvarāni¹¹ paṭiggahetvā¹² vattam akāsi. Tassa therānaṅ vasanaṭṭhānaṅ¹³ saṅvidahantassa pattacīvaraṅ paṭisāmentass’ eva samandhakāro¹⁴ jāto.¹⁵ Sāriputtatthero upāsake āha: ‘gacchatha upāsakā tumhākaṅ andhakāro jāto’ ti. ‘Bhante “ajja dhammasavaṇadivaso” ti’¹⁶ na mayaṅ gamissāma dhammaṅ suṇissāma, ito pubbe dhammasavaṇam pi¹⁷ natthī’ ti. ‘Tena hi sāmaṇera dīpaṅ jāletvā dhammasavaṇassa’¹⁸ kālaṅ ghosehī’¹⁹ ti. So tathā akāsi. Atha naṅ thero āha: ‘Tissa tava upaṭṭhākā “dhammaṅ sotukām’ ambā” ti

¹ B. dvāre.² S. °ko vi°. K. °ika°.³ K. B. a. abhikkhuko.⁴ K. C. a. te.⁵ B. °itvā.⁶ K. B. om.⁷ B. °na.⁸ B. therāṅ.⁹ B. paṭipatiyānaṅ.¹⁰ K. the°.¹¹ K. °ādīni.¹² C^a. °itvā.¹³ C. °āni.¹⁴ K. ca a°. B. a°. *Skt.* samandhakāra.¹⁵ B. a. ti.¹⁶ K. B. S. om.¹⁷ K. a. no.¹⁸ K. °ssavana°.¹⁹ K. uggho°.

vadanti, kathehi tesañ dhamman' ti. Upāsakā ekappa-
hāren' eva utthāya 'bhante amhākaṇ ayyo "sukhitā hotha
dukkhā muccathā"¹ ti imāni dve padāni t̥hapetvā aññaṇ
dhammakathaṇ na jānāti, amhākaṇ aññaṇ dhamma-
kathikaṇ dethā'² ti vadiṇsu. Sāmaṇero pana arahattaṇ
patvāpi³ n' eva tesañ dhammakathaṇ kathesi.⁴ Tadā pana
naṇ upajjhāyo 'sāmaṇera kathaṇ pana sukhito hoti kathaṇ
dukkhā muccatī⁵ ti imesaṇ no dvinnaṇ⁶ padānaṇ atthaṇ
kathehī' ti āha. So 'sādhu bhante' ti vatvā⁷ citta-
vijaniṇ⁸ gahetvā dhammāsanaṇ⁹ āruya¹⁰ pañcahi nikā-
yehi atthañ ca kāraṇañ ca ākaḍḍhitvā ghanavassaṇ vassanto
cātuddīpakamahāmegho viya khandhadhātuāyatanabodha-
pakkhikadhamme¹¹ vibhajanto arahattatikūṭena¹² dhamma-
kathaṇ kathetvā 'bhante evañ arahattappattassa sukhaṇ
hoti, arahattappatto yeva¹³ dukkhā muccati, sesajānā
jātidukkhādīhi c' eva nirayadukkhādīhi ca na parimuccanti'
ti āha.¹⁴ 'Sādhu sāmaṇera sukathito te padabbāno,¹⁵
idāni sarabhāṇaṇ¹⁶ bhañāhī' ti. So sarabhāṇam pi bhaṇi.
Arune uggacchante¹⁷ sāmaṇerassa upatthākamanussā dve
bhāgā ahesuṇ. Ekacce 'na vata no¹⁸ evarūpo kakkhalo
ditthapubbo, kathaṇ hi nāma evarūpam pi¹⁹ dhamma-
kathaṇ jānanto ettakaṇ kālaṇ mātāpitiṭṭhāne²⁰ t̥hatvā
upatthahantānaṇ manussānaṇ ekam pi dhammapadaṇ²¹ na
kathesi' ti kujjhiṇsu. Ekacce 'lābhā vata no ye mayaṇ
evarūpaṇ bhadantaṇ²² gūṇaṇ vā agūṇaṇ vā ajānantāpi

¹ K. pamuñcathā.³ K. patto pi.⁵ K. B. °itā °nti, muccanti.⁷ K. B. om.⁹ B. °ne.¹¹ K. °ya°.¹³ K. evañ.¹⁵ K. B. paṭi°.¹⁷ C. rep.¹⁹ K. B. S. om.²¹ K. padaṇ.² K. desethā.⁴ B. ā. ti.⁶ K. B dvi°.⁸ K. vicitta°.¹⁰ K. abhiru°.¹² K. B. arahattakūṭena.¹⁴ B. om¹⁶ K. B. °bhaññaṇ.¹⁸ K. B. C^a. S. a. ito pubbe.²⁰ K. S. °pitu°.²² K. B. bhadd°.

upatṭhahimha,¹ idāni ca² pan'assa santike dhammaṃ sotuṃ labhimhā' ti tussinṇu.³ Sammāsambuddho taṃ divasaṃ paccūsasamaye lokaṃ volokento⁴ Vanavāsītissattherassa upatṭhāke attano ñāṇajālassa anto pavitṭhe disvā 'kin nu kho bhavissati' ti āvajjento imam atthaṃ upadhāresi: 'Vanavāsītissasāmaṇerassa⁵ upatṭhākā ekacce kuddhā⁶ ekacce tuṭṭhā, mayhaṃ puttasadisassa⁷ pana⁸ sāmaṇerassa kuddhā nirayagāmino⁹ bhavissanti,¹⁰ gantabbam eva tattha¹¹ mayā, mayi gate sabbe pi te sāmaṇere metta-cittaṃ katvā dukkhā muccissanti' ti. Te pi¹² manussā bhikkhusaṃhaṇaṃ nimantetvā gāmaṃ gantvā maṇḍapaṃ kāretvā yāgubhattādīni sampādetvā āsanāni paññāpetvā saṅghassa¹³ āgamaṇaṃ olokento nisīdiṇṇu. Bhikkhū pi sarīrapaṭijaggaṇaṃ¹⁴ katvā bhikkhācāraṇelāya gāmaṃ¹⁵ pavisantā sāmaṇeraṃ pucchinṇu: 'kiṃ tvaṃ¹⁶ Tissa amhehi saddhiṃ āgamissasi¹⁷ udāhu pacchā' ti. 'Mama gamana-velāyam eva āgamissāmi,¹⁸ gacchatha tumhe bhante' ti. Bhikkhū pattacīvaram ādāya pāyāsinṇu.¹⁹ Satthā Jetavanasmīṃ yeva cīvaraṃ²⁰ pārupitvā pattam ādāya ekacittakkaṇaṇaṃ²¹ eva gantvā bhikkhūnaṃ purato ṭhitam eva attānaṃ dassesi.²² 'Sammāsambuddho āgato' ti sakalagāmo saṅkhubhitvā ekakolāhalo²³ ahosi, manussā udaggacittā

¹ K. °mhā.

² C. K. om. C^a. eva.

³ K. a. atha.

⁴ C. S. ol°.

⁵ K. °ttherassa.

⁶ B. S. tuṭṭhā, kuddhā *infra*.

⁷ K. puttassa Tissassa. B. puttassa.

⁸ C. C^a. om.

⁹ K. B. °bhāgino.

¹⁰ B. a. ti.

¹¹ K. B. ettha for e° ta°.

¹² K. om.

¹³ K. bhikkhus°.

¹⁴ K. °patijja°.

¹⁵ B. a. piṇḍāya.

¹⁶ K. B. om.

¹⁷ K. ga°.

¹⁸ K. ga°.

¹⁹ K. pāvīsi°. B. pavīsi°. S. palāyiṇṇu.

²⁰ B. cīraṃ.

²¹ K. °ne yeva. K'. ekako yeva.

²² C. attanā.

²³ K. B. °laṃ.

Buddhapamukhaṅ bhikkhusaṅghaṅ nisīdāpetvā yāguṅ datvā khajjakaṅ adāṅsu.¹ Sāmaṇero bhatte anīṭṭhite yeva antogāmaṅ pāvīsī, gāmaṅvāsino niharitvā tassa sak-kaccaṅ bhikkhaṅ² adāṅsu. So yāpanamattaṅ gahetvā Satthu santikaṅ gantvā pattaṅ upanāmesi. Satthā 'āhara Tissā' ti hatthaṅ pasāretvā pattam gahetvā³ 'passa⁴ Sāriputta tava⁵ sāmaṇerassa pattaṅ' ti therassa dassesi. Thero Satthu hatthato pattaṅ gahetvā sāmaṇerassa datvā 'gaccha attano pattaṅṭṭhāne⁶ nisīditvā bhattakiccaṅ karohī' ti āha. Gāmaṅvāsino Buddhapamukhaṅ bhikkhusaṅghaṅ parivisitvā Satthāraṅ⁷ anumodanaṅ yāciṅsu. Satthā anumodanaṅ karonto evam āha: 'lābhā⁸ vo upāsakā ye⁹ attano kulūpagasāmaṇeraṅ¹⁰ nissāya Sāriputtaṅ Moggalānaṅ Kassapaṅ¹¹ ti asīti mahāsāvake dassanāya labhatha,¹² aham pi tumhākaṅ kulūpagam¹³ eva nissāya āgato, Buddhadassanaṅ pi vo imaṅ nissāy' eva laddhaṅ lābhā vo suladdhaṅ vo' ti. Manussā cintayiṅsu: 'aho amhākaṅ lābhā buddhānaṅ c'eva saṅghassa¹⁴ ca ārādhanasamatthaṅ¹⁵ ayyaṅ dassanāya labhāma deyyadhammaṅ c'assa dātuṅ labhāmā' ti sāmaṇerassa kuddhā manussā tussiṅsu, pasannamanussā¹⁶ bhīyosomattāya¹⁷ pasīdiṅsu. Anumodanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṅsi. Satthā utthāyāsanaṅ pakkāmi, manussā Satthāraṅ anugantvā¹⁸ nivattiṅsu. Satthā sāmaṇerena saddhiṅ samadhure¹⁹ gac-

¹ C^a. aka°.² B. om.³ K'. a. Sāriputtassa adāsi (om. th° da°, *infra*).⁴ B. passasi.⁵ C^a. tāva.⁶ K'. pattāsane.⁷ B. a. vanditvā.⁸ B. a. vata.⁹ K. B. a. tumhe.¹⁰ K. B. °kaṅ sā°.¹¹ C. *all one compound*, so K. *and has* °pādīni katvā.

B. a. Anuruddhaṅ.

¹² B. °etha.¹³ K. C^a. °kaṅ.¹⁴ K. B. bhikkhus°.¹⁵ K. B. a. amhākaṅ¹⁶ K. tuṭṭha°. B. tuṭṭhā ma°.¹⁷ K. B. C^a. bhīyyo°.¹⁸ K. B. a. vanditvā.¹⁹ K. B. S. °ena.

chanto 'sāmaṇera ayaṅ padeso konāmo¹ ayaṅ padeso konāmo' ti pubbe tassa upāsakena dassitapadese pucchanto agamāsi. Sāmaṇero pi 'bhante ayaṅ itthannāmo, ayaṅ² itthannāmo' ti ācikkhamāno agamāsi. Satthā tassa vasa-
naṭṭhānaṅ gantvā pabbatamatthakaṅ abhirūhi,³ tattha
ṭhitānaṅ pana mahāsamuddo paññāyati. Satthā sāmaṇeraṅ
pucchi: 'Tissa pabbatamatthake ṭhito ito cito ca oloketvā
kiṅ passasī' ti. 'Mahāsamuddaṅ bhante' ti. 'Samuddaṅ⁴
disvā kiṅ cintesī' ti. "Mama dukkhitadukkhitakāle ro-
dantassa catūhi samuddehi⁵ atirekatarena assunā bhavi-
tabban" ti idaṅ bhante cintesin' ti. 'Sādhu sadhu Tissa
evam ev'⁶ etaṅ, ekekassa hi sattassa dukkhitadukkhitakāle⁷
paggharitaṅ assu⁸ catūsu mahāsamuddesu⁹ udakato¹⁰ atire-
kataram¹¹ evā' ti. Satthā¹² idaṅ ca pana vatvā imaṅ
gātham āha:

'Catūsu samuddesu¹³ jalaṅ parittakaṅ
tato bahuṅ assujalaṅ anappakaṅ
dukkhena phutṭhassa narassa socanā
kiṅkāraṇā samma tuvaṅ¹⁴ pamajjasī' ti.

Atha naṅ puna pucchi: 'Tissa kahaṅ vasasī'¹⁵ ti. 'Imas-
miṅ pabbhāre bhante' ti. 'Tattha pana vasanto kiṅ
cintesī' ti. "Mayā marantena¹⁶ imasmiṅ ṭhāne katassa¹⁷
sarīranikkhepassa paricchedo natthi" ti cintesiṅ¹⁸ bhante'
ti. 'Sādhu sādhu Tissa evam etaṅ,¹⁹ imesaṅ hi sattānaṅ

¹ C. C^a. °nāma.

² S. om. K. C. om. ayaṅ itth^o once.

³ K. °yh^o. B. °rūhati.

⁴ K'. B. mahās^o.

⁵ K. B. mahās^o.

⁶ S. B. om. C^a. eva taṅ.

⁷ K. B. om. one du^o.

⁸ S. B. °taassūni.

⁹ C. C^a. B. °hi °ddehi (C. °dde).

¹⁰ K'. B. om. K. udakāti^o. C. udato.

¹¹ B. °tarān'.

¹² B. om. K. after vatvā.

¹³ C. C^a. mahās^o.

¹⁴ C. C^a. tvaṅ.

¹⁵ C^a. B. °ti.

¹⁶ C. °nto. C^a. °nte.

¹⁷ C. C^a. katarassa.

¹⁸ B. °mi.

¹⁹ K. eva B. a. Tissa.

paṭhaviyam nipajjitvā¹ amatatṭhānaṃ nāma natthi' ti vatvā,

'Upasālhakanāmānaṃ saḥassāni catuddasa
asmiṃ padese daḍḍhāni natthi loke anāmetaṃ.²
Yamhi³ saccaṃ ca dhammo ca ahiṃsā saññamo damo
etaḍ⁴ ariyā sevanti etaṃ⁵ loke anāmatan' ti

imaṃ dukanipāte⁶ Upasālhakajātakaṃ kathesi.

Iti paṭhaviyaṃ sarīranikkhepaṃ⁷ katvā marantesu sattesu⁸
amatapubbapadese⁹ marantā¹⁰ nāma natthi,¹¹ Ānandatthera-
sadisā pana amatapubbapadese parinibbāyanti. Ānanda-
tthero kira vīsaṃvassasatikakāle¹² āyusaṅkhāraṃ olokento
parikkhīnabhāvaṃ ṇatvā 'ito sattame divase parinibbā-
yissāmi' ti ārocesi. Taṃ pavattiṃ sutvā Rohiṇīnadiyā
ubhayatīravāsikesu manussesu orimatīravāsikā¹³ 'mayaṃ
therassa¹⁴ bahūpakārā ambhākaṃ santike parinibbāyissatī'
ti vadiṃsu, paratīravāsikā 'mayaṃ¹⁵ bahūpakārā ambhākaṃ
santike parinibbāyissatī' ti.¹⁶ Thero tesāṃ vacanaṃ sutvā
'ubhayatīravāsino¹⁷ mayhaṃ upakārakā¹⁸ va, "ime nāma
anupakārā" ti na sakkā vattuṃ, sac' āhaṃ orimatīre pari-
nibbāyissāmi, paratīravāsino dhātugahaṇatthaṃ tehi¹⁹
saddhiṃ kalahaṃ karissanti, sace paratīre parinibbāyissāmi
orimatīravāsino tathā karissanti, kalaho uppajjamāno pi
maṃ nissāy' eva²⁰ uppajjissati vūpasamamāno pi maṃ

¹ K'. °ntānaṃ.

² C. C^a. °tan ti.

³ B. yañ hi.

⁴ B. etaṃ.

⁵ C. C^a. evaṃ.

⁶ K. dukkha°. B. dukka°. F. J., II. 54.

⁷ C^a. °anaṃ.

⁸ C. C^a. a. ce.

⁹ K. B. °bbe pa°.

¹⁰ K'. amaranto.

¹¹ K. B. a. ti.

¹² K. B. vīsa°. K'. vīsati°.

¹³ K. orama°. (al.).

¹⁴ C. kir' assa.

¹⁵ K. a. therassa.

¹⁶ K'. S. a. vadiṃsu. K'. a. also aṭṭha.

¹⁷ C. °sī. C^a. a. pi.

¹⁸ B. °rā.

¹⁹ K. imehi.

²⁰ K. nissāya yeva.

nissāy' eva vūpasamissatī' ti cintetvā 'orimatīravāsino pi mayhaṇ upakārakā, pārimatīravāsino¹ pi mayhaṇ upakārakā, anupakārā² nāma³ natthi, orimatīravāsino⁴ orimatīre yeva sannipatantu, pārimatīravāsino pi⁵ pārimatīre yevā'⁶ ti āha. Tato sattame divase majjhe nadiyā sattatālappamāne ākāse pallaṅke⁷ nisiditvā mahājanassa dhammaṇ kathetvā 'mama sarīraṇ majjhe bhinditvā⁸ eko bhāgo orimatīre patatu eko pārimatīre' ti adhiṭṭhāya yathānisinno va tejodhātuṇ samāpajji,⁹ jālā utṭhahiṇsu' sarīraṇ majjhe bhinditvā⁸ eko bhāgo orimatīre¹⁰ eko pārimatīre pati.¹¹ Mahājano paridevi, paṭhaviuddīyanasaddo¹¹ viya ārodanasaddo ahosi, Satthu parinibbāṇe ārodanasaddato pi kārūññātaro ahosi, manussā cattāro māse rodantā paridevantā "Satthu pattacīvaragāhake tiṭṭhante Satthu ṭhitakālo viya no¹² ahosi, idāni Satthā parinibbuto" ti vippalapantā¹³ vicariṇsū'¹⁴ ti.¹⁵

Puna Satthā sāmaṇeraṇ pucchi: 'Tissa imasmiṇ vana-saṇḍe dīpiādīnaṇ saddena bhāyasi¹⁶ na bhāyasi' ti. 'Na bhāyāmi Bhagavā, api ca kho pana me etesaṇ saddaṇ sutvā vanarati¹⁷ nāma uppajjati' ti vatvā satṭhimattāhi gāthāhi vanavaṇṇanaṇ¹⁸ nāma kathesi. Atha naṇ Satthā 'Tissā' ti āmantesi. 'Kiṇ bhante' ti. 'Mayaṇ gacchāma, tvaṇ āgamissasi¹⁹ nivattissasi' ti. 'Mayhaṇ upajjhāye maṇ ādāya gacchante gamissāmi²⁰ nivattante nivattissāmi²¹

¹ K. B. S. para°. (al).

³ K. B. om.

⁵ C^a. K. S. om.

⁷ K. B. C^a. °kena.

⁸ K. bhijji. B. bhijjitvā.

¹⁰ K. B. a. patati.

¹¹ K. B. °uddri°. S. paṭhavudri°.

¹² C. om.

¹⁴ C. virav°. C^a. visaraṇsu.

¹⁶ C. om.

¹⁸ C. C^a. B. °vaṇṇaṇ.

²⁰ B. āg°.

²¹ K'. °ttāpente. K. °ttente.

² S. °ako pi.

⁴ C. C^a. a. pi.

⁶ B. a. sannipatantū.

⁹ K. B. °itvā.

¹³ K. B. vilap°.

¹⁵ K. om.

¹⁷ C. va rati

¹⁹ K. ga°.

bhante' ti. Satthā bhikkhusaṅghena saddhiṃ pakkāmi. Sāmaṇerassa pana nivattitum eva¹ ajjhāsayo.² Thero taṃ ṇātvā 'Tissa sacce nivattitukāmo nivattā'³ ti āha. So Satthāraṇ ca bhikkhusaṅghaṇ ca vanditvā nivatti. Satthā Jetavanam eva agamāsi.⁴ Dhammasabhāyaṃ kathā udapādi: 'aho vata Tissasāmaṇero⁵ dukkaraṃ karoti, paṭi-sandhigahaṇato paṭṭhāy' assa ṇātakā sattasu maṅgalesu pañca⁶ bhikkhusatānaṃ appodakamadhupāyāsam eva adaṅsu, pabbajitakāle antovihāre Buddhapamukhasaṅghassa⁷ satt'eva⁸ divasāni appodakamadhupāyāsam eva adaṅsu, pabbajitvā atṭhame divase gāmaṃ pavisanto dvih' eva⁹ divasehi sātakasahassena saddhiṃ piṇḍapātasahassaṃ labhi, pun' ekadivasaṃ kambalasaṅghassaṃ labhi, iti 'ssa idha vasanakāle mahālābhasakkāro uppajji,¹⁰ idāni evarūpaṃ lābhasakkāraṃ chaddetvā araṇṇaṃ pavisitvā missakāhāreṇa yāpeti, dukkarakārako vata Tissasāmaṇero'¹¹ ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarāhi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'āma bhikkhave lābhūpanisā nām' esā aññā¹² nibbānagāmini paṭipadā aññā, 'evaṃ lābhaṃ labhissāmi' ti hi¹³ āraṇṇakādihūtaṅgasa-mādānavasena lābhūpanisaṃ rakkhantassa¹⁴ bhikkhuno cattāro apāyā vivaṭadvārā eva¹⁵ tiṭṭhanti, nibbānagāminiyā pana paṭipadāya uppannaṃ lābhasakkāraṃ pahāya araṇṇaṃ pavisitvā ghaṭanto¹⁶ vāyamanto arahattaṃ gaṇhāti'¹⁷ ti

¹ B. nivattitukāmo. K'. °kāmassa.

² K'. a. abhavissa.

³ K. B. °āhī.

⁴ K. B. a. bhikkhūnaṃ.

⁵ B. vanavāsiti°.

⁶ K. B. S. pañcannaṃ.

⁷ S. K. B. °khassa. K. B. bhikkhus°.

⁸ K. B. satta.

⁹ K. B. om.

¹⁰ K. B. °ati.

¹¹ K. B. sā°.

¹² K'. a. c'eva, with ca for evaṃ.

¹³ K. B. C^a. om.

¹⁴ B. lābhūpanissayaṃ karontassa. K. lābhūppādaṃ pekkhantassa.

¹⁵ K. yeva.

¹⁶ K. B. S. °ento.

¹⁷ B. °ṇhī.

anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

75. 'Āññā hī lābhūpanisā aññā nibbāṇagāminī,
evam etaṃ abhiññāya bhikkūu Buddhassa sāvako
sakkāraṃ nābhinandeyya vivekam anubrūhaye' ti.

Tattha aññā hī lābhūpanisā aññā nibbāṇagāminī ti lābhūpanisā nām' esā aññā eva aññā¹ nibbāṇagāminī paṭipadā, lābhuppādakena hī bhikkhunā thokaṃ akusala-kammaṃ² kātuṃ vaṭṭati, kāyavañkādinī³ kātabbāni honti, yasmiṃ⁴ hī kāle kāyavañkādisu kiñci karoti tadā lābho uppajjati, pāyāsapātiyaṃ hī vañkaṃ akatvā ujukam eva hatthaṃ otāretvā⁵ ukkhipantassa hattho makkhitamattako⁶ va hoti,⁷ vañkaṃ katvā otāretvā ukkhipantassa pana pāyāsa-piṇḍaṃ uddharanto va nikkhamati, evaṃ kāyavañkādinī karaṇakāle⁸ yeva lābho⁹ uppajjati, ayam adhammika-lābhupanisā nāma, upasampadā¹⁰ cīvaradhāraṇaṃ bāhusaccaṃ parivāro araññavāso ti evarūpehi pana kāraṇehi uppānalābho¹¹ dhammiko nāma hoti, nibbāṇagāminipaṭipadaṃ pūrentena pana bhikkhunā kāyavañkādinī pahātabbāni, anandhen' eva andhena viya amūgen' eva mūgena viya abadhiren' eva badhirena viya bhavituṃ vaṭṭati asaṭhena¹² amāyena¹³ bhavituṃ vaṭṭatī. Evaṃ etaṃ ti evaṃ lābhuppādanapaṭipadañ ca¹⁴ nibbāṇagāminipaṭipadañ

¹ F. C. C^a. om. eva aññā. S. yeva.

² S. a. ca.

³ F. [karaṇakāle yeva lābho uppajjati su kiñci].

⁴ C. C^a. om.

⁵ F. osār^o.

⁶ F. °matto.

⁷ K'. parivattetvā.

⁸ B. kāraṇa^o.

⁹ K. lābhasakkāro.

¹⁰ C. C^a. K. B. S. upadhisampadā.

¹¹ K. B. °nno lābho.

¹² B. °tṭh^o.

¹³ F. amāyāvina.

¹⁴ C. C^a. pūrentena (C^a. a. pana) bhikkhuna.

ca evaṅ¹ ñātvā sabbesaṅ saṅkhatadhammānaṅ² bujjhana-
 tṭhena buddhassa³ savaṇante⁴ jātaṭṭhena⁵ ovādānusāsa-
 niṅ⁶ vā savaṇaṭṭhena sāvako bhikkhu⁷ adhammikaṅ⁸ catu-
 paccayasakkāraṅ nābhinaṇḍeyya na c'eva⁹ dhammikaṅ¹⁰
 paṭikkoseyya, kāyavivekādikaṅ vivekaṅ anubrūhaye
 tattha 'kāyaviveko' ti kāyassa ekībhāvo 'cittaviveko' ti
 aṭṭha samāpattiyo, 'upadhiviveko' ti nibbānaṅ, tesu kāya-
 viveko ganaṅgaṇikaṅ vinodeti, cittaviveko kilesaṅgaṇi-
 kaṅ vinodeti, upadhiviveko saṅkhārasaṅgaṇikaṅ vinodeti,
 kāyaviveko ca cittavivekassa paccayo hoti, cittaviveko
 upadhivivekassa paccayo hoti, vuttam pi c'¹¹ etaṅ : kāya-
 viveko ca vavakaṭṭhakāyānaṅ¹² nekkhammābhiratānaṅ, citta-
 viveko ca parisuddhacittānaṅ paramavodānappattānaṅ,
 upadhiviveko ca nirupadhīnaṅ puggalānaṅ visaṅkhāragatā-
 naṅ ti, iti¹³ imaṅ tividhaṅ¹⁴ vivekaṅ brūheyya¹⁵ vaddheyya
 upasampajja vihareyyā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṅṅsū ti.

Vanavāsikatissattheravatthu.¹⁶

Bālavaggavannaṅ nīṭṭhitā.

Pañcamo vaggo.

¹ C. C^a. a. ca.

² K'. B. S. saṅkhatāsaṅkhata°.

³ K'. a. vacanaṅ.

⁴ F. savaṇena. K'. sutanaṭṭhena.

⁵ K'. jānanaṭṭhena.

⁶ F. K'. °sanaṅ.

⁷ K'. bhinnakilesattā bhi°.

⁸ C^a. °ika°. B. adhammaṅ.

⁹ F. K'. C^a. tam eva. B. tath' eva.

¹⁰ F. K'. B. a. na.

¹¹ K'. B. b'.

¹² K'. B. viveka°.

¹³ B. om.

¹⁴ B. a. pi. C. °dha°.

¹⁵ K'. brūhayeyya. B. brūhaye.

¹⁶ S. B. °siti°. B. a. pannarasamaṅ.

VI. PAṄḌITAVAGGO.

1. RĀDHATTHEHAVATTHU.

NIDHĪNAᅇ¹ VA PAVATTĀRAN² ti imaᅇ dhammadesanaᅇ Sattha Jetavane³ viharanto āyasmantaᅇ,⁴ Rādhāᅇ ārabba kathesi.

So kira gihikāle Sāvattiyaᅇ duggatabrāhmaᅇ⁵ ahosi. So ‘bhikkhūnaᅇ santike jivissāmī’ ti cintetvā vihāraᅇ gantvā appaharitaᅇ karonto parivenaᅇ sammajjanto mukhadhovanādīni dadanto⁶ vibāre yeva⁷ vasi. Bhikkhū pi⁸ taᅇ⁹ saᅇgaᅇhiᅇsu, pabbājetuᅇ pana¹⁰ na icchanti.¹¹ So pabbajjaᅇ alabhamāno kiso ahosi. Ath,¹² ekadivasaᅇ Satthā paccūsasamaye¹³ lokaᅇ volokento¹⁴ taᅇ brāhmaᅇnaᅇ disvā ‘kin nu kho’ ti upadhārento, ‘arahā¹⁵ bhavissatī’ ti nātva, sāyaᅇᅇhasamaye vihāracārikaᅇ caranto viya brāhmaᅇᅇassa santikaᅇ gantvā ‘brāhmaᅇᅇa kiᅇ karonto vicarasī’ ti āha. ‘Bhikkhūnaᅇ vattapaᅇivattaᅇ karonto¹⁶ bhante’¹⁷

¹ *Here begins* B¹.

² K. B¹. °naᅇ.

³ K. Sāvattiyaᅇ.

⁴ B. āyasmā°.

⁵ B. dukk°.

⁶ B¹. upanāmento anto°. B. a. anto°.

⁷ K. B¹. om.

⁸ K. om.

⁹ B. naᅇ.

¹⁰ B. om.

¹¹ K. °iᅇsu.

¹² B. atha.

¹³ K. B¹. B. °kāle.

¹⁴ S. C^a. ol°.

¹⁵ B. °hattaᅇ.

¹⁶ B. a. vicarāmi.

¹⁷ B¹. om.

ti.¹ 'Labhasi nesañ santikā saṅgahan'² ti. 'Āma bhante³ āhāramattaṃ labhāmi, na pana⁴ pabbājentī' ti.⁵ Satthā etasmiṃ nidāne bhikkhusaṅghaṃ sannipātapetvā⁶ tam atthaṃ pucchitvā 'bhikkhave atthi koci imassa brāhmaṇassa adhikāraṃ saranto'⁷ ti pucchi. Sāriputtatthero 'ahaṃ bhante sarāmi, ayaṃ me Rājagahe piṇḍāya carantassa attano abhihaṭṭaṃ kaṭacchubhikkhaṃ⁸ dāpesi, imam assāhaṃ adhikāraṃ⁹ sarāmi' ti āha. So Satthārā 'kiṃ pana Sāriputtatthere¹⁰ evaṃ katūpakaraṃ dukkhato mocetun na¹¹ vaṭṭatī' ti vutte,¹² 'sādhu bhante¹³ pabbājessāmi' ti taṃ brāhmaṇaṃ pabbājesi. Tassa bhattagge āsanapariyante āsanaṃ pāpuṇāti,¹⁴ yāgubhattādihi¹⁵ hi¹⁶ pi kilamati. Thero taṃ ādāya cārikaṃ pakkāmi, abhikkhanañ¹⁷ ca naṃ 'idan te kattabban idaṃ na kattabban'¹⁸ ti ovadi anusāsi. So suvaco¹⁹ ahosi padakkhiṇaggāhi, tasmā²⁰ yathānusitthaṃ paṭipajjamāno katipāhen' eva arahattaṃ pāpuṇi. Thero taṃ ādāya Satthu santikaṃ gantvā²¹ vanditvā nisīdi. Atha naṃ Satthā paṭisanthāraṃ katvā āha:²² 'suvaco nu kho Sāriputta te²³ antevāsiko' ti. 'Āma bhante ativiya suvaco, kismici²⁴ dose vuccamāne²⁵ na²⁶ kuddhapubbo'²⁷ ti. 'Sāri-

¹ B¹. iti vutte.

² B¹. 'kiṃ ne° sa° sa° labhasī' ti pucchi.

³ B¹. om. āma bh°.

⁴ B¹. om.

⁵ B¹. a. āha.

⁶ S. C^a. °pātetvā.

⁷ K. B. sarati. B¹. bhi° imassa bi° a° sarati koci atthi.

⁸ B¹. °bhattaṃ.

⁹ K. imassa a°. B. imassāhaṃ.

¹⁰ K. B. S. Sāriputta. (B.S. te Sā°.)

¹¹ K. B. om.

¹² K. vuto.

¹³ K. taṃ.

¹⁴ B¹. °ṇi.

¹⁵ C. C^a. °ṇi. B¹. °iti.

¹⁶ K. B. S. om.

¹⁷ K. atha bhikkhū, with °iṃsu (bis).

¹⁸ C. C^a. om.

¹⁹ B¹. subbacco. B. subbaco.

²⁰ K. tattha.

²¹ K. āg°.

²² B¹. after ti.

²³ B. om. K. te sā°.

²⁴ K. B. C^a. kismiñci.

²⁵ C. C^a. °no.

²⁶ K. pi n'eva.

²⁷ K. kuddhita°.

putta evarūpe saddhivihārike labhanto kittake gaṇheyyāsī' ti. 'Bhante bahuke¹ gaṇheyyam evā' ti. Ath' ekadivasan dhammasabhāyaṇ kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ : 'Sāriputta-tthero kira² kataññū katavedī kaṭacchubbhikkhāmattaṇ³ upakāraṇ saritvā duggatabrāhmaṇaṇ⁴ pabbājesi, Rādhattthero⁵ pi ovādakkhamo ovādakkhamam⁶ eva labhatī'⁷ ti. Satthā tesan kathaṇ sutvā 'na bhikkhave idān' eva⁸ pubbe pi Sāriputto kataññū katavedī yevā' ti vatvā tam atthaṇ pakāsetuṇ⁹

'Alīnacittaṇ¹⁰ nissāya pahaṭṭhā mahatī camū
Kosalaṇ senāsantuttṭhaṇ jīvagāhaṇ agāhayī,¹¹
Evaṇ nissayasampanno bhikkhu āradhaviṇṇo¹²
bhāvayaṇ¹³ kusalaṇ dhammaṇ yogakkhemassa pattiya
pāpuṇeyyānupubbena¹⁴ sabbasaṇyojanakkhayaṇ' ti

idam¹⁵ Dukanipāte Alīnacittajātakaṇ¹⁶ vitthāretvā kathesi :
'tadā kira vaḍḍhakihi pādassa ārogakaraṇabhāvena¹⁷ kataṇ
attano upakāraṇ ṇatvā sabbasetahatthipotakassa¹⁸ dāyako
ekacārī¹⁹ hatthī Sāriputtatthero²⁰ ahoṣī' ti evaṇ theran
ārabbha jātakaṇ kathetvā Rādhatttheran ārabbha 'bhikkhave bhikkhunā nāma Rādhena viya suvacena bhavitabbaṇ
dosaṇ dassetvā ovadiyamānena pi na kujjhitabbaṇ, ovāda-
dāyako pana nidhiacikkhanako²¹ viya datṭhabbo' ti vatvā

¹ K. B. a. pi.

² K. om.

³ K. a. pi.

⁴ B¹. dukkaṭa°.

⁵ B. atha th°.

⁶ K. ovādam.

⁷ B. a. kira: S. labhi. K. gaṇhātī.

⁸ B¹. a. sã° kataññū na katavedī.

⁹ B¹. a bhikkhave.

¹⁰ B¹. alinna°.

¹¹ S. B. agāhasi.

¹² B¹. ā° bhī°.

¹³ B¹. bhāveyyāsī, after dh°.

¹⁴ K. J. pāpuṇe a°.

¹⁵ B. imaṇ.

¹⁶ F. J., II. 22.

¹⁷ K. arogga°. B¹ arogābh°.

¹⁸ K. B. B¹. °ssa ha°.

¹⁹ K. °ika°. B. °iko.

²⁰ B¹. °tto.

²¹ C. °ṇako.

anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

76. 'Nidhīnaṃ va pavattāraṃ yaṃ passe vajjadassinaṃ¹
niggayhavādiṃ medhāvīṃ tādisaṃ paṇḍitaṃ bhaje,²
tādisaṃ bhajamānassa seyyo hoti na³ pāpiyo' ti.

Tattha nidhīnan ti tattha tattha⁴ nidahitvā ṭhapitānaṃ hiraṇṇasuvaññādipūrānaṃ⁵ nidhikumbhīnaṃ⁶ pavattāraṃ ti kicchajīvike⁷ duggatamanusse anukampaṃ katvā 'ehi sukhena te⁸ jīvitūpāyaṃ⁹ dassessāmi' ti nidhiṭṭhānaṃ netvā 'hatthaṃ pasāretvā idaṃ¹⁰ gahetvā sukhena jīvā' ti ācikkhitāraṃ viya¹¹ Vajjadassinan ti dve¹² vajjadassino 'iminā naṃ¹³ asāruppena vā khalitena vā saṅghamajjhe nigaṇhis-sāmi' ti randhagavesako ca aññātaṃ nāpanatthāya¹⁴ nātaṃ anugaṇhaṇatthāya¹⁵ silādīnam assa vuddhikāmatāya taṃ taṃ vajjaṃ olokanena ullumpanasabhāvena¹⁶ saṅghito ca, ayaṃ idha adhippeto; yathā hi duggato manusso 'imaṃ gaṇhāhi' ti tajjetvāpi pothetvāpi¹⁷ nidhiṃ dassente¹⁸ kopāṃ na karoti pamudito¹⁹ eva hoti, evam eva evarūpe puggale asāruppaṃ vā khalitaṃ vā disvā ācikkhante kopo na katabbo tuṭṭhen' eva bhavitabbaṃ, 'bhante mahantaṃ vo²⁰ kammaṃ

¹ B¹. nidhipa^o viya va^o yaṃ passe. K. °ttānaṃ.

² K. bhajje.

³ B¹. pāpiyo na hoti.

⁴ C. C^a. om., one; F. om., both.

⁵ C^a. °purānānaṃ.

⁶ K. °ānaṃ.

⁷ F. kiccā^o.

⁸ K. B. S. om.

⁹ S. B. jīvanūp^o. K. a. assa.

¹⁰ K. B. imaṃ.

¹¹ F. °atāraṃ. S. °ātāraṃ.

¹² F. me.

¹³ K. taṃ.

¹⁴ C^a. a. nātaṃ nāpanatthāya.

¹⁵ B. anuggahaṇ^o. F. anuggaṇhatthāya.

¹⁶ K. °vasena. S. °vasaṇṭh^o. B. °paṇḍito. F. °amp^o.

¹⁷ K. a. paṭhetvā.

¹⁸ C. C^a. B. °nto.

¹⁹ B. °mo^o.

²⁰ F. vā.

kataṃ mayhaṃ ācariyūpajjhāyatṭhāne ṭhatvā ovađantehi puna pi maṃ vadeyyāthā¹ ti pavāretabbam eva. Niggayhavādin² ti ekacco hi³ saddhivihārikādinaṃ asārappaṃ vā khalitaṃ vā disvā ‘ayaṃ me mukhodakadānādīhi sak-kaccaṃ upaṭṭhahati,⁴ sace naṃ vakkhāmi na maṃ upaṭṭhahissati, evaṃ me parihāni bhavissati’ ti vattuṃ avisahanto na niggayhavādi nāma hoti, so imasmiṃ sāsane kacavaraṃ ākirati; yo pana tathārūpaṃ vajjaṃ disvā vajjānurūpaṃ tajjento⁵ paṇāmento daṇḍakammaṃ karonto⁶ vihārā niharanto sikkhāpeti ayaṃ niggayhavādi nāma seyyathāpi Sammāsambuddho. Vuttaṃ h’ etaṃ :⁷ ‘niggayha niggayhāhaṃ⁸ Ānanda vakkhāmi pavayha pavayha⁹ yo sāro¹⁰ so¹¹ ṭhas-sati’ ti. Medhāvin ti dhammojapaññāya samannāgataṃ. Tādisaṃ ti evarūpaṃ paṇḍitaṃ bhajeyya payirupāseyya, tādisaṃ hi ācariyaṃ bhajamānassa antevāsikassa seyyo hoti na pāpiyo vaddhi yeva hoti no parihāni¹² ti.

Desanāvasāne¹³ bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti.

Rādhattherassa vatthu.¹⁴

2. ASSAJIPUNABBASUKAVATTHU.¹⁵

Ovadeyyānusāseyyā ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Jetavane viharanto Assajipunabbasuke bhikkhū ārabha kathesi.

¹ K. ovādeyyāthā. B. vād°.

² F. K. °inan.

³ F. ekaccehi.

⁴ K. °issati.

⁵ B. °anto.

⁶ C^a. kārento.

⁷ Majjhima, III., p. 118.

⁸ C. C^a. °yha a°. S. °yhe ni°.

⁹ C. C^a. om. pa° pa°. K. B. paggayha paggayha (B^oa) S. pavayhe °yha.

¹⁰ F. pavayha sā sāro. B. yo naro vāde. K. sāre.

¹¹ K. om.

¹² C. C^a. om. no pa°. K. a. hoti.

¹³ B. °pariyosāne. B¹. pe.

¹⁴ B. °rav°. B. B¹. a. paṭhamaṃ.

¹⁵ Cf. Cullavagga, I. 13. S. 13, 1.

Desanā pana Kīṭāgirismiṃ samuṭṭhitā.

Te kira dve pi¹ aggasāvakaṇaṃ saddhivihārikā alajjino pana ahesuṃ pāpabhikkhū. Te² attano parivārehi pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ Kīṭāgirismiṃ viharantā mālāvacchaṃ³ ropenti pi ropāpenti pī ti ādikaṃ nānappakāraṃ⁴ anācāraṃ karontā kuladūsakakammaṃ katvā tato uppannehi pacca-yehi jīvikaṃ kappentā taṃ āvāsaṃ pesalānaṃ bhikkhūnaṃ anāvāsaṃ akaṃsu. Satthā taṃ pavattiṃ sutvā tesuṃ pabbā-janiyakammakaraṇatthāya saparivāre⁵ dve aggasāvake āmantetvā⁶ ‘gacchatha⁷ Sāriputtā⁸ tesu ye tumhākaṃ vacanaṃ na karonti tesuṃ pabbājaniyakammaṃ karotha, ye pana⁹ karonti te ovadatha¹⁰ anusāsatha, ovadanto hi anusāsanto apaṇḍitānaṃ yeva appiyo hoti,¹¹ paṇḍitānaṃ pana piyo hoti manāpo’ ti anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :¹²

77. ‘Ovadeyy’ anusāseyya¹³ asabbhā ca nivāraye¹⁴
sataṃ hi so piyo hoti asataṃ hoti appiyo’ ti.

Tattha ovadeyyā ti uppanne vatthusmiṃ vadanto ova-dati nāma, anuppanne¹⁵ ‘ayasa pi no siyā¹⁶ ti ādivasena¹⁷ anāgataṃ dassento anusāsati nāma, sammukhā vadanto pi ovadati nāma parammukhā dūtaṃ vā sāsaṇaṃ vā pesento anusāsati nāma, sakiṃ vadanto¹⁸ pi ovadati nāma, punap-

¹ K. B. B¹. kiñcāpi for dve pi. S. bhikkhū for pi.

² B¹. om. K. a. hi.

³ S. °gacchaṃ. (But from °vrkṣa ; *Buddh.’s C^y* taruṇa-puppharukkaṃ).

⁴ B¹. nānāpakāraṇaṃ.

⁵ S. a. Sāriputtamoggallāne.

⁶ K. ālāpetvā.

⁷ K. B¹. gaccha, after Sā°.

⁸ K. °tta.

⁹ B¹. va. B. ca.

¹⁰ K. B¹. ovād°.

¹¹ B. B¹. a. amanāpo.

¹² B¹. a. bhikkhave.

¹³ B¹. °reyya.

¹⁴ C^a. °yyānu°.

¹⁵ B. a. vatthusmiṃ.

¹⁶ B. te bhavissatī.

¹⁷ S. ādīnaṃ va°. K. mā siyā. F. nesiya.

¹⁸ B. ovadanto.

puna¹ vadanto anusāsati nāma, avadanto eva² anusāsati³ nāmā ti evaṅ⁴ ovadeyya anusāseyya asabbhā ca⁵ akusaladhammā⁶ nivāreyya kusaladhamme patitṭhāpeyyā ti attho. Sataṅ hi⁷ so piyo hoti ti⁸ evarūpo puggalo buddhādīnaṅ sappurisānaṅ piyo hoti, ye pana aditṭhadhammā vitinṇaparalokā⁹ āmisacakkhukā jīvikatthāya¹⁰ pabbajitā tesāṅ asataṅ so ovādako¹¹ anusāsako¹² ‘na tvaṅ amhākaṅ upajjhāyo na ācariyo kasmā amhe ‘ovadasī’ ti evaṅ mukhasattīhi vijjhantānaṅ appiyo hoti ti.¹³

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṅṅsū ti.¹⁴ Sāriputtamoggallānāpi tattha gantvā te bhikkhū ovadiṅsu anusāsīṅsu,¹⁵ ekacce ovādaṅ¹⁶ paṭicchitvā¹⁷ sammā vatṭiṅsu,¹⁸ ekacce vibbhamiṅsu,¹⁹ ekacce pabbājanīyakammaṅ²⁰ pāpuṅṅsū ti.

Assajipunabbasukānaṅ vatthu.²¹

3. CHANNATATHERAVATTHU.²²

Na bhaje pāpake mitte ti imaṅ dhammadesanaṅ Satthā Jetavane viharanto Channattheraṅ ārabbha kathesi. So kirāyasamā²³ ‘ahaṅ²⁴ amhākaṅ ayyaputtēna saddhiṅ

¹ K. B. S. °naṅ.

² K. B. a. vā. S. yeva.

³ K. °anto.

⁴ K. om. nāmā ti evaṅ.

⁵ F. K. B. ti. S. a. ti.

⁶ S. a. ca. K. °kammā; kamme *infra*.

⁷ K. satan ti.

⁸ C. Ca. om.

B. avi°.

¹⁰ K. jīvit°.

¹¹ B. ovādadaṅyako. C^a. vādako.

¹² K. a. natthi.

¹³ K. om.

¹⁴ B¹. pe pāpuṅṅanti.

¹⁵ K. B. a. tesu.

¹⁶ C. °iṅ.

¹⁷ K. B¹. sampa°.

¹⁸ B¹. samāpava°.

¹⁹ K. om. e° vi°.

²⁰ C. C^a. S. °iya° al. K. °iyaṅ ka°.

²¹ K. om. A° va. B. °kava° and a. dutīyaṅ.

²² Cf. Cullavagga, XI. 1.

²³ K. hi a°.

²⁴ B. om.

mahâbhinikkhamaṇaṇ nikkhanto tadā aññaṇ ekaṇ¹ pi² na passāmi, idāni pana “ahaṇ Sāriputto nāma ahaṇ Moggallāno nāma mayaṇ aggasāvaka’ amhā” ti vatvā ime carantī³ ti dve aggasāvake akkosati. Satthā bhikkhūṇaṇ santikā taṇ pavattiṇ sutvā⁴ Channattheraṇ pakkosāpetvā ovadati.⁵ So taṇ khaṇaṇ⁶ tuṇhī hutvā puna gantvā there akkosati yeva.⁷ Evaṇ yāva tatiyaṇ akkosantaṇ⁸ pakkosāpetvā Satthā ovaditvā⁹ ‘Channa dve aggasāvakā nāma tuyhaṇ kalyāṇamittā uttamapurisā, evarūpe kalyāṇamitte sevassu bhajassū’ ti vatvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha:¹⁰

78. ‘Na bhaje pāpake mitte na bhaje purisādhamē¹¹
bhajetha mitte kalyāṇe bhajetha purisuttame’ ti.

Tass’ attho : kāyaduccaritādiakusalakammābhiratā¹² pāpamittā nāma sandhicchedādike¹³ vā ekavīsātiesa-nāpabhede¹⁴ vā atthāṇe niyojanikā¹⁵ purisādhamā nāma ubho pi vā ete pāpamittā c’eva purisādhamā ca te na bhajeyya na payirupāseyya, viparitā pana kalyāṇamittā c’eva sappurisā ca te bhajetha payirupāsethā ti.¹⁶

Desanāvasāṇe bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti.

Channatthero pana¹⁷ ovādaṇ sutvāpi purimanayen’ eva puna¹⁸ bhikkhū akkosati paribhāsati, puna pi Satthu

¹ K. e° a°.

² K. om.

³ B. B¹. vicar°. K. vihar°.

⁴ B¹. ñatvā.

⁵ B. ovadi. B¹. ovādi.

⁶ B¹. °ṇen’ eva. B. °ṇe yeva. K. °ñ ñeva.

⁷ B. a. ti.

⁸ B¹. a. so taṇ. K. a. taṇ.

⁹ B¹. ovādetvā.

¹⁰ B¹. a. Channa.

¹¹ B¹. pā° mi° bha° pu° na bha°, ka° mi° °eyya pu° bha.

¹² C. C^a. °dhammā°.

¹³ F. B. °nādike. K. °dādikārite.

¹⁴ F. B. °nādibhede.

¹⁵ C. °jakā. K. B. °jikā.

¹⁶ C. om.

¹⁷ B. a. taṇ.

¹⁸ B. om. B¹. a. pi.

ārocesuṅ.¹ Satthā² 'bhikkhave mayi dharante Channaṅ sikkhāpetuṅ na sakkhissatha mayi pana parinibbute sakkhissathā' ti vatvā³ parinibbānakāle āyasmatā Ānandena 'bhante kathaṅ Channatthere amhehi paṭipajjitabban' ti vutte, 'Ānanda Channassa⁴ brahmadāṇḍo dātabbo' ti ānāpesi.⁵ So⁶ Satthari parinibbute Ānandattherena ārocitaṅ⁷ brahmadāṇḍaṅ sutvā dukkhī dummano tikkhattuṅ mucchito⁸ papatitvā⁹ 'mā maṅ bhante nāsayitthā' ti yācitvā sammā vattaṅ¹⁰ pūrento na cirass' eva saha paṭisambhidāhi arahattaṅ paṇuṇī¹¹ ti.

Channattheravatthu.¹²

4. MAHĀKAPPINATATHERAVATTHU.*

Dhammapīti sukhaṅ setī ti imaṅ dhammadesanaṅ Satthā Jetavane viharanto Mahākappinattheraṅ ārabha kathesi.

Tatrāyaṅ ānupubbikathā.¹³ Atīte kira āyasmā Mahākappino Padumuttarapādamūle¹⁴ katābhinihāro saṅsāre saṅsaranto Bārānasito avidūre ekasmiṅ pesakāragāme jeṭṭhapesakāro¹⁵ hutvā nibbatti. Tadā saḥassamattā paccekabuddhā aṭṭha māse Himavante vasitvā vassike¹⁶ cattāro māse¹⁷ janapade vasanti. Te ekavāraṅ Bārānasiyā¹⁸ avidūre otaritvā 'senāsanakaraṇatthāya hatthakammaṅ yāca-

¹ K. °ceyiṅsu.

² B. a. āha.

³ B¹. a. Satthu.

⁴ B. °attherassa. B. a. bhikkhuno.

⁵ B¹. a. āha.

⁶ Ca. om.

⁷ C^a. °ita°.

⁸ C. C^a. S. pucchitvā.

⁹ B. B¹. patitvā. S. om.

¹⁰ B¹. samāpaṭipattiṅ.

¹¹ B. °ṇā.

¹² K. om. B. a. tatiyaṅ.

* This tale in the Manorathapūraṇī.

¹³ C^a. anu°. K. anupubba°.

¹⁴ B¹. °buddhassa pā°.

¹⁵ S. B. jeṭṭhaka°. K. °kārako.

¹⁶ B¹. vassakāle.

¹⁷ B. a. ca.

¹⁸ K. °ito.

thā¹ ti rañño santikaṇ aṭṭha paccekabuddhe pahīṇiṇsu. Tadā pana rañño² vappamaṅgalakālo hoti. So 'paccekabuddhā kira āgatā' ti sutvā³ nikkhamitvā āgatakāraṇaṇ pucchitvā⁴ 'ajja bhante okāso natthi, sve ambhākaṇ vappamaṅgalaṇ,⁵ tatiyadivase karissāmī' ti vatvā⁶ paccekabuddhe animantetvā va⁷ pāvīsi. Paccekabuddhā 'aññaṇ⁸ gāmaṇ⁹ gamissāmā'¹⁰ ti pakkamiṇsu. Tasmiṇ khāṇe jetṭhaka-pesakārassa¹¹ bhariyā kenacid eva karaṇīyena Bārāṇasiṇ gacchantī te paccekabuddhe disvā vanditvā 'kiṇ bhante avelāya ayyā¹² āgatā' ti pucchitvā¹³ ādito paṭṭhāya¹⁴ taṇ¹⁵ pavattiṇ sutvā¹⁶ saddhāsampannā¹⁷ nāṇasampannā itthī 'sve bhante ambhākaṇ bhikkhaṇ gaṇhathā' ti nimantesi. 'Bahukā mayaṇ bhagini' ti.¹⁸ 'Kittakā vo¹⁹ bhante' ti.²⁰ 'Sahassamattā' ti.²¹ 'Bhante imasmiṇ gāme²² sahassamattā va sippikā,²³ ekeko²⁴ ekekassa²⁵ bhikkhaṇ dassati,²⁶ bhikkhaṇ adhivāsetha, aham eva vo vasanaṭṭhānam pi kāressāmī'²⁷ ti āha. Paccekabuddhā adhivāsaiṇsu. Sā²⁸ gāmaṇ pavisitvā ugghosesi: 'ahaṇ sahassamatte paccekabuddhe disvā nimantesiṇ,²⁹ ayyānaṇ nisīdanaṭṭhānaṇ

¹ B. °itthā.² K. ra° pana.³ B. a. tasmiṇ khāṇe.⁴ B. āpu°.⁵ B¹. a. hoti.⁶ B. a. so.⁷ K. om.⁸ S. aññattha.⁹ S. B. om.¹⁰ B¹. pavisissāmā.¹¹ K. B. S. jetṭhap°.¹² B. om.¹³ K. a. tehi.¹⁴ B. a. kathesuṇ. B¹. a. kathetvā.¹⁵ K. kathitaṇ.¹⁶ B¹. ñatvā.¹⁷ K. °ya sa°. C. C^a. sa° pasannā.¹⁸ B¹. a. vutte.¹⁹ K. B. om.²⁰ B¹. a. pucchi.²¹ B¹. a. āhaṇsu.²² B¹. ṭhāne.²³ B¹. sahassapesakārā vasimha. K. B. have vasimhā.²⁴ B¹. a. paccekabuddho.²⁵ B¹. a. dāyako.²⁶ C. a. ti.²⁷ K. kārāp°. B. kariss°.²⁸ K. a. pana.²⁹ B. nimantayī.

saṅvidahatha, yāgubhattādīni sampādeṭhā' ti gāmamajjhe maṇḍapaṅ kārāpetvā¹ āsanāni paññāpetvā punadivase paccekabuddhe nisīdāpetvā paṇitena bhojanena² parivisitvā bhattakiccāvasāne tasmiṅ gāme sabbā itthiyo ādāya tāhi saddhiṅ paccekabuddhe vanditvā 'bhante³ temāsaṅ vasanattḥāya paṭiññaṅ deṭhā' ti tesāṅ⁴ paṭiññaṅ gaḥetvā puna gāme ugghosesi: 'ammā⁵ tāta ekekakulato ekeko puriso vāsiādīni⁶ gaḥetvā araññaṅ parisitvā dabbasambhāre āharitvā ayyānaṅ vasanattḥānaṅ karotū'⁷ ti. Gāmavāsino tassa⁸ ovāde⁹ ṭhatvā¹⁰ ekeko ekekaṅ katvā saddhiṅ rattitṭhānadivattṭhānehi paṇṇasālāsahassaṅ¹¹ kārāpetvā¹² attano attano paṇṇasālāyaṅ¹³ vassūpagate paccekabuddhe 'ahaṅ sakkaccaṅ upatṭhahissāmi, ahaṅ sakkaccaṅ upatṭhahissāmi' ti¹⁴ upatṭhahiṅsu. Vassaṅ vutthakāle 'attano attano paṇṇasālāyaṅ¹⁵ vassaṅ vutthānaṅ paccekabuddhānaṅ ticīvarasātake¹⁶ sajjethā' ti samādāpetvā¹⁷ ekekassa¹⁸ sahassasahassamūlikaṅ¹⁹ ticīvaraṅ dāpesi. Paccekabuddhā vutthavassā²⁰ anumodanaṅ katvā pakkamiṅsu.

Gāmavāsino pi idaṅ²¹ puññakammaṅ²² katvā tato²³ cutā Tāvatiṅsābhavane nibbattitvā gaṇadevaputtā nāma ahesuṅ. Te tattha dibbasampattiṅ anubhavitvā²⁴ Kassapabuddha-

¹ B. °retvā.

² B¹. a. khādaniya°. K. B¹. S. bhojanīyena. (B¹. °iy°.)

³ K. B. om. and om. pa° de° ti tesāṅ.

⁴ C. C^a. te for pa° de° ti tesāṅ.

⁵ K. samma.

⁶ B. pharasuvāsi°.

⁷ K. B¹. °ntū.

⁸ B. a. yeva.

⁹ K. B¹. vacane. B. vacanaṅ.

¹⁰ B. sutvā.

¹¹ K. B. °la°.

¹² K. B. B¹. °retvā.

¹³ K. °āya.

¹⁴ B¹. a. vatvā.

¹⁵ C^a. B. S. °āya.

¹⁶ K. B. cī°; so *infra*.

¹⁷ K. B. °dap°.

¹⁸ B¹. a. paccekabuddhassa.

¹⁹ K. B¹. °mūlaṅ.

²⁰ C^a. vutta° al.

²¹ B¹. imaṅ.

²² K. puññaṅ.

²³ B. ito.

²⁴ B¹. °bhāvetvā.

kāle¹ Bārānasiyaṅ kuṭimbiyagehe² nibbattiṅsu, jeṭṭhaka-
 pesakāro jeṭṭhakuṭimbiyassa³ putto ahosi, bhariyāpi 'ssa
 jeṭṭhakuṭimbiyass' eva⁴ dhītā ahosī. Tā sabbāpi⁵ vaya-
 ppattā parakulaṅ gacchantiyo tesāṅ⁶ yeva gehāni aga-
 maṅsu.⁷ Ath' ekadivasaṅ vihāre dhammasavanaṅ ghu-
 tṭhaṅ⁸ 'Sattā dhammaṅ deseti'⁹ ti sutvā sabbe pi te
 kuṭimbikā 'dhammaṅ sossāmā' ti bhariyāhi¹⁰ saddhiy
 vihāraṅ agamaṅsu.¹¹ Tesāṅ vihāramajjhaṅ¹² pavitṭha-
 kkhāṇe vassaṅ uṭṭhahi,¹³ yesāṅ¹⁴ kulūpakā vā ṇātī vā¹⁵
 sāmaṇerādayo atthi te tesāṅ¹⁶ pariveṇādini¹⁷ pavisiṅsu, te¹⁸
 pana tathārūpānaṅ natthitāya¹⁹ katthaci pavisituṅ avisa-
 hantā vihāramajjhe yeva aṭṭhaṅsu. Atha ne jeṭṭhakuṭin-
 biko²⁰ āha : 'passatha ambhākaṅ vippakāraṅ,²¹ kulaputtehi
 nāma ettakena lajjituṅ yuttan' ti. 'Ayya²² kiṅ pana²³
 karomā' ti.²⁴ 'Mayaṅ vissāsikaṭṭhānassa abhāvena imaṅ
 vippakāraṅ pattā²⁵ sabbe dhaṅaṅ saṅharitvā pariveṇaṅ
 karomā' ti. 'Sādhu ayyā' ti. Jeṭṭhako sahaṅsaṅ adāsi,
 sesā²⁶ pañca pañca satāni, itthiyo aḍḍhatiyāni aḍḍhatiyāni
 satāni.²⁷ Te taṅ²⁸ dhaṅaṅ saṅharitvā sahaṅsakūṭāgāra-

¹ K. B. B¹. °sammāsam°.

² K. kaṭumbika°. B¹. kuṭumbigehesu. S. B. °gehesu.
 S. °ika°.

³ B¹. jeṭṭhaka°. B. °kassa.

⁵ K. om. pi.

⁷ S. B. °iṅsu. B¹. āg°.

⁹ B¹. °issatī. B. °essatī.

¹¹ B. āgamiṅsu.

¹³ K. B¹. vuṭṭhahi.

¹⁵ K. B. C^a. after sā°.

¹⁷ B¹. °naṅ. K. B. °ṇāni.

¹⁹ B. natthi te yattha.

²¹ K. vikāraṅ.

²³ K. om.

²⁵ B. a. ti mayaṅ.

²⁷ K. B. °teyya°. B¹. °tiyyasatāni.

²⁸ K. sabbe. B. tesāṅ.

⁴ K. om.

⁶ S. B. rep.

⁸ B. B¹. saṅgh°.

¹⁰ B¹. °ya.

¹² K. B¹. °majjhe.

¹⁴ K. rep. C^a. tesāṅ.

¹⁶ K. rep.

¹⁸ B. tesāṅ.

²⁰ B. B¹. °aka°.

²² C^a. K. B. S. ayyā.

²⁴ K. om.

²⁶ C^a. te.

parivāraṇ Satthu vasanatthāya mahāpariveṇaṇ nāma ārabhiṇsu, navakammassa mahantatāya dhane appahonte pubbe dinnadhanato¹ upaḍḍhūpaḍḍhaṇ aḍaṇsu, niṭṭhite pariveṇe vihāramahaṇ karontā buddhapamukhassa saṅghassa² sattāhaṇ mahādānaṇ³ datvā vīsatiyā bhikkhusahassānaṇ ticivaraṇ⁴ sajjayiṇsu.⁵ Jeṭṭhakakutimbikassa pana⁶ bhariyā sabbehi samaṇ⁷ katvā⁸ attano paññāya⁹ ṭhitā atirekatarāṇ kātuṇ¹⁰ ‘Satthāraṇ pūjessāmī’¹¹ ti anoja-pupphavaṇṇena sahasagghanakena¹² sātakena saddhiṇ anoja-pupphacaṅgotakaṇ¹³ gahetvā anumodanakāle Satthāraṇ anoja-pupphehi pūjetvā taṇ¹⁴ sātakaṇ Satthu pādāmūle ṭhapetvā ‘bhante nibbattanibbattaṭṭhāne anoja-pupphavaṇṇaṇ yeva me¹⁵ sarīraṇ hotu, Anojā eva¹⁶ ca me nāmaṇ hotū’ ti patthanaṇ ṭhapesi.¹⁷ Satthā ‘evaṇ hotū’ ti anumodanaṇ akāsi.

Te sabbe pi yāvatāyukaṇ ṭhatvā tato cutā devaloke nibbattitvā imasmiṇ buddhuppāde devalokā¹⁸ cavitvā jeṭṭhakakutimbiko Kukkuṭavatīnagare¹⁹ rājakule nibbattitvā²⁰ Mahākappinarājā nāma ahosi, sesā²¹ amaccakule nibbattiṇsu, jeṭṭhakuṭimbikassa bhariyā Maddaratthe²² Sāgalanagare²³ rājakule nibbatti, anoja-pupphavaṇṇam ev’ assā sarīraṇ ahosi, Anojā tv ev’ assā²⁴ nāmaṇ kariṇsu.

¹ B¹. dinnato. K. B. a. puna.

³ B¹. vihāradānaṇ.

⁵ B. sajjayiṇsu.

⁷ K. B¹. samakaṇ. B¹. samānaṇ.

⁸ K. B. B¹. ak°.

¹⁰ K. B¹. katvā.

¹² K. B. B¹. °mūlena.

¹³ B. B¹. °caṅko°. K. °cako°.

¹⁴ K. om.

¹⁶ K. yeva. S. tv eva. B. om.

¹⁸ K. °ato.

²⁰ B. a. vayappatto.

²² B¹. Matta°. K. Maddha°.

²³ B¹. Ālaka°. K. B. Sākala°.

² B¹. bhikkhus°.

⁴ K. B. B¹. cīvarāni.

⁶ K. om.

⁹ K. paññā.

¹¹ B. pūji°.

¹⁵ K. om.

¹⁷ K. B. patṭh°.

¹⁹ B. °vatīnāmanagare.

²¹ K. sesajanā.

²⁴ C. C^a. S. om.

Sā vayappattā Kappinarañño¹ gehaṇ gantvā Anojā devī nāma ahosi, sesitthiyo pi amaccakule nibbattitvā vāyappattā tesañ yeva amaccaputtānaṇ² gehāni agamaṇsu.³ Te sabbe⁴ rañño sampattisadisāṇ sampattiṇ anubhaviṇsu, yadā rājā sabbālaṅkārapaṭimaṇḍito hatthiṇ abhiruhitvā⁵ vicarati tadā te pi tath' eva vicaranti, tasmiṇ assena vā rathena vā⁷ vicarante te pi⁸ tath' eva vicaranti, evaṇ te ekato hutvā katānaṇ⁹ puññānaṇ¹⁰ ekato va sampattiṇ anubhaviṇsu. Rañño pana Vālo¹¹ Puppho¹² Vālavāhano Pupphavāhano Supatto¹³ ti pañca assā honti. Rājā tesu Supattaṇ¹⁴ sayāṇ ārohati, itare cattāro assārohaṇaṇ sāsanaḥaranatthāya¹⁵ adāsi. Rājā¹⁶ te pāto va bhojetvā¹⁷ 'gacchatha dve vā tīṇi vā yojanāni āhiṇḍitvā Buddhassa vā dhammassa vā saṅghassa vā uppannabhāvaṇ ṇatvā mayhaṇ sukhasāsanaṇ āharathā' ti peseti.¹⁸ Te catūhi dvārehi nikkhamitvā dve tīṇi yojanāni āhiṇḍitvā sāsanaṇ alabhitvā pacchāgacchanti.

Ath' ekadivasāṇ rājā¹⁹ assāṇ abhiruhitvā²⁰ amaccasahassa-parivuto uyyānaṇ gacchanto kilantarūpe pañcasatavāṇi-jake²¹ nagaraṇ pavisante disvā 'ime addhānakilantā,²² addhā imesaṇ santikā²³ ekaṇ bhaddakaṇ²⁴ sāsanaṇ sos-

¹ B. Mahāk°.² K. amaccānaṇ.³ B¹. āgamiṇsu.⁴ K. a. pi.⁵ C. °sa°.⁶ K. °ruyha.⁷ K. assaṇ vā rathaṇ vā abhiruyha.⁸ K. om. te pi.⁹ K. kata°.¹⁰ B¹. balena. K. puññattā. B. a. ānubhāvena.¹¹ K. B. Balo, Bala°.¹² B¹. Pubbo, Pubba°.¹³ K. Supanna°.¹⁴ C. °ttassa. B. Supatta-assaṇ. K. °ṇṇaṇ.¹⁵ C. S. °nah°.¹⁶ K. tesāṇ.¹⁷ B¹. bhuñjitvā. K. °āpetvā.¹⁸ K. °si.¹⁹ B. a. Supattaṇ.²⁰ B¹. K. °ruyha. B. āruyha.²¹ K. B¹. °satamatte vā°. B. °sakaṭamatte vā°.²² K. B. °naṇ ki°. (K. °nti.)²³ B¹. °ke.²⁴ K. °ka°. B¹. bhattakaṇ.

sāmi¹ ti te pakkosāpetvā² ‘kuto āgacchathā’³ ti pucchi. ‘Atthi⁴ deva ito vīsaṅgojanasatamatthake⁵ Sāvattī nāma nagaraṅ tato⁶ āgacchāmā’ ti. ‘Atthi pana⁷ vo dese⁸ kiñci sāsanaṅ uppanna’ ti. ‘Deva aññaṅ kiñci natthi, Sammāsambuddho pana uppanno’ ti. Rājā⁹ tāvad eva pañcavaṇṇāya pītiyā phūṭasariro¹⁰ kiñci sallakkhetuṅ asakkonto muhuttaṅ vītināmetvā ‘tātā kiṅ vadethā’ ti pucchi. ‘Buddho deva uppanno’ ti.¹¹ Rājā dutiyam pi tatiyam pi tath’ eva vītināmetvā¹² catutthe vāre ‘kiṅ vadetha tātā’¹³ ti pucchitvā, ‘Buddho deva uppanno’ ti vutte, ‘tātā¹⁴ vo¹⁵ satasahassaṅ dadāmī’¹⁶ ti vatvā, ‘aparam¹⁷ pi kiñci sāsanaṅ atthi’ ti pucchi. ‘Atthi¹⁸ deva dhammo uppanno’ ti.¹⁹ Tam pi sutvā purimanayen’ eva tayo vāre vītināmetvā catutthe vāre ‘dhammo’ ti pade²⁰ vutte,²¹ ‘idha vo satasahassaṅ dammī’ ti vatvā ‘aparam pi sāsanaṅ atthi tātā’²² ti pucchi. ‘Atthi²³ deva, saṅgharatanāṅ uppanna’ ti. Rājā tam pi sutvā tath’ eva tayo vāre vītināmetvā catutthe²⁴ vāre ‘saṅgho’ ti pade vutte ‘idhāpi vo satasahassaṅ dammī’ ti vatvā amaccasahassaṅ oloketvā ‘tātā kiṅ karissathā’ ti pucchi. ‘Deva tumhe kiṅ karissathā’ ti. ‘Ahaṅ tātā “Buddho uppanno dhammo uppanno saṅgho uppanno” ti sutvā na²⁵ puna nivattissāmi, Satthāraṅ uddissa gantvā tassa santike pabbajissāmi’ ti. ‘Mayam pi deva tumhehi saddhiṅ pabbajissāmā’ ti. Rājā suvaṇṇapaṭṭe akkharāni²⁶ likhāpetvā vāṇijake

¹ K. B¹. supissāmi.

³ C. kattha vasathā. C^a. om.

⁵ C. C^a. om. °sata°.

⁷ C. C^a. pi.

⁹ K. a. pana.

¹¹ B. a. vutte.

¹³ C. nāmā. K. om.

¹⁵ K. after sa°.

¹⁸ K. om.

²¹ B. a. rājā.

²⁴ K. °ttha°.

² C. °sitvā.

⁴ K. om.

⁶ K. nagarato.

⁸ K. B. padese.

¹⁰ B. phūṭtha°.

¹² K. vinā°.

¹⁴ C^a. tāva. B. om.

¹⁷ B. aññaṅ.

²⁰ B. uppanno ti.

²³ K. om.

²⁶ C^a. °raṅ.

¹⁶ K. dassāmi.

¹⁹ B. a. rājā.

²² C. nā.

²⁵ B. nāhaṅ.

āha¹: ‘Anojā nāma devī tumhākaṃ tīṇi sataśahassāni dassati, evañ ca pana naṃ² vadeyyātha: “rañño³ kira te issariyaṃ viśatṭhaṃ, yathāsukhaṃ sampattiṃ paribhuñjāhī” ti; sace pana vo “rājā kahaṃ” ti pucchati,⁴ “‘Satthāraṃ uddissa pabbajissamā’ ti vatvā⁵ gato” ti āroceyyāthā’ ti. Amaccāpi attano attano bhariyaṇaṃ tath’ eva sāsanaṇi⁶ paṇiṇṇsu. Rājā vāṇijake uyyojetvā⁷ amaccasahassaparivuto taṃ khaṇaṃ yeva nikkhami. Satthāpi taṃ divasaṃ paccūsakāle lokaṃ olokento⁸ Mahākappinarājānaṃ saparivāraṃ disvā ‘ayaṃ Mahākappino vāṇijakānaṃ santikā⁹ tīṇṇaṃ ratanānaṃ uppannabhāvaṃ sutvā tesāṃ vacanaṃ tīhi sataśahassehi pūjetvā¹⁰ rajjaṃ pahāya amaccasahassaparivuto¹¹ maṃ uddissa pabbajitukāmo sve nikkhamissati, so saparivāro saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇissati,¹² paccuggamanam assa¹³ karissāmī’ ti punadivase cakkavattī viya khuddakagāmaḥojakaṃ¹⁴ paccuggamanaṃ gacchanto¹⁵ sayam eva pattacīvaraṃ gaḥetvā viśaṃyojanasataṃ¹⁶ paccuggantvā¹⁷ Candabhāgāya¹⁸ nadiyā tīre nigrodharukkhamūle chabbaṇṇarasmiyo¹⁹ viśajjento nisīdi. Rājāpi āgacchanto ekaṃ nadiṃ patvā ‘kā nāma’ esā ti pucchi. ‘Aravacchā²⁰ nāma devā’ ti. ‘Kim assā parimāṇaṃ tātā’ ti. ‘Gam-

¹ K. a. tumhe Anojāya nāma deviyā imaṃ suvaṇṇapattaṃ detha.

² B. om. K. evaṃ vacanaṃ.

³ K. °ññā.

⁴ K. pucchi.

⁵ K. om.

⁶ K. °naṃ.

⁷ B. a. assaṃ abhiruyha.

⁸ K. B. vo°.

⁹ B. °aṃ.

¹⁰ K. pujj°.

¹¹ B. °ssehi pa°.

¹² K. sampā°.

¹³ B. °n’ assa.

¹⁴ K. °naṃ.

¹⁵ K. paccuggantvā. S. paccuggacchanto.

¹⁶ K. viśati°. B. viśa°. B¹. °satamattaṃ. K. a. maggaṃ.

¹⁷ C. °naṃ gantvā.

¹⁸ K. B¹. Caṇḍa°. C^a. °bhāgān°.

¹⁹ K. °raṇsiyo.

²⁰ B¹. Aparājā. K. B. Aparacchā.

bhirato gāvutaṅ¹ puthulato dve gāvutā² devā' ti. 'Atthi pan' ettha nāvā vā ulumpo³ vā' ti. 'Natthi devā' ti. 'Nāvādīni olokente⁴ amhe⁵ jāti jaraṅ upaneti⁶ jarā maraṅaṅ, ahaṅ nibbematiko hutvā tiṇi ratanāni uddissa nikkhanto, tesāṅ me ānubhāvena imaṅ udakaṅ udakaṅ viya mā ahoṣī⁷ ti tiṅṅaṅ⁸ ratanānaṅ guṇaṅ⁹ āvajjitvā¹⁰ 'iti pi so bhagavā arahaṅ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno¹¹ ti buddhānussatiṅ anussaranto sapaṇivāro assasahassena¹² udakapitṭhiṅ pakkhandi, sindhavā pitṭhipāsāṇe viya¹³ pakkhandiṅsu, khurānaṅ aggaggān'¹⁴ eva temiṅsu.¹⁵ So taṅ uttaritvā¹⁶ parato¹⁷ gacchanto¹⁸ aparam pi nadiṅ disvā 'ayaṅ kinnāmā' ti pucchi. 'Nilavāhanā¹⁹ nāma devā' ti. 'Kim assā parimāṇaṅ' ti. 'Gambhīrato pi puthulato pi aḍḍhayaṅaṅ devā' ti. Sesāṅ purimasadisam eva.²⁰ Taṅ pana nadiṅ disvā 'svākkhāto bhagavatā dhammo' ti dhammānussatiṅ anussaranto pakkhandi. Taṅ pi atikka-mitvā aparaṅ²¹ nadiṅ disvā 'ayaṅ kā²² nāmā' ti pucchi. 'Candabhāgā²³ nāma devā' ti. 'Kim assā parimāṇaṅ' ti. 'Gambhīrato pi puthulato pi yojanaṅ devā' ti. Sesāṅ purimasadisam eva. Imaṅ pana nadiṅ disvā²⁴ 'supaṭi-

¹ K. tig°.

² C. °to. K. °ttāni. B¹. dvigāvuttaṅ.

³ B¹. ulumbho. B. ul°.

⁴ K. °ntānaṅ.

⁵ K. amhākaṅ. B. a. hi.

⁶ B¹. a. iti āhaṅsu. K. a. abhavissa, om. °jaraṅ u°.

⁷ K. paṭhavī viya mā udakaṅ hotū.

⁸ B. om.

⁹ K. °ṇe.

¹⁰ K. B. B¹. °etvā.

¹¹ C^a. a. sugato lokavidū anuttaro.

¹² K. °ehi.

¹³ K. a. udake.

¹⁴ B¹. aggān' (Rogers, p. 82, points to n'eva). Manor.

khurapitṭhamattaṅ na temi.

¹⁵ K. temesu.

¹⁶ C. C^a. ot°. K. ott°.

¹⁷ K. B. B¹. purato.

¹⁸ K. om.

¹⁹ B¹. °ho (Rogers °ha). S. °hini.

K. om. nāma.

²⁰ C^a. ev' etaṅ.

²¹ K. a. pana. B. a. pi.

²² K. B. S. kiṅ.

²³ B¹. Candā°.

²⁴ C. C^a. om.

panno¹ Bhagavato sāvakaśaṅgho ' ti saṅghānussatiṃ anu-
saranto pakkhandi. Tam pi nadiṃ atikkamivā² gacchanto³
Satthu sarīrato nikkhantā⁴ chabbaṇṇarasmiyo addasa,⁵
nigrodharukkhaṣṣa⁶ sākhaṃṭapapalāsāni⁷ sovaṇṇamayāni
viya ahesuṃ. Rājā cintesi: 'ayaṃ⁸ obhāso n'eva candassa
na suriyassa n'eva⁹ brahmanāgasupaṇṇānaṃ¹⁰ aññatarassa,
addhā ahaṃ¹¹ Satthāraṃ uddissa āgacchanto¹² Mahāgota-
mabuddhena¹³ diṭṭho bhavissāmi¹⁴ ti. So tāvad eva
assapiṭṭhito otarivā onatasariro rasmianusārena Satthāraṃ
upasaṅkamivā manosilārase¹⁵ nimujjanto viya Buddha-
rasmīnaṃ anto pavasivā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ
nisīdi saddhiṃ amaccasahassena.¹⁶ Satthā¹⁷ ānupubbi-
kathaṃ kathesi, desanāvasāne rājā saparivāro sotāpatti-
phale patitṭhahi. Atha naṃ¹⁸ sabbe va utṭhahitvā¹⁹ pab-
bajjaṃ yāciṃsu.²⁰ Satthā 'āgamissati nu kho imesaṃ kula-
puttānaṃ iddhimayapattacīvaran' ti upadhārento 'ime²¹
kulaputtā paccekabuddhasahassassa²² cīvarasahassaṃ adaṃ-
su, Kassapabuddhakāle²³ vīsatiyā bhikkhusahassānam pi²⁴
vīsati cīvarasahassāni adaṃsu, anacchariyaṃ²⁵ imesaṃ
iddhimayapattacīvarāgamanan' ti ñatvā²⁶ dakkhiṇahatthaṃ

¹ B. suppa°.² C^a. atemitvā.³ K. *rep.*⁴ S. °nte.⁵ B¹. adassa.⁶ K. °dhassa.⁷ B. °paṇṇapa°.⁸ B. *a. pana.*⁹ K. B. na.¹⁰ B. devamārabr°. K. B¹. devabr°. K. B. °ṇṇādīnaṃ.¹¹ K. 'haṃ.¹² B¹. āgato.¹³ K. °mena bu°.¹⁴ K. °ssan.¹⁵ C. °lāya ra°.¹⁶ K. B. °ssehi.¹⁷ B. *a. tassa.*¹⁸ K. B. S. *om.*¹⁹ C. upatṭh°.²⁰ K. yāciṃsu.²¹ K. *om.*²² B. °ssānaṃ.²³ K. B. °sammāsam°. K. *a. pi.*²⁴ K. B. *om.*²⁵ B. *acch°.*²⁶ B. *a. Satthā.*

pasāretvā ' etha bhikkhavo¹ caratha brahmaçariyaṃ sammā dukkhassa antakiriyaṃ² ti āha.³ Te tāvad eva aṭṭha-parikkhāradharā vassasatikattherā⁴ viya hutvā vehāsaṃ abhuggantvā paccorohitvā Satthāraṃ vanditvā nisīdiṃsu.

Te vāṇijakā rājakulaṃ gantvā raññā pahitabhāvaṃ⁵ ārocāpetvā deviyā ' āgacchantū ' ti vutte pavisitvā vanditvā ekamantaṃ aṭṭhaṃsu. Atha ne⁶ devī pucchi : ' tātā kiṃ-kāraṇā āgat' atthā ' ti. ' Mayaṃ raññā tumhākaṃ santikaṃ pahitā, tīṇi kira no⁶ satasahassāni adāsi⁷ devī⁸ ti. ' Tātā atibahuṃ⁹ bhaṇatha, kiṃ tumhehi rañño kataṃ, kismiṃci¹⁰ vo rājā pasanno ettakaṃ dhaṇaṃ dāpeti¹¹ ti. ' Devi¹² na aññaṃ kiñci kataṃ, rañño pana ekaṃ¹³ sāsanaṃ ārocayimhā ' ti.¹⁴ ' Sakkā pana taṃ¹⁵ tātā mayhaṃ pi ārocetun ' ti. ' Sakkā devī ' ti. ' Tena hi tātā vadethā ' ti. ' Devi¹⁶ Buddho loke uppanno ' ti. Sāpi taṃ sutvā purimanayaṇ' eva pītiyā phuṭasarīrā¹⁷ tikkhattaṃ kiñci asallakkhetvā catutthe vāre ' Buddho ' ti padaṃ sutvā ' tātā imasmiṃ pade raññā kiṃ¹⁸ dinnan ' ti.¹⁹ ' Satasahassaṃ devī ' ti.²⁰ ' Tātā ananucchavikaṃ raññā kataṃ evarūpaṃ sāsanaṃ sutvā tumhākaṃ satasahassaṃ dadamānena, ahaṃ hi²¹ vo mama duggatapaṇṇākāraṃ²² tīṇi satasahassāni dammi²³ ti,²⁴ ' aññaṃ²⁵ tumhehi rañño kiṃ ārocitan ' ti. Te²⁶ ' idaṃ c'idaṃ

¹ C. °ve.

² C. om.

³ B. B¹. °bhāsaṇaṃ.

⁴ K. B. dethā.

⁵ B. a. hutvā.

⁶ B¹. °si.

⁷ B. ettakaṃ.

⁸ B. om.

⁹ B. phuṭṭha°. K. pītiph°.

¹⁰ K. kittakaṃ.

¹¹ K. a. vutte.

¹² B. °āni.

¹³ K. a. vatvā.

¹⁴ B¹. aparāṃ. B. ap° pi. K. puna ap° pi.

¹⁵ K. tehi . . . °resu pi dvīsu °nesu ārocītesu.

¹⁶ B¹. °kiriyaṃ.

¹⁷ B. B¹. °satṭhika°.

¹⁸ K. om.

¹⁹ K. B. om.

²⁰ S. kismici. K. kismiṃ.

²¹ MSS. and edd. devī.

²² C. a. na.

²³ C^a. here.

²⁴ K. a. pucchitvā.

²⁵ K. om.

²⁶ B¹. dambī.

cā' ti itarāni pi dve sāsanaṇi ārocesuṇ.¹ Devī purimānāyēva pītiyā phuṭasarirā tikkhattuṇ kiñci asallakhetvā catutthe vāre tath' eva sutvā tīṇi tīṇi satasahassāni dāpesi, evaṇ te sabbāpi² dvādasa satasahassāni labhiṇsu. Atha ne devī pucchi: 'rājā kahaṇ³ tātā' ti. 'Devī "Satthāraṇ uddissa pabbajissāmī" ti gato' ti. 'Mayhaṇ tena kiṇ sāsanaṇ dinnan'⁴ ti. 'Sabbāṇ kira tena tumhākaṇ issariyaṇ viṣaṭṭhaṇ, tumhe kira yathāruciyaṇ sampattiṇ anubhavathā' ti. 'Amaccā pana kahaṇ tātā' ti. 'Te pi "rañña saddhiṇ⁵ pabbajissāmā" ti gatā devī' ti. Sā tesāṇ bhariyāyo pakkosāpetvā 'ammā tumhākaṇ sāmikā "rañña saddhiṇ pabbajissāmā" ti gatā, tumhe kiṇ karissathā' ti.⁶ 'Kiṇ pana tehi amhākaṇ sāsanaṇ pahitaṇ⁷ devī' ti. 'Tehi kira attano⁸ sampatti tumhākaṇ viṣaṭṭhā, tumhe kira taṇ⁹ yathāruciṇ¹⁰ paribhuñjathā' ti. 'Tumhe pana devī kiṇ karissathā' ti. 'Ammā so tāva rājā hutvā¹¹ magge ṭhitako va¹² tīhi satasahasseehi tīṇi ratanāni pūjetvā khelapiṇḍaṇ viya sampattiṇ pahāya "pabbajissāmī" ti nikkhanto, mayā pana tiṇṇaṇ ratanānaṇ sāsanaṇ sutvā tīṇi ratanāni navahi satasahasseehi pūjitāni, na kho pan' esā sampatti nāma¹³ rañño eva¹⁴. dukkhā mayham pi dukkhā eva,¹⁵ ko rañño¹⁶ chaḍḍitakhelapiṇḍaṇ jannukehi¹⁷ patiṭṭhahitvā mukhena gaṇhissati, na mayhaṇ sampattiyā attho, aham pi Satthāraṇ uddissa gantvā pabbajissāmī' ti. 'Devī mayam pi¹⁸ tumheh' eva¹⁹ saddhiṇ pabbajissāmā' ti. 'Sace sakkotha sādhu ammā' ti. 'Sakkoma devī' ti.²⁰

¹ B. °ayiṇsu.³ K. kuhaṇ.⁵ K. a. yeva.⁷ Ca. rahitaṇ.⁹ B. a. sampattiṇ.¹¹ K. B. sāsanaṇ sutvā.¹³ B. om.¹⁵ K. B. yeva.¹⁷ S. B¹. °kena. B. jāṇukehi.¹⁹ K. °hi yeva.² S. B. B¹. sabbāni pi.⁴ K. pahitan.⁶ K. a. āha.⁸ K. rep.¹⁰ B. °ci. K. °ciyā.¹² K. ca.¹⁴ B. yeva.¹⁶ K. S. °ññā.¹⁸ B. om.²⁰ B. a. sādhu ammā.

'Tena hi ethā' ti rathasahassaṃ yojāpetvā¹ rathaṃ āruyha tāhi saddhiṃ nikkhamitvā antarāmagge paṭhamaṃ² nadiṃ disvā yathā raññā puṭṭhaṃ³ tath' eva⁴ pucchitvā sabbāṃ⁵ pavattiṃ sutvā 'rañño gatamaggaṃ oloketthā' ti⁶ vatvā, 'sindhavānaṃ padavalaññaṃ na⁷ passāma devī' ti vutte, 'rājā "tīṇi ratanāni uddissa nikkhanto 'smī'"⁸ ti⁹ sacca-kiriyaṃ¹⁰ katvā gato bhavissati,¹¹ aham pi tīṇi ratanāni uddissa nikkhantā, tesāṃ me ānubhāvena imaṃ¹² udakaṃ udakaṃ viya māhosi'¹³ ti tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇaṃ¹⁴ anussarivā rathasahassaṃ pesesi, udakaṃ piṭṭhipāsāṇasadiyaṃ ahoṣi cakkānaṃ aggaggaṇemivaṭṭiyo¹⁵ va¹⁶ temiṃsu, eten' eva upāyena itarāpi dve nadiyo uttari.¹⁷ Satthā tassā āgamaṇaṃ¹⁸ ñatvā yathā attano santike nisinnā bhikkhū na paññāyanti evam akāsi. Sāpi gacchanti gacchanti¹⁹ Satthu sarīrato nikkhantarasmiyo²⁰ disvā tath' eva cintetvā²¹ Satt-hāraṃ upasaṅkamitvā²² vanditvā ekamantaṃ²³ ṭhitā pucchi: 'bhante "Mahākappino tumhākaṃ²⁴ uddissa nikkhanto" ti²⁵ āgat' attha maññe, kahaṃ so,²⁶ ambhākam pi²⁷ dassethā'²⁸ ti. 'Nisīdatha²⁹ tāva idh' eva pana³⁰ naṃ

¹ B¹. °jetvā.

² B. om. C^a. °mana°.

³ K. pucchitaṃ. B. pucchīto.

⁴ B. va for tath' eva.

⁵ B. sabba°.

⁶ K. °tvā.

⁷ C. C^a. om.

⁸ K. iti pi so bhagavā.

⁹ S. nikkhamanto.

¹⁰ B¹. °kiriyaṃ.

¹¹ B. a. ti.

¹² B. B¹. idaṃ.

¹³ K. S. mā a°.

¹⁴ K. guṇe.

¹⁵ Manor. nemivaṭṭimattam pi na temi. B. aggaggā ne°.

K. agge nemiyo na temiṃsu. B¹. °ggān eva.

¹⁶ B. yeva.

¹⁷ K. B. a. atha.

¹⁸ K. B. B¹. °nabhāvaṃ.

¹⁹ K. B. C^a. om. one.

²⁰ B. °chabbaṇṇara°.

²¹ B¹. °esi.

²² K. om.

²³ K. C^a. S. °nte.

²⁴ K. tuyhaṃ.

²⁵ K. B. om.

²⁶ B. a. ti.

²⁷ K. Kappinaṃ. B. a. naṃ.

²⁸ B¹. °yyāthā.

²⁹ B¹. nissinn' attha.

³⁰ K. B. om.

passissathā¹ ti. Tā sabbāpi² haṭṭhacittā³ 'idh' eva kira nisinnā sāmike passāmā⁴ ti nisīdiṅsu. Satthā⁵ anupubbikathaṅ⁶ kathesi. Anojā devī⁷ desanāvasāne saporivārā sotāpattiṭṭhalaṅ pāpuṇi,⁸ Mahākappinatthero tāsāṅ vaḍḍhita-dhammadesanaṅ suṇanto saporivāro saha paṭisambhidāhi arahattaṅ pāpuṇi. Tasmīṅ khaṇe Satthā tāsāṅ te bhikkhū⁹ dassesi. Tāsāṅ kira āgatakkhaṇe yeva attano¹⁰ sāmike kāsāvadhare yeva¹¹ muṇḍasire¹² disvā cittaṅ ekaggaṅ¹³ na bhaveyya,¹⁴ tena maggaphalāni pattuṅ na sakkuṇeyyuṅ,¹⁵ tasmā acalasaddhāya¹⁶ patiṭṭhitakāle tāsāṅ te bhikkhū arahattaṅ¹⁶ patte dassesi. Tāpi te disvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā 'bhante tumhākaṅ tāva pabbajitakiccaṅ mattha-kaṅ pattan' ti vatvā Satthāraṅ vanditvā ekamantaṅ ṭhitā pabbajjaṅ yāciṅsu. Evaṅ kira vutte 'Satthā Uppalavaṇṇāya āgamaṅ cintesi' ti ekacce vadanti.¹⁷ Satthā pana tā¹⁸ upāsikāyo āha: 'Sāvattiṅ¹⁹ gantvā bhikkhuṇiupassaye pabbajathā'²⁰ ti. Tā anupubbena cārikaṅ²¹ caramānā antarāmagge mahājanena abhihaṭṭasakkārasammānā padasā va vīsaṅyojanasatikaṅ²² maggaṅ²³ gantvā bhikkhuṇiuppassaye pabbajitvā arahattaṅ pāpuṇiṅsu. Satthāpi²⁴ bhikkhusahassaṅ ādāya ākāsen' eva Jetavanaṅ agamāsi. Tatra sudaṅ āyasmā Mahākappino rattitṭhānadivātṭhānādisu 'aho

¹ K. passethā.² K. tāpi sa°.³ K. B. B¹. tuṭṭha°.⁴ K. B. °issāmā.⁵ K. B. a. tāsāṅ.⁶ K. anupubba° (al.).⁷ K. om.⁸ K. samp°.⁹ B. a. arahattaṅ patte.¹⁰ K. rep.¹¹ K. °ataṅ.¹² K. B. S. om.¹³ K. B. muṇḍaka°. B¹. °sīse.¹⁴ K. B¹. labheyya.¹⁵ K. a. ti.¹⁶ K. °tta°.¹⁷ Manor. Satthā 'Uppalavaṇṇā āgacchatū' ti cintesi.

Cf. Rogers.

¹⁸ K. ca for pana tā. B. a. pi.¹⁹ K. B¹. °iyaṅ.²⁰ B¹. pabbājethā. K. pabbajjitthā. B. pabbajitā.²¹ B. janapadacār°.²² K. vīsati°. B. vīsa°.²³ B. om.²⁴ K. om. pi.

sukhaṃ aho sukhaṃ ' ti udānaṃ udānento¹ vicarati.² Bhikkhū Bhagavato ārocesuṃ : ' bhante Mahākappino " aho sukhaṃ aho sukhaṃ " ti udānaṃ udānento vicarati,³ attano rajjasukhaṃ ārabba katheti⁴ maññe ' ti. Satthā taṃ⁵ pakkosāpetvā ' saccaṃ kira tvaṃ Kappina kāmasukhaṃ rajjasukhaṃ⁶ ārabba udānaṃ udānesī ' ti.⁷ ' Bhagavā me⁸ bhante taṃ ārabba⁹ udānabhāvaṃ vā anudānabhāvaṃ vā¹⁰ jānāti ' ¹¹ ti. Satthā ' na bhikkhave mama putto¹² rajjasukhaṃ ārabba udānaṃ udānenti,¹³ puttassa pana me dhammapīti nāma dhammarati nāma¹⁴ uppajjati, so amata-mahānibbānaṃ ārabba evaṃ¹⁵ udānaṃ udānenti ' ¹⁶ ti anu-sandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha¹⁷ :

79. ' Dhammapīti sukhaṃ seti vipprasanna cetasā ariyappavedite¹⁸ dhamme sadā ramati paṇḍito ' ti.

Tattha dhammapīti ti dhammapāyako¹⁰ dhammaṃ pivanto ti attho, dhammo ca²⁰ nāma ' esa²¹ na sakkā bhājanena yāguādini viya pātuṃ, navavidhaṃ pana lokuttara-dhammaṃ²² kāyena phusanto²³ ārammaṇato sacchikaronto pariññābhisamayādhi²⁴ dukkhādini ariyasaccāni paṭivijj-

¹ C^a. °anto.

² K. °har°, a. te.

³ K. °har°.

⁴ K. B¹. °si.

⁵ K. a. puna.

⁶ B. om.

⁷ K. a. pucchi.

⁸ B¹. mama. C. C^a. S. maṃ.

⁹ K. a. sukhasa.

¹⁰ S. °ānana° (bis). C. om. vā onu° vā.

¹¹ B¹. jānāmā.

¹² K. B. a. kāmasukhaṃ.

¹³ K. B¹. °esi.

¹⁴ B. om. n° dh° n°.

¹⁵ B. om.

¹⁶ B. °esī.

¹⁷ B¹. a. bhikkhave.

¹⁸ S. arippa°.

¹⁹ C. C^a. pā°. K. °dāyako. B. °pāyiko.

²⁰ F. om.

²¹ K. eso.

²² F. S. a. nāma.

²³ S. phuss°.

²⁴ F. °ññāhi samādhi.

hanto¹ dhammaṃ pivati² nāma. Sukhaṃ seti ti desanā-
mattam³ etaṃ,⁴ catūhi⁵ iriyāpathehi sukhaṃ viharatī ti
attho. Vipprasannaṃ ti anāvilena⁶ nirupakkilesena.
Ariyappavedite⁷ ti buddhādīhi ariyehi pavedite sati-
paṭṭhānādibhede bodhapakkhiyadhamme.⁸ Sadā ramatī
ti evarūpo dhammapīti⁹ vipprasannaṃ cetasā ti¹⁰ viharanto
paṇḍiccena¹¹ samannāgato sadā ramati abhiraṃatī ti.

Desanāvasāne bahū sotāpannādayo ahesuṃ ti.

Mahākappinattheravatthu.¹²

5. PAṆḌITASĀMAṆERAVATTHU.

Udakaṃ hi nayantī ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā
Jetavane viharanto paṇḍitasāmaṇeraṃ ārabha kathesi.

Atīte kira Kassapasammāsambuddho vīsatikkhīṇāsava-
sahassaparivāro Bārāṇasiy¹³ agamāsi, manussā attano
yasaṃ¹⁴ sallakkhetvā attha pi dasa pi ekato hutvā āgantuka-
dānāni¹⁵ adāsu. Ath' ekadivasaṃ Satthā bhattakiccāva-
sāne¹⁶ evaṃ anumodanaṃ¹⁷ akāsi:¹⁸ 'upāsakā idh' ekacco
“attano santakam eva dātuṃ vaṭṭati kiṃ parena¹⁹ samāda-
pitenā”²⁰ ti attanā va dānaṃ deti paraṃ²¹ na samādapeti,

¹ B¹. pivanto.

² K. dhammapīti.

³ K. desanāsīsa°.

⁴ F. eva taṃ. S. ev' etaṃ.

⁵ B. a. pi.

⁶ K. a. cittena.

⁷ S. aliya°. K. °nivede.

⁸ B. bodhi°.

⁹ B. evarūpe dhamme pīti°. ¹⁰ K. B. S. om.

¹¹ C. paṇḍito tena (*lege* paṇḍito ti paṇḍiccena?).

¹² K. om. C^a. S. °ttherassa va° (C^a. °ṇ). B. a. catutthaṃ.

¹³ K. °iyaṃ.

¹⁴ B. B¹. S. balaṃ. K. ballaṃ.

¹⁵ B. S. °nādīni. K. °dānaṃ.

¹⁶ B. °apariyosāne.

¹⁷ Cf. I. 78.

¹⁸ K. karonto āha.

¹⁹ K. B¹. °saṃ. C. C^a. pana.

²⁰ K. samādapenā.

²¹ K. a. pi.

so nibbattanibbattaṭṭhāne¹ bhogasampadaṇ² labhati no parivārasampadaṇ.³ Ekacco paraṇ samādapeti attanā na deti so nibbattanibbattaṭṭhāne parivārasampadaṇ labhati no bhogasampadaṇ.³ Ekacco attanāpi na deti param pi na samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne⁴ bhogasampadaṇ na labhati na⁵ parivārasampadaṇ³ vighāsādo pi⁶ hutvā jīvati. Ekacco attanā ca⁷ deti paraṇ ca samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne bhogasampadaṇ⁸ labhati parivārasampadaṇ pi⁹ ti. Taṇ sutvā samīpe ṭhito eko paṇḍitapuriso cintesi: 'ahaṇ dāni tathā karissāmi yathā me dve pi sampattiyo bhavissantī' ti. So Sathhāraṇ vanditvā āha: 'bhante sve mayhaṇ bhikkhaṇ gaṇhathā' ti. 'Kittakehi te bhikkhūhi attho' ti. 'Kittako¹⁰ pana vo¹¹ bhante parivāro' ti. 'Vīsati bhikkhusahassānī' ti. 'Bhante sabbehi saddhiṇ sve mayhaṇ bhikkhaṇ gaṇhathā' ti. Sathhā adhivāsesi. So gāmaṇ pavisitvā 'ammā tātā¹² mayā svātanāya¹³ Buddhapamukho bhikkhusaṅgho nimantito, tumhe yattakānaṇ bhikkhūnaṇ¹⁴ sakkotha¹⁵ tattakānaṇ dānaṇ¹⁶ dethā' ti¹⁷ ārocetvā¹⁸ vicaranto¹⁹ attano²⁰ balaṇ sallakkhetvā 'mayaṇ dasannaṇ dassāma mayaṇ vīsatiyā, mayaṇ satassa,²¹ mayaṇ pañcannaṇ satānaṇ'²² ti vutte sabbesaṇ vacanaṇ ādito paṭṭhāya paṇṇe āropesi. Tena ca²³ samayena tasmiṇ nagare atiduggatabhāven' eva 'Mahā-

¹ K. om. one nibbatta al.

² B¹. °sampatti.

³ K. a. labhati.

⁴ K. a. va. B. S. a. n'eva, om. first na.

⁵ B. no.

⁶ K. B. om. S. va.

⁷ K. attano ca dhaṇaṇ.

⁸ S. a. pi.

⁹ K. labhati. B¹. labhati iti anumodanaṇ akāsi.

¹⁰ B¹. °kā.

¹¹ S. te.

¹² B. a. sve.

¹³ K. B. om.

¹⁴ K. B. a. dātuṇ.

¹⁵ B. sakkhissatha.

¹⁶ B. om.

¹⁷ B¹. a. ādīni.

¹⁸ B¹. vatvā.

¹⁹ K. a. tehi. B. a. te

²⁰ S. rep.

²¹ B. satānaṇ. K. sahasassa.

²² B. pañcasatānaṇ.

²³ K. ten' eva. B. om.

duggato' ti paññāto eko puriso atthi. So tam pi sam-
 mukhāgataṃ¹ disvā 'samma Mahāduggata mayā² svātanāya
 Buddhapamukho bhikkhusaṅgho nimantito, sve nagara-
 vāsino dānaṃ³ dassanti,⁴ tvaṃ kati bhikkhū bhojessasi'⁵ ti.⁶
 'Samma⁷ mayhaṃ kiṃ⁸ bhikkhūhi⁹ bhikkhūhi nāma sadhana-
 naṃ¹⁰ attho, mayhaṃ pana sve yāguatthāya taṇḍulanāḷimat-
 tam pi natthi, ahaṃ bhatiyaṃ katvā jīvāmi, kiṃ me bhikkhūhi'
 ti. Samādapakena nāma vyattena¹¹ bhavitabbāṃ¹² tasmā
 so tena 'natthi' ti vutte pi¹³ tuṇhībhūto¹⁴ agantvā¹⁵ evam
 āha: 'samma Mahāduggata imasmiṃ nagare subhojanaṃ
 bhūñjitvā sukhumavattanivatthā¹⁶ nānābharanapatima-
 ṇḍitā sirisayane sayamānā bahujanā sampattiyaṃ anubha-
 vanti, tvaṃ pana¹⁷ bhatiyaṃ katvā kucchipūramattam¹⁸ pi
 na labhasi,¹⁹ evaṃ sante pi "ahaṃ pubbe kiñci²⁰ akatattā
 kiñci na labhāmī" ti na²¹ jānāsī' ti. 'Jānāmi sāmī' ti.
 'Atha kasmā idāni puññaṃ na karosi, tvaṃ²² yuvā bala-
 sampanno kiṃ tayā bhatiyaṃ katvāpi²³ yathābalaṃ dānaṃ
 dātuṃ²⁴ vaṭṭati' ti. So tasmīṃ kathente yeva saṃvegappatto
 hutvā 'mayhaṃ pi ekaṃ bhikkhuṃ paṇṇe āropehi, kiñcid
 eva bhatiyaṃ katvā ekassa bhikkhaṃ dassāmī' ti āha. Itaro
 'kiṃ ekena bhikkhunā²⁵ paṇṇe āropitenā' ti na āropesi.²⁶

1 B¹. °kkhe ṭhitaṃ. B. °kkhā ṭhitaṃ.

2 K. om.

3 K. bhikkhaṃ.

4 B. dassissanti.

5 B. °issasi. B¹. °issati. K. dehī.

6 K. a. pucchi.

7 K. B¹. sāmī.

8 B. a. attho.

9 B¹. bhikkhu.

10 B¹. sampannānaṃ.

11 K. B. by°.

12 K. a. ti.

13 K. om.

14 B. a. pi.

15 S. anāg°. K. B¹. ahutvā. B. ahutvā āgantvā.

16 K. B. B¹. °vatthaṃ nivāsetvā.

17 K. B. S. a. divassaṃ.

18 K. B. C^a. pūraṇa°.

19 B. °ti.

20 B. B¹. puññaṃ. K. puññassa.

21 B. om.

22 B. a. pi.

23 C^a. karittha.

24 B. B¹. S. a. na.

25 B. ekabhikkhuno.

26 K. nār°. B. °ti.

Mahāduggato pi gehaṇ gantvā bhariyaṇ āha : ‘ bhadde nagaravāsino sve saṅghabhattaṇ¹ karonti,² aham pi samādapakena “ ekassa bhikkhaṇ dehi ” ti vutto, mayam pi sve ekassa bhikkhaṇ dassāmā ’ ti. Ath’ assa bhariyā ‘ mayaṇ daliddā kasmā³ tayā paṭissutan ’⁴ ti avatvā⁵ ‘ sāmi bhaddakan te kataṇ, mayaṇ pubbe pi kiñci adatvā idāni duggatā jātā, mayaṇ ubho pi bhatiyaṇ katvā ekassa bhikkhaṇ dassāmā ’⁶ ti vatvā⁷ ubho pi⁸ nikkhamitvā bhatitṭhānaṇ⁹ agamaṇsu.¹⁰ Mahāsetṭhī Mahāduggataṇ¹¹ disvā ‘ kiyaṇ samma Mahāduggata bhatiyaṇ karissasī ’¹² ti.¹³ ‘ Āma ayyā ’ ti. ‘ Kiyaṇ kammaṇ¹⁴ karissasī ’ ti. ‘ Yaṇ tumhe kāres-sathā ’¹⁵ ti. ‘ Tena hi mayaṇ¹⁶ dve tīṇi bhikkhusatāni bhojessāma, ehi dārūni phālehī ’ ti vāsi pharasuṇ nīharitvā dāpesi. Mahāduggato gālhaṇ¹⁷ kacchaṇ¹⁸ bandhitvā mahāussāhappatto vāsiṇ pahāya pharasuṇ gaṇhanto pharasuṇ pahāya¹⁹ vāsiṇ gaṇhanto dārūni²⁰ phāleti. Atha naṇ setṭhī aha : ‘ samma tvaṇ ajja ativiya ussāhappatto kammaṇ karosi, kin nu kho kāraṇan ’ ti. ‘ Sāmi²¹ ekaṇ bhikkhuṇ bhojessāmī ’ ti. Taṇ sutvā setṭhī pasannamānaso cintesi : ‘ aho iminā dukkaraṇ kataṇ²² “ ahaṇ duggato ” ti²³ tuṇhībhavaṇ anāpajjitvā “ bhatiyaṇ katvā ekaṇ bhikkhuṇ bhojessāmī ” ti vadati ’ ti. Setṭhibhariyāpi tassa bhariyaṇ disvā ‘ amma kiyaṇ kammaṇ karissasī ’²⁴ ti pucchitvā ‘ yaṇ

¹ K. saṅghassa bh°.

² B. °issanti.

³ K. a. taṇ.

⁴ B. sampatiçchitan.

⁵ B. a. va.

⁶ B. a. sāmī.

⁷ K. āha.

⁸ K. B. a. gehā.

⁹ B¹. bhatika°.

¹⁰ B¹. āg°.

¹¹ B. taṇ.

¹² C. °tī. B¹. katvā carissasī.

¹³ K. B. a. pucchi.

¹⁴ B. om.

¹⁵ B¹. kāretha. B. karissatha. K. kārāpeyyāthā. K. B.

B¹. a. taṇ karissāmī.

¹⁶ K. B. a. sve.

¹⁷ K. B. B¹. dalhaṇ.

¹⁸ B¹. gacchaṇ.

¹⁹ K. B¹. jahitvā. B. hitvā

²⁰ B. dāruṇ.

²¹ K. B. a. ahaṇ sve.

²² K. a. ayaṇ.

²³ B. amhi iti.

²⁴ C. °tī. K. karosi.

tumhe kārethā¹ ti vutte udukkhalasālaṅ² pavasetvā suppa-
 musalāni³ dāpesi, sā naccantī viya tuṭṭhapahaṭṭhā vihī⁴
 koṭṭeti⁵ c'eva opuṇāti⁶ ca. Atha naṅ seṭṭhibhariyā pucchi :
 'amma tvaṅ ativiya tuṭṭhapahaṭṭhā kammaṅ karosi, kin
 nu kho⁷ kāraṇaṅ' ti. 'Ayye imaṅ⁸ bhatīṅ katvā mayam
 pi ekaṅ bhikkhuṅ bhojessāmā' ti. Taṅ sutvā seṭṭhibhari-
 yāpi tassā 'aho ayaṅ dukkarakārikā' ti paṣīdi.⁹ Seṭṭhī
 Mahāduggatassa dārūnaṅ phālitakāle 'ayan te bhatī' ti
 sālīnaṅ catasso nāliyo dāpetvā 'ayan te tuṭṭhidāyo'¹⁰ ti
 aparāpi catasso nāliyo dāpesi. So gehaṅ gantvā bhariyaṅ
 āha : 'mayā¹¹ bhatīṅ katvā sālī laddhā ayaṅ nivāpo bha-
 vissati, tayā laddhāya bhatiyā dadhiteladārukataṅkaḥha-
 ṇḍāni¹² gaṇhāhī' ti. Seṭṭhibhariyāpi pana¹³ tassā ekaṅ
 sappikaroṭikaṅ¹⁴ c'eva dadhibhājanaṅ¹⁵ ca kaṅkaḥhaṇḍāṅ
 ca suddhataṇḍulanāliṅ¹⁶ ca dāpesi, iti¹⁷ ubhinnam pi pañca
 taṇḍulanāliyo ahesuṅ. Te 'deyyadhammo no laddho' ti
 tuṭṭhapahaṭṭhā¹⁸ pāto va uṭṭhahiṅsu. Bhariyā Mahā-
 duggataṅ āha : 'gaccha sāmi paṇṇaṅ pariyesitvā āharā'¹⁹
 ti. So antarāpane paṇṇaṅ²⁰ adisvā²¹ nadītiraṅ gantvā
 'ajja ayyānaṅ bhojanaṅ dātuṅ labhissāmī' ti pahaṭṭhamā-
 naso gāyanto paṇṇaṅ uccināti. Mahājālaṅ khipitvā ṭhita-

¹ B¹. °tha. K. kāraṇeyyāthā. B. B¹. a. taṅ karomi.

² K. odu°.

³ K. B. °lādīni.

⁴ C. C^a. S. vīhi. B. °iṅ.

⁵ B¹. °si.

⁶ K. oṭulināti. B. ophunāti.

⁷ B. te.

⁸ K. om.

⁹ K. °dati.

¹⁰ K. C^a. tuṭṭha°. K. °dāyaṭṭhā.

¹¹ C. C^a. om.

¹² B¹. dadhitelakaṅkaṅ. K. B. om. dāru.

¹³ B. puna.

¹⁴ *Skt.* karoti, 'cup,' karotika, 'skull.' K. kaṅkaḥchakaṅ
 (= °acchu°). Rogers: 'ladle-full.'

¹⁵ B¹. °bho°.

¹⁶ B¹. suddhasālī°.

¹⁷ B. a. ca.

¹⁸ B. tuṭṭhaha°.

¹⁹ K. ehī.

²⁰ K. B. °e.

²¹ B. alabhitvā.

kevaṭṭo 'Mahāduggatassa¹ saddena bhavitabban' ti taṇ pakkositvā² pucchi: 'ativiya tuṭṭhacitto gāyasi, kin nu kho kāraṇan' ti. 'Paṇṇaṇ uccināmi³ sammā' ti. 'Kiṇ karissasī' ti. 'Ekaṇ bhikkhuṇ bhojessāmī⁴ ti. 'Aho sukhito⁵ bhikkhu yo tava⁶ paṇṇaṇ khādissatī' ti. 'Kiṇ karomi samma attanā⁷ laddhapannaṇena bhojessāmī' ti. 'Tena hi ehi' ti. 'Kiṇ karomi sammā' ti. 'Ime macche gahetvā pādagghanakāni⁸ addhagghanakāni⁹ kahāpaṇa-gghanakāni ca uddānāni¹⁰ karohi' ti. So tathā akāsi, baddhabaddhe¹¹ macche nagaravāsino nimantitabhikkhūnaṇ¹² atthāya hariṇsu, tassa macchuddānāni karontass' eva bhikkhācāraṇelā pāpuṇi. So velaṇ sallakkhetvā¹³ 'gamissām'¹⁴ ahaṇ samma,¹⁵ bhikkhūnaṇ āgamanavelā' ti.¹⁶ 'Atthi pana kiñci macchuddānan' ti. 'Natthi samma sabbāni¹⁷ khīṇāni' ti. 'Tena hi mayā attano atthāya vālikāya¹⁸ nikhaṇitvā¹⁹ cattāro rohitamacchā ṭhapitā sace pi bhikkhū²⁰ bhojetukāmo²¹ ime²² gahetvā gacchā' ti²³ tassa adāsi.

Taṇ divasaṇ pana²⁴ Satthā paccūsakāle lokaṇ volokento Mahāduggataṇ attano ṇāṇajālassa anto pavitṭhaṇ disvā 'kin nu kho bhavissatī' ti āvajjento,²⁵ 'Mahāduggato "ekaṇ bhikkhuṇ bhojessāmī" ti bhariyāya saddhiṇ hiyyo bhaṭṭiṇ akāsi, kataran nu kho bhikkhuṇ labhissatī' ti cintetvā,

¹ K. °ss' eva. B. °tasaddena.

² K. °āpetvā.

³ S. uccin°. *al.*

⁴ K. °emi.

⁵ K. subito. B. *a. here yo tava.*

⁶ B. *a. kiṇ.*

⁷ K. attano.

⁸ B. °ikāni.

⁹ K. addhapāda°. S. *a. ca.*

¹⁰ B¹. uttānāni.

¹¹ B. B¹. bandhe bandhe. K. vadhe vadhe.

¹² B. B¹. °itānaṇ bhi°.

¹³ B. °itvā.

¹⁴ K. °mi.

¹⁵ K. B. B¹. *a. ayaṇ.*

¹⁶ K. B. *a. āha.*

¹⁷ K. sabbā.

¹⁸ C^a. B. vālu°.

¹⁹ K. nikkhipitvā.

²⁰ B. °uṇ.

²¹ B¹. *a. asi. B. a. 'si.*

²² K. *a. macche.*

²³ B. B¹. *a. te macche. K. a. te.*

²⁴ K. *om.*

²⁵ B. B¹. °anto.

‘manussā paṇṇe āropitasaññāya¹ bhikkhū gahetvā attano² gehesu³ nisidāpessanti, Mahāduggato maṃ t̥hapetvā aññaṃ bhikkhuṃ na labhissatī’ ti upadhāresi. Buddhā kira duggatesu anukampaṃ karonti, tasmā Satthā pāto va sarī-rakiccaṃ⁴ katvā ‘Mahāduggataṃ saṅgaṇhissāmī’⁵ ti gandha-kuṭiṃ pavisitvā nisīdi. Mahāduggate⁶ pi macche gahetvā gehaṃ pavisante Sakkassa paṇḍukambalaṃ silāsanaṃ uṇhā-kāraṃ dassesi. So ‘kin nu kho kāraṇaṃ’ ti olokento ‘hiyyo Mahāduggato “ekassa bhikkhuno bhikkhaṃ das-sāmī” ti attano bhariyāya saddhiṃ⁷ bhatīṃ akāsi,⁸ kataran⁹ nu kho bhikkhuṃ labhissatī’¹⁰ ti cintetvā, ‘natth’ etassa añño bhikkhu, Satthā pana “Mahāduggatassa saṅgahaṃ karissāmī” ti gandhakuṭiyaṃ¹¹ nisinno, Mahāduggato¹² attano upakappanaṃ¹³ yāgubhattaṃ paṇṇasūpeyyam pi Tathāgatassa¹⁴ dadeyya, yaṃ nūnāhaṃ Mahāduggatassa gehaṃ gantvā bhattakāra-kammaṃ¹⁵ kareyyaṃ’ ti¹⁶ aññā-takavesena tassa gehasamīpaṃ gantvā, ‘atthi nu kho kassaci¹⁷ bhatiyā kattabban’ ti pucchi. Mahāduggato taṃ disvā āha: ‘samma¹⁸ kiṃ kammaṃ karissasī’ ti. ‘Ahaṃ sāmī sabbasippiko,¹⁹ mayhaṃ²⁰ ajānana-sippaṃ²¹ nāma natthi, yāgubhattādīni pi sampādetuṃ jānāmī’ ti. ‘Samma mayaṃ tava kammen’ atthikā,²² tuyhaṃ pana dātabba-bhatīṃ²³ na passāmā’ ti. ‘Kiṃ pana te kattabban’ ti.

¹ C. āropitabhi°.

³ C. K. gehe.

⁵ C^a. saṅgahaṃ karissāmī.

⁷ B¹. a. hiyyo va.

⁹ B. katamaṃ, om. nu kho.

¹¹ K. °ti pavisitvā.

¹² B. B¹. a. Tathāgatassa.

¹⁴ B¹. om.

¹⁵ B¹. attano kāra-kammaṃ.

¹⁷ B¹. kiñci. B. a. kiñci.

¹⁹ K. B. °ako.

²¹ K. ajānitaṃ si°. B¹. sippakā.

²² K. a. kiñci; so B. after pana.

²³ B¹. °bban kiñci.

² K. B¹. rep.

⁴ B. B¹. °patijagganaṃ.

⁶ C. C^a. B. B¹. °to.

⁸ K. katvā.

¹⁰ B. C^a. °si.

¹³ K. kapaṇa°.

¹⁶ K. a. ñatvā. B. a. so.

¹⁸ B¹. om.

²⁰ B. om.

'Ekassa bhikkhussa¹ bhattaṅ² dātukāmo 'mhi, tassa yāgubhattasaṅvidhānaṅ icchāmī' ti. 'Sace bhikkhussa bhikkhaṅ dassasi na me bhātiyā attho, kiṅ³ mama puññaṅ na vaṭṭatī' ti. 'Evaṅ sante⁴ sādhu samma pavisā'⁵ ti. So tassa gehaṅ pavisitvā taṇḍulādāni⁶ āharāpetvā 'tvaṅ⁷ gaccha attano pattabhikkhuṅ ānehī' ti taṅ uyyojesi. Dāna-veyyāvāṭiko⁸ pi⁹ paṇṇe āropitaniyāmen'¹⁰ eva tesāṅ tesāṅ gehāni bhikkhū pahīni. Mahāduggato tassa¹¹ santikaṅ gantvā 'mayhaṅ pattabhikkhuṅ dehī' ti āha. So tasmiṅ khaṇe satīṅ labhitvā 'ahaṅ tava bhikkhuṅ¹² pammaṭṭho'¹³ ti āha. Mahāduggato tikhiṇasattiyā¹⁴ kucchiyaṅ pahato¹⁵ viya 'samma kasmā maṅ nāsesi, ahaṅ tayā¹⁶ hiyyo samādapito bhāriyāya saddhiṅ divasaṅ¹⁷ bhātiṅ katvā ajja pāto va paṇṇatthāya naditīre āhiṇḍitvā āgato, dehi me¹⁸ ekaṅ¹⁹ bhikkhuṅ' ti bhāhā paggayha paridevi.²⁰ Manussā²¹ sannipatitvā 'kiṅ etaṅ Mahāduggatā' ti pucchisū.²² So tam atthaṅ ārocesi. Te veyyāvāṭikaṅ pucchisū: 'saccaṅ kira samma tayā esa "bhātiṅ katvā²³ bhikkhussa bhikkhaṅ dehī" ti samādapito' ti. 'Āma ayyā' ti. 'Bhāriyaṅ te kammaṅ kataṅ, yo²⁴ ettake²⁵ bhikkhū saṅvidahanto etassa ekaṅ bhikkhuṅ na adāsī'²⁶ ti. So tesāṅ vacanena maṅku-bhūto taṅ āha: 'samma Mahāduggata mā maṅ nāsayi,²⁷

¹ K. °uno.

³ C^a. om.

⁵ B. pacissā.

⁷ B. om.

⁹ C^a. om.

¹¹ B. om.

¹³ B. pamu°.

¹⁵ B¹. paharanto.

¹⁷ K. om.

¹⁹ C^a. rep.

²¹ K. a. paridevasaddaṅ sutvā.

²³ K. B. a. ekassa.

²⁵ C^a. attano pattake.

²⁷ C. C^a. nassi. B. nāsesi.

² K. om. B. bhikkhaṅ.

⁴ B. bhante.

⁶ B. telata°.

⁸ K. °vattiko (so infra).

¹⁰ B¹. °nāyena.

¹² C. ekabhi°.

¹⁴ K. B. B¹. °nāya sa°.

¹⁶ C^a. tāva.

¹⁸ K. om.

²⁰ K. C^a. °vī.

²² K. °isuṅ.

²⁴ B. a. tvaṅ.

²⁶ B. nād°.

ahaṇ tava kāraṇā mahāvihesaṇ¹ patto, manussā paṇṇe āropitanīyāmena² attano attano³ pattabhikkhū⁴ nayiṇsu,⁵ attano gehe nisinnaṇ⁶ bhikkhuṇ nīharitvā dento⁷ nāma natthi. Satthā pana mukhaṇ dhovitvā gandhakuṭiyam eva⁸ nisinno, rājayuvarājasenāpatiādayo⁹ Satthu gandhakuṭito nikkhamanaṇ¹⁰ olokento¹¹ nisinnā, “ Satthu pattaṇ gahetvā gamissāmā ”¹² ti. Buddhā¹³ nāma duggate anukampaṇ karonti,¹⁴ tvaṇ vihāraṇ gantvā “ duggato ’mhi¹⁵ bhante mama saṅghaṇ karoṭhā ” ti Satthāraṇ vanda,¹⁶ sace te puññaṇ atthi addhā¹⁷ lacchāsī’ ti. So vihāraṇ agamāsī. Atha naṇ aññesu divasesu vihāre vighāsāda-bhāvena diṭṭhattā rājayuvarājādayo ‘Mahāduggata na tāva bhattakālo, kasmāgacchāsī’¹⁸ ti āhaṇsu. So ‘jānāmi sāmī “ na tāva bhattakālo ” ti, Satthāraṇ¹⁹ vandituṇ gacchāmī’²⁰ ti vadanto gantvā gandhakuṭiyā ummāre sīsaṇ²¹ ṭhapetvā pañcapatitṭhitena vanditvā ‘bhante imasmiṇ nagare mayā duggatataro natthi, avassayo me hotha, karoṭha me saṅghaṇ’ ti āha.²² Satthā gandhakuṭiṇ²³ vivaritvā pattaṇ nīharitvā tassa hatthe²⁴ ṭhapesi. So cakkavattisiriṇ patto viya ahosi. Rājayuvarājādayo aññaṇ aññaṇssa mukhāni olokaṇiṇsu. Mahāduggatassa²⁵ Satthārā

¹ K. °vināsaṇ.² B¹. °n’ eva.³ C^a. om.⁴ K. sampatta°.⁵ K. a. yo.⁶ K. °nnaka° B. B¹. °nne bhikkhū.⁷ B¹. dadanto.⁸ K. yevas.⁹ B¹. °uparāja°.¹⁰ K. °itvā.¹¹ K. corr. °etva.¹² B¹. a. iti nisinnā. K. ° mī ti. C^a. gacchāmī.¹³ K. a. ca.¹⁴ K. B. B¹. anukampanti.¹⁵ K. ’haṇ.¹⁶ B¹ vadehi. K. vanditvā.¹⁷ C. C^a. om.¹⁸ K. kasmā āg°. B. kasmā tvaṇ āg°.¹⁹ B. a. pana.²⁰ B. B¹. āg°.²¹ K. om.²² K. a. atha.²³ K. B. B¹. °tidvāraṇ.²⁴ K. ta° ha° pa° nī°.²⁵ K. B. B¹. om.

dinnapattaṅ hi koci issariyavasena gahetuṅ samattho nāma natthi. Evaṅ pana vadiṅsu :¹ ‘samma Mahāduggata Satthu² pattaṅ amhākaṅ dehi, ettakaṅ nāma³ dhanāṅ dassāma,⁴ tvaṅ duggato, dhanāṅ gaṇha,⁵ kin te pattenā’ ti. Mahāduggato⁶ ‘na kassaci dassāmi, na me dhanen’⁷ attho, Satthāraṅ yeva bhojessāmi’ ti āha.⁸ Avasesā taṅ yācivā pattaṅ alabhivā nivattiṅsu. Rājā⁹ cintesi :¹⁰ ‘Mahāduggato¹¹ dhanena palobhiyamāno pi Satthu pattam na deti,¹² Satthārā ca sayāṅ dinnāṅ¹³ koci gahetuṅ na sakko,¹⁴ imassa deyyadhammo nāma kittako bhavissati, iminā deyyadhammassa¹⁵ dinnakāle Satthāraṅ ādāya gehaṅ netvā mayhaṅ sampāditaṅ āhāraṅ dassāmi’ ti cintevā Satthārā saddhiṅ yeva agamāsi. Sakko pi devarājā yāgubhattapaṇṇādīni¹⁶ sampādetvā Satthu nisīdanārahaṅ¹⁷ āsanaṅ¹⁸ paññāpetvā nisīdi, Mahāduggato Satthāraṅ netvā ‘pavisatha bhante’ ti āha. Vasanagehaṅ c’ assa nīcaṅ¹⁹ hoti, anonamakena²⁰ pavisituṅ na sakkā, buddhā ca nāma gehaṅ²¹ pavisantā na onamivā pavisanti, gehapavisanakāle²² mahāpathavi vā heṭṭhā ogacchati, gehaṅ vā uddhaṅ gacchati,²³ idaṅ tesāṅ sudinnassa²⁴ dānassa phalaṅ, puna nikkhamivā gatakāle sabbāṅ pākatikam eva hoti. Tasmā Satthā ṭhitako

¹ K. punadivasāṅ.

² B. om.

³ B. a. te. K. a. sahasasāṅ vā satasahasasāṅ vā te.

⁴ K. °mi.

⁵ B. gaṇhāhi.

⁶ K. duggatena.

⁷ K. B. °na.

⁸ K. vutte.

⁹ B. a. pana.

¹⁰ K. pana.

¹¹ K. duggato.

¹² C^a. desi.

¹³ B. dinnapattaṅ.

¹⁴ C. sakkā. K. B. B¹. sakkoti.

¹⁵ K. mayā imassa dhammassa.

¹⁶ B. yāgukhajjakasūpeyyapa°. B¹. yā khajjakabhattasupeyya°. K. °dīhi.

¹⁷ B. B¹. nisinnār°.

¹⁸ C^a. B. om.

¹⁹ B. nīcako.

²⁰ K. B. C^a. anonatena (K. ano°).

²¹ B. om.

²² K. B. gehaṅ hi pa°.

²³ B¹. uga°.

²⁴ B. °nna°.

va gehaṇ pavisitvā Sakkena paññattāsane nisīdi. Satthari nisinne¹ rājā āha : ‘samma Mahāduggata tayā amhākaṇ yācantānaṇ pi Satthu patto na dinno, passāma tāva kīdiso te Satthu sakkāro kato’ ti. Atha² Sakko yāgubhattādīni³ vivarivā dassesi, tesañ vāsagandho sakalanagaraṇ chādetvā aṭṭhāsi. Rājā yāguādīni oloketvā Bhagavantaṇ āha : ‘bhante ahaṇ “Mahāduggatassa deyyadhammo kittako bhavissati” ti⁴ “iminā⁵ deyyadhamme⁶ dinne Satthāraṇ gehaṇ netvā attano sampāditaṇ āhāraṇ dassāmī” ti cintetvā āgato, mayā evarūpo āhāro na diṭṭhapubbo, mayi idha ṭhite Mahāduggato kilameyya, gacchām’ ahan’ ti Satthāraṇ vanditvā pakkāmi. Sakko pi⁷ Satthāraṇ⁸ yāguādīni datvā sakkaccaṇ parivisi.⁹ Satthāpi katabhattakicco anumodanaṇ katvā utṭhāyāsanaṇ pakkāmi. Sakko Mahāduggatassa¹⁰ saññam adāsi, so¹¹ pattaṇ gahetvā Satthāraṇ anugañchi.¹² Sakko nivattitvā Mahāduggatassa gehadvāre ṭhito ākāsaṇ olokesi,¹³ ākāso sattaratanavassaṇ vassitvā tassa gehe sabbabhājanāni¹⁴ pūretvā sakalagehaṇ¹⁵ pūresi, tassa¹⁶ gehe okāso nāhosi,¹⁷ dārake hatthesu gahetvā niharitvā bahi aṭṭhaṇsu.¹⁸ Satthāraṇ anugantvā nivatto dārake bahi disvā ‘kiṇ idan’ ti pucchi.¹⁹ ‘Sakalaṇ no gehaṇ sattahi²⁰ ratanehi puṇṇaṇ, pavisitvaṇ okāso natthī’ ti. So ‘ajj’ eva me dānena²¹ vipāko dinno’ ti cintetvā²² rañño santikaṇ

¹ K. °nnamatte.² B. ath’ assa.³ K. B¹. °bhattabhājanād°. B. yāgukhajjakādīni.⁴ B. om. K. mayā.⁵ K. imassa.⁶ K. dhane.⁷ K. om.⁸ K. Satthu.⁹ K. °visuṇ.¹⁰ B. duggatassa.¹¹ K. a. Satthu.¹² B. B¹. °gacchi.¹³ B. B¹. a. tāvad eva.¹⁴ K. °nādīni.¹⁵ B. °laṇ ge°.¹⁶ K. tasmi.¹⁷ B. B¹. a. tassa bhariyā. K. a. bhariyā.¹⁸ K. B. B¹. aṭṭhāsi. K. a. so.¹⁹ K. B. a. sāmi.²⁰ C. B. satta°.²¹ S. dāne.²² B. om.

gantvā rājānaṃ¹ vanditvā² 'kasmā āgato 'sī' ti vutto³ āha :
 'deva gehaṃ me sattahi³ ratanehi punṇaṃ, taṃ dhaṇaṃ
 gaṇhathā' ti.⁴ Rājā 'aho⁵ buddhānaṃ dinnadānaṃ ajj' eva
 matthakaṃ pattan' ti cintetvā taṃ āha : 'kiṃ⁶ laddhuṃ
 vaṭṭatī' ti. 'Dhanāharanattāya⁷ sakatasahassaṃ devā'
 ti. Rājā sakatasahassaṃ pesetvā⁸ dhaṇaṃ āharāpetvā
 dhaṇaṃ⁹ rājāṅgaṇe okirāpesi, tālappamaṇarāsi¹⁰ ahoṣi.
 Rājā nāgare¹¹ sannipātetvā 'imasmiṃ nagare atthi kassaci
 ettakaṃ dhaṇaṃ' ti pucchi. 'Natthi devā' ti. 'Evaṃ-
 mahādhanassa kiṃ kātuṃ vaṭṭatī' ti. 'Setṭhitṭhānaṃ¹²
 dātuṃ vaṭṭatī devā'¹³ ti. Rājā¹⁴ tassa mahāsakkāraṃ katvā
 setṭhitṭhānaṃ dāpesi. Ath' assa pubbe ekassa setṭhino
 gehatṭhānaṃ ācikkhitvā 'ettha jāte gacche¹⁵ harāpetvā¹⁶
 gehaṃ utṭhāpetvā vasāhī' ti āha. Tassa taṃ ṭhānaṃ sod-
 hetuṃ¹⁷ samaṃ katvā bhūmiyaṃ¹⁸ khaṇamānāya¹⁹ aññaṃ
 aññaṃ āhacca nidhikumbhiyo utṭhahiṃsu,²⁰ raṇṇo ārocite²¹
 'tava puññaena²² tā²³ nibbattā, tvam eva gaṇhāhī' ti āha.
 So gehaṃ kāretvā sattāhaṃ Buddhapamukhassa saṅghassa²⁴
 dānaṃ²⁵ adāsi.

Tato param pi yāvatāyukaṃ tiṭṭhanto puññaṇi karitvā²⁶
 āyupariyosāne²⁷ devaloke nibbatto ekam buddhantaram
 dibbasampattiṃ anubhavitvā imasmiṃ buddhuppāde tato

¹ B. om.

³ K. vutte. B. so.

⁵ S. C. C^a. āha.

⁷ K. B. dhanah^o.

⁹ B. S. om. K. om. dh^o āh^o dh^o.

¹⁰ B. C^a. S. °māno r^o.

¹² B¹. setṭhissa ṭh^o.

¹⁴ B. om.

¹⁶ K. hāretvā.

¹⁸ C. °iṃ. K. B¹. °iyā.

²⁰ K. °isuṃ. B. a. tena.

²² K. °en 'eva.

²⁴ B. bhikkhus^o.

²⁶ B¹. kārāpetvā.

² B. a. atṭhāsi.

⁴ K. a. atha.

⁶ K. tin te.

⁸ K. dāpetvā.

¹¹ C. B. B¹. nagare.

¹³ C. mahād^o.

¹⁵ B¹. vacche.

¹⁷ K. B. B¹. C^a. °tvā.

¹⁹ K. B. khañña^o.

²¹ K. a. tāta.

²³ S. B. om.

²⁵ B. mahād^o.

²⁷ K. B. āyuhapari^o.

cuto Sāvattiyaṃ Sāriputtattherassa upatthākakule¹ setthi-
dhītu² kucchiyaṃ paṭisandhiṃ gaṇhi. Ath' assā mātāpitaro
gabbhassa patitthitabhāvaṃ sutvā³ gabbhaparihāraṃ adaṃsu.
Tassā aparena samayena evarūpo dohaḷo uppajji: 'aho
vatāhaṃ dhammasenāpatiṃ ādiṃ katvā pañcannaṃ bhikkhu-
satānaṃ rohitamaccharasena dānaṃ datvā kāsāyāni⁴ nivā-
setvā āsanapariyante nisinnā tesāṃ bhikkhūnaṃ uccittha-
bhattaṃ⁵ bhuñjeyyan' ⁶ ti. Sā mātāpitunnaṃ⁷ ācikkhitvā⁸
tathā⁹ akāsi, dohaḷo paṭippassambhi. Ath' assā tato
paresu¹⁰ pi sattu¹¹ maṅgalesu¹² rohitamaccharasen' eva
dhammasenāpatittherappamukhāni pañca bhikkhusatāni
bhojesuṃ. Sabbaṃ Tissakumāravatthumhi¹³ vuttanayaṃ¹⁴
eva veditabbaṃ. Imassa pana Mahāduggatakāle dinnassa
rohitamaccharasadānass' esa¹⁵ nissando.¹⁶ Nāmagahaṇa-
divase paṇ' assa¹⁷ 'bhante dāsassa vo sikkhāpadāni¹⁸
dethā' ti mātārā vutte therō āha: 'konāmo¹⁹ ayaṃ dārako'
ti. 'Bhante²⁰ imassa dārakassa kucchiyaṃ paṭisandhiṃ²¹
gahaṇato patthāya imasmiṃ gehe jalā²² elamūgāpi paṇḍitā
jātā, tasmā me puttassa Paṇḍitadārako²³ tv²⁴ eva nāmaṃ
bhavissati' ti. Therō²⁵ sikkhāpadāni adāsi. Jātadivasato
patthāya paṇ' assa 'nāhaṃ mama puttassa ajjhāsayaṃ
bhindissāmī' ti mātu cittaṃ²⁶ uppajji. So sattavassikakāle

¹ B. °ss' ūp°.

² B¹. jeṭṭhatu. K. jeṭṭhadhitu.

⁴ B. B¹. a. vatthāni.

⁶ B. paribh°.

⁸ B. ārocetvā.

¹⁰ K. ap°.

¹¹ B¹. sattamesu. B. satta°.

¹³ B. °ssa va°.

¹⁵ K. B. B. B¹. eva. S. om.

¹⁷ K. om.

¹⁹ K. ko nāma.

²¹ B. °dhi°.

²³ B. °ito dār°.

²⁵ K. a. pi.

³ B. ūatvā.

⁵ B. °payāsabh°.

⁷ K. B. °ūnaṃ.

⁹ K. a. taṃ.

¹² C. a. pi.

¹⁴ B. °niyāmen'.

¹⁶ K. a. tassa.

¹⁸ B¹. bhikkhupa°.

²⁰ B. om.

²² K. om.

²⁴ K. t'.

²⁶ K. a. pi.

mātaraj āha :¹ 'ahaṇ² therassa santike³ pabbajissāmī' ti. Sā⁴ 'sādhu tāta ahaṇ "tava ajjhāsayaṇ na bhindissāmī" ce eva⁵ manaṇ uppādesin' ti vatvā, theraj nimantetvā bhojetvā 'bhante dāso vo pabbajitukāmo, ahaṇ imaṇ sāyaṇhasamaye vihāraṇ ānessāmī'⁶ ti theraj uyyojetvā ñātaka sannipātetvā⁷ 'mama puttassa gihikāle kattabba-sakkāraṇ ajj' eva karissāmā'⁸ ti mahantaṇ sakkāraṇ kāretvā taṇ ādāya vihāraṇ gantvā 'imaṇ bhante⁹ pabbā-jethā' ti therassa adāsi. Thero pabbajjāya dukkarabhāvaṇ ācikkhitvā, 'karissām' ahaṇ bhante tumhākaṇ ovādan' ti vutte, 'tena hi ehī' ti kese temetvā tacapañcakakamma-tṭhānaṇ ācikkhitvā pabbājesi. Mātāpitaro pi 'ssa sattāhaṇ vihāre yeva vasantā buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa rohitamaccharasen'¹⁰ eva dānaṇ datvā sattame divase gehaṇ¹¹ agamaṇsu. Thero aṭṭhame divase antogāmaṇ gacchanto taṇ¹² ādāya¹³ bhikkhusaṅghena saddhim na agamaṇsi.¹⁴ Kiṇkāraṇā? Na tāv' assa cīvarapattagaha-ṇāni¹⁵ vā iriyāpathe¹⁶ vā pāsādiko hoti, api ca¹⁷ vihāre therassa kattabbaṇ vattaṇ¹⁸ atthi. Thero pi ca bhikkhu-saṅghe gāmaṇ¹⁹ pavitṭhe sakalavihāraṇ vicaranto²⁰ asam-matṭhatṭhānaṇ²¹ sammajjitvā tucchabhājanesu pāṇiya-paribhojanīyāni²² upaṭṭhapetvā²³ dunnikkhittāni mañca-piṭhādīni paṭisāmetvā pacchā gāmaṇ pavisati. Api ca

¹ K. B. a. amma.

² B. om.

³ B. °kaṇ.

⁴ K. B. om.

⁵ B. evaṇ. K. °mīti evaṇ.

⁶ B. ne°.

⁷ K. B. °pātāp°.

⁸ K. °mī.

⁹ B. om.

¹⁰ B¹. °rasadānam eva, om. datvā. B. °rasadānam.

¹¹ K. B. a. sāyaṇ.

¹² C. om.

¹³ K. B. a. gacchati.

¹⁴ B. nāg°.

¹⁵ S. pattaci°.

¹⁶ B¹. ari°. K. °tho.

¹⁷ K. a. divase divase.

¹⁸ B. °bbava°.

¹⁹ K. B. antog°.

²⁰ K. caro.

²¹ S. C^a. asammajja°. B. B¹. asammajjana°. K. asaṭṭhita°.

²² C C^a. °yaṇ pa°. B¹. °jaṇāni.

²³ K. °tṭhāp°.

‘tātthiyā¹ tucchavihāraṇ pavisitvā “passatha samaṇassa Gotamassa sāvakaṇaṇ nisinnaṭṭhānānī” ti vattuṇ mā labhiṇsū’² ti sakalavihāraṇ paṭijaggitvā pacchā gāmaṇ pavisati. Tasmā taṇ divasaṇ pi³ sāmaṇerena pattaçivarayaṇ⁴ gāhāpetvā divātarayaṇ⁵ pāvīsi. Sāmaṇero upajjhāyena saddhiṇ gacchanta⁶ antarāmagge mātikaṇ divvā ‘bhante idaṇ kiṇ nāmā’ ti pucchi. ‘Mātikā nāma⁷ sāmaṇerā’ ti. ‘Imāya⁸ kiṇ karontī’ ti. ‘Ito cito ca udakaṇ haritvā attano sassakammaṇ sampādentī’⁹ ti. ‘Kiṇ pana¹⁰ bhante udakassa cittaṇ vā pittaṇ vā¹¹ atthī’ ti. ‘Natth’ āvuso’ ti. ‘Evarūpaṇ acittakaṇ attano icchitaṭṭhānaṇ¹² haranti¹³ bhante’ ti. ‘Āma āvuso’¹⁴ ti. So¹⁵ cintesi.¹⁶ ‘evarūpam pi acittakaṇ attano icchitaṭṭhānaṇ pāpetvā¹⁷ kammaṇ karonti, sacittakāpi kasmā¹⁸ cittaṇ attano vase vattetvā samaṇadhammaṇ kātuṇ na sakkhisaṇtī’¹⁹ ti.²⁰ So purato gacchanta usukārake²¹ saradaṇḍakaṇ aggimhi tāpetvā akkhikoṭiyā²² oloketvā ujuṇ²³ karonte divvā ‘ime²⁴ ke²⁵ nāma bhante’ ti pucchi. ‘Usukārā nāma āvuso’ ti. ‘Kiṇ pana te karontī’ ti. ‘Aggimhi tāpetvā saradaṇḍakaṇ ujuṇ karontī’ ti. ‘Sacittako²⁶ bhante’²⁷ ti. ‘Acittako²⁸

¹ B. aññati°.² K. °isun.³ K. om.⁴ B. bhaṇḍaṇ. K. B. bhaṇḍakaṇ.⁵ K. a. gāmaṇ. B. a. piṇḍāya.⁶ C. a. va.⁷ K. nām’ esā. C. om.⁸ B. a. mātikāya.⁹ K. B. B¹. karontī.¹⁰ C^a. om.¹¹ K. B. om. vā pi° vā.¹² K. B. icchiticchita°, so *infra*.¹³ B¹. haritvā kammaṇ karontī.¹⁴ K. B. āmāv°.¹⁵ C^a. sāmaṇero.¹⁶ K. B. a. sace.¹⁷ K. B. B¹. haritvā.¹⁸ K. B. ka° sa°.¹⁹ S. nās°.²⁰ B. a. atha.²¹ K. B. °kāre.²² K. °inā koṭiyaṇ.²³ K. B. °ukaṇ.²⁴ B. bhante, *here*.²⁵ C^a. ko.²⁶ S. C. C^a. °kā. K. a. eso. B¹. eso *before* sa°.²⁷ B. a. eso.²⁸ S. C. C^a. °kā.

āvuso' ti. So cintesi: 'sace acittakaṇ gahevā aggimhi tāpetvā ujuṇ¹ karonti, kasmā sacittakāpi² attano cittaṇ³ vase vattetvā samaṇadhammaṇ kātuṇ na sakkhissanti' ti. Atha⁴ purato gantvā⁵ araneminābhiādini tacchante disvā 'bhante ime⁶ ke⁷ nāmā' ti pucchi. 'Tacchakā nāma āvuso' ti. 'Kiṇ pana te¹ karonti' ti. 'Dārūni gahevā yānakādinaṇ⁹ cakkādini¹⁰ karonti āvuso' ti. 'Etāni pana¹¹ sacittakāni bhante' ti. 'Acittakāni āvuso' ti. Ath' assa etad ahosi: 'sace acittakāni katthakaliṅgarāni gahevā cakkādini karonti sacittakāpi¹² kasmā attano cittaṇ vase vattetvā samaṇadhammaṇ kātuṇ na sakkhissanti' ti. So imāni kāraṇāni disvā 'bhante sace tumhākaṇ pattacīvaraṇ¹³ gaṇheyyātha ahaṇ nivatteyyan' ti.¹⁴ Thero 'ayaṇ adhunā pabbajito daharasāmaṇero maṇ anubuddhasamānaṇ¹⁵ evaṇ vadati¹⁶ ti cittaṇ anuppādetvā¹⁷ 'āhara sāmaṇerā' ti vatvā attano pattacīvaraṇ aggahesi. Sāmaṇero pi upajjhāyaṇ vanditvā nivattanto¹⁸ 'bhante maṇ¹⁹ āhāraṇ āharanto²⁰ rohitamaccharasen' eva āhareyyāthā' ti āha. 'Kahaṇ²¹ labhissāma²² āvuso' ti. 'Bhante²³ attano puññaena alabhanta²⁴ mama puññaena labhissathā' ti āha. Thero 'daharasāmaṇerassa bahi nipannakassa²⁵ pari-

¹ K. °ukaṇ.

² S. °kaṇ. B. °ko pi.

³ S. C^a. eva. C. va. C. C^a. pavatt°.

⁴ K. ath' esa. B. ath' eso.

⁵ B. B¹. gacchanto. B. a. dārūni.

⁶ K. te.

⁷ C. C^a. ko.

⁸ K. B. pan' ete.

⁹ B. ikānaṇ. K. °dini.

¹⁰ K. cakkāni.

¹¹ K. om.

¹² B. om. pi. S. C. C^a. °kaṇ. B. ka° sa°. B. °kāni.

¹³ B. °re. K. B. B¹. a. tumhe.

¹⁴ K. a. āha.

¹⁵ B¹. anubandho samāno.

K. anubandhamāno. B.

anubandhasamāno.

¹⁶ C^a. B. °etī.

¹⁷ K. a. va.

¹⁸ K. a. āha, om. infra.

¹⁹ K. B. B¹. S. mayhaṇ.

²⁰ C^a. °ntā.

²¹ B. kathaṇ.

²² K. °mi. B. °m'.

²³ B. om. K. a. sace.

²⁴ K. alabhittha. B. °nto.

²⁵ B. B¹. S. nisinnakassa. K. nisinnassa.

pantho¹ pi bhaveyyā² ti kuñcikaṇ datvā ‘ mayhaṇ vasana-
gabbhassa dvāraṇ vivaritvā anto pavisitvā nisīdeyyāsī ’ ti
āha.³ So tathā katvā attano karajakāye⁴ nāṇaṇ otāretvā
attabhāvaṇ sammasanto nisīdi. Ath’ assa guṇatejena
Sakkassa āsanaṇ uṇhākāraṇ dassesi. ‘ Kin nu kho kāranan ’
ti upadhārento, ‘ Paṇḍitasāmaṇero upajjhāyassa patta-
cīvaraṇ datvā “ samaṇadhammaṇ karissāmī ” ti nivatto,⁵
mayāpi tattha gantaṇ vaṭṭati ’ ti cintetvā cattāro mahārāje⁶
āmantetvā ‘ vihārassa upavane viharante⁷ sakuṇe palāpetvā
samantārakkhaṇ⁸ gaṇhathā ’ ti vatvā⁹ Candadevaputtaṇ
‘ candamaṇḍalaṇ ākaḍḍhitvā gaṇhāhī ’ ti¹⁰ Suriyadeva-
puttaṇ ‘ suriyamaṇḍalaṇ ākaḍḍhitvā gaṇhāhī ’ ti¹¹ vatvā
sayāṇ gantvā āviñchanarajjutṭhāne¹² ārakkhaṇ gahetvā
aṭṭhāsi. Vihāre purāṇapattassāpi¹³ saddo nāhosi.¹⁴
Sāmaṇerassa cittaṇ ekaggaṇ ahosi, so antarābhatte¹⁵ yeva
attabhāvaṇ sammasitvā tīṇi phalāni pāpuni. Thero pi
‘ sāmaṇero vihāre nisinno, tassa upakappanabhojanaṇ¹⁶
asukakule¹⁷ nāma sakkā laddhun ’ ti ekaṇ¹⁸ pemagārava-
yuttaṇ upāsakakulaṇ¹⁹ agamāsī. Tattha ca²⁰ manussā
taṇ²¹ divasaṇ rohitamacchaṇ²² labhitvā therass’ eva²³
āgamaṇaṇ oloketā²⁴ nisīdiṇsu. Te²⁵ therāṇ āgacchantaṇ

¹ B¹. °bandho.² C. om.³ B. om.⁴ B¹. kajayakāye.⁵ B¹. °ttanto.⁶ K. °jāno.⁷ K. vicar°. B. viharūpacāre vasante.⁸ K. B. B¹. °tā ā°.⁹ K. om.¹⁰ So K. only, and a. ca.¹¹ K. a. ca.¹² B¹. avijjana°.¹³ B. °paṇṇassa, om. pi. B¹. patantassa °ṇṇassa pi.

K. °nāṇaṇ. S. °ṇṇassāpi.

¹⁴ S. na hoti.¹⁵ B. antabh°.¹⁶ K. °ppabh°. B. °nakaṇ bh°. C. °naka°.¹⁷ K. °kasmīṇ ku°.¹⁸ C. S. eka°.¹⁹ K. B. B¹. upatṭhāka°.²⁰ K. tatth’ eva.²¹ K. naṇ.²² K. B. B¹. macche.²³ B. om.²⁴ B. S. °nto.²⁵ C. C^a. om.

disvā 'bhante bhaddaṇ¹ vo² kataṇ idhāgacchantehī' ti anto³ paveśtvā yāgukhajjakādīni⁴ datvā rohitamaccharasena⁵ piṇḍapātaṇ adaṇsu. Thero gamanākāraṇ⁶ dassesi. Manussā⁷ 'paribhuñjatha bhante haraṇabhattam⁸ pi labhissathā' ti vatvā therassa bhattakiccāvasāne pattay rohitamaccharasabhojanassa⁹ pūretvā adaṇsu. Thero 'sāmaṇero chāto' ti sīghasīghaṇ¹⁰ agamāsi.

Satthāpi taṇ divasaṇ kālass¹¹ eva bhuñjitvā vihāraṇ gantvā¹² 'Paṇḍitasāmaṇero upajjhāyassa pattacīvaraṇ datvā "samanadhammaṇ karissāmī" ti nivatto, nipphajjisati¹³ nu kho assa pabbajjākieccan¹⁴ ti upadhārento tiṇṇaṇ phalānaṇ pattabhāvaṇ ñatvā, 'arahattassa upanissayo atthi natthī' ti āvajjento,¹⁵ 'atthī' ti disvā, 'purebhattam eva arahattaṇ pattay sakkhissati na sakkhissatī'¹⁶ ti upadhārento 'sakkhissatī' ti aññāsī.¹⁷ Ath' assa etad ahoṣi: 'Sāriputto¹⁸ sāmaṇerassa bhattaṇ ādāya sīghaṇ āgacchati¹⁹ antarāyam pi 'ssa kareyya, dvārakoṭṭhake ārakkhaṇ gahetvā nisīdissāmī, atha naṇ pañhaṇ²⁰ pucchissāmī, tasmiṇ pañhe vissajjyamāne²¹ sāmaṇero saha paṭisambhidāhi arahattaṇ pāpuṇissatī' ti. Tato gantvā dvārakoṭṭhake ṭhatvā sampattaṇ theray cattāro pañhe pucchi, puṭṭhapuṭṭhapañhe²² thero²³ vissajjesi. Tatr' idaṇ pucchavissajjanaṇ: Satthā²⁴

¹ K. B. B¹. °akaṇ.

² B¹. te.

³ B. a. gehe.

⁴ C. C^a. °kāni.

⁵ B. °rasen' assa.

⁶ B. haraṇakāraṇaṇ. K. B. haraṇāk°.

⁷ K. a. pi. B. a. disvā.

⁸ B. haraṇaka°.

⁹ K. °rasena saha bh°.

¹⁰ B. sīghaṇ.

¹¹ C. sak°.

¹² B¹. a. āvajjesi. B. a. evaṇ āv°.

¹³ B. nippajjati. C. C^a. nippajjati. C^a. a. kiṇ.

¹⁴ B. B¹. °jita°.

¹⁵ B. C^a. °anto.

¹⁶ K. om. na sa°.

¹⁷ K. ñatvā.

¹⁸ C. C^a. S. om.

¹⁹ B¹. ga°.

²⁰ K. B. B¹. cattāro pañhe.

²¹ B¹. visajja°.

²² B. °ñhaṇ. B¹. puṭṭhaṇ puṭṭhaṇ. K. puṭṭhe. C. C^a. puṭṭhaṇ pa°.

²³ B. om.

²⁴ K. B. S. a. kira.

taṅ¹ āha : ‘Sāriputta kiṅ te laddhan’ ti. ‘Āhāro bhante’ ti. ‘Āhāro nāma kiṅ āharati Sāriputtā’ ti. ‘Vedanaṅ bhante’ ti. ‘Vedanā kiṅ āharati Sāriputtā’ ti. ‘Rūpaṅ āharati² bhante’ ti. ‘Rūpaṅ³ kiṅ āharati Sāriputtā’ ti. ‘Phassaṅ bhante’ ti. Tatrāyaṅ adhippāyo : jighacchitena⁴ paribhutto āhāro tassa khudaṅ⁵ paṭihanitvā⁶ sukhaṅ vedanaṅ āharati, āhāraparibhogena sukhitassa⁷ sukhāya⁸ vedanāya uppajjamānāya⁹ sarīre¹⁰ vaṇṇasampatti hoti evaṅ vedanā rūpaṅ āharati, sukhito pana āhārajarūpavasena uppannasukhasomanasso ‘idāni me assādo jāto’ ti nipajjanto vā nisīdanto vā sukhasamphassaṅ paṭilabhati,¹¹ evaṅ imesu catūsu pañhesu vissajjiyantesu¹² sāmaṇero saha paṭisambhidāhi arahattaṅ¹³ patto. Satthāpi therāṅ āha : ‘gaccha Sāriputta tava sāmaṇerassa bhattaṅ dehi’ ti. Thero gantvā dvāraṅ ākoṭesi,¹⁴ sāmaṇero nikkhamitvā therassa hatthato pattaṅ gahetvā ekamantaṅ¹⁵ ṭhapetvā tālavaṇṇena¹⁶ therāṅ viji. Atha naṅ thero āha : ‘sāmaṇera bhattakiccaṅ karohī’ ti. ‘Tumhe pana bhante’¹⁷ ti. ‘Kataṅ mayā bhattakiccaṅ, tvayā karohī’ ti.¹⁸ Sattavassikadārako pabbajitvā aṭṭhame divase taṅ khaṇaṅ vikaṣitapadumuppala-sadiso¹⁹ paccavekkhaṇaṭṭhānaṅ²⁰ pana paccavekkhanto

¹ B. B¹. naṅ.² K. B. om.³ B. a. pana.⁴ K. B. a. hi.⁵ B. B¹. khuddaṅ. K. khudhaṅ. S. sukhaṅ.⁶ S. °ntvā. B. B¹. pariharitvā. K. paṭihinitvā.⁷ B¹. suhi°.⁸ B. B¹. sukha°.⁹ B. om.¹⁰ C. °ra°.¹¹ B¹. a. ayaṅ adhippāyo.¹² S. °entesu. B. °jjantesu. K. B¹. °itesu.¹³ K. °tta°.¹⁴ B¹. ākoṭṭesi. K. a. atha.¹⁵ K. °nte.¹⁶ K. B. B¹. °paṇṇena.¹⁷ B¹. a. bhattakiccaṅ karittha iti pucchi.¹⁸ K. a. tassa.¹⁹ C. °upphala°. B. °padumma°. K. padumasa°. B. B¹.

a. arahattaṅ patto.

²⁰ B¹. paṭicchana°. K. bhattapakkipana°. B. paccavekkhita°.

nisīditvā bhattakiccaṃ akāsi. Tena¹ pattaṃ dhovivā paṭisāmitakāle Candadevaputto candaṃ² vissajjesi, Suriyadevaputto suriyaṃ,³ cattāro⁴ mahārājāno⁵ catuddisaṃ⁶ ārakkhaṃ vissajjesuṃ, Sakko devarājā⁷ āviñchanake⁸ ārakkhaṃ vissajjesi, suriyo majjhatṭhānato galivā⁹ gato. Bhikkhū ujjhāyisu; 'chāyā adhikappamānā jātā, suriyo majjhatṭhānato galito¹⁰ sāmaṇerena ca¹¹ idān'eva bhuttaṃ,¹² kiṃ nu kho etan' ti. Satthā tam pavattiṃ ñatvā āgantvā¹³ pucchi: 'bhikkhave kiṃ kathethā' ti. 'Idaṃ nāma bhante' ti. 'Āma bhikkhave puññavato¹⁴ samaṇadhammaṃ karaṇakāle¹⁵ Candadevaputto candamaṇḍalaṃ¹⁶ Suriyadevaputto¹⁷ suriyamaṇḍalaṃ ākaḍḍhitvā gaṇhi, cattāro mahārājāno¹⁸ vihāre upavane¹⁹ catuddisaṃ²⁰ ārakkhaṃ gaṇhiṃsu,²¹ Sakko devarājā āviñchanake ārakkhaṃ gaṇhi, ahaṃ pi "buddho 'mhī" ti appossukko nisīdituṃ nālatthaṃ,²² gantvā dvāra-koṭṭhake mama puttassa ārakkhaṃ aggahesiṃ,²³ nettike ca²⁴ mātikāya²⁵ udakaṃ harante usukāre usuṃ²⁶ ujuṃ karonte ca²⁷ tacchake ca²⁸ dārūni tacchante²⁹ disvā ettakaṃ āramaṇaṃ gahetvā paṇḍitā attānaṃ dametvā arahattaṃ gaṇ-

¹ B. te pana.

² C. °amaṇḍalaṃ, so *infra*.

³ K. B. a. visajjesi.

⁵ C^a. S. °rājā.

⁷ K. a. āgantvā.

⁹ K. gal°.

¹¹ K. om.

¹³ K. āgaṃma.

¹⁵ K. kār°.

¹⁷ S. C^a. Suriyo.

¹⁹ S. vihārop°. K. °rupa°.

²⁰ K. °sā.

²² B¹. na laddhaṃ.

²³ B. a. so. K. a. te.

²⁴ K. om.

²⁶ K. om.

²⁸ K. om.

⁴ C. a. ca.

⁶ K. °sā. B. catudisā.

⁸ K. āviṃja°.

¹⁰ B. B¹. °tvā.

¹² K. bhattaṃ.

¹⁴ K. a. nāma.

¹⁶ B. a. āk° gaṇhi.

¹⁸ C. C^a. S. °rājā.

²¹ K. °isuṃ.

²⁵ B. a. hi.

²⁷ B. om.

²⁹ K. °ente.

hanti¹ yevā' ti² anusandhiṃ ghaṭṭevā dhammaṃ desento
imaṃ gātham āha :

80. 'Udakaṃ hi nayanti nettikā
usukārā namayanti³ tejanaṃ
dāruṃ namayanti³ tacchakā
attānaṃ damayanti paṇḍitā' ti

Tattha⁴ paṭhaviyā⁵ thalaṭṭhānaṃ khaṇitvā āvāṭṭhānaṃ
pūretvā⁶ mātikaṃ vā katvā rukkhadoṇiṃ⁷ vā ṭhapetvā
attano⁸ icchiticchitaṭṭhānaṃ⁹ udakaṃ nentī ti¹⁰ nettikā.¹¹
Tejanaṃ ti kaṇḍaṃ,¹² idaṃ vuttaṃ hoti: nettikā attano
ruciyā udakaṃ nayanti, usukārāpi tāpetva tejanaṃ¹³ nama-
yanti¹⁴ ujuṃ karonti, tacchakā¹⁵ nemiādīnaṃ atthāya tac-
chantā dāruṃ namayanti attano ruciyā ujum vā vaṅkaṃ
vā karonti, evaṃ ettakaṃ ārammaṇaṃ katvā paṇḍitā sotā-
pattimaggaḍḍiṇi uppādentā¹⁶ attānaṃ damenti, arahatte¹⁷
pana patte¹⁸ ekantena¹⁹ dantā nāma hontī ti.

Desanāvasāne bahū²⁰ sotāpattiphalādīni pāpunisū ti.

Paṇḍitasāmaṇeravatthu.²¹

¹ B¹. gaṇhi.

² K. a. vatvā.

³ B. damayanti.

⁴ K. a. nettikā ti.

⁵ F. °yaṃ.

⁶ K. puritvā.

⁷ F. rakkhajjhādoṇiyaṃ.

⁸ F. K. °nā.

⁹ K. icchitaṭṭh°.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. nentikā (!).

¹² C^a. khaṇḍaṃ. S. kaṭṭhaṃ.

¹³ C. tejaṃ.

¹⁴ B. dama° al., a. usuṃ.

¹⁵ B. a. pi.

¹⁶ K. °etvā. C. °nto. B. °nti.

¹⁷ B. °ttaṃ.

¹⁸ B°. pattaena.

¹⁹ F. ete. B. S. K. °nta° (K. corr. °ntaṃ).

²⁰ B. om.

²¹ K. om. ti and Pa°. C^a. °ssa °m. S. °ssa. B. B¹. a. pañcamaṃ.

6. LAKUṆṬAKABHADDIYATTHERAVATTHU.

Selo yathā ti imaṅ dhammadeśanaṅ Satthā Jetavane viharanto Lakuṅṭakabhaddiyattheraṅ¹ ārabha katheṣi.

Puthujjanā² kira sāmaṇerādayo³ therāṅ disvā sīse pi kaṇṇe⁴ pi nāsāya pi gahetvā 'kiṅ cullapita⁵ sāśanasmiṅ na ukkaṅṭhasi⁶ abhiramaṣi' ti vadanti, therō tesu n'eva kujjhati⁷ n'eva⁸ dussati.⁹ Dhammasabhāyaṅ kathaṅ samuṭṭhāpesuṅ¹⁰ 'passathāvuso, Lakuṅṭakattheraṅ¹¹ disvā sāmaṇerādayo evañ ca¹² evañ ca viheṭṭenti, so tesu n'eva kuppāti na dussati' ti. Satthā āgantvā 'kiṅ kathetha bhikkhave' ti pucchitvā 'idaṅ¹³ nāma bhante' ti vutte 'āma bhikkhave khīṇāsavā nāma n'eva kuppanti¹⁴ na dussanti¹⁵ ghanaselasadisā h'ete¹⁶ acalā akampiyā'¹⁷ ti vatvā anusandhiṅ ghaṭetvā dhammaṅ desento imaṅ gātham āha :

81. 'Selo yathā ekaghaṇo¹⁸ vātena na samīrati
evaṅ nindāpaṣaṅsāsu na samiñjanti¹⁹ paṇḍitā' ti.

Tattha nindāpaṣaṅsāsū ti kiñci 'pi²⁰ idha dve lokadhammā nāma²¹ vuttā attho pana aṭṭhannaṅ pi²² vasena veditabbo, yathāpi²³ ekaghaṇo asusiro selo puratthimādi-

¹ B¹. °bhattiya°.

² K. pa°.

³ K. B. B¹. °radaharādayo. K. a. taṅ.

⁴ K. B. B¹. S. kaṇṇesu.

⁵ K. B. cūlapitu.

⁶ K. °ṇṭho 'si.

⁷ K. kujjhi.

⁸ K. B. na.

⁹ B¹. tu°. K. padu°.

¹⁰ K. °ap°.

¹¹ B¹. a. °bhattiya°. K. B. a. °bhaddiya°.

¹² K. B. c'.

¹³ B. imaṅ.

¹⁴ B. kubb°.

¹⁵ B¹. tu°. K. padu°.

¹⁶ K. hutvā.

¹⁷ K. B¹. duppaka°. K. °itā.

¹⁸ B. ekaggh°.

¹⁹ C. mi°.

²⁰ K. B. kiñcāpi.

²¹ B. om.

²² K. a. lokadhammānaṅ.

²³ K. yathā hi.

bhedena vātena na samīrati na iñjati na calati evaṇ
atthasu pi¹ lokadhammesu ajjhottarantesu paṇḍitā na
samiñjanti paṭighavasena vā anunayavasena² vā na
calanti³ na kampanti⁴ ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiṭṭhalādīni pāpuṇṇisū⁵ ti.

Lakuṇṭakabhaddiyattheravatthu.⁶

7. KĀṆAMĀTUVATTHU.

Yathāpi rahado⁷ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā
Jetavane⁸ viharanto Kāṇamātarāṇ ārabba kathesi.

Vatthuṇ Vinaye⁹ āgatam eva. Tadā hi¹⁰ Kāṇamātarā¹¹
atucchahattham¹² dhītarāṇ patikulaṇ pesetuṇ¹³ pakkesu
pūvesu catukkhattum catunnaṇ bhikkhūnaṇ dinnakāle
Satthārā¹⁴ tasmim vatthusmiṇ¹⁵ sikkhāpade paññatte
Kāṇāya¹⁶ sāmikena aññāya pajāpatiyā ānītāya Kāṇā taṇ
pavattiṇ¹⁷ sutvā ‘imehi me gharāvāso nāsito’¹⁸ ti dittha-
ditthe bhikkhū akkosati paribhāsati. Bhikkhū taṇ vīthiṇ
paṭipajjituṇ na visahiṇsu.¹⁹ Satthā taṇ pavattiṇ űatvā
tattha agamāsi. Kāṇamātā Satthāraṇ vanditvā paññattā-
sane nisīdāpetvā yāgukhajjakaṇ adāsi. Satthā katapātarāso
‘kahaṇ Kāṇā’ ti pucchi. ‘Esā bhante tumhe disvā maṅku-
bhūtā rodanti ṭhitā’ ti. ‘Kiṇkārāṇā’ ti. ‘Esā bhante

¹ K. B. om.

² K. anuyāta°.

³ K. samiñjanti.

⁴ K. kuppanti.

⁵ K. saṇṇā°.

⁶ K. om. ti and La°. B¹. a. chaṭṭhamaṇ. B. a. chaṭṭhaṇ.

⁷ B¹. daharo.

⁸ K. Jetta°.

⁹ Pāc. 34. 1. Cf. F. J. I. 177.

¹⁰ B. pana. K. a. pana.

¹¹ B. raṇ.

¹² B. tu°.

¹³ B¹. a. na sakkā iti. B. a. na sakkati nesaṇ.

¹⁴ B. Satthā.

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. Kāṇas°. C^a. Kāraṇāya.

¹⁷ C^a. kāraṇaṇ.

¹⁸ C. rep.

¹⁹ K. °isuṇ.

bhikkhū akkosati paribhāsati, tasmā tumhe disvā mañku hutvā¹ rodamānā² ṭhitā' ti. Atha naṅ Satthā pakko-sāpetvā 'Kāṇe³ kasmā maṅ disvā mañkubhūtā niliyitvā rodasī' ti. Ath' assā mātā tāya katakiriyaṅ ārocesi. Atha naṅ Satthā⁴ 'kiṅ pana Kāṇamāte⁵ mama sāvakā tayā dinnakaṅ gaṇhiṅsu adinnakan' ti. 'Dinnakaṅ bhante' ti. 'Sace mama sāvakā piṇḍāya carantā tava gehadvāraṅ⁶ āgatā⁷ atha nesāṅ tava mātaraṅ pūvā dinnā, ko nām' ettha mama sāvakānaṅ doso' ti. 'Natthi bhante ayyānaṅ doso, etissā yeva⁸ doso' ti,⁹ Satthāraṅ vanditvā khamāpesi. Ath' assā Satthā ānupubbikathaṅ kathesi, sā sotāpatti-phalaṅ pāpuṇi. Satthā uṭṭhāyāsana¹⁰ vihāraṅ gacchanto rājaṅgaṇena pāyāsi. Rājā disvā 'Satthā¹¹ viya bhāṇe' ti pucchitvā, 'āma devā' ti vutte, 'gacchatha mama āgantvā vandanabhāvaṅ ārocethā' ti pesetvā rājaṅgaṇe ṭhitaṅ Satthāraṅ upasaṅkamitvā¹² vanditvā 'bhante kahaṅ¹³ gat' atthā' ti pucchi. 'Kāṇamātāya gehaṅ¹⁴ mahārājā' ti. 'Kiṅkāraṇā bhante' ti. 'Kāṇā kira bhikkhū akkosati¹⁵ taṅkāraṇā gato 'mhī'¹⁶ ti. 'Kiṅ pana vo¹⁷ bhante tassā anakkosanabhāvo kato'¹⁸ ti. 'Āma mahārāja bhikkhūnaṅ ca me¹⁹ anakkosikā katā²⁰ lokuttarakuṭumbasāminī²¹

¹ S. K. °bhūtā. B. °bhūtā hu°.

² B¹. rodantī.

³ K. Kāṇa.

⁴ K. B. a. āha.

⁵ K. Kāṇa te. B. Kāṇā mātā.

⁶ C^a. mātaraṅ.

⁷ K. B. B¹. pattā. K. B. a. 'tayā dinnakaṅ gaṇhiṅsu, ko tesāṅ doso' ti—'natthi bhante ayyānaṅ doso etissā yeva doso' ti—Satthā naṅ āha: 'Kāṇe mayhaṅ kira sāvahā piṇḍāya caramānā gehadvāraṅ āgatā.

⁸ K. B. B¹. mayham eva. S. eva.

⁹ K. a. sā.

¹⁰ B. vu°.

¹¹ K. corr. °raṅ.

¹² K. a. pañcapatitṭhitena.

¹³ B. ka° bha°.

¹⁴ K. gehe.

¹⁵ K. B. paribhāsati.

¹⁶ K. gat' amhā.

¹⁷ B. kho.

¹⁸ B¹. gato. C. ñāto.

¹⁹ K. C. B. om.

²⁰ K. a. sā.

²¹ K. °katṭhambī°.

cā¹ ti. 'Hotu bhante tumhehi sā² lokuttarakuṭumba-sāminī katā, ahaṇ pana naṇ lokiyakuṭumbasāminiṇ karis-sāmi' ti vatvā³ Satthāraṇ⁴ vanditvā paṭinivatto paṭicchanna-mahāyoggaṇ pahīnitvā Kāṇaṇ pakkosāpetvā sabbābharaṇehi alaṅkaritvā jeṭṭhadhītutṭhāne ṭhapetvā 'mama dhītaṇ posetuṇ samatthā⁵ gaṇhantū⁶ ti āha. Ath' eko sabbat-thakamahāmatto 'ahaṇ deva⁷ devassa dhītaṇ posessāmi⁸ ti taṇ attano geḥaṇ netvā sabbāṇ issariyaṇ paṭicchāpesi⁹ 'yathāruciṇ¹⁰ puññāni ca¹¹ karohī' ti taṇ¹² āha. Tato paṭṭhāya Kāṇā catūsu dvāresu purise ṭhapetvā attanā¹³ upatṭhātabbe bhikkhū ca bhikkhuṇiyo ca¹⁴ na labhati, Kāṇāya gehadvāre paṭiyādetvā¹⁵ ṭhapitaṇ khādaniyabho-janiyaṇ¹⁶ mahogho¹⁷ viya pavattati.¹⁸ Dhammasabhāyaṇ kathaṇ samutṭhāpesuṇ 'pubbe āvuso cattāro mahallaka-ttherā Kāṇāya vippaṭisāraṇ¹⁹ kariṇsu, sā evaṇ vippaṭi-sāriṇi hutvāpi²⁰ Satthāraṇ āgamma saddhāsampadaṇ labhi,²¹ Satthārā puna²² tassā gehadvāraṇ bhikkhūnaṇ upasaṅkamanārahaṇ kataṇ idāni upatṭhātabbe bhikkhū vā bhikkhuṇiyo vā pariyesamānāpi na labhati, aho buddhā²³ nāma acchariyagunā²⁴ ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya

¹ K. vā. B. katā.

² B. 'ssā.

⁴ K. a. anugantvā.

⁶ C. °atū.

⁸ B. S. °iss°.

¹⁰ B. °ruci.

¹² K. B. om.

¹⁴ B. a. pariyesamānāpi.

¹⁵ B¹. paṭipā°. K. °ditāni.

¹⁶ B. B¹. °tena °yena °yena. K. °tāni °yāni.

¹⁷ K. B¹. mahāmegho.

¹⁸ B. B¹. va°. K. °nti. B. a. bhikkhū.

¹⁹ K. B. °sāriṇ.

²¹ B. B¹. °itvā.

²³ K. a. ca.

³ K. B. a. rājā.

⁵ K. a. naṇ.

⁷ K. °B. om.

⁹ K. °detvā. B. °desi.

¹¹ K. B. S. om.

¹³ B. a. ca.

²⁰ K. om. pi.

²² C. pana.

²⁴ K. anacchiriya°.

nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave idān' eva tehi¹ mahallaka-bhikkhūhi Kāṇāya vippaṭṭisāro kato, pubbe pi kariṅsu yeva, na ca idān' eva mayā Kāṇā mama vacanakārikā² katā, pubbe pi katā yevā' ti vatvā tam atthaṃ sotukāmehi³ bhikkhūhi yācito :

'Yatth' eko labhate⁴ babbu dutiyo tattha jāyati
tatiyo⁵ ca catuttho ca idan te babbukā bilan⁶ ti

idaṃ Babbujātaṃ⁷ vitthārena kathetvā 'tadā⁸ cattāro mahallaka-bhikkhū cattāro biḷārā⁹ ahesuṃ, mūsikā Kāṇā, maṇikāro aham evā' ti¹⁰ jātaṃ samodhānetvā 'evaṃ bhikkhave atite pi Kāṇā¹¹ dummanā āvilacittā¹² hutvā mama vacanena pasannaudakarahado¹³ viya vippasannacittā ahoṣi' ti¹⁴ anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

82. 'Yathāpi rahado gambhīro vippasanno anāvilo
evaṃ dhammāni sutvāna¹⁵ vippasīdanti paṇḍitā' ti.

'Tattha rahado ti yo caturaṅginiyā senāya ogāhantiyā na-kkhambhati¹⁶ evarūpo udakaṇṇavo sabbākārena pana¹⁷ caturāsītiyojanasahassagambhīro nīlamahāsamuddo rahado¹⁸ nāma tassa pi hetthā cattālīsaṃyojanasahassamatte¹⁹

¹ K. etarahi.

² K. °kārini.

³ C. C^a. pakāsetu°. *Read* pakāsetuṃ sotukāmehi?

⁴ B. labbh°. K. C^a. °ati.

⁵ B. C^a. tatīyo.

⁶ K. vilan. B. bilan.

⁷ B. C^a. S. Babbuka°. K. jātaṃ for i° B°.

⁸ B. om.

⁹ K. viḷārā.

¹⁰ K. a. imaṃ.

¹¹ B¹. a. dukkhī.

¹² K. B. B¹. S. a. vikkhattacittā.

¹³ K. pasannu°.

¹⁴ B. a. vatvā.

¹⁵ K. °naṃ.

¹⁶ K. kuppati.

¹⁷ K. C^a. om.

¹⁸ K. parahaddho.

¹⁹ K. B. S. °isa°.

ṭhāne udakaṇ macchehi calati upari tāvatake¹ yeva ṭhāne udakaṇ vātena calati majjhe² catuyojanasahassamatte ṭhāne udakaṇ niccalaṇ tiṭṭhati, ayaṇ gambhīrarahado nāma, evaṇ³ dhammānī ti desanādhammāni, idaṇ vuttaṇ hoti: yathā so⁴ rahado⁵ akalusatāya⁶ vippasanno⁷ acalatāya anāvilo evaṇ mama desanādhammaṇ⁸ sutvā sotāpattimaggādivasena niruppakilesacittataṇ⁹ āpajjantā¹⁰ vippasīdanti paṇḍitā arahattappattā¹¹ pana ekanta-vippasannā va honti ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.

Kāṇamātuvatthu.¹²

8. PAÑCASATABHIKKHUVATTHU.

Sabbattha ve sappurisā cajanī¹³ ti imaṇ dhamma-desanaṇ Satthā Jetavane viharanto pañcasate bhikkhū ārabba kathesi.

Desanā Verañjāyaṇ¹⁴ samuṭṭhitā.

Paṭhamabodhiyaṇ hi Bhagavā Verañjaṇ gantvā Verañjena¹⁵ brāhmaṇena nimantito pañcahi¹⁶ bhikkhusatehi saddhiṇ vassaṇ upagañchi,¹⁷ Verañjo brāhmaṇo Mārāvattanena āvaṭṭo¹⁸ ekadivasam pi Satthāraṇ¹⁹ ārabba satīṇ na uppādesi, Verañjāpi dubbhikkhā ahosi.²⁰ Bhikkhū

¹ K. B. tāvattake.

² B. a. ca.

³ K. om.

⁴ B. nāma.

⁵ K. arahado.

⁶ K. B. anākulatāya.

⁷ B. a. ca.

⁸ K. °āni.

⁹ S. K. °cittaṇ. C. °cittaṇ taṇ.

¹⁰ K. °itvā.

¹¹ C^a. arahantā.

¹² K. om. B¹. °mātara°. B. °mātā°. B. B¹. a. sattamaṇ.

¹³ B¹. vijja°. See p. 156.

¹⁴ K. Ra°. Cf. Pārājika, Verañjakaṇḍa.

¹⁵ F. °jana°.

¹⁶ K. pañca°.

¹⁷ B. °gacchi.

¹⁸ F. avacco.

¹⁹ C^a. Satthā. C. om.

²⁰ B. ahesuṇ.

santarabāhiraṅ¹ Verañjaṅ piṇḍāya caritvā piṇḍapātaṅ alabhanā² kilamiṅsu, tesāṅ assavañijakā³ patthapatthamūlakaṅ⁴ bhikkhaṅ⁵ paññāpesuṅ. Te kilamante disvā Mahāmogallānatthero paṭhavojaṅ bhojetukāmo Uttarakuruṅ ca piṇḍāya pavesetukāmo⁶ ahosi. Satthā taṅ paṭikkhipi.⁷ Bhikkhūnaṅ ekadivasam pi piṇḍapātaṅ ārabha parittāso⁸ nāhosi, icchācāraṅ⁹ vajjetvā va¹⁰ vihariṅsu. Satthā tattha temāsaṅ vasitvā Verañjaṅ brāhmaṅaṅ apaloketvā¹¹ tena katasakkārasammāno¹² taṅ saraṅesu¹³ paṭiṭṭhāpetvā tato nikkhanto anupubbena cārikaṅ caramāno ekasmiṅ samaye Sāvattiṅ¹⁴ patvā Jetavane vihāsi. Sāvattivāsino¹⁵ Satthu āgantukabhattāni¹⁶ kariṅsu. Tadā pana pañcasatamattā vighāsādā bhikkhū nissāya antovihāre¹⁷ yeva vasanti, te bhikkhūnaṅ bhuttāvasesāni¹⁸ paṇitabhojanāni bhujjivā niddāyitvā utthāya naditiraṅ gantvā nadantā vaggantā mallayuddhaṅ¹⁹ yujjhantā kilanti,²⁰ antovihāre pi bahivihāre pi anācāram eva karontā caranti.²¹ Dhammasabhāyaṅ kathaṅ samuṭṭhāpesuṅ: ‘pas-

¹ B¹. samantā antab°. B. samantā antarab°. K. samantā bāhira°. C^a. °bāhirajjaṅ.

² K. °itvā.

³ K. °jā.

⁴ F. pattay thūlakaṅ. C. C^a. patvā phul°. S. °pulakaṅ; Buddh.'s C^y.: mūlakaṅ nāma nitthusāṅ katvā ussedetvā gahitayavataṅḍulā vuccanti.

⁵ F. bhikkhā. B¹. bhikkhu.

⁶ B. pesetu°. C. pavisitu°.

⁷ K. om. Sa° taṅ pa°. B. °itvā.

⁸ B¹. parilāho. B. paritāso, and a. nāma.

⁹ K. a. pi.

¹⁰ K. evaṅ. B. eva.

¹¹ F. ava°.

¹² K. °samāno. C^a. °nesu.

¹³ K. °ṇe.

¹⁴ K. B. °iyaṅ.

¹⁵ K. a. pi.

¹⁶ K. °ādini.

¹⁷ B. °ren' eva.

¹⁸ K. bhūttāsassesāni.

¹⁹ C^a. °yujjhaṅ. B. B¹. °mutṭhiṅ.

²⁰ K. B. °ntā.

²¹ K. carantā viharanti. F. B. vic°. B. a. bhikkhū.

sathāvuso ime vighāsādā¹ dubbhikkhakāle Verañjāya² kañci³ vikāraṇ⁴ na dassesuṇ, idāni pana evarūpāni pañita-
bhojanāni bhuñjitvā⁵ anekappakāraṇ vikāraṇ⁶ dassento
vicaranti,⁷ bhikkhū pana Verañjāya⁸ pi upasantarūpā
vihāritvā⁹ idāni pi upasantūpasantā¹⁰ viharantī' ti. Satthā
dhammasabhaṇ¹¹ gantvā¹² 'bhikkhave kiṇ kathethā' ti
pucchitvā, 'idaṇ nāmā' ti vutte, 'pubbe p' ete¹³ gadrabha-
yoniyaṇ nibbattā¹⁴ pañcasatā gadrabhā hutvā pañcasatānaṇ
ājānīyasindhavānaṇ¹⁵ allarasamuddikapānakapītāvasesaṇ¹⁶
uccitthakasaṭṭaṇ udakena madditvā makacipilotikāhi¹⁷
parissāvitattā 'vālodakan'¹⁸ ti saṅkhaṇ gataṇ apparasāṇ
nihīnaṇ pivitvā¹⁹ madhumattā²⁰ viya nadantā vicariṇsū' ti
vatvā :

'Vālodakaṇ apparasāṇ nihīnaṇ²¹
pītvā²² mado jāyati gadrabhānaṇ,
imañ ca pītvāna²³ rasaṇ pañitaṇ
mado na sañjāyati sindhavānaṇ.

¹ B. °saṇ °ānaṇ.

² K. B. °yaṇ.

³ S. kiñci.

⁴ F. kāraṇ. B¹. S. vihāraṇ.

⁵ F. a. niddāyitvā.

⁶ F. K. B. om. B¹. vippakāraṇ.

⁷ K. vih°.

⁸ K. B. °yaṇ.

⁹ K. vic°.

¹⁰ K. B. upasantā.

¹¹ C. F. °āyaṇ.

¹² K. āg°.

¹³ C. C^a. pesate.

¹⁴ C. °tta°.

¹⁵ F. °iyya°.

¹⁶ K. °maddika°. F. C. C^a. °pānakaṇ pī°.

¹⁷ C. C^a. makaca°. J. makkhi°. F. va kañci. Cf. Abh.

1006, 'potthakaṇ makacivatthe.'

¹⁸ K. vāl°.

¹⁹ F. pītvā.

²⁰ K. B¹. madhura°. B¹. °maddho.

²¹ C. om.

²² C. K. B¹. pivitvā.

²³ K. B¹. pivitvāna.

Appañ ca¹ pītvāna² nihīnajacco
so majjati tena janinda phuttho³
dhorayhasī⁴ ca kulamhi jāto
na majjati aggarasaṇ pivitvā ' ti

idaṇ⁵ Vālodakajātakaṇ⁶ vitthārena kathetvā ' evaṇ bhik-
khave sappurisā lobhadhammaṇ⁷ vivajjetvā⁸ sukhitakāle
pi dukkhitakāle pi nibbikārā va honti ' ti anusandhiṇ
ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha:⁹

83. 'Sabbattha ve sappurisā cajanti¹⁰
na kāmakāmā lapayanti santo
sukhena phutthā¹¹ athavā dukhena
na uccāvacaṇ¹² paṇḍitā dassayanti ' ti.

Tattha sabbatthā ti pañcakkhandhādibhedesu sabba-
dhammesu sappurisā cajanti ti arahattamaggañāṇena¹³
apakaḍḍhantā chandarāgaṇ vijahanti,¹⁴ kāmakāmā ti
kāme kāmayantā¹⁵ kāmahetu kāmakāraṇā¹⁶ na lapa-
yanti¹⁷ santo ti buddhādayo santo¹⁸ kāmahetu n' eva

¹ F. J. K. B. om. B¹. pi.

² F. J. B¹. pivi°. K. pivitvā.

³ B. °rasaphuttho. F. J. puttho.

⁴ F. C. C^a. °sīle. K. B. B¹. S. °sīlo. F. yerayha°. B¹. dho-
deyya°. K. dhoreya°. S. do°.

⁵ K. B. B¹. imaṇ.

⁶ F. J. II. 95. C^a. Vālodajā°.

⁷ K. B. loka°.

⁸ K. vijahitvā.

⁹ Cf. Morris, J.P.T.S., 1891-93, p. 39.

¹⁰ F. C. C^a. va°. K. vajjanti. Buddh. points to ca°.

Cf. Dhātup. ' tyaja hānau. '

¹¹ C^a. puttho.

¹² K. °vaccaṇ.

¹³ F. om. °magga°.

¹⁴ K. B. a. na.

¹⁵ C^a. kāmakā ti.

¹⁶ C. kāmahetu kāraṇā. C^a. kāmahetukā kār°. B. kāma-
hetukā kāmak°.

¹⁷ F. C. C^a. S. nāl°.

¹⁸ F. om.

attanā lapayanti na paraṃ lapāpentī, ye hi bhikkhāya pavitṭhā icchācāre tṭhitā: kiṃ upāsakā¹ sukhan te putta-dārassa, rājacorādīnaṃ vasena dipadacatuppadesu² natthi koci upaddavo ti—ādīni vadantā³ tāva te⁴ lapanti⁵ nāma, tathā pana vatvā⁶ ‘āma bhante sabbesaṃ no sukhaṃ, natthi koci⁷ upaddavo, idāni no gehaṃ⁸ pahūtannapānaṃ⁹ idh’ eva vasathā’ ti attānaṃ nimantāpetvā lapāpentī¹⁰ nāma, santo pana idaṃ ubhayam pi na karonti. Sukhena phutṭhā athavā dukhenā ti desanāmattam etaṃ,¹¹ aṭṭhahi pana lokadhammehi phutṭhā tuṭṭhibhāvamañkubhāvavasena vā vaṇṇabhaṇanaavaṇṇabhaṇanasena¹² vā uccāvacaṃ aḱkaraṃ¹³ paṇḍitā na dassayantī ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇsū¹⁴ ti.

Vighāsādānaṃ dosavuttapañcasatabhikkhūnaṃ vatthu.¹⁵

9. DHAMMIKATHTERAVATTHU.

Na attahetū ti imaṃ dhammadesanaṃ Sathā Jetavane viharanto Dhammikattheraṃ ārabha kathesi.

Sāvattiyaṃ kira¹⁶ eko upāsako dhammena samena agāraṃ ajjhāvasati, so pabbajitukāmo hutvā ekadivasaṃ bhariyāya saddhiṃ nisīditvā sukhakathaṃ kathento āha: ‘bhadde icchāma’ ahaṃ pabbajitun’ ti. ‘Sāmi āgamehi¹⁷

¹ Pluta? K. B. °ka.

² K. B. dvipada°. K. °catupa°.

³ K. °nti.

⁴ B. tāvad eva. K. om. tāva.

⁵ K. B. lapayanti.

⁶ K. va° pa°.

⁷ K. a. pana.

⁸ K. °he.

⁹ K. B. bahū a°.

¹⁰ F. °ntā.

¹¹ K. ev’ etaṃ. B. eva.

¹² F. vaṇṇabhaṇanaavaṇṇavasena.

C. om. °avaṇṇabha-

ṇana°.

¹³ C^a. °vacāk°.

¹⁴ K. samp°.

¹⁵ K. om. title. F. desa°.

B. pañcasatabhikkhuv°.

B. B¹. a. aṭṭhamaṃ.

¹⁶ K. B. kir’.

¹⁷ C^a. ag°.

tāva yāvāhaṇaṇ kucchigataṇ dārakaṇ vijāyāmi' ti. So¹ āgametvā dārakassa padasā² gamanakāle puna naṇ³ āpucchitvā 'āgamehi tāva sāmi yāva⁴ ayaṇ vayappatto hotī' ti vutte, 'kim me imāya apalokitāya, vā anapalokitāya vā,⁵ attano dukkhanissaraṇaṇ karissāmi' ti nikkhamitvā pabbaji. So kammaṭṭhānaṇ gahetvā ghaṭento vāyamanto attano pabbajitakiccaṇ niṭṭhapetvā tesāṇ dassanattāhāya puna Sāvatthiṇ gantvā puttassa dhammakathaṇ⁶ kathesi. So pi⁷ nikkhamitvā pabbajitvā⁸ na cirass' eva arahattaṇ pāpuṇi, purāṇadutiyikāpi⁹ 'ssa¹⁰ 'yesam attāhāya ahaṇ gharāvāsaṇ¹¹ vaseyyaṇ te ubho pi¹² pabbajitā, idāni me kiṇ gharāvāseṇa pabbajissāmi' ti nikkhamitvā¹³ pabbajitvā¹⁴ pana na cirass' eva arahattaṇ pāpuṇi.

Ath' ekadivasaṇ¹⁵ dhammasabhāyaṇ kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ 'āvuso Dhammikaupāsako attanā¹⁶ dhamme ṭhitattā¹⁷ nikkhamitvā pabbajitvā¹⁸ arahattaṇ¹⁹ patvā²⁰ puttadārassāpi patitṭhā jāto²¹ ti.²² Satthā āgantvā 'kāya nu'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte,²³ 'bhikkhave paṇḍitena nāma n' eva āttahetu na parahetu²⁴ samiddhi icchitabbā,²⁵

¹ B. sā.² B¹. padassa.³ B. taṇ.⁴ B. om.⁵ C. yāvāhaṇaṇ for vā a° vā. C^a. vā only.⁶ K. dhammaṇ.⁷ K. a. kumāro.⁸ K. °to. B. pabbaji, pabbajitvā ca pana.⁹ C^a. °dutik°.¹⁰ B¹ mayā.¹¹ B. °se.¹² K. om.¹³ K. B. S. a. pabbaji.¹⁴ K. a. va. B. S. a. ca.¹⁵ K. a. bhikkhu.¹⁶ K. B¹. attano. C. C^a. °ni. B. B¹. a. pi.¹⁷ K. B. B¹. patitṭhitattā.¹⁸ C^a. om.¹⁹ K. °tta°.²⁰ K. B. °patto.²¹ B. jātā.²² K. a. atha.²³ K. a. āmma.²⁴ K. B. parassa he°.²⁵ S. a. icchitvā ca pana, om. infra.

dhammiken' eva¹ pana dhammapaṭisaraṇena² bhavitabban' ti anusandhiṇ ghatetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

84. 'Na attahetu na parassa hetu
na puttam icche³ na dhanāṇ na ratṭhaṇ,
na iccheyya⁴ adhammena samiddhim attano
sa sīlavā⁵ paññavā dhammiko siyā' ti.

Tattha na attahetū ti paṇḍito nāma attahetu vā⁶ parahetu⁷ vā pāpaṇ na karoti, na puttāṇ icche ti puttāṇ vā dhanāṇ vā ratṭhaṇ vā pāpakammaena na⁸ iccheyya, etāni pi icchanto pāpakammaṇ na⁹ karoti yevā ti attho. Samiddhiṇ attano ti yā attano samiddhi tam pi adhammena¹⁰ na iccheyya, samiddhikāraṇāpi¹¹ pāpaṇ na karotī ti attho. Sa sīlavā ti yo¹² evarūpo puggalo so eva¹³ sīlavā ca paññavā ca dhammiko ca¹⁴ siyā nāñño¹⁵ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.
Dhammikattheravatthu.¹⁶

10. DHAMMASAṆAṆAVATTHU.

Appakā te manussesū ti imaṇ dhammadesanaṇ¹⁷
Sathā Jetavane viharanto dhammasaṇaṇ ārabha
kathesi.

Sāvattiyaṇ kira¹⁸ ekavīthivāsino¹⁹ manussā samaggā

¹ K. om.

³ C^a. puttamitte.

⁵ K. B. a. sa.

⁷ K. B. parassa he^o.

⁹ K. C. C^a. om.

¹¹ B. °ṇaṇ pi.

¹³ K. yeva.

¹⁵ F. C. naṇ a^o.

¹⁷ K. °ssavanaṇ.

¹⁹ F. ekaṇ vī^o. B. °vīthiyā vā^o.

² B. °nissar^o. K. dhammasar^o.

⁴ K. icche.

⁶ B. om. bis.

⁸ C^a. om.

¹⁰ K. °mme.

¹² F. a. ca. K. C. C^a. om.

¹⁴ K. C^a. om.

¹⁶ K. om. B. B¹. a. navamaṇ

¹⁸ B. kir'.

hutvā gaṇabandhanena¹ dānaṃ datvā sabbarattikaṃ² dhammasavaṇaṃ kāresuṃ, sabbarattiṃ pana dhammaṃ³ sotuṃ nāsakkhiṃsu, ekacce kāmaratinissitā hutvā puna geham eva gatā, ekacce dosanissitā hutvā⁴ ekacce pana⁵ thīnamiddhasamaṅgino⁶ hutvā tatth' eva⁷ nisīditvā pacalāyantā⁸ sotuṃ nāsakkhiṃsu.⁹ Punadivase bhikkhū taṃ pavattiṃ sutvā¹⁰ dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāma' ti vutte,¹¹ 'bhikkhave ime sattā nāma yebhuyyena bhavasannissitā¹² bhavesu eva¹³ laggā viharanti, pāragāmino nāma¹⁴ appakā' ti anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imā gāthā¹⁵ abhāsi.

85. 'Appakā te manussesu ye janā pāragāmino
athāyaṃ itarā pajā tīram evānudhāvati.

86. 'Ye ca kho sammadakkhāte dhamme dhammānu-
vattino
te janā pāram essanti maccudheyyaṃ suduttaraṃ' ti.

Tattha appakā ti thokā na bahū¹⁶ pāragāmino ti nibbāṇapāragāmino¹⁷ athāyaṃ itarā pajā ti yā panāyaṃ avasesā pajā¹⁸ sakkāyatīram¹⁹ eva anudhāvati²⁰ ayam eva

¹ K. B. °bandhena. C^a. °dhanayena.

² B. °yaṃ. K. sabbadiva°. ³ B. °adesanaṃ.

⁴ K. B. a. ekacce mānanissitā hutvā.

⁵ K. om.

⁶ B¹. dhinna°. C^a. °samaṅgi. ⁷ K. om.

⁸ F. C^a. palāyantā. K. capalāyantā.

⁹ K. na sa°.

¹⁰ So K. B. ñatvā. F. C. C^a. S. om.

¹¹ B. a. na.

¹² K. C. B. bhavani°.

¹³ K. yesava.

¹⁴ K. om.

¹⁵ B. °ṇ °ṇ.

¹⁶ B. a. ca.

¹⁷ K. B. om. °pāra°. C. a. ti.

¹⁸ C. janā.

¹⁹ K. B. sakkāyatitṭhi°.

²⁰ K. ti.

bahutarū ti attho. Sammadakkhāte ti sammā akkhāte¹ sukathite dhamme ti desanāddhamme dhammānuvattino ti taṅ dhammaṅ sutvā tadanucchavikaṅ paṭipadaṅ pūretvā maggaphalasaṅgahāṇaṅ dhammānuvattino pāram essantī ti te evarūpā janā nibbānapāraṅ gamissanti maccudheyyan ti Kilesamārasaṅgahāṇassa maccussa² nivāsanatthānabhūtaṅ tebhūmakavattaṅ³ sudduttaraṅ ti ye janā dhammānuvattino te⁴ etaṅ⁵ suduttaraṅ⁶ duratikkamaṅ maccudheyyaṅ⁷ taritvā⁸ atikkamitvā⁹ nibbānapāraṅ gamissantī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.
Dhammasavaṇavatthu.¹⁰

11. PAÑCASATAĀGANTUKABHIKKHUVATTHU.

Kaṇhaṅ dhammaṅ vipphāyā ti imam dhamma-desanaṅ Satthā Jetavane viharanto pañcasate āgantuke¹¹ bhikkhū¹² ārabha kathesi.

Kosalaratthe kira pañcasatā bhikkhū vassaṅ vasitvā vutthavassā 'Satthāraṅ passissāmā' ti¹³ Jetavanaṅ gantvā Satthāraṅ vanditvā ekamantaṅ nisīdiṅsu. Satthā tesāṅ cariyapaṭipakkaṅ¹⁴ nisāmetvā¹⁵ dhammaṅ desento imā gāthā abhāsi :

87. 'Kaṇhaṅ dhammaṅ vipphāyā sukkaṅ bhāvetha
paṇḍito
okā anokaṅ¹⁶ āgamma viveke yattha dūramaṅ,¹⁷

¹ K. om. sa° a°.

² K. maccuno.

³ B. °ika.

⁴ K. ete.

⁵ B: eva.

⁶ B. sutthū duttaraṅ. K. a. sutthū.

⁷ K. B. Māra°.

⁸ F. C. C^a. kar° (but C^a. corr. tar°).

⁹ C. C^a. om.

¹⁰ K. om. B. a. dasamaṅ.

¹¹ F. K. °ka°.

¹² B. om.

¹³ K. C^a. °mīti.

¹⁴ K. cariyā°. B¹. °padaṅ.

¹⁵ B. niyām°.

¹⁶ K. okkā anokkaṅ.

¹⁷ K. duramm°.

88. tatrābhiratiṅ iccheyya hitvā kāme akiñcano
pariyodapeyya attānaṅ cittaklesehi¹ paṇḍito.
89. Yesaṅ sambodhiañgesu² sammā³ cittaṅ subhāvitaṅ
ādānapaṭinissagge⁴ anupādāya ye ratā
khīṇāsavā jutimanto⁵ te loke parinibbutā' ti.

Tattha kaṇhaṅ dhamman ti kāya-duccaritādibhedāṅ
akusaladhammaṅ jahitvā⁶ sukkaṅ bhāvēthā ti⁷ paṇḍito
bhikkhu abhinikkhamaṇato paṭṭhāya yāva arahattamaggā
kāyasucaritādibhedāṅ sukkaṅ⁸ dhammaṅ bhāveyya,⁹ ka-
thaṅ? okā anokaṅ āgammā ti¹⁰ okaṅ vuccati ālayo,
anokaṅ vuccati¹¹ anālayo, ālayato nikkhamitvā anālaya-
saṅkhātaṅ nibbānaṅ paṭicca ārabha taṅ patthayamāno
bhāveyyā ti attho. Tatrābhiratiṅ iccheyyā¹² ti yasmiṅ
anālayasaṅkhāte viveke nibbāne imehi sattehi durabhi-
ramaṅ tatra abhiratiṅ¹³ iccheyya¹⁴ kāme ti¹⁵ vatthu-
kāmakilesakāme¹⁶ hitvā akiñcano hutvā viveke abhiratiṅ
iccheyyā ti attho, cittaklesehī ti pañcahi¹⁷ nīvaraṇehi
attānaṅ¹⁸ vodapeyya parisodheyyā¹⁹ ti attho. Sambodhi-
aṅgesū ti sambojjhañgesu²⁰ sammā cittaṅ subhāvitaṅ
ti hetunā nayena²¹ cittaṅ suṭṭhu bhāvitaṅ vaddhitaṅ

¹ C. °kil°, *so infra*.

³ K. samā.

⁵ K. jū°.

⁷ K. *after* paṇḍito.

⁹ B. vibh°.

¹¹ K. *om.* B. ti.

¹² K. viveke yattha duraman *for* ta° i°.

¹³ F. C. C^a. °ti. K. tatrābh°.

¹⁴ K. S. a. hitvā.

¹⁶ C. C^a. vatthukāme ki°.

¹⁸ B. a. pariyodapeyya.

²⁰ F. bo°. C. C^a. sambuddh°.

²¹ K. hetupaccayena.

² K. B. B¹. °iya°.

⁴ K. ādāyana°.

⁶ K. vippahāya.

⁸ K. B. sukka°.

¹⁰ F. C. C^a. *om.*

¹⁵ C^a. a. ca.

¹⁷ C. C^a. pañca°.

¹⁹ F. pariyodapeyyā.

ādānapaṭṭinissagge ti ādānaṃ vuccati gaḥaṇaṃ¹ tassa paṭṭinissaggasaṅkhāte agahaṇe catūhi upādānehi kiñci anupādiyivā ye ratā ti attho, jutīmanto te ānubhāvavanto arahattamaggañāṇajutiyā² khandhādibhede³ dhamme jotetvā ṭhitā ti attho, te loka ti⁴ imasmiṃ khandhādiloka parinibbutā nāma arahattapattito⁵ paṭṭhāya kilesavattassa⁶ khepitattā sa-upādisesena,⁷ carimacittanirodhena⁸ khandhavattassa khepitattā anupādisesena⁹ cā ti dvīhi pi¹⁰ parinibbānehi¹¹ parinibbutā¹² nāma,¹³ anupādāno viya padīpo¹⁴ apanṇattikabhāvaṃ gatā¹⁵ ti attho.

Desanāvāsāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti.

Āgantukapañcasatabhikkhūnaṃ vatthu.¹⁶

Paṇḍitavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Chaṭṭho vaggo.¹⁷

¹ C. vūpagahaṇaṃ. C^a. vuggaḥaṇaṃ (*both om.* vuccati). F. gaṇhaṃ. K. vaccati.

² F. °dutiya.

³ K. *om.* bhede.

⁴ K. *a.* te.

⁵ B. arahapp°.

⁶ K. °vajjhassa.

⁷ C^a. °upadhi°. F. savu°. S. sop°.

⁸ C. carika°. K. C^a. carimaka°.

⁹ C. anupadhi°.

¹⁰ B. *om.*

¹¹ F. C^a. ni°.

¹² K. °tattā pi ti (*om. all to paṇḍitav°*).

¹³ F. B. S. *om.*

¹⁴ F. dīpo. B. *a.* upari.

¹⁵ B. katā.

¹⁶ B. Pañcasataāgantukabhikkhuvatthu, *and a.* ekādasamaṃ.

¹⁷ B¹. vaggo chaṭṭhamo.

VII. ARAHANTAVAGGA.

1. JĪVAKAPAÑHAVATTHU.

GATADDHINO ti imaṅ dhammadesanaṅ Satthā Jīvakambavane viharanto Jīvakena puṭṭhapañhaṅ ārabba kathesi.

Jīvakavatthu¹ Khandhake² vitthāritam³ eva.

Ekasmiṅ pana samaye Devadatto Ajātasattunā saddhiṅ ekato hutvā⁴ Gijjhakūṭaṅ abhiruhitvā paduṭṭhacitto 'Satthāraṅ vadhissāmi' ti silaṅ⁵ pavijjhi.⁶ Taṅ dve⁷ pabbatakūṭāni⁸ paṭicchinsu⁹ tato bhijjitvā gatā papatikā Bhagavato pādaṅ abhihanitvā¹⁰ lohitaṅ uppādesi, bhūsā¹¹ vedanā pavattiṅsu, bhikkhū Satthāraṅ Maddakucchiṅ¹² naṅsu. Satthā tato pi Jīvakambavanaṅ gantukāmo 'tattha maṅ nethā' ti āha.¹³ Bhikkhū Bhagavantaṅ ādāya Jīvakambavanaṅ agamaṅsu. Jīvako taṅ pavattiṅ sutvā¹⁴ Satthu santikaṅ gantvā vaṇapaṭikammatthāya¹⁵ tikhiṅaṅ¹⁶

¹ C^a. °ṇ.

³ B¹. °tabbam.

⁵ K. se°.

⁷ F. tañce.

⁹ Cu. B. sampa°. F. pari°. S. paṭiggahiṅsu. B¹. paṭi-vijjitvā.

¹⁰ B¹. abhirahitvā. B. paharitvā.

¹¹ K. B. bhūsā.

¹² B. °ipabbataṅ (migadāya in Cu. iv. 4). Cf. F. J. iv. 480.

¹³ K. a. atha.

¹⁴ K. B. B¹. ñatvā.

¹⁵ B¹. °kappa°.

¹⁶ K. B. °ṇa° (K. °aṇa°).

² M. VIII. 1.

⁴ Cullavagga, VII. 3. 9.

⁶ F. K. paṭiv°. B. upav°.

⁸ Cu. °ṭā.

bhesajjan datvā vaṇaṇ bandhitvā Satthāraṇ etad avoca: 'bhante mayā antonagare ekassa manussassa bhesajjan kataṇ,¹ tassa santikaṇ gantvā² āgamissāmi,³ idaṇ bhesajjan yāva mamāgamanā baddhaniyāmen'⁴ eva titṭhatū' ti.⁵ So gantvā tassa purisassa kattabbakiccaṇ katvā dvārapidahanavelāya⁶ āgacchanto⁷ dvāraṇ na sampāpuṇi. Ath'assa etad ahosi: 'aho mayā bhāriyaṇ kammaṇ kataṇ, svāhaṇ aṇṇatarassa purisassa viya Tathāgatassa pāde tikhiṇabhesajjan datvā vaṇaṇ bandhiṇ,⁸ ayaṇ tassa mocanavelā, tasmiṇ amuccamāne⁹ sabbarattiṇ Bhagavato sarire¹⁰ parilāho uppajjissati' ti. Tasmiṇ khane Satthā Ānandaṭṭheraṇ āmantesi: 'Ānanda Jivako sāyaṇ āgacchanto dvāraṇ na¹¹ sampāpuṇi "ayaṇ vaṇassa¹² mocanavelā" ti pana¹³ cintesi,¹⁴ mocehi nan' ti. Thero¹⁵ mocesi, vaṇo rukkhato challi¹⁶ viya apagato.¹⁷ Jivako antoarune yeva Satthu santikaṇ vegena āgantvā¹⁸ 'kin nu kho¹⁹ bhante sarire vo parilāho uppanno' ti pucchi. Satthā²⁰ 'Tathāgatassa kho Jivaka bodhimande²¹ yeva sabbaparilāho vūpasanto' ti anusandhiṇ ghaṭetva dhammaṇ desento imaṇ gātham āha:

90. 'Gataddhino visokassa vipparamuttassa sabbadhi²² sabbaganthappahinassa²³ parilāho na vijjati' ti.

¹ F. °jjakaraṇaṇ.

² B. a. puna.

³ B. S. a. ti.

⁴ F. K. B. bandha°. B. bandhana°.

⁵ K. a. vatvā.

⁶ C^a. °ṇ pi°.

⁷ K. ga°.

⁸ B. °itvā. B¹. bandhaniyāmen' eva titṭhata iti.

⁹ K. B. S. C. C^a. °ñc°.

¹⁰ F. °ra°.

¹¹ C. C^a. a°.

¹² C^a. vaṇaṇ.

¹³ K. puna.

¹⁴ C. C^a. a. mā.

¹⁵ S. F. a. pi.

¹⁶ F. chaddhī. K. chali.

¹⁷ F. agato.

¹⁸ K. ga°.

¹⁹ F. om.

²⁰ C^a. a. taṇ.

²¹ B¹. mandhale.

²² C^a. °dhī.

²³ C. °ndha°.

Tattha gataddhino ti gatamaggassa, kantāradhāna-vaṭṭaddhānā¹ ti dve² addhā nāma, tesu kantārapaṭipanno yāva icchitaṭṭhānaṃ na³ pāpunāti⁴ tāva addhiko eva, tasmiṃ⁵ pana patte⁶ gataddhī⁷ nāma hoti; vaṭṭasanni-sitāpi⁸ sattā yāva vaṭṭe vasanti tāva addhikā eva,⁹ kasmā? vaṭṭassa akhepitattā, sotāpannādayo pi addhikā eva,¹⁰ vaṭṭaṃ pana khepetvā ṭhito khīṇāsavo gataddhī¹¹ nāma hoti, tassa gataddhino visokassā ti vaṭṭamūlakassa sokassa vigatattā visokassa¹² sabbadhī ti sabbesu khandhādidhammesu¹³ vippamuttassa, catunnaṃ pi ganthānaṃ pahinattā sabbaganthappahīnassa parilāho na vij-jatī ti¹⁴ duvidho parilāho kāyiko¹⁵ cetasiko ca,¹⁶ tesu¹⁷ khīṇāsavassa sītunhādivasena uppajjanako¹⁸ kāyikaparilāho anibbuto va,¹⁹ taṃ sandhāya Jivako pucchati,²⁰ Satthā pana dhammarājatāya²¹ desanāvidhikusalatāya²² cetasika-parilāhavasena desanaṃ vinivattento²³ ‘āvuso Jivaka paramatthena²⁴ hi²⁵ evarūpassa khīṇāsavassa parilāho na vijjatī’ ti āha.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.

Jivakavatthu.²⁶

¹ K. °naṃ va°. F. °addhā vaddhaddhā. K. °vajjh°
C. C^a. °ddhā.

² K. a. pi.

³ F. om.

⁴ K. samp°.

⁵ K. yeva ta°. B. yeva e°. C. C^a. etasmiṃ for eva ta°.

⁶ C^a. °tto.

⁷ F. K. °ddhā. C. C^a. °ddho.

⁸ K. vajjhanissitā ti. B. om. pi.

⁹ K. yeva.

¹⁰ K. C. yeva.

¹¹ C. C^a. °ddho.

¹² K. a. vippamuttassa.

¹³ C. °isu dh°. C^a. °isu dh°.

¹⁴ B. om.

¹⁵ K. a. ca.

¹⁶ K. B. a. ti.

¹⁷ C^a. tesañ.

¹⁸ C. uppanno ko. C^a. uppanno te. B. uppannattā.

¹⁹ F. K. om. K. aparinibbuto.

²⁰ F. K. S. pucchi. K. a. ti.

²¹ B. °rājā tāya.

²² K. °vividhaṃ ku°. F. °kusalakāyika°.

²³ C. C^a. vaddhento.

²⁴ F. paraman tena.

²⁵ K. om.

²⁶ K. om. B. Jivakapañhavatthu, and a. paṭhamaṃ.

2. MAHĀKASSAPATTHEHAVATTHU.

Uyyuñjanti¹ ti imaṅ dhammadesanaṅ Satthā Veluvane viharanto Mahākassapattheraṅ ārabha kathesi.

Ekasmiṅ hi samaye Satthā Rājagahe vutthavasso 'addhamāsaccayena² cārikaṅ pakkamissati'³ ti bhikkhūnaṅ ārocāpesi. Vattaṅ kir' etaṅ buddhānaṅ bhikkhūhi saddhiṅ cārikaṅ caritukāmānaṅ⁴ 'evaṅ bhikkhū attano pattapacana-cīvararajanādīni⁵ katvā sukhaṅ āgamissantī'⁶ ti,⁷ idāni 'addhamāsaccayena cārikaṅ pakkamissāmī' ti bhikkhūnaṅ⁸ ārocāpanaṅ.⁹ Bhikkhusu pana attano pattapacanādīni¹⁰ karontesu Mahākassapatthero pi cīvarāni dhovi. Bhikkhū ujjhāyiṅsu: 'thero kasmā cīvarāni dhovati, imasmiṅ nagare anto ca bahi ca aṭṭhārasa manussakoṭiyo vasanti, tattha ye therassa¹¹ aññatakā¹² te upatṭhākā, ye na upatṭhākā te ñātakā, te¹³ therassa catūhi¹⁴ paccayehi sammānasak-kāraṅ karonti, ettakaṅ¹⁵ upakāraṅ pahāya esa kahaṅ gamissati, sace pi gaccheyya¹⁶ Māpamādakandarato paraṅ na gacchissati. Satthā kira¹⁷ yaṅ kandaṅ patvā nivatte-tabbayuttake bhikkhū 'tumhe ito ca¹⁸ nivattatha¹⁹ mā pamajjitthā'²⁰ ti vadeti,²¹ sā²² 'Māpamādakandarā'²³ ti vuccati, taṅ sandhāy' etaṅ²⁴ vuttaṅ. Satthāpi cārikaṅ pak-

¹ B¹. upayuñc°.

³ K. B. °ssāmī.

⁵ C. K. om. °pacana°.

⁷ B. om. K. a. Satthārā.

⁹ C. C^a. °pesi naṅ. B¹. a. Buddhānaṅ vattaṅ kira.

¹⁰ K. °cīvararajanādīni.

¹¹ K. °ss'.

¹³ K. C. B. om.

¹⁵ K. a. upatṭhākāṅ.

¹⁷ C. C^a. pana.

¹⁹ S. K. °etha.

²¹ P. °ati. B¹. °ati kira.

²² S. tasmā. C^a. tasmā for sā mā.

²³ S. °an. K. °ro.

² B¹. janapada°.

⁴ B. gantu°.

⁶ K. B. ga°.

⁸ B. a. etaṅ.

¹² B. B¹. S. na ñā°.

¹⁴ K. rep.

¹⁶ K. a. so.

¹⁸ B. S. om.

²⁰ K. C^a. °athā.

²⁴ K. °ya evaṅ.

kamanto¹ cintesi: 'imasmiṃ nagare anto ca bahi ca atthārasa koṭṭiyo² vasanti, manussānaṃ maṅgalāmaṅgala-tthānesu bhikkhūhi gantabbaṃ hoti, na sakkā vihāraṃ tuccaṃ kātuṃ, kiṃ nu kho nivattessāmi'³ ti. Ath' assa etad ahosi: 'Kassapassa h'ete⁴ manussā ñātakā ca⁵ upa-tthākā ca,⁵ Kassapaṃ nivattetuṃ vattati' ti. So⁶ therāṃ āha: 'Kassapa na sakkā vihāraṃ tuccaṃ kātuṃ, manus-sānaṃ maṅgalāmaṅgala-tthānesu bhikkhūhi attho hoti, tvaṃ⁷ attano parisāya saddhiṃ nivattassū'⁸ ti. 'Sādhu bhante' ti therō⁹ parisāṃ ādāya nivatti.¹⁰ Bhikkhū ujjhā-yiṃsu: 'ditthaṃ vo āvuso nanu idān' eva amhehi vuttaṃ "Mahākassapo kasmā¹¹ cīvarāni dhovati, na eso¹² Satthārā saddhiṃ gamissati" ti yaṃ amhehi vuttaṃ tad eva jātan' ti. Satthā bhikkhūnaṃ kathaṃ sutvā nivattitvā¹³ tthito āha: 'bhikkhave kin nāma' etaṃ¹⁴ kathethā' ti. 'Mahākassapa-ttheraṃ ārabba kathaṃ bhante' ti attanā kathitaniyā-mena¹⁵ sabbāṃ ārocesuṃ. Taṃ sutvā Satthā 'na hi¹⁶ bhikkhave tumhe Kassapaṃ¹⁷ "kulesu c'eva¹⁸ paccayesu ca laggo" ti vadetha, so "mama vacanaṃ karissāmi"¹⁹ ti nivatto, eso hi pubbe pi²⁰ patthanāṃ karonto yeva catūsu paccayesu alaggo candopamo²¹ hutvā "kulāni upasaṅka-mituṃ samattho bhavēyyan" ti patthanam akāsi, natth'

¹ K. pakkanto.

² K. manussako°. B. B¹. a. manussā.

³ K. nivattāp°.

⁴ C. C^a. dve te. B. c'ete. B¹. ete ma° ka° ss' eva.

K. eva.

⁵ K. vā.

⁶ K. Satthā.

⁷ C^a. B. B¹. S. tvaṃ. K. om.

⁸ K. °esī.

⁹ C. C^a. a. pi.

¹⁰ K. °ttati.

¹¹ K. om.

¹² C. C^a. so. K. n'eso.

¹³ B. °etvā.

¹⁴ K. nāma taṃ.

¹⁵ K. B. °n' eva.

¹⁶ K. B. om. na hi. S. om. hi.

¹⁷ S. tassa.

¹⁸ B. ca.

¹⁹ K. °atī.

²⁰ B. om.

²¹ B. S. candūp°. MSS. and edd. vary between ū and o.

etassa¹ kule² vā paccaye³ vā saṅgo,⁴ ahaṅ candopama-
paṭipadañ c'eva ariyavaṅsapaṭipadañ ca kathento⁵ Kassa-
paṅ⁶ ādiṅ katvā kathesiṅ⁷ ti.⁸ Bhikkhū Satthāraṅ
pucchisū : 'bhante kadā pana therena patthanā ṭhapitā'⁹
ti.¹⁰ 'Sotukām' attha bhikkhave' ti. 'Āma bhante' ti.
Satthā tesāṅ 'bhikkhave ito satasahassakappamatthake¹¹
Padumuttaro nāma buddho loke udapādi' ti vatvā Padu-
muttarabuddhakāle¹² tena¹³ ṭhapitaṅ¹⁴ patthanaṅ ādiṅ
katvā sabbaṅ therassa pubbacariṅ¹⁵ kathesi, taṅ Thera-
pāliyaṅ¹⁶ vitthāritam eva. Satthāpi¹⁷ pana imaṅ therassa
pubbacariyaṅ vitthāretvā 'iti kho bhikkhave ahaṅ candop-
mapaṭipadañ c'eva ariyavaṅsapaṭipadañ ca mama puttaṅ
Kassapaṅ ādiṅ katvā kathesiṅ,¹⁸ mama puttassa¹⁹ paccā-
yesu vā kulesu vā vihāresu vā parivenesu²⁰ vā laggaṅ²¹
nāma natthi,²² pallale otarivā tatth' eva caritvā²³ gac-
chanta²⁴ rājahaṅso viya katthaci alaggo yeva mama putto'
ti anusandhiṅ ghaṭetvā dhammaṅ desento imaṅ gātham
āha :

91. 'Uyyuñjanti satimanto na nikete ramanti te,
haṅsā va pallalaṅ hitvā okam okaṅ jahanti te' ti.

¹ K. eva tassa.

² K. B¹. kulesu.

³ K. °esu.

⁴ B¹. saṅsaggo. B. laggo. K. laggatā.

⁵ B. B¹. a. mama puttaṅ.

⁶ B¹. Mahā°.

⁷ B¹. kathemi.

⁸ K. a. āha.

⁹ B¹. patthamaṅ patthito.

¹⁰ B¹. a. sabbaṅ patthanaṅ kathetha.

¹¹ B. kappasa°.

¹² K. B. °ttarapādamūle.

¹³ K. ten' eva.

¹⁴ B. S. °ta°.

¹⁵ B¹. °yaṅ.

¹⁶ B. C^a. S. therāṅ pā°.

¹⁷ B. S. om. pi.

¹⁸ B¹. kathemi. B. °esi.

¹⁹ B. a. Kassapassa.

²⁰ K. pariloṅesu.

²¹ B. laggo.

²² C^a. a. ti.

²³ C^a. tattha taritvā. B. S. om. eva. K. gocaṅ for eva.

²⁴ K. ganto.

Tattha uyyuñjanti satīmanto ti sativepullappattā¹ khīṇāsavā attanā² paṭividdhagūṇesu jhānavipassanādisu āvajjanasamāpajjanavutṭhānādhiṭṭhānapaccavekkhaṇehi³ yuñjanti⁴ ghaṭayanti⁵ na nikete ramanti,⁶ tesañ ālaye rati nāma natthi, haṅsā vā ti desanāsīsam etaṅ, ayaṅ pan' ettha attho: yathā gocarasampannapallale⁷ sakuṇā attano gocaraṅ gahetvā gamanakāle 'mama udakaṅ mama padumaṅ mama uppalaṅ⁸ mama kaṇṇikā'⁹ ti tasmiṅ ṭhāne kismici¹⁰ ālayaṅ akatvā¹¹ anapekkhā va taṅ padesaṅ¹² pahāya uppativā ākāse kilamānā gacchanti, evam eva khīṇāsavā yattha katthaci viharantāpi kulādisu alaggā va¹³ viharitvā gamanasamaye pi taṅ ṭhānaṅ pahāya gacchantā 'mama vihāro mama parivenaṅ mama upatṭhākā'¹⁴ ti anālayā anapekkhā va gacchanti, okam okan ti ālayaṅ¹⁵ sabbālaye pariccajantī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti.

Mahākassapatherassa vatthu.¹⁶

3. BELAṬṬHISĪSATATHERAVATTHU.

Yesañ sanniccayo natthī ti imaṅ dhammadesanaṅ Satthā Jetavane viharanto āyasmantaṅ Belaṭṭhisīsaṅ¹⁷ ārabha kathesi.

¹ C^a. °veph°. F. °ppavesattā, *corr.* °ppasattā.

² C. C^a. K. °no. F. *rep.*

³ F. °samāvajjana°. B. °ādihi. F. C. C^a. S. °āhi. *Cf.* Cy. *on vs.* 181 (F., p. 343). K. a. pañcaviśahi.

⁴ K. B. uyy°. ⁵ K. B. °enti. ⁶ B. a. te ti.

⁷ C. C^a. °nno pa. K. B. S. °nne pa°.

⁸ C^a. upph°. ⁹ F. K. tiṇan.

¹⁰ C^a. kismīci. K. B. kiñci. ¹¹ C^a. ka°.

¹² B. ṭhānaṅ. ¹³ K. B. eva.

¹⁴ B. mamûp°. ¹⁵ B. ālayālayaṅ.

¹⁶ K. Kassapava°. B. Mahākassapatherava°, *and a.* dutiyaṅ.

¹⁷ K. lenasīsaṅ. *Cf.* Pācittiya 38, *has* Belaṭṭha°.

So kirāyasmā antogāme ekaṃ vīthiṃ piṇḍāya caritvā bhattakiccaṃ katvā puna aparāṃ vīthiṃ caritvā sukkhākūraṃ¹ ādāya vihāraṃ haritvā² paṭisāmetvā ‘nibaddhaṃ piṇḍapātapariyesanaṃ nāma dukkhaṃ’ ti katipāhaṃ jhāna-sukhena vītināmetvā āhāren’³ atthe sati taṃ paribhuñjati. Bhikkhū ñatvā⁴ ujjhāyitvā⁵ tam atthaṃ⁶ Bhagavato ārocesuṃ. Satthā etasmiṃ nidāne āyatiṃ sannidhikāraṃ⁷ parivajjanatthāya⁸ bhikkhūnaṃ sikkhāpadaṃ paññāpetvāpi⁹ therena¹⁰ pana appaññatte sikkhāpade¹¹ appicchataṃ nissāya katattā tassa dosābhāvaṃ¹² pakāsentō¹³ anu-sandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

92. ‘Yesaṃ sanniccayo natthi ye pariññātabhojana¹⁴
suññato animitto ca vimokkho yassa gocaro
ākāse va sakuntānaṃ¹⁵ gati tesāṃ durannayā’ ti.

Tattha sanniccayo ti dve sanniccayā kamma-sanniccayo ca¹⁶ paccayasanniccayo ca tesu kusalākusalakammaṃ¹⁷ kamma-sanniccayo nāma, cattāro paccayā paccayasanniccayo nāma, tattha vihāre vasantassa bhikkhuno ekaṃ gulapiṇḍaṃ catubhāgamattaṃ¹⁸ sappiṃ ekañ¹⁹ ca taṇḍulānāliṃ ṭhapentassa paccayasanniccayo natthi, tato uttariṃ²⁰ hoti, yesaṃ ayaṃ duvidho pi sanniccayo natthi,²¹ pariñ-

¹ C. C^a. S. °aṃ kū°. B. sukkhāhāraṃ. Buddh.: asūpa-byañjanaṃ odanaṃ.

² K. netvā.

³ K. °na.

⁴ B¹. sutvā.

⁵ C. upa°.

⁶ K. tattha for tam a°.

⁷ B. °kāra°. K. °kārakaṃ.

⁸ K. °ss’ atthāya.

⁹ B. B¹. °pesi,

¹⁰ B. B¹. thero.

¹¹ B¹. °dāni.

¹² K. nidosā°. C. C^a. dosabh° (cf. Pāc. vigarahi Buddho Bhagavā).

¹³ B¹. °etvā.

¹⁴ Ca. pariññā ca bh°.

¹⁵ B. °ñānaṃ.

¹⁶ F. om.

¹⁷ C. C^a. kusalākusalaṃ.

¹⁸ K. a. pi. B. a. vā.

¹⁹ F. sappitañ.

²⁰ B. uttari.

²¹ B. a. ye.

ñātabhojanā ti tīhi pariññāhi¹ pariññātabhojanā : yāgu-
 ādīnaṃ² hi yāgubhāvādijānaṃ ñātapariññā,³ āhāre⁴ paṭik-
 kūlasaññāvasena⁵ pana bhojanassa parijānaṃ tīraṇa-
 pariññā,⁶ kabaliṅkārāhare⁷ chandarāgaapakadḍhanaṃ⁸
 pahānapariññā,⁹ imāhi¹⁰ tīhi pariññāhi ye pariññāta-
 bhojanā, suññato animitto cā ti ettha appaṇihita-
 vimokkho¹¹ pi gahito yeva tīhi pi c'etāni¹² nibbānass' eva
 nāmāni¹³ nibbānaṃ hi rāgadosamohānaṃ abhāvena suñ-
 ñato¹⁴ tehi ca¹⁵ vimuttan ti suññato¹⁶ vimokkho, tathā¹⁷
 rāgādinimittābhāvena¹⁸ animittaṃ tehi ca vimuttan ti
 animitto vimokkho, rāgādīpanidhīnaṃ pana abhāvena
 appaṇihitaṃ tehi ca vimuttan ti appaṇihito vimokkho¹⁹
 ti vuccati, phalasamāpattivasena taṃ ārammaṇaṃ katvā
 viharantānaṃ ayaṃ tividho pi hi²⁰ vimokkho yesaṃ gocaro,
 gati tesāṃ durannayā ti yathā nāma ākāseṇa gatānaṃ
 sakunānaṃ²¹ padanikkhepassa adassanena gati durannayā
 na sakkā jānituṃ evam evaṃ²² yesaṃ duvidho sannicayo
 natthi imāhi ca tīhi pariññāhi pariññātabhojanā²³ yesaṃ

¹ K. a. ñātapariññātīraṇa°.

² K. B. a yaṃ kiñci.

³ F. corr. ñāna. K. °bhāvaṃ jā°. K. a. nāma.

⁴ B. °ra°.

⁵ B. paṭikula°. K. °saññu°.

⁶ C^a. tīreṇa pa°. K. a. nāma.

⁷ B. kattabbaka°. K. kavaliṅg°. B. °li.

⁸ K. °rāgassa a°.

⁹ K. a. nāma.

¹⁰ K. imehi.

¹¹ Variations between °kh° and °kkh°.

¹² F. C. C^a. cetanā°. K. cetanāni.

¹³ C^a. nāmā.

¹⁴ F. corr. °taṃ. K. suññaṃ.

¹⁵ K. C. C^a. om.

¹⁶ F. suññāta°.

¹⁷ F. K. tattha.

¹⁸ K. B. °ānaṃ a°.

¹⁹ C. °itavi°.

²⁰ C. C^a. K. B. om.

²¹ K. a. imasmi pāde pāde hi akkamitvā gatā idaṃ tḥānaṃ
 sīseṇa idaṃ pakkhehi paharivā gatā ti sesa°.

²² B. eva.

²³ K. a. khīṇāsavā peñcāsu (sic) koṭṭhāsesu iminā nāma
 gatā ti.

ca ayaṅ¹ vuttappakāro vimokkho gocaro tesañ tayo bhavā catasso² yoniyo pañca gatiyo satta viññāṇatṭhitiyo nava sattāvāsā ti imesu³ koṭṭhāsesu iminā nāma gatā⁴ ti⁵ gamanassa apaññāyanato gati⁶ durannayā na sakkā pañ-
 ṇāpetun ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.

Belatṭhisīsattherassa vatthu.⁷

4. ANURUDDHATHTHERAVATTHU.

Yassāsavā ti imaṅ dhammadesanaṅ Satthā Veḷuvane viharanto Anuruddhattheraṅ ārabba kathesi.

Ekasmiṅ hi⁸ divase therō jīṇṇacīvaro saṅkārakūṭādisu cīvaraṅ pariyesati.⁹ Tassa ito tatiye attabhāve purāna-
 dutiyikā Tāvatiṅsabhavane nibbattitvā Jālini¹⁰ nāma deva-
 dhītā¹¹ ahosi, sā therāṅ colakāni¹² pariyesamānaṅ disvā¹³
 terasahatthāyatāni¹⁴ catuhatthavitthātāni¹⁵ tīni dibba-
 dussāni gahetvā 'sacāhaṅ¹⁶ imāni¹⁷ iminā nibharena das-
 sāmi therō¹⁸ na¹⁹ ganḥissati' ti cintetvā dussacolakāni²⁰
 pariyesamānassa purato ekasmiṅ saṅkārakūṭe yathā nesāṅ
 dasāmattam²¹ eva paññāyati tathā ṭhapesi. Thero²² tena

¹ K. c' ayaṅ.

² K. katavācaṇḍo for bha° ca°.

³ B. a. pañcasu.

⁴ B. gati.

⁵ K. a. imesu.

⁶ B. a. tesañ.

⁷ K. Veladdhasīsava°. B. °ravatthu, and a. tatiyaṅ.

⁸ Ca. om.

⁹ K. a. there paṅsukulacīvaraṅ pariyesite.

¹⁰ K. Elani. C. Ca. Jāli.

¹¹ B. devatā.

¹² K. a. sukulacīvaraṅ. C. Ca. col°.

¹³ B. B¹. a. therassa atthāya.

¹⁴ K. °āyāmāni.

¹⁵ K. B. B¹. °vitthārāni.

¹⁶ S. svāhaṅ.

¹⁷ B. om.

¹⁸ B. a. pi.

¹⁹ K. nē.

²⁰ K. B. tassa co°.

²¹ Ca. dassā°. B. dasanta°.

²² K. a. pi.

maggena colakapariyesanaṃ caranto¹ tesañ² dasantaṃ disvā tath' eva gahetvā ākaḍḍhamāno vuttappamaṇāni³ dibba-dussāni⁴ disvā 'ukkaṭṭhapapaṃsukūlaṃ vata idañ' ti⁵ ādāya pakkāmi. Ath' assa cīvarakāradivase⁶ Satthā pañcasatabhikkhuparivāro⁷ vihāraṃ gantvā nisīdi, asītimahātherāpi tath' eva⁸ nisīdiṃsu. Cīvaraṃ sibbetuṃ Mahākassapatthero mūle nisīdi, Sāriputtatthero majjhe,⁹ Ānandatthero agge. Bhikkhusaṅgho suttāṃ vaṭṭesi,¹⁰ Satthā sūcipāsake¹¹ āvuni,¹² Mahāmoggallānatthero¹³ yena yen' attho taṃ taṃ¹⁴ upanento vicari.¹⁵ Devadhītā antogāmaṃ pavisitvā¹⁶ 'ayyassa me Anuruddhattherassa cīvaraṃ karonti,¹⁷ Satthā asītimahāsāvaka-parivuto pañcahi¹⁸ bhikkhusatehi saddhiṃ vihāre¹⁹ nisīdi,²⁰ yāguādīni ādāya vihāraṃ gacchathā' ti bhikkhaṃ samādapesi. Mahāmoggallānatthero pi²¹ antarābhatte mahājambupesīṃ āhari, pañcasatā bhikkhū khādituṃ²² nāsakkhiṃsu. Sakko cīvarakaraṇatthāne²³ paribhaṇḍam akāsi, bhūmi alattakarasarāñjitā²⁴ viya ahosi, bhikkhūhi paribhuttāvasesānaṃ yāgukhajjakabhattānaṃ²⁵ mahārāsi ahosi. Bhikkhū ujjhāyiṃsu: 'ettakānaṃ bhik-

¹ K. a. saṅkārakūṭe.

² B. nesañ.

³ B¹. ratta°.

⁴ K. °dusā.

⁵ K. a. vatvā.

⁶ B¹. cīvaragahaṇa°. B. °karana°.

⁷ B¹. °parivutto.

⁸ C. B¹. tath' eva. S. titth' eva. B. om.

⁹ K. a. nisīdi, so after agge.

¹⁰ C. C^a. °ḍḍh°. B¹. °ḍḍ°. K. a. taṃ.

¹¹ Skt. sūcipāśa, 'eye of a needle.'

¹² C. āvuni. B¹. āvini. B. āvuneti.

¹³ C. a. pi.

¹⁴ B¹. a. vatthu.

¹⁵ B. B¹. °ati. K. majjhe nisīdanto vicari.

¹⁶ K. a. bhonto.

¹⁷ K. B. B¹. °nto.

¹⁸ C. pañca.

¹⁹ K. om.

²⁰ B¹. °ati.

²¹ B. a. hi.

²² K. a. parikkhaṇaṃ.

²³ B. a. bhūmiṃ.

²⁴ K. allarattaka°.

²⁵ K. om.

khūnaṃ kiṃ¹ evaṃ bahukehi yāguādihi,² nanu nāma pamānaṃ sallakkhetvā 'ettakaṃ nāma āharathā' ti ñātakā ca upatṭhākā ca vattabbā siyaṃ,³ Anuruddhatthero attano ñātiupatṭhākānaṃ⁴ bahubhāvaṃ ñāpetukāmo maññe' ti. Atha ne Satthā 'kim bhikkhave kathethā' ti pucchitvā, 'bhante idaṃ nāmā' ti vutte, 'kiṃ pana tumhe bhikkhave "idaṃ⁵ Anuruddhena⁶ āharāpitan" ti maññathā' ti. 'Āma bhante' ti. 'Na bhikkhave mama putto Anuruddho evarūpaṃ vadeti;⁷ na hi⁸ khīṇāsavā paccayapaṭisamyuttaṃ kathaṃ⁹ kathenti, ayaṃ pana piṇḍapāto devatānubhāvena¹⁰ nibbatto' ti anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

93. 'Yassāsavā parikkhīṇā āhāre ca anissito
suññato animitto ca vimokkho yassa gocaro
ākāse va sakuntānaṃ¹¹ padan tassa durannayan' ti.

Tattha yassāsavā¹² ti yassa cattāro āsavā parikkhīṇā āhāre ca anissito ti āhārasmiṃ ca taṇhādittṭhinissayehi anissito padan tassa durannayan ti yathā ākāse gacchantānaṃ sakuntānaṃ imasmiṃ ṭhāne pādehi akkamitvā gatā idaṃ¹³ ṭhānaṃ urena¹⁴ paharitvā gatā idaṃ sisena idaṃ pakkhehi ti na sakkā ñātuṃ, evam evaṃ evarūpassa bhikkhussa¹⁵ nirayapadena vā gato tiracchānayanipadena vā ti-ādinā nayena padaṃ paññāpetuṃ¹⁶ nāma na sakkā ti. Desanāvasāne bahū sotāpattiṭṭhalādīni pāpuṇiṃsū ti.
Anuruddhattherassa vatthu.¹⁷

¹ B. *om.* ² C. C^a. °ni. ³ C^a. siyaṃ. K. siyyu.

⁴ K. upatṭhānaṃ. ⁵ K. a. āraṃ.

⁶ B. °attherena, and a. ñātiupatṭhākānaṃ bahū.

⁷ B¹. vadati. K. pavadeti.

⁸ C. C^a. *om.* ⁹ C. C^a. a. na.

¹⁰ S. devānu°. B¹. devadhīnatānu°.

¹¹ K. B. °nānaṃ (B. °ṇ°). ¹² C. C^a. K. yassā.

¹³ C^a. imaṃ. ¹⁴ C. C^a. udarena.

¹⁵ K. B. °uno. ¹⁶ C. ñāp°.

¹⁷ B. °ravatthu, and a. catutthaṃ.

5. MAHĀKACCĀYANATTHEAVATTHU.

Yass' indriyānī¹ ti imaṅ dhammadesanaṅ Satthā Pubbārāme viharanto Mahākaccāyanattheraṅ ārabha kathesi.

Ekasmiṅ hi² samaye Bhagavā mahāpavāraṇāya³ Migāramātu pāsādassa heṭṭhā mahāsāvaka-parivuto⁴ nisīdi. Tasmīṅ samaye Mahākaccāyanatthero Avantīsu⁵ viharati. So panāyasmā dūrato⁶ pi āgantvā dhammasavanaṅ paggaṇhāti yeva, tasmā mahātherā nisīdantā Mahākaccāyanattherassa⁷ āsanaṅ ṭhapetvā nisīdiṅsu.⁸ Sakko deva-rājā dvīhi devalokehi deva-parisāya⁹ saddhiṅ āgantvā dibbagandhamālādīhi¹⁰ Satthāraṅ pūjetvā¹¹ ṭhito Mahākaccāyanattheraṅ adisvā¹² 'kin nu¹³ kho mama ayyo na dissati,¹⁴ sādhu kho pana¹⁵ sace¹⁶ āgaccheyyā' ti. Thero¹⁷ taṅ khaṇaṅ yeva āgantvā attano āsane nisinnam¹⁸ eva attānaṅ dassesi.¹⁹ Sakko therāṅ disvā²⁰ gopphakesu²¹ dalhaṅ gahetvā 'sādhu²² vata me ayyo āgato, ahaṅ²³ ayyassa āgamanam eva paccāsiṅsāmī' ti vatvā²⁴ ubho hi hatthehi pāde sambāhitvā²⁵ gandhamālādīhi pūjetvā vanditvā ekamantaṅ atṭhāsi. Bhikkhū ujjhāyiṅsu: 'Sakko

¹ K. a. samathaṅ gatānī.

³ C. C^a. pa°.

⁵ K. a. janapadesu.

⁷ C. °kaccāna°.

⁹ B. om.

¹¹ B. °itvā.

¹³ C. nanu.

¹⁵ B. pan' assa.

¹⁷ B. a. pi.

¹⁹ K. a. atha.

²¹ B. a. vanditvā. K. a. vena.

²³ C. B¹. gopp°.

²⁵ C. C^a. S. om.

²⁷ C. C^a. S. B. āg° vata me ayyo; C. C^a. om. ahaṅ.

²⁹ K. a. therassa.

³¹ C. C^a. B. S. om. u° ha° pā° sa°.

² C^a. om.

⁴ K. Mahākassava°.

⁶ C. C^a. dūram.

⁸ K. a. tathā.

¹⁰ B. °ni.

¹² C. C^a. disvā.

¹⁴ K. dassati.

¹⁶ K. om.

¹⁸ B. attanā ni°.

mukhaṇ oloketvā¹ sakkāraṇ karoti, avasesamahāsāvakaṇaṇ evarūpaṇ sakkāraṇ akaritvā² Mahākaccāyaṇaṇ³ disvā vegena⁴ gopphakesu gahetvā “sādhu vata me ayyo āgato⁵ ahaṇ ayyassa āgamanam⁶ eva paccāsiṇsāmī” ti vatvā ubhoḥi hatthehi pāde sambāhitvā pūjetvā vanditvā ekamantaṇ ṭhito’ ti. Satthā tesāṇ kathaṇ sutvā ‘bhikkhave⁷ mama puttena Mahākaccāyanena⁸ sadisā⁹ indriyesu gutta-dvārā bhikkhū devānam pi manussānam pi¹⁰ piyā evā¹¹ ti anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

94. ‘Yass’ indriyāni samathaṇ gatāni,¹²
 assā yathā sārathinā sudantā,
 pahīnamānassa anāsavassa
 devāpi tassa pihayanti¹³ tādino’ ti.

Tass’ attho: yassa bhikkhuno chekena sārathinā¹⁴ sudantā assā viya¹⁵ indriyāni samathaṇ¹⁶ dantabhāvaṇ nibbisevanabhāvaṇ gatāni tassa navavidhamānaṇ¹⁷ pahāya ṭhitattā pahīnamānassa catunnaṇ āsavānaṇ abhāvena anāsavassa, tādino ti taṇsaṇṭhitassa¹⁸ tathārūpassa devāpi pihayanti manussāpi dassanañ¹⁹ ca āgamañ ca patthenti yevā ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuniṇsū ti.

Mahākaccāyanattherassa vatthu.²⁰

¹ B¹. °ento.

² C. C^a. akatvā. K. na kar°.

³ C. C^a. °kaccānaṇ.

⁴ K. a. pan’ assa.

⁵ B. a. ti.

⁶ K. °ssāg°.

⁷ B¹. bhante.

⁸ C. C^a. °kaccānena (C^a. °n°).

⁹ C. sadiso—*all singulars*.

¹⁰ B. om. ma° pi.

¹¹ B. yevā.

¹² B. °ṅga°.

¹³ C^a. tassāpi ha°. S. tass’ api ha°.

¹⁴ K. sāthinā.

¹⁵ B. a. cha.

¹⁶ C^a. °tha°.

¹⁷ K. B. °dhaṇ mā°.

¹⁸ K. B. tādibhāvasaṇṭhitassa.

¹⁹ B. piyada°.

²⁰ C. S. °kaccāna°. K. Kaccāyanattheravatthu. S. B. °rava°, and a. pañcamaṇ.

6. SĀRIPUTTATTHERAVATTHU.*

Paṭhavīsamō no¹ ti imaṅ dhammadesanaṅ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattheraṅ ārabha kathesi.

Ekasmiṅ hi samaye āyasmā Sāriputto vutthavasso cārikaṅ pakkamitukāmo² Bhagavantaṅ āpucchitvā vanditvā attano parivārena saddhiṅ nikkhami, aññe pi³ bahū bhikkhū therāṅ āpucchisū,⁴ therō nāmagottavasena paññāyamāne bhikkhū nāmagottavasena kathetvā nivatteti.⁵ Aññataro nāmagottavasena apākaṭṭo bhikkhu⁶ ‘aho vata mam pi nāmagottavasena paggaṇhanto kathetvā nivatteyyā’⁷ ti.⁸ Therō mahābhikkhusaṅghassa antare taṅ na sallakkhesi. So ‘aññe⁹ viya bhikkhū¹⁰ maṅ na¹¹ paggaṇhātī’ ti¹² there āghātaṅ bandhi. Therassa pi samghāṭikāno tassa bhikkhuno sarīraṅ¹³ phusi, tenāpi āghātaṅ bandhi yeva. So ‘idāni¹⁴ therō vihārūpacāraṅ atikkanto bhavissati’ ti ñatvā Satthāraṅ upasaṅkamitvā ‘āyasmā maṅ¹⁵ bhante Sāriputto ‘tumbhākaṅ aggasāvako ‘mhī’ ti kaṇṇasaṅkhalīṅ¹⁶ bhindanto viya paharitvā akkhamā petvā cārikaṅ pakkanto’ ti āha.¹⁷ Satthā therāṅ pakkosāpesi. Tasmīṅ khane Mahāmoggallānatthero ca Ānandatthero ca cintesuṅ: ‘amhākaṅ¹⁸ jeṭṭhabhātarā imassa bhikkhuno apahaṭabbhāvaṅ¹⁹ Satthā no²⁰ jānāti, sīhanādaṅ

* Cf. Aṅguttara iv. 374 (Sīhanādavagga).

¹ S. °samāno. B. om. no. K. a. virajati.

² K. caritū°. ³ B. om.

⁴ B. B¹. anugacchisū.

⁵ K. B¹. °ttesi. B. °ttāpesi.

⁶ S. a. cintesi.

⁷ B. °ttāp°.

⁸ K. a. cintesi.

⁹ C. C^a. aññō.

¹⁰ K. bhi° viya.

¹¹ C^a. na maṅ.

¹² K. a. cintetvā.

¹³ K. °saṅ.

¹⁴ B. dāni.

¹⁵ K. om.

¹⁶ B¹. gaṇhasakkhalī. B. °sakkhalaṅ.

¹⁷ K. a. atha.

¹⁸ B. a. aggasāvaka°.

¹⁹ B. āghāta°.

²⁰ K. B. B¹. S. a. na.

pana¹ nadāpetukāmo bhavissatī' ti,² 'parisaṇ sannipātes-sāmā' ti te kuñcikaḥatthā³ parivenadvarādīni vivarivā 'abhikkhamathāyasmanto⁴ abhikkhamathāyasmanto idān' āyasmā Sāriputto Bhagavato sammukhā sīhanādaṇ nadis-satī' ti mahābhikkhusaṅhaṇ sannipātesuṇ. Thero pi āgantvā Satthāraṇ vanditvā nisīdi. Atha naṇ Satthā tam atthaṇ pucehi, thero 'nāyaṇ bhikkhu mayā pahaṭo' ti avatvā va⁵ attano guṇakathaṇ kathento 'yassa nūna bhante kāye kāyagatā⁶ sati anupaṭṭhitā assa, so⁷ idha aññatarāṇ sabrahmacāriṇ⁸ āsajja appaṭinissajja cārikaṇ pakkameyyā' ti vatvā 'seyyathāpi bhante paṭhaviyaṇ sucim⁹ pi nikkhi-panti¹⁰ asucim pi¹¹ nikkhipanti' ti ādinā nayena attano paṭhavīsamacittatañ ca¹² āpotejovāyoraḥaraṇacaṇḍāla-kumārakausabhacchinnavisānasamacittatañ ca ahikuṇapā-dīhi¹³ viya attano kāyena¹⁴ aṭṭiyanañ¹⁵ ca medakathālikā¹⁶ viya attano kāyassa¹⁷ parihaṇaṇ ca pakāsesi. Imāhi ca pana navahi upamāhi there attano guṇakathāṇ¹⁸ kathente navasu pi vāresu udakapariyaṇ katvā mahāpaṭhavi¹⁹ kampi, raḥaraṇacaṇḍālakumārakamedakathālikopama-ṇaṇ²⁰ pana āhaṇakāle puthujjanā bhikkhū assūni san-dhāretuṇ nāsakkhiṇsu, khīṇāśavānaṇ dhammasaṇvego udapādi. There attano guṇaṇ kathente kathente²¹ yeva

¹ K. a. naṇ.² K. om.³ B¹. tuṭṭha°. K. kañcika°.⁴ K. B. abhini°. B. om. one.⁵ B. om.⁶ B¹. °katā. B. a. ti.⁷ B. om.⁸ B. bra°.⁹ K. suciṇca. B. suci.¹⁰ B. °enti, bis.¹¹ C^a. om. ni° a° pi.¹² K. a. pakāsesi.¹³ C^a. B. °di.¹⁴ C. C^a. kāye.¹⁵ B¹. aṭṭiyamānañ.¹⁶ B¹. pādaṇ aṭṭhalikāya.¹⁷ B. kāya°.¹⁸ B. C^a. guṇe. S. guṇaṇ.¹⁹ C. C^a. pa°.²⁰ C. C^a. S. °kathālak°.²¹ MSS. and edd. thero . . . kathento. S. °re °nte.

abbhācikkhaṇakabhikkhuno¹ sakalasarīre dāho² uppajji,³
 so tāvad eva Bhagavato pādesu nipatitvā⁴ attano abhūta-
 abbhakkhānadosaṅ⁵ pakāsetvā⁶ accayaṅ desesi.⁷ Satthā
 therayaṅ⁸ āmantetvā 'Sāriputta khama⁹ imassa mogha-
 purisassa¹⁰ yāv' assa sattadhā muddhā na phalatī'¹¹ ti āha.
 Thero ukkuṭikaṅ¹² nisīditvā añjaliṅ paggayha 'khamām'
 ahaṅ bhante tassa āyasmato, khamatu ca¹³ me so āyasmā
 sace mayhaṅ doso atthī' ti āha. Bhikkhū kathayaṅsu:
 'passathāvuso therassa anomagunaṅ,¹⁴ evarūpassa¹⁵ musā-
 vādēna abbhācikkhaṇakassa¹⁶ bhikkhuno¹⁷ upari appa-
 mattakam¹⁸ pi kopayaṅ vā dosaṅ vā akatvā sayam eva
 ukkuṭikaṅ¹⁹ nisīditvā añjaliṅ paggayha khamāpetī' ti.
 Satthā taṅ kathaṅ sutvā 'bhikkhave kiṅ kathethā' ti
 pucchitvā 'idaṅ²⁰ nāma²¹ bhante' ti vutte, 'na bhikkhave
 sakkā Sāriputtasadisāṅ kopayaṅ vā dosaṅ vā uppādetuṅ,
 mahāpaṭhavīsadisāṅ bhikkhave²² indakhīlasadisāṅ pasanna-
 udakarahadasadisāṅ²³ ca Sāriputtassa cittan' ti vatvā

¹ K. B. °kassi bhi°. C. Ca. °ṇabhi°.

² K. B¹. dāho.

³ B. °ati.

⁴ B. pa°.

⁵ B. B¹. abbhācikkhaṇad°. K. abhūtaṅ abbhācakkhaṇad°.

⁶ K. pakkos°.

⁷ K. a. atha.

⁸ K. Sāriputta°.

⁹ K. B¹. khamāhi. B. khamāpehi.

¹⁰ K. a. dosaṅ.

¹¹ S. na yāv' assa mu° sa° ph°. B¹. yāva assa mu° sa°
 na labhatī. C. Ca. om. yāv' assa and na. Aṅg. purāssa
 tatth' eva (om. na.) . . . °ssatī.

¹² Ca. ukkuṭiṅ.

¹³ B. om.

¹⁴ So K. S. anomagunaṅ. B. C. Ca. anopamagunaṅ taṅ.
 B. anopamagunaṅ kathaṅ.

¹⁵ B. a. nāma.

¹⁶ C. Ca. °antassa.

¹⁷ B¹. a. gunaṅ.

¹⁸ C. Ca. °akam.

¹⁹ B¹. a. katvā.

²⁰ C. Ca. B. imāya. S. imaṅ.

²¹ B¹. a. kathema.

²² C. Ca. bhikkhu.

²³ K. udakahada°.

anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

95. 'Paṭhavīsamo no virujjhati
indakhīlūpamo tādi subbato
rahado va apetakaddamo
saṅsārā na bhavanti tādino ' ti.

Tass' attho : bhikkhave yathā nāma paṭhaviyaṃ sucīni gandhamālādīni pi¹ nikkhipanti asucīni muttakarīsādīni² pi nikkhipanti tathā³ nagaradvāre nikhātaṃ⁴ indakhīlaṃ dārakādayo⁵ omuttenti⁶ pi ūhadayanti⁷ pi, apare pana taṃ⁸ gandhamālādīhi sakkaronti,⁹ tattha paṭhaviyā vā¹⁰ indakhīlassa vā¹¹ n' eva anurodho uppajjati na¹² virodho,¹³ evam evaṃ¹⁴ svāyaṃ¹⁵ khīṇāsavo bhikkhu aṭṭhahi lokadhammehi akampiyabhāvena¹⁶ tādi vatānaṃ¹⁷ sundarātāya¹⁸ subbato¹⁹ so 'ime hi²⁰ maṃ catūhi paccayehi sakkaronti, ime²¹ pana na sakkaronti' ti sakkāraṇ ca²² asakkāraṇ ca karontesu n' eva anurujjhati²³ no virujjhati,²⁴ atha kho paṭhavīsamo ca indakhīlūpamo evaṃ ca²⁵ hoti.

¹ C. C^a. om.

² F. om. asu° mu° pi ni°. C^a. °āni. C. °karīsa.

³ B. yathā nāma.

⁴ B. nikkhittaṃ. C^a. °ta°.

⁵ K. gāmadār°.

⁶ K. omuttanti. B. °ttanti.

⁷ K. S. ūhadanti. C. ugahadanti. C^a. om. u° pi.

⁸ F. na taṃ. C^a. pi taṃ.

⁹ K. sakkarāṃ karonti.

¹⁰ B. S. om.

¹¹ F. B. S. ca.

¹² C. C^a. n' eva.

¹³ K. a. uppajjati.

¹⁴ B. C^a. eva.

¹⁵ K. yāyaṃ.

¹⁶ F. akappiya°. K. kappiya°.

¹⁷ K. B. bhāvānaṃ.

¹⁸ K. sandurajatino virujjhati. B. sundaravatātāya

¹⁹ K. om.

²⁰ B. om.

²¹ B. a. maṃ.

²² K. a. karontesu.

²³ C^a. arujjhā ti. B. a. akarontesu.

²⁴ C. om. no vi°.

²⁵ K. c' eva. B. eva ca.

Yathā ca apagatakaddamo rahado pi¹ pasannodako hoti, evaṃ apagatakilesatāya² rāgakaddamādīhi akaddamo³ vippassanno va hoti tādino ti tassa pana evarūpassa sugatiduggatīsu⁴ saṃsaranavasena⁵ saṃsārā nāma na⁶ hontī ti.

Desanāvasāne nava bhikkhusahasāni saha paṭisambhīdāhi arahattaṃ paṇuṇṇīsu ti.

Sāriputtattheravatthu.⁷

7. KOSAMBIVĀSITISSATTHERASĀMAṆERAVATTHU.

Santan tassa maṇaṃ hotī ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Tissattherassa sāmaṇeraṃ ārabha kathesi.

Eko kira Kosambivāsī kulaputto Satthu sāsane pabbajitvā⁸ laddhūpasampado ‘Kosambivāsītissatthero’ ti paññāyi, tassa Kosambiyaṃ vutthavassassa upaṭṭhāko ticīvaraṇ c’ eva sappiphāṇitaṇ cā āharitvā pādamūle ṭhapesi. Atha naṃ thero āha: ‘kiṃ idaṃ upāsakā’ ti. ‘Nanu mayā bhante tumhe vassaṃ vāsītā,⁹ amhākaṇ ca vihāre vutthavassā imaṃ lābhaṃ labhanti, gaṇhatha bhante’ ti. ‘Hotu upāsaka na mayham iminā attho’ ti. ‘Kiṃkāraṇā bhante’ ti. ‘Mama santike kappiyakārako¹⁰ sāmaṇero pi natthi āvuso’ ti. ‘Sace bhante kappiyakārako¹¹ natthi, mama putto ayyassa santike sāmaṇero bhavissatī’ ti. Thero adhivāsesi,¹² upāsako sattavassikaṃ attano puttaṃ therassa santikaṃ netvā ‘imaṃ pabbājethā’ ti adāsi.¹³ Ath’ assa thero kese temetvā tacapañcakakammaṭṭhānaṃ datvā

¹ B. *om.*

² K. pagata°.

³ K. apagataka°.

⁴ B. °tisaṃ°.

⁵ F. *om.*

⁶ F. C. C^a. *om.*

⁷ B. a. chaṭṭhaṃ.

⁸ B¹. uraṃ datvā uppajjitvā.

⁹ B¹. vassatha.

¹⁰ C. C^a. kappiyasā°.

¹¹ C^a. kappiyasām°. B¹. a. sāmaṇero. K. a. te.

¹² K. ‘dhi°.

¹³ K. ādāsi. B¹. āha.

pabbājesi. So khuragge yeva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuni. Thero¹ pabbājetvā addhamāsaṃ tattha vasitvā 'Satthāraṃ passissāmī' ti sāmaṇeraṃ bhaṇḍakaṃ gāhāpetvā gacchanto antarāmagge ekaṃ vihāraṃ pāvīsi.² Sāmaṇero upajjhāyassa senāsanaṃ gahetvā paṭijaggi. Tassa taṃ paṭijaggantass' eva vikālo³ jāto, tena attano senāsanaṃ paṭijaggituṃ nāsakkhi. Atha naṃ upatṭhānavelāyaṃ⁴ āgantvā nisinnaṃ thero pucchi: 'sāmaṇera attano⁵ vasanaṭṭhānaṃ na⁶ paṭijaggitan' ti. 'Bhante paṭijaggituṃ okāsaṃ nālatthan'⁷ ti. 'Tena hi mama vasanaṭṭhāne yeva vasa, dukkhaṃ⁸ āgantukatṭhāne bahi⁹ vasitun'¹⁰ ti taṃ gahetvā va¹¹ senāsanaṃ pāvīsi. Thero pana puthujjano, nipaṇnamatto¹² va¹³ niddaṃ¹⁴ okkami. Sāmaṇero cintesi: 'ajja me upajjhāyena saddhiṃ tatiyadivaso¹⁵ ekasenāsane vasantassa, sace¹⁶ nipaṭṭhitvā niddāyissāmī thero sahaseyyaṃ āpajjeyyā' ti,¹⁷ 'nisinnako¹⁸ va vītināmessāmī' ti upajjhāyassa mañcakasamīpe¹⁹ pallaṅkaṃ ābhujitvā²⁰ nisinnako va rattiṃ vītināmesi. Thero paccūsakāle²¹ paccutṭhāya 'sāmaṇeraṃ nikkhamāpetuṃ vaṭṭati' ti mañcakapasse²² ṭhapitavijaniṃ²³ gahetvā vijanipattassa²⁴ aggena sāmaṇerassa kaṭasārakaṃ paharitvā vijaniṃ uddhaṃ ukkhi-

¹ B. S. a. taṃ.

² B¹. pāphuṇi.

³ K. andhakāro.

⁴ B. B¹. °lāya. C. C^a. upatṭhāya sālāyaṃ (C^a. °ya) (for upatṭhānas^o?).

⁵ B. a. te.

⁶ K. B. om.

⁷ B¹. na laddhaṃ.

⁸ B. a. te.

⁹ C. C^a. om.

¹⁰ K. a. thero.

¹¹ B. om.

¹² S. °tte.

¹³ K. yeva.

¹⁴ B¹. niccaṃ.

¹⁵ K. S. °iyo di°. B. tayo divasā.

¹⁶ B¹. a. ahaṃ.

¹⁷ K. om.

¹⁸ C. C^a. nisinno.

¹⁹ K. mañcas°.

²⁰ B¹. ābhuñc°. C^a. °ñj°.

²¹ B¹. °samaye.

²² B¹. °samīpe.

²³ S. °taṃ vī°. K. ṭṭhitāṃ vī°.

²⁴ R. bijani°.

panto¹ 'sāmaṇera bahi nikkhamā' ti āha. Vījanipatta-
 daṇḍako² akkhiṃhi paṭihaññi, tāvad eva akkhi bhijji. So
 'kiṃ bhante' ti vatvā, 'uṭṭhāya³ bahi nikkhamā ti vutte,
 'akkhi me bhante bhinnan' ti avatvā⁴ ekena hatthena
 paṭicchādetvā⁵ nikkhami, vattakaraṇakāle ca pana 'akkhi
 me bhinnan' ti⁶ tuṃhī anisīditvā ekena hatthena akkhiṃ
 gahetvā ekena hatthena muṭṭhisammuṅjaniṃ⁷ ādāya vacca-
 kuṭiṅ⁸ ca mukhadhovanatṭhānaṃ ca⁹ sammajjitvā¹⁰ mukha-
 dhovanaṃ ca ṭhapetvā¹¹ pariveṇaṃ sammajji. So upajjhā-
 yassa dantakaṭṭhaṃ¹² dadamāno eken' eva¹³ hatthena adāsi.
 Atha naṃ upajjhāyo āha : 'asikkhito¹⁴ vatāyaṃ sāmaṇero,
 ācariyupajjhāyanaṃ ekena hatthena dantakaṭṭhaṃ dātuṃ
 labbhatī?'¹⁵ ti. 'Jānāmi¹⁶ bhante 'etaṃ vattan' ti,¹⁷ eko
 pana me hattho na tuccho' ti. 'Kiṃ sāmaṇerā' ti. So
 ādito paṭṭhāya taṃ pavattiṃ ārocesi. Thero sutvā va saṃ-
 viggamaṇaso 'aho¹⁸ mayā bhāriyaṃ kammaṃ katan' ti
 vatvā, 'khamāhi me¹⁹ sappurisa nāham etaṃ²⁰ jānāmi,
 avassayo me hohi²¹ ti añjaliṃ paggayha sattavassikadāra-
 kassa²² pādamaṃle ukkuṭikaṃ nisīdi. Atha naṃ sāmaṇero
 āha :²³ 'nāhaṃ bhante etadatthāya kathesiṃ,²⁴ tumhākaṃ

¹ B. °ento.² C^a. °koṭi.³ B¹. paṭṭhāya.⁴ B¹. va°.⁵ C^a. °petvā.⁶ K. a. avatvā.⁷ B¹. °samajjani. K. °sammajjiniṃ.⁸ K. veca°.⁹ K. °naṃ ca ṭhatvā.¹⁰ K. om.¹¹ K. °dhovanodakaṃ ca paṭh°. S. om. ca.¹² K. °añ ca.¹³ K. ekena.¹⁴ C^a. asa°.¹⁵ K. B. B¹. na vaṭṭatī. C. om. dātuṃ. C^a. °kaṭṭhānaṃ.C. C^a. S. labhatī.¹⁶ B. °m' ahaṃ. K. a. 'haṃ.¹⁷ K. B. na etaṃ vaṭṭatī. B¹. evaṃ na vaṭṭatī iti.¹⁸ K. B. a. vata.¹⁹ K. C. C^a. om.²⁰ C. C^a. nāhaṃ metaṃ.²¹ C. B¹. hotī. K. a. sappurisaṃ.²² B¹. °ikassa sāmaṇerassa.²³ B. C. C^a. om.²⁴ B. °mi.

cittaṃ anurakkhantena¹ mayā evaṃ vuttaṃ, n' ev' ettha tumhākaṃ doso atthi² na mayhaṃ, vaṭṭass' ev' eso doso,³ mā cintayittha mayā tumhākaṃ vippaṭisāraṃ rakkhanten' eva nārocitan' ti. Thero sāmaṇerena assāsiyamāno pi anassāsivā⁴ uppannasajvego sāmaṇerassa bhaṇḍakaṃ gahetvā Satthu santikam pāyāsi. Satthāpi 'ssa āgamaṇaṃ olokeno va nisīdi. So gantvā Satthāraṃ vanditvā Satthārā saddhiṃ⁵ paṭisammodayaṃ katvā, 'khamaniyaṃ te bhikkhu kiñci atirekaṃ aphāsukaṃ atthi' ti pucchito āha:⁶ 'khamaniyaṃ bhante, natthi me kiñci atirekaṃ aphāsukaṃ, api⁷ ca kho pana me ayaṃ daharasāmaṇero viya⁸ añño atirekagūṇo na diṭṭhapubbo' ti. 'Kiṃ pana iminā kataṃ bhikkhū' ti. So ādito paṭṭhāya sabbāṃ taṃ pavattiṃ Bhagavato ārocetvā⁹ āha: 'evaṃ bhante mayā khamāpiyamāno maṃ evaṃ vadesi: "n' ev' ettha tumhākaṃ doso atthi na mayhaṃ, vaṭṭass' ev' eso¹⁰ doso, tumhe mā cintayittha" ti iti maṃ¹¹ assāsesi yeva, maṃ n' eva kopāṃ na dosam akāsi, na me bhante eva-rūpo guṇasampanno¹² diṭṭhapubbo' ti. Atha taṃ Satthā 'bhikkhu khīṇāsavā nāma na kassaci kuppanti¹³ na¹⁴ dussanti, santindriyā santamānasā va¹⁵ honti' ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha:

96. 'Santaṃ tassa maṇaṃ hoti santā¹⁶ vācā ca kamma ca¹⁷ sammadaññāvimuttassa upasantassa tādino' ti.

Tattha santan¹⁸ ti tassa¹⁹ khīṇāsavasamaṇassa²⁰ abhij-jhādīnaṃ abhāvena maṇaṃ santam eva hoti upasantaṃ²¹

¹ B¹. ajānanto.

³ K. a. bhante.

⁵ S. saddhiṃ ca.

⁷ C. C^a. atthi.

⁹ B¹. oento.

¹¹ B. om. iti maṃ.

¹³ B. kubb^o.

¹⁵ K. om.

¹⁷ B. kammaṃ.

¹⁹ F. tattha.

² So K only.

⁴ K. anu^o.

⁶ C. C^a. om.

⁸ K. om.

¹⁰ K. eva.

¹² K. C. C^a. a. na.

¹⁴ K. om.

¹⁶ B. santaṃ.

¹⁸ B. a. tassā.

²¹ B. santan ti.

²⁰ B. o-sāmaṇerassa.

nibbutaṅ, tathā musāvādādīnaṅ abhāvena vācā ca paṇāti-pātādīnaṅ abhāvena kāyakaṃmañ ca santam eva hoti. Sammadaññāvimuttassā¹ ti nayena hetunā² jānitvā pañcavimuttihi³ vimuttassa. Upasantassā ti abbhantare rāgādīnaṅ upasamena upasantassa tādino ti tathārūpassa.⁴

Desanāvasāne Kosambivāsītissatthero saha paṭisambhidāhi arahattaṅ pāpuṇi, sesajanassāpi⁵ sātthikā dhamma-desanā ahoṣi ti.

Kosambivāsītissattherasāmaṇeravattu.⁶

8. SĀRIPUTTATATHERAVATTHU.

Assaddho ti imaṅ dhamma-desanaṅ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattheraṅ ārabha kathesi.

Ekadivasaṅ hi⁷ tiṅsamattā araññavāsikā⁸ bhikkhū Satthu santikaṅ āgantvā⁹ vanditvā nisīdiṅsu. Satthā tesāṅ saha paṭisambhidāhi arahattassa upanissayaṅ¹⁰ disvā Sāriputtattheraṅ āmantetvā ‘saddahasi¹¹ tvaṅ Sāriputta saddhindriyaṅ bhāvitaṅ¹² bahulikataṅ amatogadhaṅ hoti amata-pariyosānan’ ti evaṅ pañcindriyāni ārabha pañhaṅ pucchi. Thero ‘na khvāhaṅ¹³ bhante ettha Bhagavato saddhāya gacchāmi “saddhindriyaṅ . . . pe¹⁴ . . . amatapariyosānan” ti. Yesāṅ¹⁵ nūna¹⁶ bhante aññātaṅ assa adiṭṭhaṅ avidiṭaṅ asacchikataṅ aphaṣṣitaṅ¹⁷ paññāya, te tattha

¹ Cf. I. 434.

² K. a. kālena (for kāraṇena?).

³ B. S. pañcahi vi°.

⁴ K. a. tathāsampanasā ti.

⁵ S. B. sesamahā°.

⁶ K. Kosambiyatissavatthu. C. C^a. °ttheravattu.

⁷ C. C^a. om.

⁸ K. B. araññikā (K. ar°). S. ariññakā.

⁹ K. a. Satthāraṅ.

¹⁰ B. °ssûp°.

¹¹ K. sadahās

¹² K. a. viriyindriyaṅ bhāvitaṅ satindriyaṅ bh°, samādhindriyaṅ bh°, paññindriyaṅ bh°.

¹³ S. cāhaṅ.

¹⁴ K. enumerates. B. la.

¹⁵ C. C^a. om. ti yesāṅ.

¹⁶ B. nanu. K. a. taṅ.

¹⁷ K. B. aphu°.

paresaṅ saddhāya¹ gaccheyyaṅ saddhindriyaṅ . . . pe² . . . amatapariyosānan' ti evaṅ pañhaṅ vyākāsi. Taṅ sutvā³ bhikkhū kathaṅ samuṭṭhāpesuṅ : 'Sāriputtatthero micchāgahaṇaṅ n' eva⁴ vissajjesi, ajjāpi Sammāsambuddhasa na saddahati yevā' ti. Taṅ sutvā Satthā 'kin nām' etaṅ⁵ bhikkhave vadetha, ahaṅ hi⁶ " " " pañcindriyāni abhāvetvā samathavipassanaṅ avaddhetvā⁷ maggaphalāni sacchikātuṅ samattho⁸ nāma atthi " " ti⁹ saddhasi Sāriputtā " ti pucchiṅ, so " " " evaṅ sacchikaronto atthi nāmā " " ti na saddahāmi bhante " ti kathesi, na " dinnassa¹⁰ vā katassa vā phalavipākaṅ¹¹ na saddhasi¹² nāpi buddhādinaṅ¹³ guṇaṅ na saddhasi " ti,¹⁴ eso pana attanā paṭiladdhesu jhānavipassanāmaggaphaladhammesu¹⁵ paresaṅ saddhāya¹⁶ na gacchati¹⁷ tasmā anupavajjo' ti vatvā¹⁸ anusandhiṅ ghaṭetvā dhammaṅ desento¹⁹ imaṅ gātham āha :

97. 'Assaddho akataññū ca sandhicchedo ca yo naro
hatāvakāso vantāso sa ve uttamaporiso'²⁰ ti.

Tattha²¹ attanā²² paṭiladdhaguṇaṅ²³ paresaṅ kathāya
na²⁴ saddahatī ti assaddho,²⁵ akataṅ nibbānaṅ jānāti ti

¹ B. sandhāya.

² K. B. la.

³ K. a. te.

⁴ K. °gahaṇen' eva.

⁵ C. C^a. ettha.

⁶ B. C. C^a. om.

⁷ C. C^a. avassetvā.

⁸ B. asa°.

⁹ K. a. Satthā puna.

¹⁰ C. C^a. dissa. K. a. na.

¹¹ K. B. S. °laṅ vi°. K. a. Sāriputto.

¹² K. B. S. °ati bis.

¹³ C. C^a. buddhānaṅ.

¹⁴ *Subaudi* : pucchiṅ ; with °ati, kathesi.

¹⁵ C. C^a. °vipassanāpaṭiladdhaguṇā.

¹⁶ B. sandhāya.

¹⁷ C. C^a. gañchi.

¹⁸ B. ñatvā.

¹⁹ B. om. dh° des°.

²⁰ B. °puriso.

²¹ B. tass' attho. K. a. asaddho ti.

²² C. C^a. °no.

²³ F. S. paṭividdha°.

²⁴ B. om.

²⁵ K. sadho.

akataññū sacchikatanibbāno ti attho vaṭṭasandhiṅ¹ saṅ-
sārasandhiṅ² chetvā³ ṭhito ti sandhicchedo, kusalā-
kusalakammabījassa⁴ khīṇattā nibbattanāvakāso hato assā⁵
ti hatāvakāso, catūhi maggehi kattabbakiccassa katattā
sabbā āsā⁶ iminā vantā ti vantāso, so⁷ evarūpo naro
sa ve⁸ paṭividdhalokuttaradhammatāya⁹ purisesu uttama-
bhāvaṅ patto ti purisuttamo.¹⁰

Gāthavasāne te¹¹ āraññakā¹² tiṅsamattā¹³ bhikkhū saha
paṭisambhidāhi arahattaṅ pāpuṇisū ti, sesajanassāpi
sāthhikā dhammadesanā ahoṣī ti.

Sāriputtattherassa pañhavissajjanavattu.¹⁴

9. KHADIRAVANIYAREVATATTHEAVATTHU.

Gāme vā ti imaṅ dhammadesanaṅ Sathā Jetavane
viharanto Khadiravaniyarevatattheraṅ¹⁵ ārabha kathesi.

Āyasmā hi Sāriputto sattāsītikoṭidhanaṅ pahāya pabba-
jitvā Cālā¹⁶ Upacālā¹⁷ Sisūpacālā¹⁸ ti tisso bhaginiyo
Cando¹⁹ Upaseno ti²⁰ dve bhātaro pabbājesi, Revatakumāro
eko va gehe avasissi.²¹ Ath' assa mātā cintesi: 'mama

¹ C. C^a. °saddhiṅ. F. °ndhi°.

² C. saṅkhāra°. B. saṅsārasmiṅ. ³ K. B. chinditvā.

⁴ C. C^a. om. °kamma°. ⁵ F. °nā va hatāva° ti.

⁶ C. C^a. sabbāsā. S. om. sabbā.

⁷ C. om. K. vatvā antāso yo. ⁸ B. C. C^a. ce.

⁹ K. patiladdha°. ¹⁰ K. a. ti.

¹¹ C. C^a. om. ¹² K. B. °ikā.

¹³ K. tisa.

¹⁴ K. Sāriputtatthevatthu. B. °ttheravattu, a. aṭṭhamaṅ.

¹⁵ B. Khadira°. ¹⁶ C. C^a. vāla. B¹. jālā.

¹⁷ B¹. upajālā. C. upavāla.

¹⁸ B¹. sisupajālā. K. sisu°. C. C^a. S. Sīsa°.

¹⁹ K. sujo. B. Cundo ca. U° ca.

²⁰ K. B. S. a. ime.

²¹ B¹. avasari. K. avasissati. B. avasiṭṭho.

putto¹ Upatisso ettakaṅ dhanaṅ pahāya pabbajitvā tisso² bhaginiyo dve³ bhātaro pabbājesi, Revato eko avaseso, sace imam pi pabbājessati⁴ ettakaṅ no dhanaṅ nassissati, kulavaṅso upacchijjissati⁴ daharakāle yeva naṅ gharāvāsena bandhissāmī' ti. Sāriputtatthero pi paṭigacc'⁵ eva bhikkhū⁶ āṇāpesi: 'sace āvuso Revato pabbajitukāmo āgacchati āgatamattam eva⁷ naṅ pabbājeyyātha, mama mātāpitaro micchādītthikā, kiṅ tehi āpucchitehi, aham eva tassa mātā pitā'⁸ ti. Mātāpi 'ssa⁹ Revatakumāraṅ sattavassikam eva gharabandhanena¹⁰ bandhitukāmā samānajātikaṅ kuladārikaṅ¹¹ vāretvā¹² divasaṅ t̐apetvā¹³ kumāraṅ maṇḍetvā¹⁴ pasādhetvā mahatā¹⁵ parivārena saddhiṅ ādāya kumārikāya ṇātigharaṅ agamāsi. Atha nesaṅ katamaṅgalānaṅ dvinnam pi ṇātakesu¹⁶ sannipatitesu udakapātiyaṅ¹⁷ hatthe otāretvā maṅgalāni vatvā kumārikāya vuddhiṅ ākaṅkhamānā ṇātakā 'tava ayyakāya¹⁸ dītthadhammaṅ passa,¹⁹ ayyakā viya ciraṅ²⁰ jīva ammā' ti²¹ āhaṅsu. Revatakumāro 'ko nu kho imissā ayyakāya dītthadhammo' ti cintetvā, 'katarā imissā ayyakā' ti pucchi. Atha naṅ āhaṅsu: 'tāta kiṅ²² passasi imaṅ vīsaṅvassasatikaṅ²³ khaṇḍadantaṅ phalita-

¹ C. C^a. purato.

² B. a. ca.

³ B. °esi.

⁴ K. B. S. pa°. B¹. pabbajissati.

⁵ B¹. paṭivacch'. B. paṭikacc'. K. patikacch'.

⁶ B. °uṅ.

⁷ C. C^a. °tte va.

⁸ B. S. mātā ca pitā cā. C. mātā pitā vā. K. mātāpitaro.

⁹ C^a. °pitussa. B¹. om. 'ssa.

¹⁰ B¹. gharāvāsabandhena. K. gharayaṅ.

¹¹ B. S. °ike kule dā°. K. samājātikule.

¹² B. °itvā.

¹³ B¹. paṭṭh°. K. vatth°.

¹⁴ K. °itvā.

¹⁵ K. mahā°.

¹⁶ S. °ik°. C^a. C. jāta°. K. ṇatavekesu.

¹⁷ K. °cāṭiyaṅ.

¹⁸ B¹. ayyikassa. K. B. ayyikāya. K. B. B¹. °ik° al.

¹⁹ B. passitvā.

²⁰ K. a. kālaṅ.

²¹ Manor. tava ayyakāya mahallakatarā hohī ti.

²² B. S. a. na.

²³ B. vīsa°. B. a. jātaṅ.

kesaṇ¹ valittacaṇ tilakāhatagattaṇ² gopānasivaṅkaṇ,³
 esā etissā⁴ ayyakā' ti. 'Kiṇ pana ayam⁵ pi evarūpā
 bhavissatī' ti. 'Sace jīvissati bhavissati⁶ tātā' ti. So
 cintesi: 'evarūpam pi nāma sarīraṇ⁷ jarāya⁸ imaṇ vippa-
 kāraṇ⁹ pāpunissatī' ti¹⁰ 'idaṇ me bhātarā Upatissena diṭṭhaṇ
 bhavissatī, ajj' eva mayā palāyitvā pabbajitū vaṭṭatī' ti.
 Atha naṇ nātakā kumārikāya saddhiṇ ekaṇ¹¹ yānaṇ āropetvā
 ādāya pakkamiṇsu. So¹² thokaṇ¹³ gantvā¹⁴ sarīrakiccaṇ
 apadisitvā¹⁵ 'ṭhapetha¹⁶ tāva yānakaṇ,¹⁷ otaritvā āgamis-
 sāmī' ti yoggā¹⁸ otaritvā ekasmiṇ gumbe¹⁹ thokaṇ papañ-
 cakaṇ²⁰ katvā agamāsi. Puna pi thokaṇ gantvā ten' eva
 apadesena otaritvā abhirūhi,²¹ puna pi tatth' eva akāsi.²²
 Ath' assa nātakā 'addhā imassa utthānāni²³ vattantī' ti
 sallakkhetvā nātidalhaṇ ārakkhaṇ²⁴ kariṇsu. So puna pi
 thokaṇ gantvā ten' eva apadesena otaritvā²⁵ 'tumhe
 pājentā²⁶ purato gacchatha, mayaṇ pacchato²⁷ sanikaṇ
 āgamissāmā'²⁸ ti vatvā otaritvā²⁹ gumbābhimukho³⁰ ahoṣi.
 Nātakāpi 'ssa 'pacchato āgamissatī' ti³¹ saññāya yānaṇ

¹ S. palita°. Manor. palitasīsaṇ.

² B¹. tilagāha°.

⁴ B¹. imissā.

⁶ B¹. om.

⁸ B¹. jayāya C^a. °yaṇ.

¹⁰ K. om.

¹² K. a. Revato.

¹⁴ B¹. katvā.

¹⁵ B¹. yānaṇ paṭisevetvā.

¹⁶ B¹. apetha. K. ṭhapesi.

¹⁷ B¹. yānā. K. B. S. yānaṇ.

¹⁹ B¹. gumbhe. K. gumha.

²¹ K. °ruyhi.

²³ K. udaraṇ vātā nivattanti vantī ti. B¹. upatthā°.

²⁴ K. akkhaṇ.

²⁶ S. B. °nto. C. °tvā.

²⁷ K. S. pacchā. C. C^a. a. gacchato.

²⁸ K. santikaṇ āha ga°.

³⁰ B¹. gumbh.

³ B¹. °sīvaṅgaṇ.

⁵ B¹. mayaṇ.

⁷ C. C^a. a. nāma.

⁹ B¹. vikāraṇ.

¹¹ B. S. eka°.

¹³ B¹. dho°. (al.).

¹⁸ B. yānā.

²⁰ K. B. S. °caṇ.

²² K. aggamāsi.

²⁵ K. otari taritvā.

²⁹ K. om.

³¹ B¹. °ssāmī iti.

pājentā¹ agamaṃsu.² Tato palāyitvā³—ekasmiṃ padese tiṅsamattā⁴ bhikkhū vasanti—tesaṃ santikaṃ gantvā vanditvā āha:⁵ ‘pabbājetha maṃ bhante’ ti. ‘Āvuso tvaṃ sabbālaṅkārapatimaṇḍito, mayaṃ te⁶ rājaputtabhāvaṃ vā amaccaputtabhāvaṃ⁷ vā na jānāma, kathaṃ pabbājessāmā’ ti. ‘Tumhe maṃ bhante na jānāthā’ ti. ‘Na jānāma āvuso’ ti. ‘Ahaṃ⁸ Upatissassa kaniṭṭhabhātiko’ ti.⁹ ‘Ko esa¹⁰ Upatisso nāmā’ ti. ‘Āma¹¹ bhante, bhadantā mama bhātaṃ Sāriputto ti vadanti tasmā¹² Upatisso ti¹³ vutte na jānantī’ ti.¹⁴ ‘Kiṃ pana¹⁵ tvaṃ Sāriputtattherassa kaniṭṭhabhātiko’ ti. ‘Āma bhante’ ti. ‘Tena hi ehi bhātarā¹⁶ anuññātam¹⁷ evā’ ti vatvā¹⁸ tassa ābharanāni omuñcāpetvā ekamante ṭhapāpetvā taṃ¹⁹ pabbājetvā therassa sāsanaṃ paḥiṇṇsu. Thero taṃ sutvā Bhagavato ārocesi: ‘bhante āraññakabhikkhū²⁰ hi kira “Revato pabbajito” ti sāsanaṃ paḥiṇṇsu,²¹ gantvā²² passitvā āgamissāmī’ ti. Satthā ‘adhivāsehi²³ tāva Sāriputtā’ ti gantuṃ na adāsi.²⁴ Thero pana katipāhaccayena Satthāraṃ āpucchi, Satthā²⁵ ‘adhivāsehi tāva²⁶ Sāriputta mayaṃ pi āgamissāmā’²⁷ ti n’ eva gantuṃ adāsi. Sāmaṇero pi ‘sacāhaṃ idha vasis-

¹ B¹. pācanto.

² S. a. so. K. B. a. so pi.

³ In Manor. *he flees*, ‘dārakehi saddhiṃ kilānto viya.’

⁴ K. tisa. B. tiṅsa.

⁵ K. C^a. B¹. om.

⁶ B¹. mayhaṃ vo.

⁷ K. amaccatabh^o.

⁸ K. a. pana bhante.

⁹ K. a. āvuso.

¹⁰ S. eso.

¹¹ K. om.

¹² B. a. mayā.

¹³ C. C^a. a. vadanti.

¹⁴ C. C^a. om. na jān^o.

¹⁵ C. C^a. K. om. kiṃ pana.

¹⁶ C. C^a. B¹. °ro. B. a. te.

¹⁷ K. tena ñātam.

¹⁸ B¹. a. bhikkhū.

¹⁹ B. om.

²⁰ B. °ika^o.

²¹ K. om. ti sā^o pa^o.

²² K. B. S. a. taṃ.

²³ C. na adhvāsesi ‘tiṭṭha.’

²⁴ K. nādāsi.

²⁵ C. C^a. āpucchitvā.

²⁶ B. om.

²⁷ B¹. gamissāmī.

sāmi ñātakā maṇ anubandhitvā pakkosāpessanti¹ ti tesañ bhikkhūnaṇ santike yāva arahattā² karṇmatṭhānaṇ uggaṇhitvā pattacīvaraṇ ādāya cārikaṇ caramāno tato tiṇsayojane thāne³ khadiravanaṇ gantvā⁴ antovasse yeva temāsabbhantare⁵ saha paṭisambhidāhi arahattaṇ pāpuṇi. Thero pi pavāretvā Satthāraṇ puna tattha gamanattāya āpucchi. Satthā 'mayam pi āgamissāma⁶ Sāriputtā' ti pañcahi bhikkhusatehi saddhiṇ⁷ nikkhami. Thokaṇ gatakāle⁸ Ānandatthero dvedhāpathe⁹ thatvā Satthāraṇ āha: 'bhante Revatassa santikaṇ gamanamaggesu ayaṇ parihārapatho¹⁰ saṭṭhiyojaniko manussāvāso,¹¹ ayaṇ ujumaggo tiṇsayojaniko amanussapariggahito,¹² katarena gacchāmā'¹³ ti. 'Sīvali¹⁴ pana Ānanda amhehi saddhiṇ āgato' ti. 'Āma bhante' ti. 'Sace Sīvali¹⁵ āgato ujumaggam eva gaṇhāhi'¹⁶ ti. Satthā kira 'ahaṇ tumhākaṇ yāgubhattaṇ uppādessāmi, ujumaggaṇ gaṇhā'¹⁷ ti avatvā¹⁸ 'tesañ tesañ janānaṇ puññavipākādanatṭhānaṇ¹⁹ etan' ti ñatvā, 'sace Sīvali āgato ujumaggaṇ gaṇhā' ti āha. Satthari pana taṇ maggaṇ²⁰ paṭipanne²¹ devatā²² 'amhākaṇ ayyassa Sīvalittherassa sakkāraṇ karissāmā' ti cintetvā ekekayojane vihāraṇ²³ kāretvā ekayojanato uddhaṇ gantuṇ adatvā pāto va²⁴ utṭhāya dībāni²⁵

¹ S. pakkosissanti. B. °pentī.

² C. °ttaṇ.

³ B¹. tiysjanaṇ.

⁴ K. om. kha°. ga°.

⁵ C^a. temāsamabbha°.

⁶ B¹. gamissāmi. B. ga°.

⁷ K. om.

⁸ B. āg°.

⁹ B¹. dvidhāpade.

¹⁰ B¹. °pato. Manor. parihāramaggo.

¹¹ S. °vaṇso.

¹² Manor. amanussapatho. S. °paggahito.

¹³ B¹. maggena gacchāmī.

¹⁴ K. Simbalithero.

¹⁵ K. a. thero.

¹⁶ C. C^a. gaṇhī.

¹⁷ K. B. gaṇhāhi. B¹. gaṇhāhi iti.

¹⁸ B¹. a. etaṇ.

¹⁹ K. B. puññassa vi°. S. °vipādāna°. B¹. °dassana°.

²⁰ K. gamanaṇ.

²¹ K. °nte.

²² K. a. ca.

²³ K. B. vihāre.

²⁴ K. B. v°.

²⁵ B. B¹. dībba°.

yāguādini gahetvā ‘ambhākaṃ ayyo¹ Sīvalitthero kahaṃ nisinno’ ti vicaranti.² Thero attano abhihaṭṭaṃ Buddha-pamukhassa bhikkhusaṅghassa³ dāpesi. Evaṃ Satthā saparivāro tiṃsayojanikaṃ kantāraṃ Sīvalittherassa’ eva⁴ puññaṃ anubhavamāno⁵ agamāsi.⁶ Revatatthero pi Satthu āgamaṇaṃ ñatvā Bhagavato gandhakuṭṭiṃ māpetvā pañca kūtāgārasatāni⁷ pañca caṅkamanasatāni pañca rattitṭhāna-divatṭhānasatāni ca māpesi. Satthā tassa santike māsa-mattam eva vasi,⁸ tasmiṃ vasamāno pi Sīvalittherassa’ eva puññaṃ anubhavi.⁹ Tattha¹⁰ pana dve mahallakabhikkhū Satthu¹¹ khadiravanaṃ pavisanakāle evaṃ cintayiṃsu : ‘ayaṃ bhikkhu ettakaṃ navakammaṃ karonto kiṃ sakkhissati¹² samanadhammaṃ kātuṃ¹³ “Sāriputtassa kaniṭṭho” ti mukholokanabhikkhaṃ karonto¹⁴ evarūpassa navakammikassa¹⁵ santikaṃ āgato’ ti. Satthā¹⁶ taṃ divasaṃ paccūsa-kāle lokaṃ olovento¹⁷ te¹⁸ bhikkhū disvā tesāṃ cittācāraṃ aññāsi, tasmā¹⁹ tattha māsamattaṃ vasitvā nikkhamana-divase yathā²⁰ te bhikkhū attano telanāliṅ²¹ ca udakatumbaṅ ca upāhanaṅ²² ca pammussanti tathā adhiṭṭha-hitvā nikkhamanto²³ vihārūpacārato bahi nikkhantakāle iddhiṃ vissajjesi. Atha te²⁴ bhikkhū ‘mayā idaṅ c’ idaṅ ca

¹ B. ayyo no.

² B¹. °nto. S. rep. ka° ni° before ti. ³ B. sa°.

⁴ B. om. ⁵ B. a. va. ⁶ B¹. gacchati.

⁷ K. kutāra°. B¹. a. pañca bhissisatāni ca.

⁸ K. a. Satthā. ⁹ B¹. °ati.

¹⁰ S. C. C^a. taṃ. ¹¹ B. om.

¹² C. C^a. a. ti. B¹. a. Satthā. ¹³ K. B. a. Satthā.

¹⁴ K. mukholokanakiccaṃ natthī ti. B. °bhikkhu. B¹. karoti.

¹⁵ B¹. °kammassa. B. a. bhikkhussa.

¹⁶ B. a. pi. ¹⁷ B. °tvā. K. B¹. B. vol°.

¹⁸ K. a. dve.

¹⁹ B¹. ñatvā for a° ta°. K. a. Satthā.

²⁰ K. yatthā, tatthā infra. ²¹ S. °li. C. °nālī.

²² K. °nā. B. °nāni. ²³ K. nikkhanto.

²⁴ C^a. kho.

pammutṭhaṅ¹ mayāpi pammutṭhan' ti ubho pi nivattitvā taṅ ṭhānaṅ asallakkhetvā² khadirarukkhaṅtakehi³ vijjhiyamānā⁴ vicaritvā ekasmiṅ khadirarukkhe olambantaṅ⁵ attano bhaṅḍakaṅ⁶ disvā ādāya pakkamiṅsu. Satthāpi⁷ bhikkhusaṅhaṅ ādāya puna māsamatten' eva Sivalittherassa puññaṅ anubhavamāno gantvā Pubbārāmaṅ pāvīsi. Atha te mahallakabhikkhū pāto va mukhaṅ dhovitvā āgantukabhaddāyikāya⁸ Visākhāya gharā⁹ yāguṅ pivissāmā¹⁰ ti gantvā yāguṅ pivitvā khajjakaṅ khāditvā nisīdiṅsu. Atha ne Visākhā pucchi: 'tumhe hi¹¹ bhante Satthārā saddhiṅ Revatattherassa vasanaṭṭhānaṅ agamitthā¹² ti. 'Āma upāsike' ti. 'Ramaṇiyaṅ¹³ bhante therassa vasanaṭṭhānaṅ' ti. 'Kuto tassa¹⁴ ramaṇiyatā¹⁵ setakaṅṭakakhadirarukkhaḡahanaṅ¹⁶ tāpasānaṅ¹⁷ nivāsanaṭṭhānasadisāṅ upāsike' ti. Ath' aññe dve daharabhikkhū āgamiṅsu. Upāsikā tesāṅ pi yāgukhajjakaṅ datvā tath' eva paṭipucchi.¹⁸ Te āhaṅsu: 'na sakkā upāsike vaṇṇetuṅ Sudhammadevasabhāsadisāṅ iddhiyā abhisāṅkhatāṅ¹⁹ viya therassa vasanaṭṭhānaṅ' ti. Upāsikā²⁰ cintesi: 'paṭhamaṅ āgatabhikkhū²¹ aññathā vadiṅsu, ime²² aññathā²³ vadanti, paṭhamaṅ āgatabhikkhū kiñcid eva pammussitvā iddhiyā vissatṭhakāle²⁴ patinivattitvā²⁵ gatā bhavissanti, ime pana

¹ C. C^a. °ṭṭhā.

³ B¹. °kāhi.

⁵ B¹. °nte.

⁷ K. om. pi.

⁹ K. ghare. B. °aṅ.

¹¹ C^a. om. B. pi.

¹² B¹. gatā atha. C. C^a. āg°.

¹³ B¹. ramma°, al.

¹⁵ B. °yaṅ tāva.

¹⁷ K. B. petānaṅ.

¹⁹ K. °itaṅ.

²¹ K. B. S. āgatā bhi°, so infra.

²² S. a. nāma.

²⁴ K. visajana°.

² K. sa°.

⁴ B¹. vacchi°. B. vijja°.

⁶ B¹. °ke. B. °ikaṅ.

⁸ K. C^a. °kā°.

¹⁰ B¹. pavīsissāma.

¹⁴ B. a. taṅ.

¹⁶ B. suddhakaṅ ka°.

¹⁸ K. pucchi.

²⁰ K. mahāup°.

²³ K. aññaṅ.

²⁵ K. °etvā.

iddhiyā abhisañkharitvā nimmitakāle gatā bhavissanti' ti¹ attano paṇḍitabhāvena etam atthaṃ ñatvā 'Satthu² āgata-kāle³ pucchissāmi' ti atthāsi. Tato muhuttass'⁴ eva Satthā bhikkhusaṅghaparivuto Visākḥāya geḥaṃ gantvā paññattāsane nisīdi. Sā Buddhapamaḥṣaṃ bhikkhusaṅghaṃ sakkaccaṃ parivisitvā bhattakiccāvasāne Satthāraṃ vanditvā paṭipucchi:⁵ 'bhante tumhehi saddhiṃ gatabhikkhusu⁶ ekacce "Revatattherassa vasaṇatthānaṃ khadiragahaṇaṃ araṇṇaṃ" ti vadanti ekacce "ramaṇīyaṃ"⁷ ti,⁸ kin nu kho etan' ti.⁹ Satthā 'upāsike gāme vā hotu araṇṇe¹⁰ vā yasmiṃ¹¹ thāne arahanto viharanti¹² taṃ ramaṇīyam evā' ti vatvā anusandhiṃ ghaṭṭevā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

98. 'Gāme vā yadi vāraṇṇe ninne vā yadi vā thale
yattha arahanto viharanti taṃ bhūmiṃ¹³ rāma-
ṇeyyakan' ti.

Tattha¹⁴ kiñcāpi arahanto gāmante kāyavivekaṃ na labhanti cittavivekaṃ pana labhant' eva, tesāṃ hi dibba-paṭibhāgāni pi ārammaṇāni cittaṃ cāletuṃ na sakkonti, tasmā gāmo¹⁵ vā hotu araṇṇādīnaṃ vā aṇṇataraṃ, yattha¹⁶ arahanto viharanti taṃ bhūmiṃ rāmaṇeyyakan ti so bhūmippadeso ramaṇīyo¹⁷ evā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpatti-phalādīni pāpuṇṇisū ti.

¹ K. a. sā.

² B. °raṇ.

³ K. āgamana°.

⁴ B¹. mahuttam. B. muhuttaṃ yeva.

⁵ K. pucchi.

⁶ K. bhi°.

⁷ C. °niyyan.

⁸ K. a. vadanti.

⁹ K. B. a. taṃ sutvā. B. om. Sattha.

¹⁰ K. S. gāmo and araṇṇaṃ (K. °ṇṇu).

¹¹ B¹. pavattita.

¹² C. Ca. °ati.

¹³ B. bhūmi, so infra.

¹⁴ B. tass' attho.

¹⁵ So. S. F. gāmā (corr. gāmānaṃ). Other MSS. and B.

gāme.

¹⁶ K. aṇṇutattha.

¹⁷ C. °niyyo.

Aparena samayena bhikkhū kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ :
 'āvuso kena¹ nu kho kāraṇena² Sīvalitthero sattadivasa-
 sattamāsādhikāni³ sattavassāni mātu kucchiyaṃ vasi, kena
 kāraṇena⁴ niraye pacci, kena⁵ evam lābhaggayasagga-
 ppatto jāto ' ti. Satthā taṃ kathaṃ sutvā ' bhikkhave kiṃ
 kathethā ' ti pucchitvā ' bhante idaṃ nāmā ' ti vutte tassā-
 yasmato pubbakammaṃ kathento āha :⁶

' Bhikkhave ito ekanavutikappe⁷ Vipassi⁸ bhagavā loke
 uppajjitvā⁹ ekasmiṃ samaye¹⁰ janapadacārikaṃ caritvā¹¹
 pitu nagaraṃ¹² paccāgamāsi. Rājā buddhapamukhassa
 bhikkhusaṅghassa āgantukadānaṃ sajjetvā nāgarānaṃ¹³
 pesesi :¹⁴ ' āgantvā mayhaṃ dāne saḥāyakā hontū ' ti. Te
 tathā katvā ' raññā¹⁵ dinnadānato atirekatarāṃ dassāmā ' ti,
 Satthāraṃ nimantetvā punadivase dānaṃ paṭiyādetvā
 rañño¹⁶ paṇimsu. Rājā āgantvā¹⁷ tesāṃ dānaṃ disvā
 ' ito adhikatarāṃ¹⁸ dassāmī ' ti punadivase Satthāraṃ
 nimantesi. N' eva rājā nāgare parājetuṃ sakkhi, na¹⁹
 nāgarā rājānaṃ,²⁰ chaṭṭhe vāre²¹ ' sve dāni²² yathā " imesaṃ
 dāne²³ idaṃ nāma natthī " ti na sakkā hoti²⁴ vattuṃ
 evaṃ²⁵ dānaṃ dassāmā ' ti cintetvā punadivase dānaṃ
 paṭiyādetvā ' kin nu kho²⁶ ettha natthī ' ti olokeno alla-

¹ B. *om.*

² K. *om. and infra.*

³ K. °divasāni satta°. Cf. F. J. I., 407.

⁴ B. *om.*

⁵ B. *a. nissandena.*

⁶ K. *a. atīte.*

⁷ S. °ute kappe.

⁸ K. B¹. *a. nāma.*

⁹ K. °jji.

¹⁰ K. *a. Satthā.*

¹¹ K. pakamitā.

¹² C. naṅg°.

¹³ K. B. *a. sāsanaṃ.*

¹⁴ K. *a. nāgarā.*

¹⁵ B¹. rañño. K. aññā.

¹⁶ K. B. *a. sāsanaṃ.*

¹⁷ K. rājāg°.

¹⁸ K. *a. dānaṃ.*

¹⁹ K. S. *om.*

²⁰ K. *a. parājetuṃ sakkhisu.*

²¹ K. *a. nāgare.* B. *a. nāgarā.*

²² K. *sva dāni.*

²³ C. dāna.

²⁴ K. *om.*

²⁵ C. C^a. *eva.*

²⁶ B¹. kiso dātabbavatthu *for* kin nu kho.

madhum eva na addasaṅsu,* pakkamadhu¹ pana bahu² atthi. Te allamadhukatthāya³ catūsu nagaradvāresu cattāri sahaṣṣāni⁴ gāhāpetvā⁵ pahīṇṇsu. Ath' eko janapadamanusso gāmahojakaṅ passituṅ āgacchanto antarāmagge madhupaṭalaṅ disvā makkhikā⁶ palāpetvā sākhaṅ chinditvā sākhaḍḍaken'⁷ eva saddhiṅ madhupaṭalaṅ ādāya 'gāmahojakassa dassāmī' ti nagaraṅ pavisati.⁸ Madhuatthāya gato⁹ taṅ disvā 'hambho¹⁰ vikkīṇiyamadhun'¹¹ ti pucchi. 'Na vikkīṇikaṅ¹² sāmī'¹³ ti. 'Handa imaṅ kahāpaṇaṅ gaḥetvā dehī' ti. So cintesi: 'idaṅ¹⁴ madhupaṭalaṅ pādamattam pi nagghati,¹⁵ ayaṅ pana kahāpaṇaṅ deti bahu-kahāpaṇako maññe, mayā vaḍḍhetuṅ vaṭṭati' ti. Atha naṅ 'na demī' ti āha. 'Tena hi¹⁶ dve kahāpaṇe gaṇhāhī' ti. 'Dvīhi pi na demī' ti evaṅ tāva¹⁷ vaḍḍhesi yāva¹⁸ so 'tena hi imaṅ¹⁹ sahaṣṣaṅ gaṇhāhī'²⁰ ti²¹ bhaḍḍakaṅ²² upanesi.²³ Atha naṅ so āha; 'kin nu kho tvaṅ umma-

* Manor. 'madhuñ ca guḷadadhiñ ca na addasaṅsu.'

¹ B¹. makka°.

² B. bahuṅ.

³ B¹. °kāya.

⁴ K. B. kahāpaṇas°.

⁵ K. datvā ekekaṅ purisaṅ madhupatalatthaṅ pah°. Ath' eko gāmavāsiपुरiso nagaraṅ āgacchanto, etc.

⁶ B¹. °kāyo.

⁷ B. sākhaṅ da°.

⁸ B. B¹. pāvīsi.

⁹ B¹. gacchanto. K. a. puriso.

¹⁰ B. S. ambho. K. ambā vikiyasi.

¹¹ K. madhupaṭalaṅ. B¹. vikīramadhu. B. vikkīṇiyaṅ ma°.

¹² B°. yaṅ.

¹³ K. B¹. vikiṇissāmī for vi° sā°.

¹⁴ B. imaṅ.

¹⁵ B. na a°. B¹. anagghamati. K. anagghati.

¹⁶ C. C^a. om.

¹⁷ B¹. paṭipāṭiyā.

¹⁸ B¹. vaḍḍhetvā for va° yā°. K. B. yeva.

¹⁹ S. idaṅ tena hi. K. B. idaṅ.

²⁰ C. gaṇhā.

²¹ K. a. taṅ.

²² B. °ikaṅ. C. C^a. ghaṭikaṅ.

²³ K. °ti.

ttako¹ udāhu kahāpaṇānaṅ ṭhapanokāsaṅ² na labhasi,³ pādaṅ pi anagghantaṅ⁴ madhuṅ “sahassaṅ gahetvā dehi” ti vadesi,⁵ kin nām’ etan’ ti. ‘Jānām’ ahaṅ bho, iminā pana me⁶ kammaṅ atthi, ten’ evaṅ vadāmī’ ti. ‘Kiṅ⁷ kammaṅ sāmī’ ti. ‘Amhehi Vipassibuddhassa⁸ atṭhasaṭṭhisamaṇasahassaparivārassa⁹ mahādānaṅ sajjitaṅ, tatr’ ekaṅ allamadhum eva natthi, tasmā evaṅ gaṇhāmī’ ti.¹⁰ ‘Evaṅ sante nāhaṅ mūlena dassāmi, sace aham pi dāne pattiyaṅ labhāmi¹¹ dassāmi’ ti. So gantvā nāgarānaṅ tam atthaṅ ārocesi, nāgarā ca¹² tassa saddhāya¹³ balava-bhāvaṅ¹⁴ ṇatvā ‘sādhu sādhu¹⁵ pattiko hotū’ ti paṭi-jāniṅsu.¹⁶ Te Buddhapamukhaṅ bhikkhusaṅghaṅ nisidā-petvā yāgukhajjakaṅ datvā mahatiṅ suvaṇṇapātiṅ āharā-petvā madhupaṭalaṅ pīlāpesuṅ.¹⁷ Ten’ eva manussena¹⁸ paṇṇākāratthāya¹⁹ dadhivārako²⁰ pi āhaṭo²¹ atthi, so tam pi²² dadhiṅ pātiyaṅ ākiritvā²³ tena madhunā sannetvā²⁴ Buddhapamukhassa saṅghassa²⁵ ādito paṭṭhāya adāsi. Taṅ yāvadatthaṅ gaṇhantānaṅ sabbesaṅ pāpuṇi,²⁶ uttarim pi avasitṭhaṅ²⁷ ahosi yeva. ‘Evaṅthokaṅ²⁸ kathaṅ tāva-

¹ K. a. 'si.³ B¹. °ti.⁵ C. C^a. a. ti.⁷ K. a. te.⁹ B¹. atṭhisatṭhisamaṇaparivārassa Vipassisammāsambu°.C. C^a. om. °sahassa°.¹⁰ K. a. so.¹² B. om.¹⁴ K. balabh°.¹⁶ B. °itvā. S. pari°.¹⁷ B¹. kilā°. K. palāpetuṅ.¹⁸ K. om. ten’ eva ma°.²⁰ C. °iko. B¹. °pātiyaṅ.²² K. pi taṅ.²⁴ B¹. saṅsandetvā. B. saṅsanditvā. K. maditvā. B. a.

madditvā.

²⁵ B. S. bhikkhus°.²⁷ B¹. avadisaṅ.² S. ṭhapanok°.⁴ B. na agghanakaṅ.⁶ K. om.⁸ K. °issa Bu°.¹¹ B. B¹. °issāmi.¹³ B¹. saddhā viya.¹⁵ K. om. one.¹⁹ K. B¹. °kāraṇatthāya.²¹ K. ābhato.²³ S. ākār°.²⁶ B¹. °ṇāti. K. sampā°.²⁸ B. a. madhu.

bahunnaṅ¹ pāpuṇi² ti na³ cintetabbaṅ, taṅ⁴ hi buddhānubhāvena pāpuṇi, buddhavisayo⁵ na cintetabbo. 'Cattāri hi acinteyyāni' ti vuttāni tāni cinto ummāda⁶ eva bhāgī hoti ti.⁷ So⁸ idaṅ⁹ ettakaṅ kammaṅ katvā āyupariyosāne¹⁰ devaloke nibbattitvā ettakaṅ kālaṅ saṅsaranto¹¹ ekasmiṅ samaye devalokā cavitvā¹² Bārāṇasiyaṅ rājakule nibbatta¹³ pitu accayena¹⁴ rajjaṅ pāpuṇi. So 'ekaṅ naga- raṅ gaṇhissāmi' ti gantvā parivāresi nāgarānaṅ ca sāsanaṅ pahīni:¹⁵ 'rajjaṅ vā dentu¹⁶ yuddhaṅ vā' ti. Te 'n' eva rajjaṅ dassāma na yuddhan' ti vatvā cūladvārehi nikkhamitvā dārūdakādini¹⁷ āharanti sabbakiccāni karonti, itaro pi cattāri mahādvārāni rakkhanto¹⁸ sattamāsādhikāni satta- vassāni nagaṅ uparundhi.¹⁹ Ath' assa mātā 'kiṅ me putto karoti'²⁰ ti pucchitvā, 'idaṅ nāma devī' ti taṅ pavattiṅ sutvā, 'bālo mama putto, gaccha tassa²¹ "cūla- dvārāni pi²² pidhāya nagaṅ uparundhatū" ti vadethā' ti.²³ So mātu sāsanaṅ sutvā tathā akāsi,²⁴ nāgarāpi bahi nikkhamituṅ alabhantā sattame divase attano rājānaṅ māretvā tassa rajjaṅ adaṅsu. So imaṅ kammaṅ²⁵ katvā āyupariyosāne²⁶ Avicimhi nibbattitvā yāvāyaṅ mahāpaṭhavi

¹ B. °ūnaṅ.

² K. B. B¹. °ṇātī.

³ C^a. om.

⁴ S. tañ.

⁵ K. a. nāma. B. a. ca.

⁶ K. B. ummattass'. B. °ssa ca.

⁷ K. a. katamāni (tt) cattāri? etc. See Appendix A.

⁸ B. a. puriso.

⁹ B. om.

¹⁰ B. āyuha°.

¹¹ K. B. °etvā.

¹² B. car°.

¹³ C. C^a. om. K. a. rāja°.

¹⁴ C. C^a. m-accayena.

¹⁵ K. a. nāgarā.

¹⁶ B. me detha.

¹⁷ C. C^a. dārūkāni. K. B¹. dārūkādini.

¹⁸ K. parikkhanto.

¹⁹ C. C^a. °ddhi.

²⁰ K. karohī.

²¹ B¹. gacchatha assa. K. B. gacchatha tassa.

²² K. B. om.

²³ K. a. āha.

²⁴ K. goes on to yāvāyaṅ.

²⁵ B. om.

²⁶ B. āyuha°.

yojanamattaṅg uṣṣannā¹ tāva niraye pacitvā catunnaṅg cūladvārānaṅg² pihitattā³ tato cuto tassa⁴ eva mātu kucchiaṅg⁵ paṭisandhiṅg gahetvā sattamāsādhikāni sattavassāni anto kucchismiṅg vasitvā⁶ satta divasāni yonimukhe⁷ tiriyaṅg nipajji. Evaṅ bhikkhave Sīvali⁸ tadā nagaraṅg uparundhitvā gahitakammena ettakaṅg kālaṅg niraye paccitvā⁹ cūladvārānaṅg pidahitattā¹⁰ tassā eva¹¹ mātu kucchiaṅg paṭisandhiṅg gaṇhitvā¹² ettakaṅg kālaṅg kucchiaṅg¹³ vasi,¹⁴ navamadhuno dinnattā lābhaggappatto¹⁵ jāto ' ti.

Pun' ekadivasaṅg bhikkhū kathaṅg samuṭṭhāpesuṅg: ' aho sāmaṇerassa lābho, aho¹⁶ puññaṅg¹⁷ yena ekena¹⁸ pañcannaṅg bhikkhusatānaṅg pañca kūṭāgārasatādīni¹⁹ katāni ' ²⁰ ti. Satthā āgantvā ' kāya nu ' ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā ' ti pucchitvā, ' imāya nāmā ' ti vutte, ' bhikkhave mayhaṅ puttassa n'eva puññaṅg atthi na pāpaṅg ubhayam assa pahīnan ' ti vatvā Brāhmaṇavagge imaṅg gātham āha:

(412) ' Yo ' dha puññaṅg ca pāpaṅg ca ubho saṅgaṅg upaccagā asokaṅg virajaṅg suddhaṅg tam ahaṅg brūmi brāhmaṇan ' ti.

Khadiravaniyarevatattherassa vatthu.²¹

¹ K. B. C. C^a. °aṅ.

² K. dv°. B¹. a. mahādvārānaṅg.

³ K. B. B¹. S. pidahita°.

⁴ K. etassā.

⁵ K. B. °ismiṅg. B¹. °asmiṅg.

⁶ K. vasi.

⁷ K. mukhe.

⁸ K. a. thero.

⁹ B. B¹. a. catunnaṅg. K. a. catūnaṅg.

¹⁰ C. °hitvā katāya. K. B. a. tato cuto.

¹¹ K. yeva.

¹² K. B. B¹. gahetvā.

¹³ B¹. °ismi.

¹⁴ K. a. so pubbe.

¹⁵ K. B. B¹. S. a. °yasagga°. But Aṅg. and J. lābhīnaṅg

(aggo).

¹⁶ K. C. ahosi.

¹⁷ K. om.

¹⁸ S. B. ekakena.

¹⁹ B. B. C^a. K. °tāni.

²⁰ K. C. C^a. om.

²¹ B. °ravatthu, and a. navamaṅg. K. Revatasāmaṇeravatthu. C. C^a. Khadiravaniyattherassa va°.

10. AÑÑATARAITTHIVATTHU.

Ramaṇiyānī ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto aññatarāṇ¹ itthiṇ ārabba kathesi.

Eko kira piṇḍapātiko² Satthu santike kammatṭhānaṇ gahetvā ekaṇ jinṇauyyānaṇ³ pavisitvā samaṇadhammaṇ karoti.⁴ Ekā nagarasobhini⁵ itthi purisena saddhiṇ ‘ahaṇ asukatṭhānaṇ nāma gamissāmi, tattha āgaccheyyāsī’ ti saṅgetaṇ⁶ katvā agamāsi. So puriso nāgañchi.⁷ Sā tassa āgamanamaggaṇ oloketi taṇ adisvā ukkaṇṭhitā⁸ ito cito ca vicaramānā taṇ uyyānaṇ pavisitvā therāṇ pallaṅkaṇ ābhujitvā nisinnaṇ disvā ito cito ca⁹ olokayamānā¹⁰ aññaṇ kañci adisvā ‘ayaṇ¹¹ puriso, evaṃ¹² assa cittaṇ mohessāmī’¹³ ti tassa purato ṭhatvā punappuna¹⁴ nivatthasāṭakaṇ mocetvā nivāseti,¹⁵ kese muñcitvā bandhati, pāṇiṇ paharivā¹⁶ hasati.¹⁷ Therassa saṇvego uppajjitvā sakala-sarīraṇ phari. So ‘kin nu kho idan’ ti cintesi. Satthāpi ‘mama santike¹⁸ kammatṭhānaṇ gahetvā “samaṇadhammaṇ karissāmī” ti gatassa¹⁹ bhikkhuno kin nu kho pavattati’²⁰ ti upadhārento taṇ itthiṇ disvā tassā²¹ anācārakiriyaṇ disvā tassā anācārakiriyaṇ therassa ca saṇvegupattin²² ṇatvā gandhakuṭiyaṇ nisinno va tena saddhiṇ

¹ C. °ra°.

² K. °iyo. K. B. a. bhikkhu.

³ K. jinuy°. B¹. uyy°.

⁴ K. akāsi, and a. ath’.

⁵ C. C^a. K. °anā.

⁶ B¹. saṅghetaṇ. K. saṅgetaṇ.

⁷ B¹. na gacchi. B. nāgacchi.

⁸ B. °itvā.

⁹ B. a. annaṇ.

¹⁰ B. oloki°.

¹¹ B. B¹. S. ayañ ca.

¹² B¹. yevā.

¹³ B. pamo°.

¹⁴ B. °naṇ.

¹⁵ B. °esi.

¹⁶ K. pāṇipari°.

¹⁷ K. hasatāti.

¹⁸ C. C^a. K. °ikaṇ. (for °ikā?).

¹⁹ C. C^a. Tathāgatassa. S. K. a. tassa.

²⁰ S. B. kā (B. ko) . . . pavattī.

²¹ K. tathā. B. tassa, om anā° di° ta°. S. om, ta° anā°

infra.

²² B. C^a. saṇvega°.

kathesi: 'bhikkhu kāmāgavesakānaṃ aramaṇaṭṭhānam¹ eva² vītarāgānaṃ ramaṇaṭṭhānaṃ³ hoti⁴ ti evaṃ ca pana vatvā obhāsaṃ pharitvā tassa dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

99. 'Ramaṇīyāni araññāni, yattha na ramati jano vītarāgā ramissanti,⁵ na te kāmāgavesino' ti.

Tattha araññānī ti supupphitatataruvanasaṇḍamaṇḍitāni⁶ vimalasalilasampannāni araññāni nāma ramaṇīyāni yatthāti yesu araññesu⁷ vikāsitesu⁸ viya padumavanesu⁹ gāmamakkhikā¹⁰ viya¹¹ kāmāgavesako jano na¹² ramati, vītarāgā ti¹³ vītarāgā pana khīṇāsavā¹⁴ bhamaramadhukarā viya padumavanesu tathārūpesu araññesu¹⁵ rami ssanti, kiṅkaraṇā ? na te kāmāgavesino¹⁶ hontū ti attho.

Desanāvasāne so thero yathānisinno¹⁷ va saha paṭisambhidāhi arahattaṃ patvā¹⁸ ākasenāgantvā thutiṃ¹⁹ karonto Tathāgatassa pāde vanditvā agamāsi.²⁰

Aññatarāya itthiyā vatthu.²¹

Arahattavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Vaggo sattamo.²²

¹ C. C^a. K. B. ārammaṇa°.

² C. C^a. om. •

³ B. anārammaṇa°. B¹. ramma°.

⁴ K. ahoti.

⁵ F. C. C^a. ramessanti.

⁶ B. °taruṇa°. B. °paṭimanditāni.

⁷ K. om.

⁸ B. vikatiyesu.

⁹ K. B. °ne. K. a. va.

¹⁰ B. bhamaramakkhikā.

¹¹ S. C. C^a. om.

¹² C. C^a. om.

¹³ C. C^a. om. vi° ti.

¹⁴ B. a. nāma.

¹⁵ B. om.

¹⁶ K. B. S. a ti (B. S. om.) yasmā (S. yathā) te kāmāgavesino na.

¹⁷ B¹. tathā°.

¹⁸ B. pāpunitvā.

¹⁹ B¹. dhūti.

²⁰ B¹. agagami. B. a. ti.

²¹ K. Araññīkabhikkhuva°. B. Aññataritthiva°, and a. dasamaṇ.

²² K. B. sattamo vaggo.

VIII. SAHASSAVAGGO.

1. TAMBADĀṬHIKACORAGHĀTAKAVATTHU.

SAHASSAM API CE VĀCĀ¹ ti imaṅ dhammadesanaṅ Satthā Veļuvane viharanto Tambadāṭhikacoraghātaṅ² ārabha kathēsi.

Ekūnapañcasatā kira corā gāmaghātakādini karontā jīvikaṅ³ kappesuṅ. Ath' eko puriso nibbidhapiṅgalo⁴ tambadāṭhiko tesañ santikaṅ gantvā 'aham pi tumhehi saddhiṅ jivissāmī'⁵ ti āha. Atha naṅ corajetṭhakass' eva⁶ dassetvā 'ayaṅ pi amhākaṅ santike vasituṅ icchatī' ti āhaṅsu. Atha naṅ corajetṭhako oloketvā 'ayaṅ mātu thanaṅ chinditvā⁷ pitu vā⁸ galalohitaṅ nīharitvā khādana-samattho atikakkhalo⁹ ti cintetvā, 'natth' etassa amhākaṅ santike vasanakiccan' ti paṭikkhipi. So evaṅ paṭikkhitto pi¹⁰ āgantvā¹¹ ekaṅ tassa¹² antevāsikaṅ upatṭhahanto ārādhesi. So taṅ ādāya corajetṭhakaṅ upasaṅkamitvā evam āha:¹³ 'sāmi bhaddako esa amhākaṅ upakārako¹⁴ saṅgaṅhatha nan' ti yācitvā corajetṭhakaṅ paṭicchāpesi.¹⁵

¹ K. a. pi.

³ K. B. °itaṅ.

⁵ K. jivitaṅ kapessāmī.

⁷ C. C^a. bhi°.

⁹ K. atikkhalo.

¹¹ K. ag°.

¹³ K. om. evaṅ āha.

¹⁵ K. B¹. sampa°. B. °desi.

² K. Tāmbadāṭhikacorāṅ.

⁴ B¹. °ddhi°. K. °ttha°.

⁶ B. om.

⁸ C. C^a. ca. B. om.

¹⁰ C. api.

¹² S. B. tass' eva.

¹⁴ C. C^a. upakāro.

Ath' ekadivasañ nāgarā rājapurisehi saddhiñ ekato hutvā te core gahetvā vinicchayamahāmaccānañ¹ santikañ nayiṃsu, amaccā tesañ pharasunā sīsacchedañ āṇāpesuñ. Tato 'ko² nu kho ime māressatī'³ ti pariyesantā te⁴ māretuñ icchantañ kañci adisvā⁵ corajetṭhakañ āhaṃsu: 'tvañ ime māretvā jīvitañ c' eva labhissasi sammānañ ca, mārehi ne' ti. So pi attānañ nissāya vasitattā⁶ māretuñ na icchi,⁷ eten' upāyena ekūnapañcasate⁸ pucchīṃsu sabbe pi na icchiṃsu,⁹ sabbapacchā¹⁰ nañ¹¹ nibbiddhapiṅgalañ Tambadāṭhikañ pucchīṃsu. So 'sādhū' ti sampaticchitvā te sabbe māretvā jīvitañ c' eva sammānañ ca labhi. Eten' upāyena nagarassa dakkhiṇadisato pi¹² pañca corasatāni ānetvā amaccānañ dassetvā tehi tesañ¹³ sīsacchedañ¹⁴ āṇatte¹⁵ corajetṭhakañ ādiñ katvā pucchantā kañci¹⁶ māretuñ anicchantañ disvā 'purimadivase eko puriso pañcasate core māresi,¹⁷ kahañ nu kho so'¹⁸ ti, 'asukatṭhāne amhehi ditṭho' ti vutte tañ pakkosāpetvā 'ime mārehi sammānañ lacchasi' ti āṇāpesuñ. So 'sādhū' ti sampaticchitvā te¹⁹ pi²⁰ māretvā sammānañ labhi. Atha nañ 'bhaddako ayañ puriso,²¹ nibaddhañ coraghātakam eva²² etañ²³ karissāmā'²⁴ ti mantetvā²⁵ tassa²⁶ tañ ṭhānantarañ

¹ K. C. C^a. vinicchayā^m.² C. C^a. kena.³ C. C^a. °nti.⁴ C. C^a. tena.⁵ K. a. janā.⁶ B. nissitattā. S. B. a. te.⁷ K. °ati.⁸ K. °acore.⁹ C. C^a. om. sa° pi na i°.¹⁰ C. C^a. sabbe pa°.¹¹ B. tañ.¹² C. C^a. om.¹³ B. a. pi.¹⁴ K. °chinnañ.¹⁵ K. āṇāpentī. B. °ttā.¹⁶ K. B. kiñci.¹⁷ K. māretvā.¹⁸ K. eso.¹⁹ B. a. sabbe.²⁰ K. om.²¹ B. a. ti.²² S. ev'.²³ K. tañ.²⁴ B. °mī.²⁵ C. C^a. cint°. B¹. vutte tañ pakkosāpetvā.²⁶ B. tass' eva.

datvā sammānaṃ kariṃsu, so pacchimadisato pi uttara-
disato pi¹ ānīte pañcasate pañcasate² core ghātesi.³ Evaṃ
catūhi disāhi ānīte⁴ dve saḥassāni māretvā tato paṭṭhāya
devasikaṃ ekaṃ dve ti⁵ ānītānīte⁶ manusse mārento⁷ pañca-
paṇṇāsa saṃvaccharāni coraghātakammaṃ⁸ akāsi. So
mahallakakāle ekappahārena⁹ sīsaṃ chindituṃ na sakkoti,
dve tayo vāre paharanto manusse kilameti.¹⁰ Nāgarā
cintayaṃsu:¹¹ ‘añño pi coraghātako uppajjissati,¹² ayaṃ
ativiya manusse kilameti, kiṃ iminā’ ti tassa taṃ ṭhānan-
taraṃ hariṃsu. So¹³ pubbe coraghātakammaṃ karonto
āhataśātake¹⁴ nivāsetuṃ, nava-sappinā¹⁵ khīrayāguṃ pātuṃ,
sumanapupphāni pilandhituṃ, gandhe¹⁶ vilimpitun¹⁷ ti
imāni cattāri na labhi.¹⁸ So ṭhānā cāvītaḍivase¹⁹ ‘khīra-
yāguṃ me pacathā’ ti vatvā āhatavatthāni²⁰ sumana-
mālāvilepanāni gāhāpetvā nadiṃ gantvā²¹ nahātvā²²
āhatavatthāni²³ nivāsetvā mālā²⁴ pilandhitvā gandhehi
anulittagatto geḥaṃ āgantvā²⁵ nisīdi. Ath’ assa navasappi-

¹ C. C^a. om. u^o pi.² C. C^a. om. one.³ K. a. yeva.⁴ K. B. °āni.⁵ K. B. B¹. tīṇi.⁶ B¹. om. K. S. ānīte. C. C^a. B. ānītāni te.⁷ B. B¹. °tvā.⁸ B. S. °ghātakaka°, so *infra*.⁹ B. B¹. °n’ eva. K. a. va.¹⁰ B¹. C. °ati.¹¹ K. a. aññaṃ pi coraghātakaṃ uppādemā, then has : ayaṃ
ativiya ma° kil° añño pi, etc.¹² B¹. coraghātako ṭhapetabbo¹³ K. a. ca coro.¹⁴ B. B¹. āhaṭa°. B. °akena. S. ahata° (but āhata also
in Skt. in this sense).¹⁵ K. a. saṅkhataṃ.¹⁶ K. gandhehi.¹⁷ C. pilandhitun.¹⁸ B. B¹. labhati.¹⁹ K. nīharita°.²⁰ K. °aṃ.²¹ K. °tvāna.²² B. B¹. nhatvā.²³ K. °tthā.²⁴ So C. K. mālā. S. B. mālāni. B¹. sumanamālāni.²⁵ K. ga°.

saṅkhatāṅ¹ khīrayāguṅ purato t̥hapetvā² hatthadhovano-
dakaṅ³ āhariṅsu.⁴ Tasmiṅ khāṇe Sāriputtatthero samā-
pattito ut̥thāya⁵ ‘kattha nu kho ajja mayā gantabban’ ti
attano bhikkhācāraṅ olokeno imassa⁶ gehe⁷ khīrayāguṅ
disvā ‘karissati nu kho me⁸ puriso⁹ saṅgahan’ ti upad-
hārento ‘maṅ disvā mama saṅgahaṅ karissati, karitvā¹⁰ ca
pana mahāsampattiṅ labhissati ayaṅ kulaputto’ ti ñatvā
cīvaraṅ pārupitvā pattam ādāya tassa gehadvāre t̥hitam¹¹
eva attānaṅ dassesi. So therāṅ disvā va¹² pasannacitto
cintesi : ‘Mayā ciraṅ coraghātakammaṅ kataṅ, bahū
manussā mārītā,¹³ idāni me gehe khīrayāguṅ paṭiyattā,
thero āgantvā mama gehadvāre t̥hito, idāni mayā ayyassa
deyyadhammaṅ dātuṅ vaṭṭatī’ ti purato t̥hapitaṅ yāguṅ
apanetvā¹⁴ therāṅ upasaṅkamitvā vanditvā attano¹⁵ gehe¹⁶
nisidāpetvā patte khīrayāguṅ ākiritvā¹⁷ navasappiṅ āsiñ-
citvā¹⁸ therāṅ vijamāno¹⁹ at̥thāsi. Ath’ assa²⁰ dīgharattaṅ
aladdhapubbatāya khīrayāguṅ pātuṅ balava-ajjhāsayo²¹
ahosi. Thero tass’²² ajjhāsayaṅ ñatvā ‘tvaṅ upāsaka attano
yāguṅ pivā’ ti.²³ So aññassa hatthe vijaniṅ datvā yāguṅ
pivi,²⁴ thero vijamānaṅ²⁵ purisaṅ ‘gaccha upāsakam eva
vijā’²⁶ ti āha. So vijiyamāno kucchipūraṅ yāguṅ pivitvā
āgantvā²⁷ therāṅ vijamāno²⁸ t̥hatvā katāhārakiccassa²⁹

¹ K. B. B¹. °inā sa°.

³ C. C^a. a. datvā.

⁵ K. B¹. S. vu°.

⁷ B¹. hatthe. K. gehā.

⁹ K. so. ¹⁰ B¹. katvā.

¹² K. B. om. ¹³ B¹. °tvā.

¹⁵ B. anto.

¹⁷ S. C. C^a. ākar°.

¹⁹ K. °iyamāno. S. °ya°.

²¹ K. °vā a°.

²³ S. B. a. āha.

²⁵ C. C^a. S. vijayamānaṅ. K. vijiya°.

²⁶ B. upāsaka me mā bījāhī. S. vijayā.

²⁷ C. C^a. om. K. a. puna.

²⁹ B. B¹. katabhatta°. B¹. °kicco.

² K. t̥hatvā.

⁴ K. har°.

⁶ K. B. B¹. S. tassa.

⁸ S. a. so.

¹¹ B. t̥hitamattam.

¹⁴ K. a. ut̥thā.

¹⁶ B¹. gehaṅ.

¹⁸ K. abhi°.

²⁰ B. a. ca.

²² B. tassa.

²⁴ B¹. °ati.

²⁸ K. vijaya°.

therassa pattaṇ aggaḥesi.¹ Thero tassa anumodanaṇ ārabhi, so² attano cittaṇ therassa dhammadesanānugaṇ³ kātuṇ nāsakkhi. Thero sallakkhetvā ‘upāsaka kasmā cittaṇ⁴ desanānugaṇ⁵ kātuṇ na sakkosī’⁶ ti.⁷ ‘Bhante mayā⁸ dīgharattaṇ kakkhalakammaṇ kataṇ, bahū manussā māritā, tam ahaṇ attano kammaṇ saranto⁹ cittaṇ ayyassa desanānugaṇ¹⁰ kātuṇ nāsakkhiṇ’ ti. Thero ‘vañcessāmi¹¹ nan’ ti cintetvā,¹² ‘kiṇ pana tvaṇ attano ruciyā akāsi, aññehi kārīto ‘sī’ ti. ‘Rājā¹³ maṇ kāresi¹⁴ bhante’ ti. ‘Kin nu kho te upāsaka evaṇ¹⁵ sante akusalaṇ hotī’ ti. Muddhadhātuko¹⁶ upāsako ‘theren’ evaṇ vutte¹⁷ natthi mayhaṇ akusalan’ ti saññī hutvā ‘tena hi bhante dhammaṇ kathethā’ ti. So there¹⁸ anumodanaṇ karonte ekaggacitto hutvā dhammaṇ suṇanto sotāpattimaggassa orato anulomikaṇ khantiṇ nibbattesi, thero pi anumodanaṇ katvā pakkāmi. Upāsakaṇ¹⁹ therāṇ²⁰ anugantvā²¹ nivattamānaṇ²² ekā yakkhinī dhenuvesena āgantvā ure paharivā māresi. So kālaṇ katvā Tusitapure nibbatti.²³ Dhammasabhāyaṇ kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ : ‘coraghātako pañcapanṇāsavassāni kakkhalakammaṇ²⁴ katvā²⁵ ajj’ eva tato mutto ajj’ eva therassa bhikkhaṇ datvā ajj’ eva kālakato,²⁶ kahaṇ²⁷ nu kho nibbatto’ ti. Satthā āgantvā ‘kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā’ ti pucchitvā, ‘imāya nāmā’ ti

¹ K. pataṇ gahetvā nisī (di).

² K. C. C^a. om.

³ B. °ānuyogaṇ, so *infra*.

⁴ K. a. mama.

⁵ B¹. °gataṇ.

⁶ K. sakko.

⁷ K. B. S. a. pucchi.

⁸ K. mayā bh°.

⁹ B. B¹. anuss°. ¹⁰ B¹. °gataṇ.

¹¹ K. mocessāmi.

¹² B¹. °esi.

¹³ K. a. pana.

¹⁴ K. kārāpeti.

¹⁵ C^a. n’ evaṇ. C. om. sante.

¹⁶ B¹. danta°. K. maṇḍa°. B. manda°.

¹⁷ K. vutto.

¹⁸ B. therena.

¹⁹ B. °ko. K. B. a. thokaṇ.

²⁰ B¹. dhokaṇ.

²¹ K. āg°.

²² B¹. °iyāmānaṇ.

²³ K. a. bhikkhū.

²⁴ K. kakkhalakaka°.

²⁵ B. datvā.

²⁶ K. B. kālaṇ kato.

²⁷ B¹. kattha. K. kuhin.

vutte, 'bhikkhave Tusitapure¹ nibbatto' ti āha. 'Kiṅ bhante vadetha, ettakaṅ kālaṅ ettake manusse ghātetvā Tusitavimāne² nibbatto' ti. 'Āma bhikkhave mahanto tena kalyāṇamitto laddho, so³ Sāriputtassa⁴ dhammadesanaṅ sutvā anulomaññaṅ nibbattetvā⁵ ito cuto Tusitavimāne nibbatto' ti vatvā imaṅ gātham āha :

'Subhāsitaṅ suṇitvāna nagare coraghātakō
anulomakhantiṅ laddhāna modati⁶ tidivaṅ gato' ti.

'Bhante anumodanakathā⁷ nāma na⁸ balavā, tena kataṅ akusalakammaṅ mahantaṅ, kathaṅ tattakena⁹, viśesaṅ nibbattesī' ti. Satthā 'kiṅ¹⁰ bhikkhave mayā desita-dhammassa appaṅ vā bahuṅ vā¹¹ pamāṇaṅ mā¹² gaṇhatha, ekavācā pi hi¹³ atthanissitā seyyo¹⁴ evā¹⁵ ti vatvā anu-sandhiṅ ghaṭetvā¹⁶ dhammaṅ desento imaṅ gātham āha :

100. 'Sahassam api ce vācā anattapadasaṅhitā¹⁷
ekaṅ atthapadaṅ seyyo¹⁸ yaṅ sutvā upasam-
matī' ti.

Tattha sahaṣṣam apī ti paricchavedavacanaṅ,¹⁹ ekaṅ sahaṣṣaṅ dve sahaṣṣānī ti evaṅ sahaṣṣena ce²⁰ pi paricchinnavācā²¹ honti,²² tāva²³ anattapadasaṅhitā²⁴

¹ K. a. so.

² B¹. °pure.

³ B. om.

⁴ B¹. °ttattherassa.

⁵ K. °itvā.

⁶ B. °atī.

⁷ K. B. B¹. °dhammakathā (B¹. °nā°). K. a. cā.

⁸ K. om.

⁹ C. C^a. tattha°. B¹. ettha°. B. ettakena.

¹⁰ B. om.

¹¹ K. B. a. ti.

¹² K. om. B. mā pa°.

¹³ C. hi pi.

¹⁴ B. S. seyyā.

¹⁵ K. yevā. B. vā.

¹⁶ C. C^a. om. a° gha°.

¹⁷ K. °saññitā.

¹⁸ K. sseyyo.

¹⁹ C. C^a. °chedana°.

²⁰ C. C^a. S. dve. K. pi ce.

²¹ K. °nnā vā°.

²² K. B. hoti.

²³ B. tā ca pana.

²⁴ K. °saññitā, al.

ākāsavaṇṇanāpabbatavaṇṇanāvanavaṇṇanādīni¹ pakāsakehi²
 aniyyānadīpakehi³ anattakehi⁴ padehi saṅhitā yāva
 bahukā honti⁵ tāva⁶ pāpikā⁷ evā ti attho. Ekaṅ attha-
 padan ti yaṅ pana 'ayaṅ kāyo ayaṅ kāyagatā sati tisso
 vijjā anuppatto⁸ kataṅ buddhassa sāsanan⁹ ti, evarūpam
 pi ekaṅ¹⁰ atthapadaṅ sutvā rāgādivūpasamena¹¹ vūpa-
 sammatti,¹² taṅ atthasādhakaṅ nibbānapaṭisaṅyuttaṅ
 khandhadhātuāyatanaindriyabalabojjhaṅgasatipaṭṭhānapar-
 idīpakaṅ¹³ ekam pi¹⁴ padaṅ seyyo yevā ti attho.¹⁵

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.
 Tambadāthikacoraghātakassa vatthu.¹⁶

2. BĀHIYADĀRUCĪRIYATATHERAVATTHU.

Sahassam api ce gāthā ti imaṅ dhammadesanaṅ
 Satthā Jetavane viharanto Dārucīriyattheraṅ¹⁷ ārabba
 kathesi.

Ekasmiṅ hi kāle bahū manussā nāvāya mahāsamuddaṅ¹⁸
 pakkhanditvā¹⁹ antosamudde²⁰ bhinnāya nāvāya maccha-

¹ F. ākāsavaṇṇapabbatavaṇṇavaṇṇanādīni. K. ākā-
 sapabbatavannanādīni.

² K. °itehi.

³ F. aniccāna°. K. anibbāna°. B. om.

⁴ K. °tthehi.

⁵ K. a. ti. B. hoti.

⁶ C. C^a. tā.

⁷ K. °akā.

⁸ F. K. C. C^a. °ttā.

⁹ K. buddhānussā°.

¹⁰ S. C. C^a. om. pi. C. C^a. om. ekaṅ.

¹¹ K. °dīnaṅ vū°.

¹² B. upa°.

¹³ C. C^a. om. °bojjhaṅga°. C. C^a. °ikaṅ.

¹⁴ K. om.

¹⁵ K. ty.

¹⁶ K. Tambadāthikavatthu samattaṅ. C. C^a. °dāthico°.

B. °kavatthu, and a. paṭhamaṅ.

¹⁷ F. °cīritth°. B. °cīriya°. K. °ciraka°. C. C^a. °cīvarika°.

Aṅg. Manor. °cīriya°.

¹⁸ K. sa°.

¹⁹ B¹. upa°.

²⁰ B. °mahā°.

bhattā¹ ahesuṇ, eko v' ettha² ekaṇ phalakaṇ gahetvā vāyamanto Suppārakapaṭṭanatīraṇ³ okkami. Tassa nivāsanapārupanaṇ⁴ natthi. So aññaṇ kiñci apassanto sukkhakaṭṭhadanda⁵ vākehi palivethetvā nivāsanapārupanaṇ katvā devakulato kapālaṇ gahetvā Suppārakapaṭṭanaṇ agamāsi. Manussā taṇ disvā yāgubhattādīni datvā⁶ 'ayaṇ eko arahā'⁷ ti sambhāvesuṇ. So 'vatthesu upanītesu sac' āhaṇ⁸ nivāsessāmi vā pārupissāmi vā lābhasakkāro me⁹ parihāyissatī' ti tāni¹⁰ paṭikkhipitvā dārucīraṇ'¹¹ eva parihari.¹² Ath' assa bahūhi 'arahā'¹³ arahā' ti vuccamānassa¹⁴ evaṇ cetaso parivītakko udapādi: 'ye kho keci loke arahanto vā arahamaggaṇ¹⁵ vā samāpannā ahaṇ tesāṇ aññataro'¹⁶ ti. Ath' assa purānasālohitā devatā evaṇ cintesi. Purānasālohitā ti¹⁷ pubbe ekato katasamaṇadhammā. Pubbe kira Kassapadasabalassa sāsane ossakkamāne sāmaṇerādīnaṇ vippakāraṇ disvā satta bhikkhū saṇvegappattā¹⁸ 'yāva sāsanaṇ antaradhānaṇ na hoti tāva attano patitṭhaṇ karissāmā' ti¹⁹ suvaṇṇacetiyaṇ vanditvā araññaṇ pavitṭhā²⁰ ekaṇ pabbataṇ disvā²¹ 'jivite

¹ K. B. B¹. macchakacchapabhakkhā (B¹. °gacchapa°).
Manor. macchakacchapabhattaṇ.

² K. c' ettha. B. vāṇijo.

³ B¹. Suppādaka° (al.). B. B¹. a. °nadi° after °paṭṭana°.
K. a. °samudda°.

⁴ B¹. °pārumpānaṇ. K. pārūp°.

⁵ B. °daṇḍaka°. K. °daṇḍa°.

⁶ B. om.

⁷ K. araho.

⁸ B¹. sace ahaṇ.

⁹ C. C^a. om.

¹⁰ B¹. tehi pahitāni vatthāni. B. a. vatthāni.

¹¹ C. C^a. °cīvarān'.

¹² B. °ati. K. paridahi.

¹³ K. B. om. one. K. araho.

¹⁴ C. vuccatimā. K. vacc°.

¹⁵ K. B. arahatta°. S. arahanta°.

¹⁶ S. °mo.

¹⁷ C. C^a. om.

¹⁸ K. saṇvegga°.

¹⁹ B¹. °mi iti.

²⁰ K. pavisitvā.

²¹ K. a. ye.

sālayā¹ nivattantu nirālayā imaṃ pabbataṃ abhiruhantū² ti vatvā nissenīṃ³ bandhitvā sabbe pi taṃ⁴ pabbataṃ⁵ abhiruyha nissenīṃ pātetvā samaṇadhammaṃ kariṃsu. Tesu⁶ saṅghatthero ekarattātikkaṃen' * eva arahattaṃ pāpuṇi. So Anotattadahe nāgalatādantakaṭṭhaṃ⁷ khādītvā mukhaṃ dhovītvā Uttarakuruto piṇḍapātaṃ āharītvā⁸ te bhikkhū āha : 'āvuso idaṃ⁹ dantakaṭṭhaṃ khādītvā mukhaṃ dhovītvā ito¹⁰ piṇḍapātaṃ paribhuñjathā¹¹ ti. 'Kiṃ pana bhante amhehi evaṃ katikā¹² katā "yo paṭhamaṃ arahattaṃ pāpunāti tenābhataṃ piṇḍapātaṃ avasesā paribhuñjissanti"¹³ ti. 'No h' etaṃ† āvuso' ti. 'Tena hi sace tumhe¹⁴ viya mayaṃ pi viśesaṃ nibbattessāma sayāṃ āharītvā bhuñjissāmā' ti na icchiṃsu. Dutiyadivase dutiyatthero anāgāmiṃphalaṃ pāpuṇi. So pi tath'¹⁵ eva piṇḍapātaṃ āharītvā itare nimantesi. Te¹⁶ evaṃ āhaṃsu : 'kiṃ pana bhante amhehi evaṃ katikā¹⁷ katā, mahātherena ābhataṃ piṇḍapātaṃ abhuñjitvā anūtherena ābhataṃ bhuñjissāmā¹⁸ ti. 'No h' etaṃ āvuso' ti. 'Evaṃ sante tumhe viya mayaṃ pi viśesaṃ nibbattētvā attano purisakārena¹⁹ bhuñjituṃ sakkontā bhuñjissāmā' ti na icchiṃsu. Tesu arahattaṃppatto²⁰ bhikkhu parinibbāyi, anāgāmi brahmaloke nibbatti,

¹ K. °yyā.³ B. nisenīṃ.⁵ B. om.

* Manor. pañcame divase.

⁷ B¹. °daṇḍa°.⁹ B. imaṃ.¹¹ B¹. °ntū. C. C¹. bhū°.¹³ B¹. °nti. C. C^a. bhū°.

† Manor. natthi for no h' etaṃ.

¹⁴ C. evaṃ sante tumhehi. K. B. S. mayaṃ pi tu° vi°

(K. om. pi).

¹⁵ K. tatth'.¹⁷ C^a. corr. kathikā.¹⁸ K. bhuñjāmā.²⁰ K. B. S. °ttaṃ pa°.² K. °ruyha°.⁴ S. om.⁶ C. C^a. om.⁸ B¹. āharāpetvā.⁹ K. idaṃ. B. imaṃ.¹² K. katikā.¹⁶ K. a. pi tathā.¹⁹ C. C^a. S. purisāk°.

itare pañca¹ visesaṃ nibbattetuṃ asakkontā sussitvā parisussitvā² sattame divase kālaṃ katvā devaloke nibbattitvā³ imasmiṃ buddhuppāde tato cavitvā tattha tattha⁴ kulagharesu nibbattisū, tesu eko Pukkusāti rājā ahosi, eko Kumārakassapo, eko Dārucīriyo,⁵ eko Dabbo Mallaputto eko Sabhiyo⁶ paribbājako ti.⁷ Tattha yo so⁸ brahmaloke nibbattabhikkhu⁹ taṃ sandhāy' etaṃ¹⁰ vuttaṃ: 'purāṇasālohitā devatā' ti.—Tassa pi¹¹ brahmuṇo¹² etad ahosi: 'ayaṃ mayā saddhiṃ nissenīṃ bandhitvā pabbataṃ abhiruhitvā¹³ samanadhammaṃ akāsi, idāni imaṃ¹⁴ laddhiṃ gahetvā vicaranto vinasseyya,¹⁵ saṃvejessāmi nan' ti. Atha naṃ upasaṅkamitvā evam āha: 'n' eva kho tvaṃ Bāhiya arahā¹⁶ na pi¹⁷ arahamaggaṃ¹⁸ samāpanno sāpi te paṭipadā natthi yāya¹⁹ tvaṃ arahā vā assa²⁰ arahamaggaṃ²¹ vā paṭipanno²² ti. Bāhiyo ākāse ṭhatvā kathentaṃ mahābrahmāṇaṃ²³ oloketvā cintesi: 'aho bhāriyaṃ kammaṃ,²⁴ ahaṃ "arah"²⁵ amhī' ti cintesiṃ, ayaṃ ca²⁶ "na tvaṃ arahā na²⁷ pi arahamaggaṃ²⁸ samāpanno"²⁹ ti pi³⁰ vadati, atthi nu

¹ B. a. therā.² K. B. om.³ K. °ttā.⁴ C. C^a. om. one. Manor. tesu tesu kulesu.⁵ C. S. °iko. K. B. °ciriyo. B¹. °cirato (ko). C^a. Cīvariko.⁶ K. Sabbiyo. B. Suppiyo,⁷ K. hoti.⁸ B. om.⁹ K. B. °tto bhi°.¹⁰ K. om.¹¹ K. om. B. S. hi.¹² K. brahmano.¹³ K. om. pa° a°.¹⁴ K. esa.¹⁵ K. vināseyya.¹⁶ B. arahatā.¹⁷ K. om.¹⁸ K. B. B¹ arahatta°. S. °nta°.¹⁹ K. a. na.²⁰ K. corr. asi.²¹ Readings ut supra, al. K. here na arahattaṃ.²² K. Manor. samāpanno. So Udāna. i. 10.²³ B¹. °maṃ. So Manor.²⁴ K. B. a. kattaṃ.²⁵ S. araham. B. arahanto.²⁶ S. B. a. maṃ.²⁷ K. ca. nā.²⁸ K. a. vā.²⁹ B. a. 'sī.³⁰ K. om.

kho¹ loke añño arahā' ti. Atha naṅ pucchi: 'atthi² kho³ etarahi devate⁴ loke arahanto⁵ vā arahamaggaṅ vā paṭi-panno'⁶ ti. Ath' assa devatā ācikkhi: 'atthi Bāhiya uttaresu janapadesu Sāvatti nāma nagaraṅ, tattha so bhagavā etarahi viharati⁷ arahaṅ sammāsambuddho,⁸ so hi⁹ Bāhiya bhagavā arahaṅ¹⁰ ceva arahattāya¹¹ ca dhammaṅ desetī' ti. Bāhiyo¹² rattibhāge devatāya kahaṅ sutvā saṅviggamānaso¹³ taṅ khaṅṅ¹⁴ yeva Suppārakā nikkhamitvā¹⁵ ekarattivāsena¹⁶ Sāvattiyaṅ¹⁷ agamāsi, sabbaṅ vīsaṅyojanasatikaṅ¹⁸ maggaṅ ekarattivāsen' eva agamāsi, gacchanto ca pana¹⁹ devatānubhāvena gato, 'buddhānubhāvenā' ti pi vadanti yeva. Tasmiṅ khaṅe Satthā²⁰ Sāvattiyaṅ²¹ piṇḍāya pavitṭho hoti. So²² bhutta-pātarāso kāyālasiyavimocanattāya²³ abbhokāse caṅka-mante²⁴ sambahule bhikkhū 'kahaṅ etarahi Satthā' ti pucchi. Bhikkhū²⁵ 'Sāvattiyaṅ²⁶ piṇḍāya pavitṭho hoti'²⁷ ti vatvā²⁸ taṅ pucchiṅsu: 'tvaṅ pana kuto āgato'²⁹ ti. 'Suppārakā āgato'mhī' ti. 'Kadā nikkhanto'si ti. 'Hīyo

¹ B. om. nu kho.

² B. S. a. nu.

³ K. koci.

⁴ S. deva. K. loke de°.

⁵ B. arahā.

⁶ K. B¹. samāpanno.

⁷ K. virahati.

⁸ K. sambuddho.

⁹ B. pi.

¹⁰ K. B. B¹. S. Ud. arahā.

¹¹ B. B¹. °ttatthāya.

¹² K. a. pi.

¹³ B¹. saṅvega°.

¹⁴ B¹. taṅ khaṅe. K. °añ ñeva.

¹⁵ K. B. a. sabbattha.

¹⁶ C. C^a. °bhāgena. Ud. °parivāsena.

¹⁷ K. °iṅ.

¹⁸ K. vīsaṅ°. B. vīsa°, al.

¹⁹ K. om.

²⁰ B¹. a. pāto va.

²¹ K. B. °iyaṅ.

²² K. a. Bāhiyo.

²³ K. °parimo°. B. °tthaṅ.

²⁴ C. C^a. °nto.

²⁵ S. a. bhagavā.

²⁶ B¹. °tthi. B. °iṅ.

²⁷ K. B. S. om.

²⁸ K. vadanti bhikkhū.

²⁹ K. B. S. a. 'sī.

sāyaṅ¹ nikkhanto 'mhī' ti. 'Dūrato 'si āgato,² nisīda³ tāva,⁴ pāde dhovitvā telena makkhetvā⁵ thokaṅ vissamāhi, āgatakāle Satthāraṅ dakkhissasi'⁶ ti. 'Ahaṅ bhante Satthu vā aṭṭano vā jīvitantarāyaṅ na jānāmi, ekaratten' ev' amhi katthaci aṭṭatvā anisīditvā⁷ vīsaṅyojanasatikaṅ maggaṅ āgato, Satthāraṅ passitvā⁸ vissamissāmī'⁹ ti so evaṅ vatvā taramānarupo Sāvattiṅ¹⁰ pavisitvā Bhagavaṅtaṅ anopamāya buddhasiriyā piṇḍāya carantaṅ disvā 'cirassaṅ vata me Gotamasammāsambuddho¹¹ ditṭho' ti ditṭhatṭhānato paṭṭhāya onatasarīro gantvā antaravīthiyam¹² eva pañcapatitṭhitena vanditvā gopphakesu daḷhaṅ gahetvā evam āha: 'desetu me bhante Bhagavā dhammaṅ desetu¹³ Sugato dhammaṅ yaṅ mam' assa dīgharattaṅ hitāya sukhāyā' ti. Atha naṅ Satthā 'akālo kho tāva Bāhiya, antaragharāṅ pavitṭh' amha¹⁴ piṇḍāyā' ti patikkhipi. Taṅ sutvā Bāhiyo 'bhante saṅsāre saṅsarantena kabaliṅkārahāro¹⁵ na laddhapubbo,¹⁶ tumbhākaṅ vā mayhaṅ vā jīvitantarāyaṅ na jānāmi, desetha¹⁷ me¹⁸ dhamman' ti. Satthā dutiyaṅ pi paṭikkhipi yeva. Evaṅ kir' assa ahosi: 'imassa maṅ ditṭhakālato paṭṭhāya sakalasarīraṅ pītiyā nirantaṅ ajjhotthataṅ¹⁹ hoti, balavapītivego²⁰ dhammaṅ sutvāpi²¹ na sakkhissati paṭivijjhituṅ majjhattupekkhāya²²

¹ C. svāhaṅ.

³ B. °ttha. B. °tha.

⁵ B. °itvā.

⁷ B¹. a. vegena pakkhanditvā.

⁸ B¹. disvā va. S. a. va.

¹⁰ K. °iyaṅ.

¹¹ K. B. °mo sa°. (K. Buddho).

¹² C. C^a. antarā°.

¹⁴ K. B. 'mhi. Ud. 'mhā.

¹⁵ K. kavalikāhāro. B. kabalik°.

¹⁶ K. B. al°. K. om. na.

¹⁸ C. C^a. a. va.

²⁰ K. S. °vā pī°.

²² B¹. °tth°.

² K. āgato 'si.

⁴ S. tava.

⁶ C. C^a. °tī.

⁹ B¹. °essatī.

¹³ K. a. me.

¹⁷ B. desetu.

¹⁹ K. °ttharitaṅ.

²¹ C. C^a. om. pi.

tāva tiṭṭhatu¹ ekaratten' eva vīsaṅyojanasataṅ² maggaṅ āgatattā daratho pi 'ssa balavā, so pi tāva paṭippassambhatū' ti tasmā dvikkhattuṅ paṭikkhipitvā tatiyaṅ yācito³ antaravīthiyaṅ ṭhito va 'tasmā ti ha te Bāhiya evaṅ sikkhitabbaṅ:⁴ diṭṭhe diṭṭhamattaṅ bhavissati' ti-ādinā nayena dhammaṅ desesi.⁵ So Satthu dhammaṅ suṇanto yeva sabbāsave⁶ khepetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṅ pāpuni. Tāvad eva⁷ Bhagavantaṅ pabbajjaṅ yāci,⁸ 'paripunnā te patta-civaraṅ' ti ca puttā, 'na paripunnā' ti āha. Atha naṅ Satthā 'tena hi patta-civaraṅ pariyesā'¹⁰ ti. vatvā¹¹ pakkāmi. 'So kira vīsativassasahassāni samaṇadhammaṅ karonto "bhikkhūnā¹² nāma attano¹³ paccaye labhitvā aññaṅ anoloketvā sayam eva paribhuñjituṅ vaṭṭati'" ti ekabhikkhussa¹⁴ pi pattena vā cīvarena vā saṅghaṅ nākāsi¹⁵ ten' assa iddhimayapatta-cīvaraṅ na uppajjissati'¹⁶ ti nātvā ehibhikkhubhāvena pabbajjaṅ na adāsi. Taṅ pi¹⁷ patta-civaraṅ pariyesamānam¹⁸ eva ekā yakkhinī dhenurūpena¹⁹ āgantvā vāmaūrumhi²⁰ paharivā jīvitakkhayaṅ pāpesi. Satthā²¹ piṇḍāya caritvā katabhattakicco sambahulehi bhikkhūhi saddhiṅ nikkhanto²²

¹ K. °ti.

² B. °satikaṅ.

³ K. a. Satthā.

⁴ B. a. ti. K. a. ti āha diṭṭhe dhamme ca yo patto yo patto samparāyiko attābhisamayo ciro paṇḍito ti vuccati.

⁵ Cf. Ud. i. 10.

⁶ K. a. taṅ.

⁷ C. C^a. a. vacanaṅ. B. a. ca pana. S. a. ca naṅ.

⁸ K. a. bhante.

⁹ B. om.

¹⁰ K. B¹. pariyesāhi. B. °yesāhi.

¹¹ K. a. so Bhagavantaṅ vanditvā.

¹² B. bhikkhu.

¹³ B. °nā.

¹⁴ K. ekassa bhikkhuno. B. °ssāpi.

¹⁵ B. na. a°.

¹⁶ B. °jjati.

¹⁷ B. om.

¹⁸ K. B¹. °sanaṅ caramānaṅ. B. a. caramānam.

¹⁹ Manor. pubbaveriko amanusso ekissā tarunavacchāya gāviyā sarīre adhimuccitvā.

²⁰ S. uramhi. K. Bāhiyaṅ ūr°.

²¹ K. a. pi.

²² K. Manor. °manto.

Bāhiyassa sarīraṃ saṅkāraṭṭhāne patitaṃ disvā bhikkhū ānāpesi: ‘bhikkhave ekasmiṃ gehadvāre ṭhatvā¹ mañcakaṃ āharāpetvā imassa² sarīraṃ nagarato niharitvā sañjhāpetvā thūpaṃ karothā’ ti. Bhikkhū tathā karimsu, katvā ca pana vihāraṃ gantvā³ Satthāraṃ upasaṅkamitvā attanā⁴ katakiccaṃ ārocetvā tassa abhisamparāyaṃ pucchisū. Atha nesāṃ Bhagavā tassa parinibbutabhāvaṃ ācikkhitvā ‘etaḍ aggaṃ bhikkhave mama sāvakānaṃ bhikkhūnaṃ⁵ khippa-bhiññānaṃ yad idaṃ Bāhiyo Dārucīriyo⁶ ti etadagge⁷ ṭhapesi. Atha naṃ bhikkhū pucchisū ‘bhante tumhe “Bāhiyo Dārucīriyo⁸ arahattaṃ patto” ti vadatha,⁹ kadā so arahattaṃ patto’ ti. ‘Mama dhammaṃ sutakāle bhikkhave’ ti. ‘Kadā pan’ assa tumhehi dhammo kathito’ ti. ‘Piṇḍāya carantena¹⁰ antaravīthiyaṃ ṭhatvā’ ti. ‘Kiṃ¹¹ appamattako hi bhante tumhehi antaravīthiyaṃ ṭhatvā kathita-dhammo, kathaṃ so tāvattakena visesāṃ nibbatesi’ ti. Atha ne¹² Satthā ‘kiṃ bhikkhave mama dhammaṃ appaṃ vā bahuṃ vā ti mā minatha,¹³ anekāni pi hi¹⁴ gāthā-sahassāni¹⁵ na seyyo, atthanissitaṃ pana ekam pi gāthā-padaṃ seyyo’ ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha:

101. ‘Sahassam api ce gāthā anattapadasaṅhitā¹⁶
ekaṃ gāthāpadaṃ seyyo yaṃ sutvā upasam-
matī’ ti.

¹ K. ṭhataṃ.

² K. idaṃ. S. B. imaṃ.

³ K. gatā.

⁴ B. °no.

⁵ C. C^a. om.

⁶ B¹. °iko.

⁷ K. a. taṃ.

⁸ B. om. B¹. °iko.

⁹ S. B¹. °etha.

¹⁰ K. B. °nto. K. a. bhikkhave.

¹¹ K. om.

¹² K. om.

¹³ S. cintayittha. K. B. pamāṇaṃ gaṇhatha. B¹. pamā-
ṇaṃ mā mañittha.

¹⁴ K. om.

¹⁵ K. a. anattāni. B. a. anattanissitāni. S. anattas-
aṅhitāni after mi°.

¹⁶ K. B¹. °saññitā.

Tattha ekaṇ gāthāpadaṇ seyyo¹ ti, 'appamādo amatapadaṇ² . . . pe³ . . . yathā matā' ti, evarūpā ekā⁴ gāthā pi seyyo ti attho, sesaṇ⁵ purimanayen' eva veditabbaṇ.

Desanāvasāne bahū sotāpatti-phalādīni pāpuṇṇisū ti.⁶

Dārucīriyattherassa⁷ vatthu.

3. KUṆḌALAKESITHTHERIVATTHU.*

Yo ca gāthāsataṇ bhāse ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane⁸ viharanto Kuṇḍalakesiṇ⁹ ārabba kathesi.

Rājaghe kira¹⁰ ekā seṭṭhidhītā soḷasavassuddesikā abhirūpā ahosi dassaniyā,¹¹ tasmiṇ ca vaye ṭhitā nāriyo purisajjhā-saya honti purisalolā. Atha nam mātāpitaro sattabhūma-kassa¹² pāsādassa uparimatale¹³ sirigabbhe¹⁴ vāsesuṇ,¹⁵ ekam ev' assā dāsiṇ paricārikaṇ akaṇsu.¹⁶ Ath' ekaṇ kula-puttaṇ corakammaṇ karontaṇ¹⁷ gahetvā pacchābāhaṇ¹⁸ bandhitvā catukke catukke¹⁹ kasāhi paharivā²⁰ āghā-tanaṇ²¹ nayiṇsu. Seṭṭhidhītā mahājanasaddaṇ²² sutvā 'kin nu kho etan' ti pāsādātale ṭhatvā²³ oloketi taṇ disvā

¹ K. B. F. *om.*

² K. B. amataṇ padan.

³ K. B. la. Dh. *vs.* 21.

⁴ B. *om.*

⁵ B. tesāṇ.

⁶ K. *om.*

⁷ K. °aka°. B. Bāhiyadārucīriyatherava°, and a. dutiyaṇ.

* Cf. F. J., III. 435 *fol.*

⁸ K. Jetta°.

⁹ K. a. itthiṇ.

¹⁰ K. kir'.

¹¹ B. a. pāsādikā.

¹² K. B. B¹. °ik°.

¹³ K. uparitale.

¹⁴ K. pāsādaga°.

¹⁵ K. vassāpesuṇ. B¹. vāresuṇ.

¹⁶ K. B. B¹. adaṇsu.

¹⁷ K. a. janā taṇ.

¹⁸ K. °huṇ.

¹⁹ C. C^a. °ehi, *om. one.*

²⁰ B¹. °etvā. C. pariha°.

²¹ K. °ṭanaṇ.

²² K. B. °nassa sa°.

²³ K. ṭhitā.

paṭibaddhacittā hutvā taṇ paṭṭhayamānā āhāraṇ paṭikkhipitvā mañcake nipajji. Atha naṇ mātā pucchi: 'kiṇ idaṇ amma' ti. 'Sace¹ etaṇ "coro" ti² gahetvā nīyamānaṇ purisaṇ³ labhissāmi jīvissāmi, no ce⁴ labhissāmi⁵ jīvitaṇ me natthi, idh' eva marissāmi' ti. 'Amma mā evaṇ kari, amhākaṇ jātiyā ca gottena ca⁶ bhogena ca⁷ sadisaṇ⁸ aññaṇ sāmikaṇ⁹ labhissasi' ti.¹⁰ 'Mayhaṇ aññaena kiccaṇ¹¹ natthi, imaṇ alabhamānā marissāmi' ti. Mātā dhītaṇ saññāpetuṇ asakkontī pituno ārocesi. So pi taṇ saññāpetuṇ asakkonto 'kiṇ sakkā kātun' ti cintetvā naṇ coraṇ gahetvā¹² gacchantassa rājapurisassa saḥassabhaṇḍikaṇ pesesi: 'imaṇ gahetvā etaṇ purisaṇ mayhaṇ dehi' ti. So 'sādhū' ti kahāpane gahetvā taṇ muñcitvā aññaṇ māretvā 'mārīto deva coro' ti rañño ārocesi. Setṭhī pi¹³ tassa dhītaṇ adāsi. Sā tato paṭṭhāya¹⁴ 'sāmikaṇ ārādhessāmi' ti sabbābharaṇapaṭimaṇḍitā sayam eva tassa yāguādīni saṇvidahati. Coro katipāhaccayena cintesi: 'kadā nu kho imaṇ māretvā etissā ābharaṇāni gahetvā ekasmiṇ surāgehe¹⁵ vikkinitvā khādītuṇ labhissāmi' ti, so 'atth' eso upāyo' ti cintetvā āhāraṇ paṭikkhipitvā mañcake nipajji. Atha naṇ sā¹⁶ upasaṇkamitvā 'kiṇ¹⁷ sāmi rujati'¹⁸ ti pucchi.¹⁹ 'Na kiñci²⁰ bhadde' ti.²¹ 'Kacci pana me mātāpitāro tuyhaṇ kuddhā' ti.²² 'Na kujjhanti bhadde' ti. Atha naṇ 'kin nām' etaṇ' ti. 'Bhadde ahaṇ taṇ divasaṇ bandhitvā

¹ B. sac'.

³ K. om.

⁵ K. om.

⁷ K. om.

⁹ B. B¹. samānajaṭitikaṇ. K. a. after aññaṇ.

¹⁰ K. a. tāya evaṇ vutte.

¹² B. gāhāp°.

¹⁴ K. pi. utṭhāya.

¹⁶ C. C^a. om.

¹⁸ K. rujjh°.

²⁰ B. a. me.

²² K. a. so.

² K. S. coraṇ.

⁴ K. a. na.

⁶ K. B. om. go° ca.

⁸ B. a. ekaṇ.

¹¹ B. a. kiñci.

¹³ K. a. taṇ ādāya.

¹⁵ B¹. surāpāṇa°.

¹⁷ K. kin te.

¹⁹ K. a. so.

²¹ K. a. sā sāmī.

nīyamāno corapapāte¹ adhivatthāya devatāya balikammaṇ paṭisunitvā jīvitaṇ paṭilabhiṇ² tvam pi³ mayā tassā evānu-bhāvena⁴ laddhā, “ taṇ me⁵ devatāya balikammaṇ ṭhitan ”⁶ ti cintemi bhadde’ ti. ‘Sāmi mā cintayi, karissāmi balikammaṇ, vadehi ken’⁷ attho’ ti.⁸ ‘Appodokamadhu-pāyāsena ca lājapañcamakapupphehi⁹ cā’ ti. ‘Sādhu sāmi ahaṇ paṭiyādessāmi’ ti sā sabbaṇ balikammaṇ paṭiyādetvā ‘ehi sāmi gacchāmā’ ti āha. ‘Tena hi bhadde tava ñātake nivattetvā¹⁰ mahagghāni vatthābharanāni gahetvā attānaṇ alaṅkarohi hasantā kilantā sukhaṇ gamissāmā’ ti. Sā tathā akāsi. Atha naṇ¹¹ pabbatapādaṇ gatakāle āha: ‘bhadde ito paraṇ ubho¹² janā gamissāma,¹³ sesajanaṇ yānakena saddhiṇ nivattetvā¹⁴ balikammabhājanaṇ¹⁵ sayāṇ ukkhipitvā ganhāhi’ ti. Sā tathā akāsi. Coro taṇ gahetvā corapapātapabbataṇ¹⁶ abhiruhi.¹⁷ Tassa hi ekena passena manussā abhiruhanti,¹⁸ ekaṇ passaṇ chinnataṇaṇ,¹⁹ pabbatamatthake²⁰ ṭhitā tena²¹ passena core pātentī,²² te khaṇḍā-khaṇḍaṇ hutvā bhūmiyaṇ patanti, tasmā ‘corapapāto’ ti vuccati. Sā tassa pabbatassa matthake ṭhatvā ‘balikammaṇ te sāmi karohī’ ti āha, so tuṇhī ahosi. Puna

¹ K. B¹. corappa°.² B. la°. K. labhitvā.³ K. om. tvam pi.⁴ B. eva ā°. K. devaṇ anu°.⁵ B. om.⁶ K. B. B¹. ṭhapitan.⁷ K. kena.⁸ K. a. so.⁹ K. S. lājā°. K. °pañcamissaka°. B. °pañcamakusumapu°.¹⁰ C. C^a. °itvā.¹¹ K. a. so.¹² K. a. ca. B. a. va.¹³ B. a. ti.¹⁴ B. °ttāpetvā. K. a. tvaṇ.¹⁵ C. C^a. °kammaṇ bhā°.¹⁶ B¹. corapappatamattaṇaṇ.¹⁷ K. °ruyhi.¹⁸ K. °ruyhanti.¹⁹ B¹. bhinnapapādaṇ. B. chinnapapātaṇ, and a. tattha.

K. a. upari.

²⁰ K. °ka°.²¹ C. C^a. ekena, lege etena?²² K. papātentī.

tāya 'kasmā sāmi tuṇhībhūto 'sī' ti¹ vutte² taṇ āha :
 'na mayhaṇ bahkammena³ attho, vañcetvā pana taṇ ādāya
 āgato 'mhī' ti. 'Kiṅkāraṇā sāmī' ti. 'Taṇ māretvā tava
 ābharaṇaṇ gaḥetvā palāyanatthāyā' ti.⁴ Sā maraṇabhaya-
 tajjitā āha : 'sāmi abaṇ ca ābharaṇāni ca me⁵ tava santakān'
 eva, kasmā⁶ evaṇ vadesī' ti. So⁷ 'mā evaṇ karohī' ti
 punappuna⁸ yāciyamāno pi 'māremi⁹ evā' ti āha. 'Evaṇ
 sante kin te mama maraṇena kammaṇ,¹⁰ imāni ābharaṇāni¹¹
 gaḥetvā mayhaṇ jīvitaṇ dehi,¹² ito paṭṭhāya maṇ "mātā"¹³
 ti dhārehi, dāsī vā te hutvā kammaṇ¹⁴ karissāmī' ti vatvā
 imaṇ gātham āha :

'Ime suvaṇṇakeyūrā¹⁵ sabbe veḷuriyāmayā¹⁶
 sabbaṇ ca¹⁷ gaṇha bhaddan te mamaṇ¹⁸ dāsīṇ ca
 sāvayā'¹⁹ ti.

Taṇ sutvā coro 'evaṇ kathetvā gantvā mātāpitunnaṇ²⁰
 ācikkhissasi,²¹ māressāmi yeva, mā bālhaparidevanāṇ²²
 paridevī'²³ ti vatvā imaṇ gātham āha :

'Mā bālhaṇ²⁴ paridevesi khippaṇ bandhāhi bhaṇḍakaṇ²⁵
 na tuyhaṇ jīvitaṇ atthi sabbaṇ gaṇhāmi bhaṇḍakan' ti.

¹ C. C^a. tuṇhī ti.

³ B. °n'.

⁵ B. S. om.

⁷ K. a. pi tāya. B. sā.

⁹ B¹. °essāmi. B. māreti.

¹¹ K. bha°.

¹³ B. imaṇ matā. K. matā.

¹⁵ K. B. °kāyūrā.

¹⁷ K. kho.

¹⁹ B. sādhayā. F. J., III. 437 has :

'Idaṇ suvaṇṇakāyūraṇ muttā veḷuriyā bahū
 sabbaṇ harassu bhaddaṇ te maṇ ca dāsīti sāvayā' ti.

²⁰ K. °ūnaṇ.

²¹ C. °ssāmi.

²² C. C^a. bāla°. S. balava°. K. B. bālhaṇ (K. °lh°) pa°.

K. °vaṇ.

²³ B. °asī.

²⁴ C. C^a. S. bāle. J. bahuṇ, v. l. bālhaṇ. Cf. F. J., VI.

81, l. 10.

²⁵ S. B. °ikaṇ.

² K. a. so.

⁴ K. a. taṇ sutvā.

⁶ K. a. mama.

⁸ K. °naṇ.

¹⁰ B. om.

¹² B. a. ti.

¹⁴ K. hatthaka°.

¹⁶ K. vedūriyā°.

¹⁸ K. mama.

Sā cintesi 'aho idaṇ¹ kammaṇ bhāriyaṇ, paññā nāma na pacitvā khādanatthāya katā² atha kho vicāraṇatthāya katā,³ jānissāmi 'ssa kattabban' ti. Atha nam⁴ āha: 'sāmi yadā tvaṇ⁵ "coro" ti gahetvā niyyāsi,⁶ tadāhaṇ mātāpitunnaṇ ācikkhiṇ,⁷ te sahassaṇ viassaṇ vā tvaṇ⁸ ānāpetvā⁹ gehe kariṇsu, tato paṭṭhāya ahaṇ tuyhaṇ upakārikā,¹⁰ ajja me suditṭhaṇ¹¹ katvā tvaṇ¹² attānaṇ¹³ vanditvaṇ dehi' ti. So 'sādhu¹⁴ bhadde' ti¹⁵ suditṭhaṇ katvā 'vandāhī'¹⁶ ti vatvā pabbatante¹⁷ atṭhāsi. Atha naṇ sa tikkhattvaṇ padakkhiṇaṇ katvā catūsu ṭhānesu vanditvā 'sāmi idan te¹⁸ pacchimadassanaṇ, idāni tuyhaṇ vā mama dassanaṇ mayhaṇ vā tava dassanaṇ natthi' ti purato ca pacchato ca āliṅgitvā pamattaṇ¹⁹ hutvā pabbatante²⁰ ṭhitaṇ piṭṭhipasse ṭhatvā ekena hatthena khandhe gahetvā ekena hatthena²¹ piṭṭhikacchāya²² gahetvā pabbatapapāte khipi. So pabbatakucchiyaṇ paṭihato khaṇḍākhaṇḍikaṇ²³ hutvā bhūmiyaṇ pati.²⁴ Corapapātamatthake adhiyatthā devatā tesā dvinnam pi²⁵ kiriyaṇ disvā tassā itthiyā sādhuḥkāraṇ datvā imaṇ gātham āha :

'Na so²⁶ sabbesu ṭhānesu puriso hoti paṇḍito
itthi pi paṇḍitā hoti tattha tattha vicakkhanā'²⁷ ti.

¹ B. imaṇ. K. vata.

³ C^a. (C. *first*) kathā.

⁵ B. taṇ.

⁷ C. C^a. °itvā.

⁹ K. āharāpetvā.

¹¹ C. C^a. suduṭṭhaṇ, so *infra*.

¹³ K. a. tava.

¹⁵ K. B. om.

¹⁷ B¹. °tantare.

¹⁹ S. °ttā.

²¹ K. B. om.

²³ C. °ṇḍikaṇsaṇ. C^a. °ṇḍiyakaṇsaṇ. J. cuṇṇavicuṇṇaṇ.

²⁴ K. °ati.

²⁶ J. hi.

² C^a. kathā.

⁴ K. a. sā.

⁶ K. B¹. niyāsi.

⁸ K. B. taṇ.

¹⁰ K. °akā.

¹² B. om.

¹⁴ C. C^a. a. ti.

¹⁶ K. °hi man.

¹⁸ K. B. B¹. idaṇ me.

²⁰ B¹. °tantare.

²² K. °yaṇ.

²⁵ K. om.

²⁷ F. J. III. 438.

Sāpi coraṇ papāte¹ khipitvā² cintesi: ‘sacāhaṇ³ gehaṇ gamissāmi “sāmiko te kuhin” ti pucchissanti,⁴ sacāhaṇ evaṇ puṭṭhā⁵ “mārīto me” ti vakkhāmi, “dubbhīte sahaṇṇaṇ datvā taṇ⁶ ānāpetvā⁷ idāni taṇ⁸ māresī” ti⁹ mukhasattīhi¹⁰ vijjhissanti, “ābharanattāya so maṇ¹¹ māretukāmo ahoṣī” ti vutte pi na saddahissanti,¹² alam¹³ me gehena’ ti tath’ eva ābharanāni¹⁴ chaḍḍetvā araṇṇaṇ pavisitvā anupubbena vicaranti ekaṇ paribbājakānaṇ¹⁵ assamaṇ patvā vanditvā¹⁶ ‘mayhaṇ bhante¹⁷ tumhākaṇ santike pabbajjaṇ dethā’ ti āha. Atha naṇ te¹⁸ pabbājesuṇ.¹⁹ Sā pabbajitvā va²⁰ pucchi: ‘bhante tumhākaṇ pabbajjāya kiṇ uttaman’ ti. ‘Bhadde dasasu vā kasinesu kammaṇ²¹ katvā jhānaṇ nibbattetabbaṇ²² vādasahaṇṇaṇ vā uggaṇhitabbaṇ, ayaṇ amhākaṇ pabbajjāya uttamatto’ ti. ‘Jhānaṇ tāva nibbattetuṇ ahaṇ na sakkhissāmi, vādasahaṇṇaṇ pana²³ uggaṇhissāmi ayyā’ ti. Atha naṇ²⁴ te vādasahaṇṇaṇ uggaṇhāpetvā²⁵ ‘uggahitaṇ²⁶ te²⁷ sippaṇ, idāni tvaṇ Jambudīpatale vicaritvā attanā saddhiṇ paṇhaṇ kathetuṇ samatthaṇ²⁸ olokehi’ ti tassā hatthe jambu-

¹ K. corappapāte taṇ.

³ K. a. puna.

⁴ C. C^a. pucchanti.

⁵ K. om.

⁷ B. āharāpetvā.

⁹ K. B. a. maṇ.

¹¹ B. om. K. maṇ so.

¹³ B. °ṇ.

¹⁵ K. B. °ik°. C. C^a. ekassa °kassa.

¹⁶ B. om.

¹⁸ B. om.

²⁰ S. om. K. ca tāsaṇ.

²¹ K. B. parikammaṇ.

²² C. C^a. a. vā.

²⁴ B. taṇ.

²⁶ K. uggaṇhi.

²⁸ B. °tthe.

² B¹. °āpetvā.

⁶ K. om.

⁸ K. B. naṇ.

¹⁰ C^a. mukhīna°.

¹² K. °hanti.

¹⁴ B. evābh°.

¹⁷ K. om.

¹⁹ B. °etvā.

²³ K. om.

²⁵ K. B. a. āhaṇsu.

²⁷ K. bhadde.

sākhaṇ¹ datvā uyyojesuṇ : 'gaccha bhadde sace koci² gihi-
bhūto tayā saddhiṇ pañhaṇ kathetuṇ sakkoti tass' eva
pādapariçārikā bhava,³ sace pabbajito sakkoti tassa⁴ santike
pabbajāhī' ti. Sā nāmena Jambuparibbājikā nāma
hutvā tato nikkhamitvā diṭṭhe⁵ diṭṭhe pañhaṇ pucchanti
vicarati. Tāya saddhiṇ kathetuṇ samattho nāma na hoti,⁶
'ito Jambuparibbājikā āgacchatī' ti sutvā va⁷ manussā
palāyanti. Sā gāmaṇ vā nigamaṇ vā bhikkhāya pavisanti
gāmadvāre vālikārasiṇ⁸ katvā tattha⁹ jambusākhaṇ ṭha-
petvā 'mayā saddhiṇ kathetuṇ samattho jambusākhaṇ
maddatū' ti vatvā gāmaṇ pavisati.¹⁰ Taṇ ṭhānaṇ¹¹ upa-
saṅkamituṇ samattho nāma na hoti. Sāpi milātāya jambu-
sākhāya¹² aññaṇ sākhaṇ¹³ gaṇhāti, iminā nīhārena¹⁴
caranti¹⁵ Sāvattiṇ¹⁶ patvā¹⁷ gāmadvāre sākhaṇ¹⁸ ṭhapetvā
vuttaniyāmen'¹⁹ eva vatvā²⁰ bhikkhāya pāvisi, sambahulā
dārakā sākhaṇ parivāretvā aṭṭhaṇsu.²¹ Sāriputtatthero
piṇḍāya caritvā katabhattakiccō nagarā nikkhamanto²² te
dārake sākhaṇ parivāretvā ṭhite disvā 'kiṇ idan'²³ ti
pucchi. Dārakā therassa taṇ pavattiṇ ācikkhiṇsu. 'Tenā
hi dārakā imaṇ sākhaṇ maddathā' ti. 'Bhāyāma²⁴ bhante'

¹ Cf. F. J. III. 1-2. Rh. D., 'Buddhist India,' p. 248.

² B. om.

³ K. bhavāhi.

⁴ K. tass' eva.

⁵ K. S. diṭṭha°.

⁶ K. B. S. nāhosi, *so infra*.

⁷ K. om.

⁸ K. bālukā°, *corr.* °kāya. S. °ukā°. B. °uka°.

⁹ B. tatth' eva.

¹⁰ B. pāvisi.

¹¹ K. koci.

¹² B. sākāya.

¹³ B. jambus°.

¹⁴ C. nīharantena. B¹. niyāmena.

¹⁵ K. B. vic°.

¹⁶ K. °iyaṇ.

¹⁷ K. a. yāva.

¹⁸ B. jambus°, *so infra*.

¹⁹ K. B. B¹. °nāyen'.

²⁰ B¹. gantvā.

²¹ K. B. a. tadā.

²² B. nikkhanto.

²³ K. kīdan.

²⁴ K. a. mayāṇ.

ti.¹ 'Ahaṅ pañhaṅ kathessāmi, maddatha tumhe'² ti³
 therassa vacanena jātussāhā⁴ tathā katvā nadantā⁵ rajaṅ⁶
 ukkhipiṅsu.⁷ Paribbājikā āgantvā te paribhāsivā⁸ 'tum-
 hehi saddhiṅ mama⁹ pañhapucchanakiccaṅ¹⁰ natthi, kissa¹¹
 me sākhaṅ madditthā'¹² ti āha.¹³ 'Ayyen' ambā¹⁴ maddā-
 pitā'¹⁵ ti. 'Bhante tumhehi me¹⁶ sākā maddāpitā' ti
 āha. 'Āma bhaginī' ti. 'Tena hi mayā saddhiṅ pañhaṅ
 kathethā' ti. 'Sādhu kathessāmi' ti. Sā vaddhāmana-
 kacchāyāya pañhaṅ pucchituṅ therassa santikaṅ agamāsi.
 Sakalanagaraṅ saṅkhubhi 'dvinnaṅ paṇḍitānaṅ kathaṅ
 sossāmā'¹⁷ ti nāgarā tāya saddhiṅ yeva gantvā therāṅ
 vanditvā ekamante nisīdiṅsu. Paribbājikā therāṅ āha :
 'bhante pucchāmi¹⁸ pañhaṅ' ti. 'Puccha¹⁹ bhaginī' ti.
 Sā vādasahassaṅ pucchi, pucchitaṅ²⁰ pucchitaṅ thero
 vissajjesi.²¹ Atha naṅ²² āha : 'ettakā eva²³ te pañhā,²⁴
 aññe pi atthi' ti. 'Ettakā eva bhante' ti.²⁵ 'Tayā²⁶
 bahū pañhā putthā, mayaṅ²⁷ pi ekaṅ²⁸ pucchāma,²⁹ vissaj-
 jissasi³⁰ no' ti.³¹ 'Pucchatha bhante'³² ti. Thero 'ekaṅ

¹ B¹. a. mā bhāyatha.

² C. C^a. a. hī.

³ K. B. a. te.

⁴ B. sañjāt°.

⁵ K. B. B¹. maddantā.

⁶ B. B¹. jambusākhaṅ.

⁷ B¹. khi°.

⁸ B. B¹. °etvā.

⁹ B¹. mayhaṅ.

¹⁰ B. pañhena ki°. K. B¹. pañhaki°.

¹¹ K. B. S. kasmā.

¹² K. B. B¹. maddathā.

¹³ K. a. amma.

¹⁴ S. amhehi. K. om.

¹⁵ K. a. āhaṅsu. Sā therāṅ pucchi.

¹⁶ B. om.

¹⁷ B. B¹. suṇissāmā.

¹⁸ K. a. te.

¹⁹ B¹. pucchi.

²⁰ S. °ita°.

²¹ K. °eti.

²² K. B. a. thero.

²³ K. a. bhadde.

²⁴ C. C^a. a. ti.

²⁵ K. a. thero.

²⁶ K. a. ca.

²⁷ B¹. ahaṅ.

²⁸ B¹. taṅ.

²⁹ B¹. °mi.

³⁰ C. C^a. °essati. K. B¹. visajjesi.

³¹ K. a. jānamānā vissajjessāmi. B. a. etarahi jān°
 °issāmi.

³² B¹. a. jānamānā °issāmi.

nāma kin¹ ti pañhaṇ pucchi. Sā 'evaṇ nāma me² vissajjettabban'³ ti ajānantī 'kiṇ nām' etaṇ bhante' ti pucchi. 'Buddhapañhaṇ⁴ nāma bhaginī' ti. 'Mayham pi taṇ detha⁵ bhante' ti. 'Sace mādisā bhavissasi dassāmī' ti. 'Tena hi maṇ pabbājethā' ti. Thero bhikkhunīnam ācikkhitvā pabbājāpesi,⁶ sā pabbajitvā laddhūpasampadā Kuṇḍalakesittherī nāma hutvā katipāhaccayena⁷ saha patisambhidāhi arahattaṇ pāpuṇi.⁸

Dhammasabhāyaṇ kathaṇ samutthāpesuṇ : 'Kuṇḍalakesittheriyā dhammasavanañ ca⁹ bahuṇ natthi pabbajjita-kiccañ ca 'ssā¹⁰ matthakaṇ pattaṇ, ekena ca¹¹ corena saddhiṇ mahāsaṅgāmaṇ katvā jinitvā āgatā'¹² ti. Satthā¹³ āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāyā nāmā' ti vutte, 'kiṇ¹⁴ bhikkhave mayā desitaṇ¹⁵ dhammaṇ appaṇ vā bahuṇ vā ti mā minatha,¹⁶ anattakaṇ padasatam¹⁷ pi seyyo na hoti, dhammapadam pana ekam pi seyyo va, avasesacore jinantassa ca¹⁸ jayo¹⁹ nāma na hoti, ajjhattikakilesacore jinantass' eva pana jayo¹⁹ nāma hoti' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imā gāthā abhāsi :²⁰

102. 'Yo ca gāthā sataṇ bhāse anattapadasaṅhitā²¹
ekaṇ dhammapadaṇ seyyo yaṇ sutvā upasammati.

¹ Paritta, § 3.

² K. B. nām' esa.

³ K. B. °bbo (K. vissajji°).

⁴ K. °manto. B. B¹. pañho.

⁵ B¹. vadetha.

⁶ K. °jjaṇ dāpesi.

⁷ B¹. °pāhen' eva. B. °yen' eva. S°. yena va.

⁸ K. B. a. bhikkhū.

⁹ K. om.

¹⁰ B. om. ca 'ssā.

¹¹ K. B. kira. S. a. kira.

¹² B¹. āgantvā kira.

¹³ B¹. Satthā . . . la . . . vutte.

¹⁴ B. om.

¹⁵ B. °ita°.

¹⁶ B¹. pamānathaṇ. K. B. pamāṇaṇ mā gaṇhatha.

¹⁷ C. C^a. S. anattapadasaṅhitaṇ. S. a. bahum.

¹⁸ B¹. °ss' eva pana.

¹⁹ K. rep.

²⁰ K. imaṇ gāthaṇ āha.

²¹ B. B¹. °sañhitaṇ. K. °sañhitā, so *infra*.

' 103. Yo sahaṣṣaṇ sahaṣṣena saṅgāme mānuse¹ jine
ekaṅ ca jeyya-m-attānaṇ² sa ve saṅgāmajuttamo '
ti.

Tattha gāthā satan ti yo ca puggalo sataparicchedā bahū pi gāthā bhāseyyā ti attho. Anattapadasaṅhitā ti ākāsaṇṇanādivasena anattakehi padehi saṅhitā. Dhammapadan ti atthasādhakaṇ khandhādipaṭisaṇyuttaṇ, 'cattār' imāni paribbājakā dhammapadāni, kata-māni cattāri?³ anabhijjhā paribbājakā⁴ dhammapadaṇ, avyāpādo⁵ paribbājakā⁶ dhammapadaṇ, sammāsati paribbā-jakā⁷ dhammapadaṇ, sammāsamādhi paribbājakā⁷ dhammapadan⁸ ti evaṇvuttesu catūsu dhammapadesu ekam pi dhammapadaṇ seyyo ti.⁹ Yo sahaṣṣaṇ sahaṣṣenā ti yo eko saṅgāmayodho sahaṣṣena gūṇitaṇ¹⁰ sahaṣṣaṇ mānuse ekasmiṇ saṅgāme jineyya dasa manussasatasahaṣṣāni¹¹ jinitvā jayaṇ āhareyya ayam pi saṅgāmājito¹² uttamo¹³ nāma na hoti. Ekaṅ ca jeyya-m-attānan ti yo pana¹⁴ rattitṭhānadivātṭhānesu ajjhattikakammaṭṭhānaṇ¹⁵ sammāsanto attano lobhādikilesajayena¹⁶ attānaṇ

¹ C. C^a. manusse.

² K. ekaṇ jineyya att^o, *so infra*.

³ C. C^a. a. na.

⁴ F. S. K. °ikā, *al.* B. °ika^o.

⁵ B. abyāpādo.

⁶ B. *om.*

⁷ K. B. *om.*

⁸ Aṅguttara II. 30, *with omissions from aggaññaṇ to viññūhi.*

⁹ K. *om.*

¹⁰ C. C^a. gaṇitaṇ. F. gaṇhitaṇ. K. gūṇitasatasah^o.

¹¹ K. manussasahasasata^o.

¹² B. °jinaṇ. S. °jitānaṇ. C. C^a. °jinaṇ.

¹³ B. a. pavaro.

¹⁴ B. *om.*

¹⁵ K. °ikaṇ ka^o.

¹⁶ F. mohādi^o. B. °kilesassa ja^o.

jineyya sa ve saṅgāmajuttamo ti¹ so saṅgāmajitānaṃ²
uttamo pavaro saṅgāmasīsayodho ti.³

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsū ti.⁴
Kuṇḍalakesittheriyā vatthu.⁵

4. ANATTHAPUCCHAKABRĀHMAṆAVATTHU.

Attā have jitaṇ⁶ ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā
Jetavane viharanto anatthapucchakaṃ⁷ brāhmaṇaṃ ārabha
kathesi.

So kira brāhmaṇo 'kin nu kho Sammāsambuddho
attham eva jānāti udāhu anattham pi,⁸ pucchissāmi nan ' ti⁹
Satthāraṃ upasaṅkamitvā pucchi: 'bhante tumhe
attham eva jānātha¹⁰ maññe no anatthan ' ti.¹¹ 'Atthañ
cāhaṃ brāhmaṇa jānāmi anatthañ cā'¹² ti. 'Tena hi¹³ me
anatthaṃ kathethā ' ti.¹⁴ Ath' assa Satthā imaṃ gātham aha :

'Ussūraseyyaṃ ālasyaṃ caṇḍikkaṃ¹⁵ dīghasotthiyaṃ¹⁶
ekass' addhānagamaṇaṃ paradārūpasevanaṃ
etaṃ brāhmaṇa sevassu anatthaṃ te bhavissati ' ti.

Taṃ sutvā brāhmaṇo sādhuḥkāram adāsi 'sādhu sādhu
gaṇācariya¹⁷ gaṇajetthaka,¹⁸ tumhe va atthañ ca jānātha

¹ C. C^a. om.

² K. °jinaṃ. B. °jinānaṃ. C. C^a. °jinnāṃ.

³ K. °maseyyo hoti.

⁴ K. om.

⁵ K. °riva°. B. °riyava°, and a. tatīyaṃ.

⁶ K. a. seyyo.

⁷ K. anatthaka°.

⁸ B. ti. K. a. jānāti.

⁹ K. a. cintetvā ekadivasañ.

¹⁰ K. jānattha.

¹¹ K. a. Bhagavā tassa vacanaṃ sutvā āha: bho.

¹² K. a. pi.

¹³ K. a. bhante.

¹⁴ K. a. āha.

¹⁵ K. candikaṃ.

¹⁶ B. °soṇḍiyaṃ.

¹⁷ K. °yaka.

¹⁸ C^a. °jetthā.

anatthañ¹ cā' ti. 'Evaṅ² brāhmaṇa anatthajānanako³
nāma mayā sadiso⁴ natthī' ti. Ath' assa Satthā āsayaṅ⁵
upadhāretvā⁶ 'brāhmaṇa kena kammena jīvasī' ti
pucchitvā, 'jūtakammena⁷ bho Gotamā' ti, 'kim pana te
jayo hoti,⁸ parājayo' ti,⁹ 'jayo¹⁰ hoti¹¹ parājayo pī' ti
vutte, 'brāhmaṇa appamattako eso paraṅ jinantassa jayo
nāma na seyyo, yo¹² pana kilesajayena attānaṅ jināti tassa
jayo¹³ seyyo, na hi taṅ jayaṅ koci ajayaṅ¹⁴ kātuṅ sakkotī'
ti vatvā anusandhiṅ ghaṭetvā dhammaṅ desento imā gāthā
abhāsi :

104. 'Attā have jitaṅ seyyo yā cāyaṅ itarā pajā
attadantassa posassa niccaṅ saññatacārino.

105. 'N' eva devo na gandhabbo na Māro saha
Brahmunā¹⁵
jitaṅ apajitaṅ¹⁶ kayirā¹⁷ tathārūpassa jan-
tuno' ti.

Tattha have ti nipātamatto,¹⁸ jitaṅ ti līṅgavipallāso,
attano kilesajayena attā jito¹⁹ seṭṭho²⁰ ti attho.²¹ Yā
cāyaṅ itarā pajā ti yā panāyaṅ avasesā pajā²² jūtena

¹ C. C^a. *reverse* atth^o and anatth^o.

² B. S. a. kho.

³ K. B. atthānattha^o.

⁴ K. a. loke.

⁵ K. B. ajjhāsayāṅ.

⁶ B¹. upatṭh^o.

⁷ C. C^a. dūta^o.

⁸ K. B. a. udāhu.

⁹ K. a. bho Gotama kadāci.

¹⁰ B. a. pi ca.

¹¹ K. pi.

¹² B. a. ca.

¹³ B. jeyyo. .

¹⁴ B. apajayaṅ. B¹. avijayaṅ. K. parājayaṅ. S. ava-
jayaṅ.

¹⁵ K. Brahmaṇo.

¹⁶ K. ajitaṅ.

¹⁷ B. kariyā.

¹⁸ K. B. nipāto. S. mattaṅ.

¹⁹ F. *corr.* attānaṅ jināti. S. a. tato.

²⁰ F. K. B. seyyo.

²¹ C. C^a. om.

²² F. om. ava^o pajā.

vā dhanaharaṇena vā saṅgāme¹ balābhibhavana² jītā³ bhaveyya⁴ taṅ jinantena⁵ yaṅ⁶ jitaṅ na taṅ⁷ seyyo ti attho; ‘kasmā pana tad eva jitam seyyo idaṅ na seyyo’?⁸ ti, yasmā attadantassa . . . pe⁹ . . . tathārūpassa jantuno ti, idaṅ vuttaṅ hoti, yasmā hi yvāyaṅ¹⁰ nikkilesatāya¹¹ attadanto poso tassa attadantassa kāyādīhi¹² niccaṅ¹³ saññatacārino evarūpassa imehi kāyasaññamādīhi¹⁴ saññatassa jantuno devo vā gandhabbo vā Māro vā¹⁵ pana¹⁶ brahmunā vā¹⁷ saha utthahitvā¹⁸ ‘aham assa jitaṅ apajitaṅ¹⁹ karissāmī’ ti,²⁰ ‘maggabhāvanāya parihīnakilese²¹ puna uppadessāmī’ ti ghaṭento²² pi yathā dhanādīhi parājito pakkhantaro hutvā itarena²³ jitaṅ puna jinanto apajitaṅ kareyya evaṅ apajitaṅ kātuṅ n’eva sakkuneyyā’ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti.

Anatthapucchakabrāhmaṇassa vatthu.²⁴

¹ K. B. °mena vā.

² K. palobhabhāvena vā. B. dhanalābhibhāvena. F. valābhi°. *Read* jūte vā dh° sa° vā balābhi°?

³ B. jīto.

⁴ K. °yyuṅ.

⁵ F. jitan tena. B. jinaṅ tena. K. jitaṅ.

⁶ F. yā. K. n’eva.

⁷ F. taṅ, *om.* na. C. C^a. K. *om.* na taṅ.

⁸ K. *om.* idaṅ na seyyo.

⁹ K. posassa. B. la.

¹⁰ F. yasvāyaṅ. C^a. yuvāyaṅ. S. svāyaṅ.

¹¹ S. niklesatāya.

¹² K. a. niccaṅ saññatatāya.

¹³ F. nicca°.

¹⁴ B. °samācārādīhi.

¹⁵ F. na.

¹⁶ F. K. B. S. *om.*

¹⁷ F. *om.* S. ca.

¹⁸ C. C^a. vu°.

¹⁹ K. ava°.

²⁰ F. C. C^a. *om.*

²¹ F. pahīna°. K. B. pahīne ki°.

²² K. B. a. vāyamanto.

²³ F. itaro na.

²⁴ K. °navatthūṅ. B. °navatthu, *and* a. catutthaṅ.

5. SĀRIPUTTATTHERASSA MĀTULĀBRAHMAṆAVATTHU.

Māse māse¹ ti imaṅ dhammadesanaṅ Satthā Veluvane viharanto Sāriputtattherassa mātulabrahmaṇaṅ arabbha kathesi.

Thero kira tassa santikaṅ gantvā āha: ‘kin nu kho brāhmaṇa kiñcid eva kusalaṅ karosī’ ti. ‘Karomi bhante’ ti.² ‘Kiṅ karosī’³ ti. ‘Māse māse sahasapariccāgena dānaṅ dammi’⁴ ti. ‘Kassa desī’⁵ ti. ‘Nigaṇṭhānaṅ bhante’ ti. ‘Kiṅ patthayanto’⁶ ti. ‘Brahmalokaṅ patthayanto’⁷ ti. ‘Kiṅ pana’⁸ brahmalokassa ayaṅ maggo’ ti. ‘Āma bhante’ ti. ‘Ko evam āhā’ ti. ‘Ācariyehi me kathitaṅ bhante’⁹ ti. ‘N’eva¹⁰ tvaṅ brahmalokassa¹¹ maggaṅ¹² jānāsi n’eva¹³ ācariyā, Satthā va¹⁴ eko jānāti, ehi¹⁵ brahmalokassa te maggaṅ kathāpessāmī’ ti taṅ ādāya¹⁶ Satthu santikaṅ gantvā¹⁷ ‘bhante ayaṅ brāhmaṇo evam āhā’ ti taṅ pavattiṅ ārocetvā, ‘sādhu vat’ assa brahmalokassa maggaṅ kathethā’ ti. Satthā ‘evaṅ kira brāhmaṇā’ ti pucchitvā, ‘āma bho Gotamā’ ti ca¹⁸ vutte, ‘brāhmaṇa tayā evaṅ¹⁹ dadamānena²⁰ vassasataṅ dinna-dānato pi muhuttamattaṅ pasannacittena²¹ mama sāva-

¹ K. *a.* sahasenā.

³ K. °si brāhmaṇā.

⁵ C. C^a. dehī.

⁷ K. B. bhante.

⁹ K. *a.* brāhmaṇa.

¹¹ K. °loka°.

¹³ K. na pi te ācariyo jānāti.

¹⁴ K. ca.

¹⁶ B¹. attāya.

¹⁷ B. B¹. ānetvā. K. netvā.

¹⁸ K. B. *om.*

¹⁹ B¹. *a.* aggi paricarantassa tava.

²⁰ B¹. °no.

²¹ B¹. *a.* aggipariccariyapatitāssa.

² K. *a.* āha.

⁴ B¹. damhi. K. demi.

⁶ K. *a.* °si brāhmaṇā.

⁸ K. *om.*

¹⁰ C. C^a. tena.

¹² K. °maggassa.

B. *a.* te.

¹⁵ K. B. *a.* brāhmaṇa.

kassa¹ olokaṇaṇ vā kaṭacchubhikkhāmattaṇ² vā dānaṇ mahapphalataran' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetva dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

106. 'Māse māse sahasseṇa yo yajetha sataṇ samaṇ ekañ ca bhāvitattānaṇ³ muhuttam⁴ api pūjaye, sā yeva pūjanā⁵ seyyo yañ ce vassasataṇ hutan' ti.

Tattha sahasseṇā ti sahassapariccāgena, yo yajetha sataṇ samaṇ ti yo vassasataṇ māse māse sahasseṇa pariccajanto lokiyamahājanassa, dānaṇ dadeyya, ekañ ca bhāvitattānan ti yo ca⁶ ekaṇ guṇavasena⁷ vaddhita-attānaṇ⁸ heṭṭhimakoṭiyā sotāpannaṇ uparimakoṭiyā khīṇā-savaṇ gharadvāraṇ⁹ sampattaṇ kaṭacchubhikkhādāna-vasena vā¹⁰ yāpanamattaāhāradānavasena¹¹ vā thūla-sāṭakadānamattena vā pūjeyya¹² yaṇ itarena vassasataṇ hutāṇ tato sā yeva pūjanā seyyo¹³ seṭṭhā uttamā¹⁴ ti attho.

Desanāvasāne brāhmaṇo sotāpattiphalāṇ patto, aññe pi bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.¹⁵

*Sāriputtattherassa mātulabrāhmaṇassa vatthu.*¹⁶

¹ B¹. a. vandanāṇ vā.

² K. °bhikkha°. K. B. °matta°, with vā after dānaṇ.

³ K. bha°.

⁴ K. mahuttaṇ.

⁵ K. pūjitā.

⁶ F. y' eva. B. pana for ca ekaṇ.

⁷ F. °se. B°. viśesena.

⁸ F. namassita°. K. vuddhita°.

⁹ C. C^a. B. °ra°.

¹⁰ B. om.

¹¹ S. om. °dāna°.

¹² K. pūjitā.

¹³ B. seyyā.

¹⁴ MSS. and edd. seṭṭho uttamo. F. corr. °ā °ā.

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. simply Mātulabrāhmaṇavatthu. B. °ṇavatthu, and a. pañcamaṇ.

6. SĀRIPUTTATATHERASSA BHĀGINEYYAVATTHU.

Yo ca vassasataṇ jantū ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Veḷuvane viharanto Sāriputtattherassa bhāgineyyaṇ ārabha kathesi.

Tam pi hi thero upasaṅkamitvā āha :¹ 'kiñci² brāhmaṇa kusalaṇ karosī' ti.³ 'Āma bhante'⁴ ti. 'Kiṇ karosī' ti. 'Māse māse ekaṇ⁵ pasuṇ⁶ vadhitvā⁷ aggiṇ pariharāmī'⁸ ti. 'Kimatthaṇ evaṇ karosī' ti.⁹ 'Brahmalokamaggo kir' eso' ti. 'Ken' evaṇ kathitan' ti. 'Ācariyehi bhante' ti. 'N'eva tvaṇ¹⁰ brahmalokassa¹¹ maggaṇ jānāsi na hi¹² te ācariyā,¹³ ehi Satthu santikaṇ gamissāmā' ti taṇ Satthu santikaṇ netvā taṇ pavattiṇ¹⁴ ārocetvā 'imassa bhante brahmalokamaggaṇ kathethā' ti āha. Satthā 'brāhmaṇa¹⁵ evaṇ kirā' ti pucchitvā, 'evaṇ bho Gotamā' ti vutte, 'brāhmaṇa vassasatam pi¹⁶ evaṇ aggiṇ paricarantassa tava¹⁷ aggiparicariyā mama sāvakassa taṇ khaṇamattam pi pūjaṇ¹⁸ na pāpuṇātī' ti vatvā anusandhiṇ ghatetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

107. 'Yo ca vassasataṇ jantu aggiṇ¹⁹ paricare vane ekaṇ ca bhāvitattānaṇ muhuttam²⁰ api pūjaye, sā yeva pūjanā²¹ seyyo yaṇ ce vassasataṇ hutan' ti.

¹ S. om.

³ C. C^a. S. a. pucchi.

⁵ B. rep.

⁷ B. B¹. K. ghātetvā (B. ghāt°).

⁸ B. B¹. paricar°. K. °cāremi.

⁹ K. a. bhante.

¹¹ K. °loka°.

¹³ K. °yo.

¹⁵ K. B. S. om.

¹⁷ B. om.

¹⁸ K. B. pūjaṇ pi. C^a. pūjanaṇ.

¹⁹ B. aggi.

²¹ K. pūjitā.

² K. B. kiṇ.

⁴ K. a. karomī.

⁶ K. pusuṇ.

¹⁰ K. a. brāhmaṇa.

¹² K. pi. B. nāpi.

¹⁴ K. a. Satthu.

¹⁶ K. om.

²⁰ K. mahu°.

Tattha jantū ti sattādhivacanam etaṃ, aggiṃ paricare vane ti nippapañcabhāvapatthanāya¹ vanaṃ pavasitvā pi² tattha aggiṃ paricareyya, sesaṃ purimasadisam³ evā ti.

Desanāvasāne so⁴ brāhmaṇo sotāpattiphalāṃ pāpuṇi,⁵ aññe pi bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsū ti.

Sāriputtattherassa bhāgineyyabrāhmaṇassa vatthu.⁶

7. SĀRIPUTTATATHERASSA SAHĀYAKABRĀHMAṆAVATTHU.

Yaṃ kiñci yitṭhaṃ vā⁷ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Veļuvane viharanto Sāriputtattherassa sahāyaka-brāhmaṇaṃ⁸ ārabha kathesi.

Tam pi hi thero upasaṅkamitvā ‘kiṃ⁹ brāhmaṇa kiñci kusalaṃ karosī’ ti pucchi.¹⁰ ‘Āma bhante’¹¹ ti. ‘Kiṃ karosī’¹² ti. ‘Yitṭhaṃ yāgaṃ¹³ yajāmī’ ti. Tadā kira taṃ¹⁴ yāgaṃ mahāpariccāgena yajanti. Ito paraṃ thero¹⁵ purimanayen’¹⁶ eva pucchitvā taṃ¹⁷ Satthu santikaṃ netvā taṃ pavattiṃ ārocetvā ‘imassa bhante brahmalokamaggaṃ¹⁸ kathethā’ ti āha. Satthā ‘brāhmaṇa evaṃ kirā’¹⁹ ti pucchitvā, ‘āmā’ ti vutte,²⁰ ‘brāhmaṇa tayā saṃvaccharaṃ yitṭhayāgaṃ²¹ yajantena²² lokiyamahājanassa dinnadānaṃ

¹ C. nippha°. S. °ābhāvapa°. MSS. and edd. °aṃ pa°.

² K. S. om.

³ K. °samam.

⁴ K. B. om.

⁵ K. sampā°.

⁶ K. Bhāgineyyabrāhmaṇavatthuṃ. B. °eyyavatthu, and a. chatṭhaṃ.

⁷ °tṭhañ ca hutañ ca loke.

⁸ K. °yabr°.

⁹ K. om.

¹⁰ B. om.

¹¹ K. a kusalaṃ karomī.

¹² K. °si brāhmaṇā.

¹³ B. yitṭhabhāvaṃ. K. yitṭha°.

¹⁴ K. om.

¹⁵ B. pucchitvā taṃ Satthu, etc.

¹⁶ K. pur° th°.

¹⁷ C^a. a. sutvā.

¹⁸ B. °ssa ma°.

¹⁹ K. kira hotī.

²⁰ B. ‘evaṃ bho Gotamā’ ti for ‘āmā’ ti vu°.

²¹ K. yāgaṃ.

²² K. °entena.

pasannena cittena mama sāvakānaṃ vandantānaṃ uppanna-
kusalacetanāya catubhāgamattam¹ pi nāgghatī² ti vatvā
anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

108. ‘Yaṃ kiñci yiṭṭhaṃ va hutaṃ va³ loke
saṃvaccharaṃ yajetha⁴ puññapekho⁵
sabbam pi taṃ na catubhāgam eti,
abhivādanā ujjugatesu seyyo’ ti.

Tattha yaṃ kiñci ti anavasesapariyādānavacanam⁶
etaṃ, yiṭṭhan ti yebhuyyena⁷ maṅgalakiriyādivasesu⁸
dinnadānaṃ,⁹ hutaṃ ti abhisañkharitvā kataṃ pahuta-
dānañ¹⁰ c’eva kammañ ca¹¹ phalañ ca saddahitvā katadānañ
ca, saṃvaccharaṃ yajethā ti ekaṃ¹² saṃvaccharaṃ
nirantaram eva vuttappakāraṃ¹³ dānaṃ sakalacakkavāle
pi¹⁴ lokiyamahājanassa dadeyya, puññapekho ti puññaṃ
icchanto, ujjugatesū ti hetthimakotiyaṃ sotāpannesu
uparimakotiyaṃ khīṇāsavesu ; idaṃ vuttaṃ hoti : evarūpesu¹⁵
pasannena¹⁶ cittena sarīraṃ onametvā¹⁷ vandantassa
kusalacetanāya yaṃ phalaṃ tato¹⁸ catubhāgam¹⁹ pi sabbāṃ
taṃ dānaṃ na agghatī,²⁰ tasmā ujjugatesu²¹ abhivādanam
eva seyyo ti.

¹ K. *om.*

² K. B. na a°.

³ K. B. B¹. °añ ca °añ ca.

⁴ K. yajj°. B. yajeyya.

⁵ B. S. °kkho.

⁶ B. °saṃ pa°.

⁷ C. C^a. *om.*

⁸ F. °se. K. °kiriya°. B. °kiriyaḍdivasena.

⁹ B. sudi°.

¹⁰ K. B. S. pāhuna°. F. pahūta°.

¹¹ C. kamma°.

¹² K. B. eka°.

¹³ K. pavutta°.

¹⁴ K. *om.*

¹⁵ K. °pena.

¹⁶ K. passanna°. B. °nnacittesu.

¹⁷ B. oṇamitvā. K. onām.°

¹⁸ F. *om.* yaṃ pha° tato.

¹⁹ B. catutthabhāgī.

²⁰ K. naggh°.

²¹ K. ujuṅgate.

Desanāvasāne¹ brāhmaṇo sotāpattiphalajaṃ patto, aññe pi bahū² sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsū ti.

Sāriputtattherassa saḥāyakabrāhmaṇassa vatthu.³

8. DĪGHĀYUKUMĀRAVATTHU.

Abhivādanasīlissā ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Dīghalambikaṃ⁴ nissāya Araññakuṭīkāyaṃ⁵ viharanto Dīghāyukumāraṃ⁶ ārabha kathesi.

Dīghalambikanagaravāsino⁷ kira dve brāhmaṇā bāhira-pabbajjaṃ⁸ pabbajitvā atthacattālīsavassāni⁹ tapacaraṇaṃ¹⁰ kariṃsu.¹¹ Eko 'paveni¹² me nassissatī, vibbhamissāmī' ti cintetvā attanā katatapaṃ¹³ paresaṃ vikkīnitvā¹⁴ gosatena c' eva kahāpaṇasatena ca¹⁵ saddhiṃ bhariyaṃ labhitvā kuṭumbaṃ saṅthapesi.¹⁶ Ath' assa bhariyā dārakaṃ¹⁷ vijāyi. Itaro pan' assa saḥāyako pavāsaṃ gantvā punad eva taṃ¹⁸ nagaraṃ paccāgami. So¹⁹ tassa²⁰ āgatabhāvaṃ sutvā puttadāraṃ ādāya²¹ dassanattḥāya agamāsi, gantvā puttaṃ mātu hatthe datvā sayāṃ tāva vandi,²² mātāpi puttaṃ pitu hatthe datvā²³ vandi. So 'dīghāyukā hothā'

¹ B. S. a. so.

² K. om.

³ K. saḥāyabrāhmaṇavatthuṃ. B. °ttherasahāyaka-brāhmaṇavatthu, and a. sattamaṃ.

⁴ B. °laṅghikaṃ.

⁵ K. B. °kuṭiyaṃ.

⁶ K. B¹. Dīghāvu°.

⁷ C. C^a. om. °nagara°.

⁸ B. bāhīraka°.

⁹ C^a. °rīsa°.

¹⁰ C. C^a. °cāraṃ.

¹¹ K. carisu and a. etesu pi. B. S. a. tesu.

¹² K. paveni. B. paveniṃ.

¹³ B. kataṃ ta°. K. °tapaparikāraṃ.

¹⁴ K. a. vibbhamitvā.

¹⁵ K. om.

¹⁶ B¹. °etvā vasi.

¹⁷ B. puttaṃ.

¹⁸ K. om.

¹⁹ K. a. brāhmaṇo.

²⁰ C. C^a. tattha. K. tassāg°.

²¹ K. a. saḥāyakassa.

²² C. C^a. S. °itvā.

²³ B. a. sayāṃ.

ti āha, putte¹ pana vandāpīte² tuṅhī ahoṣi. Atha naṅ
 'kasmā bhante amhehi vandite³ "dīghāyukā hothā" ti
 vatvā imassa⁴ vandana-kāle na kiñci vadethā' ti. 'Imass'⁵
 eko⁶ antarāyo⁷ atthi brāhmaṇā' ti.⁸ 'Kittakaṅ jīviṣṣati
 bhante' ti. 'Sattāhaṅ brāhmaṇā' ti. 'Paṭibāhanakāraṇaṅ⁹
 atthi¹⁰ bhante' ti. 'Nāhaṅ paṭibāhanakāraṇaṅ jānāmī'¹¹
 ti. 'Ko pana jāneyya bhante' ti. 'Samaṇo Gotamo,¹²
 tassa santikaṅ gantvā pucchā'¹³ ti.¹⁴ 'Tattha gacchanto
 tapaparihānito bhāyāmī' ti. 'Sace te putte¹⁵ sineho atthi,
 taṅ¹⁶ parihāniṅ acintayitvā¹⁷ tassa santikaṅ gantvā puc-
 chāhī' ti. So¹⁸ Satthu santikaṅ gantvā sayaṅ tāva vandi.¹⁹
 Satthā 'dīghāyuko hohī' ti āha. Pajāpatiyā vanditakāle²⁰
 pi tassā²¹ tath' eva vatvā puttassa vandāpanakāle²² tuṅhī
 ahoṣi. So purimanayen' eva Satthāraṅ pucchi, Satthāpi
 'ssa²³ tath' eva vyākāsi.²⁴ So kira brāhmaṇo sabbaññuta-
 ñānaṅ apaṭivijjhītvā²⁵ va attano mantaṅ²⁶ sabbaññuta-
 ñānena saṅsadesi, paṭibāhanūpāyaṅ pana na jānāti. Brāh-
 maṇo Satthāraṅ pucchi: 'atthi pana²⁷ bhante paṭibāha-
 nūpāyo' ti. 'Bhaveyya brāhmaṇā' ti. 'Kiṅ²⁸ bhaveyyā'
 ti. 'Sace tvaṅ attano gehadvāre maṇḍapaṅ katvā tassa

¹ K. a. ca.³ S. °ito. K. amhesu vanditesu.⁴ C. C^a. imasmiṅ.⁶ B. ko.⁸ K. a. āha.¹⁰ B¹. natthi.¹² K. a. jānāti. B. a. jāneyya.¹³ K. °āhī.¹⁵ K. S. putta°. C^a. putto.¹⁶ K. B. B¹. tapa°.¹⁸ K. a. puttadāraṅ ādāya.²⁰ K. B¹. vandana°.²² K. vandana°.²⁴ K. B. byā°.²⁶ B¹. ñānaṅ.²⁸ K. a. bhante.² K. a. so.⁵ K. B. °ssa.⁷ B. a. ti.⁹ K. paṭibāhanaṅ.¹¹ B. paṭijā°.¹⁴ K. a. bhante.¹⁷ B. °tetvā.¹⁹ C. °itvā. K. °ati.²¹ K. 'ssa.²³ B. om.²⁵ K. appa°.²⁷ K. om.

majjhe piṭhikaṅ¹ katvā² taṅ parikkhipanto³ aṭṭha vā solasa vā āsanāni paññāpetvā tesu mama sāvake nisīdāpetvā sattāhaṅ nirantaraṅ parittaṅ kātuṅ⁴ sakkuneyyāsi, evam assa antarāyo nasseyyā' ti. 'Bho Gotama mayā maṇḍapādini sakkā kātuṅ, tumhākaṅ pana sāvake⁵ kathaṅ lacchāmī' ti. 'Tayā⁶ ettake kate ahaṅ mama sāvake pahinissāmī' ti. 'Sādhu bho Gotamā'⁷ ti.⁸ So⁹ attano gehadvāre sabbaṅ kiccaṅ¹⁰ niṭṭhāpetvā Satthu santikaṅ agamāsi.¹¹ Satthā bhikkhū pahīni, te gantvā tattha nisīdiṅsu, dārakaṅ pi piṭhikāya¹² nisīdāpesuṅ.¹³ Bhikkhū sattarattindivaṅ¹⁴ nirantaraṅ parittaṅ bhaṅsiṅsu,¹⁵ sattame divase sayāṅ Satthā āgañchi.¹⁶ Tasmīṅ¹⁷ sabbacakkavāḷadevatā¹⁸ sannipatiṅsu, eko pana Avaruddhako nāma¹⁹ yakkho dvādasa saṅvaccharāni Vessavaṇaṅ upaṭṭhahitvā²⁰ tassa santikā varaṅ²¹ labhanto, 'ito sattame divase imaṅ dārakaṅ gaṇheyyāsi' ti labhi, tasmā so²² āgantvā aṭṭhāsi. Satthari pana tattha gate mahesakkhāsu²³ devatāsu sannipatitāsu appesakkhā devatā osakkivā²⁴ okāsaṅ dadamānā²⁵

¹ B¹. piṭṭhakaṅ. K. piṭhakaṅ. B. piṭhakaṅ.

² B¹. S. kāretvā. K. kārapetvā.

³ C. C^a. pakkhi^o.

⁴ K. kāretuṅ.

⁵ C. C^a. °kā, so *infra*.

⁶ K. a. brāhmaṇa.

⁷ K. Gottamo.

⁸ K. a. āpucchitvā.

⁹ K. tato.

¹⁰ B¹. sabbakiccāni. K. sabban tan ki^o.

¹¹ K. a. atha.

¹² B. piṭhakāyaṅ. K. piṭhakāyaṅ. B¹. piṭṭhakāya.

¹³ B¹. nibbajjāpessi. K. nipadāpesuṅ. B. nippajjāpesuṅ.

¹⁴ C. C^a. °divā. B¹. °ratta^o. B. °rattidivaṅ.

¹⁵ B¹. gaṇhiṅsu.

¹⁶ B¹. āgacchati. B. āgacchi.

¹⁷ K. S. a. gate. B. a. āgate.

¹⁸ C. C^a. °le dev^o. S. °lesu dev^o. B. sabbaṅ ca^o.

¹⁹ K. om.

²⁰ B¹. °ṭṭhāpetvā.

²¹ C^a. C. (*first*) vaddhaṅ. S. vaṭṭaṅ.

²² K. a. pi.

²³ S. °kkāsu; °kkā *infra*.

²⁴ B. *rep.* B¹. °kkhitvā. C. C^a. okkamitvā.

²⁵ B¹. alabhantā. B. alabhamānā.

dvādasayojanāni paṭikkamaṃsu,¹ Avaruddhako pi tath'² eva paṭikkanto.³ Satthāpi sabbarattij parittaṃ akāsi, sattāhe⁴ vītivatte Avaruddhako dārakaṃ⁵ na labhati.⁶ Aṭṭhame pana⁷ aruṇe uggatamatte⁸ dārakaṃ⁹ ānetvā Satthāraṃ vandāpesuṃ.¹⁰ Satthā 'dīghāyuko hobī' ti āha. 'Kīva ciraṃ¹¹ bho Gotama dārako ṭhassati'¹² ti. 'Vīsaṃ¹³ vassasataṃ brāhmaṇā' ti. Ath' assa 'Āyuvaddhanakumāro' ti nāmaṃ akaṃsu.¹⁴ So vuddhim¹⁵ anvāya pañcahi upāsakasatehi parivuto vicarati.¹⁶ Ath' ekadivasaṃ bhikkhū¹⁷ dhammasabhāyaṃ¹⁸ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: 'passathāvuso Āyuvaddhanakumārena kira sattame divase maritabbaṃ abhavissa,¹⁹ so idāni²⁰ vīsaṃ vassasataṃ ṭhāyī²¹ hutvā pañcahi upāsakasatehi parivuto vicarati, atthi maññe imesaṃ sattānaṃ āyuvaddhanakāraṇaṃ' ti. Satthā agantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya²² sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave na kevalaṃ²³ āyunā va,²⁴ ime pana sattā guṇavante²⁵ vandantā abhivādentā catūhi kāraṇehi vaddhanti parissayato muccanti²⁶ yāvatāyukam eva ṭhassanti'²⁷ ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha:

¹ K. B¹. pakka°.

² K. S. tath'.

³ B. °khami. K. a. atthāsi. B¹. pakk°. C. C^a. °manto.

⁴ B¹. sattame divase.

⁵ B¹. a. khāditaṃ.

⁶ K. B¹. labhi. S. labhī ti. C. C^a. a. ti.

⁷ B. divase.

⁸ B¹. uggahita°. K. a. yeva.

⁹ K. a. brāhmaṇo.

¹⁰ K. °si.

¹¹ K. B. a. pana.

¹² K. jivissati.

¹³ K. B. vīsa°, al.

¹⁴ K. karisaṃ. B. kariṃsu.

¹⁵ K. vuddhim.

¹⁶ B. °itvā.

¹⁷ K. B. om.

¹⁸ B. a. bhikkhū.

¹⁹ B¹. bhavissati.

²⁰ C. C^a. °iṃ.

²¹ K. °satāyuko. B. °sata°.

²² B. om.

²³ K. kevalaṃ.

²⁴ K. B. B¹. āyuvaddhanam eva.

²⁵ C. C^a. °nto.

²⁶ B. B¹. muñc°.

²⁷ K. B. B¹. titṭhanti.

109. 'Abhivādanasīlissa niccaṇ vaddhāpacāyino¹
cattāro dhammā vadḍhanti āyu vaṇṇo sukhaṇ
balan' ti.

Tattha abhivādanasīlissā ti vandanasīlissa abhinhaṇ
vandanakiccapasutassā² ti attho. Vaddhāpacāyino ti
gihissa³ tadahu pabbajite daharasāmaṇere pi pabbajitassa
vā pana pabbajjāya vā upasampadāya vā buddhatare⁴ guṇa-
vuddhe⁵ apacāyamānassa abhivādanena vā⁶ niccaṇ pūjen-
tassā ti attho. Cattāro dhammā⁷ ti āyumi vadḍha-
māne⁸ yattakaṇ kālaṇ taṇ vadḍhati tattakaṇ itare pi
vadḍhanti yeva, yena hi paññāsavassanāyusaṇvattanikaṇ⁹
kusalaṇ kataṇ pañcavīsativassakāle¹⁰ v'¹¹ assa jīvitantarāyo
uppajjeyya, so abhivādanasīlatāya paṭippassambhati,¹² so¹³
yāvatāyukam eva titṭhati, vaṇṇādayo pi 'ssa āyunā va¹⁴
saddhiṇ vadḍhanti, ito uttarim¹⁵ pi es' eva nayo anantarā-
yena¹⁶ pavattassa¹⁷ āyuno vadḍhanaṇ nāma natthi.

Desanāvasāne Āyuvadḍhanakumāro¹⁸ pañcahi¹⁹ upāsaka-
satehi saddhiṇ sotāpattiphale patitṭhahi,²⁰ aññe pi bahū
sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.

*Dīghāyukumārassa vatthu.*²¹

¹ K. B. vuddhāp°.

² B. °kiccaṇ pa°. F. °kiccapassā.

³ B. a. vā.

⁴ C. °there. K. B. S. vuddha°.

⁵ K. °vante.

⁶ K. °nen' eva.

⁷ S. a. vadḍhanti.

⁸ B. vaddhiya°.

⁹ C. C^a. S. paññāāyū°.

¹⁰ K. °vīsav°.

¹¹ K. S. c'.

¹² K. patipa°. B. paṭipa°.

¹³ B. a. hi.

¹⁴ K. B. om.

¹⁵ K. B. uttari.

¹⁶ K. B. antarāyena.

¹⁷ K. a. pana. B. pattassāyū°.

¹⁸ B. a. pi.

¹⁹ B. pañca.

²⁰ B. °ati.

²¹ K. Āyuvadḍhanakumāravatthuṇ. B. Āyuvadḍhanaku-
māravatthu aṭṭhamaṇ.

9. SAṅKICCASĀMAṆERAVATTHU.

Yo ca vassasataṅ jīve ti imaṅ dhammadesanaṅ Satthā Jetavane viharanto Saṅkiccasāmaṇeraṅ ārabbhā kathesi.

Sāvattiyaṅ kira tiṅsamattā kulaputtā Satthu dhammakathaṅ¹ sutvā² sāsane uraṅ datvā pabbajīṅsu. Te upasampadāya pañcavassā hutvā³ Satthāraṅ upasaṅkamitvā ganthadhuraṅ vipassanādhuraṅ ti dve dhurāni sutvā,⁴ mahallakakāle pabbajitatāya⁵ ganthadhure ussāhaṅ akatvā vipassanādhuraṅ pūretukāmā, yāva arahattā kammaṭṭhānaṅ kathāpetvā 'bhante ekaṅ araññāyatanāṅ gamissāmā' ti Satthāraṅ āpucchīṅsu.⁶ Satthā 'kataratṭhānaṅ⁷ gamissathā' ti pucchitvā,⁸ 'asukāṅ⁹ nāmā' ti vutte, 'tattha tesāṅ ekaṅ vighāsādaṅ nissāya bhayaṅ uppajjati,¹⁰ tañ ca pana¹¹ Saṅkiccasāmaṇere gate vūpasammati,¹² atha nesāṅ pabbajitakiccaṅ matthakaṅ¹³ pāripūriṅ gamissati' ti aññasi.

Saṅkiccasāmaṇero nāma Sāriputtattherassa sāmaṇero sattavassiko, jātiyā tassa kira¹⁴ mātā Sāvattiyaṅ aḍḍhakulassa dhītā, sā¹⁵ tasmiṅ kucchigate ekena vyādhinā¹⁶ taṅ khaṇaṅ yeva kalam akāsi. Tassā jhāpiyamānāya ṭhapetvā gabbhamaṅsaṅ sesamaṅsaṅ¹⁷ jhāyi.¹⁸ Tassā¹⁹ gabbhamaṅsaṅ citakato otāretvā dvīsu tīsu²⁰ ṭhānesu sūlehi vijjīṅsu,²¹ sūlakotī dārakassa akkhikoṭiyaṅ²² pahari. Evaṅ

¹ K. dhammaṅ.

³ B¹. a. pabbajitā iti.

⁵ K. °jitattā.

⁷ K. B. °raṅ ṭhā°.

⁹ K. °ka°.

¹¹ K. om.

¹² K. B. °issati. S. °essati. B¹. °issami.

¹³ K. B. om.

¹⁵ B. om.

¹⁷ K. °sāni. B. sesaṅ.

¹⁹ B. ath' assā.

²¹ B¹. °ayiṅsu.

² K. B. a. Satthu.

⁴ C. C^a. S. a. mayaṅ.

⁶ C. C^a. S. pu°. B¹. °itvā.

⁸ K. a. bhante.

¹⁰ K. B. B¹. °issati.

¹⁴ B. a. hi.

¹⁶ K. B. byā°.

¹⁸ K. °yiṅsu.

²⁰ B. om.

²² K. B. °iṅ.

gabbhamaṅsaṅ vijjhivā aṅgārarāsimhi khipitvā aṅgārehi¹
 eva paṭicchādetvā pakkamaṅsu. Gabbhamamsaṅ jhāyi,
 aṅgāramatthake pana suvaṇṇabimbasadiso dārako paduma-
 gabbhe nisinnō² viya ahosi, pacchimabhavikasattassa³ hi
 Sinerunā⁴ otthariyamānaṣṣāpi⁵ arahattaṅ appatvā⁶ jīvita-
 kkhayo nāma natthi. Punadivase 'citakaṅ'⁷ nibbāpessāmā⁸
 ti āgatā⁹ tathānipannaṅ dārakaṅ disvā acchariyabbhuta-
 cittā¹⁰ jātā 'kathaṅ hi nāma ettakesu dārūsu¹¹ sakala-
 sarīre¹² ca¹³ jhāyamāne¹⁴ dārako na jhāyi,¹⁵ kin nu kho
 bhavissatī' ti dārakaṅ ādāya antogāmaṅ¹⁶ gantvā¹⁷ nemit-
 take¹⁸ pucchīsu. Nemittakā¹⁹ 'sace ayaṅ dārako agāraṅ
 ajjhāvasissati yāva sattamā kulaparivaṭṭā²⁰ ñātakā duggatā
 na²¹ bhavissanti, sace pabbajissati pañcahi samaṇasatehi
 parivuto vicarissatī' ti āhaṅsu.²² Tassa²³ saṅkunā akkhi-
 koṭiyā²⁴ bhinnattā 'Saṅkicco' ti nāmaṅ kariṅsu,²⁵ aparena
 samayena 'Saṅkicco' ti²⁶ paññāyi. Atha naṅ ñātakā
 'hotu vaddhitakāle²⁷ taṅ²⁸ amhākaṅ ayyassa²⁹ santike
 pabbajessāmā'³⁰ ti posayiṅsu,³¹ so sattavassikakāle³² 'tava

¹ K. B. °h'.² K. nipanno. B. nippanno.³ B. S. °ikassa sa°.⁴ C. °ru.⁵ B¹. otāri°.⁶ K. B. apatvā.⁷ B¹. dārucittakaṅ.⁸ B¹. °mī.⁹ B¹. °to. K. °ntvā, a. taṅ.¹⁰ K. acchiriyaṅ abbhūtaṅ. B. °ūta. K. om. citta. C. C^a.

°citta°.

¹¹ B. a. khīyamānesu.¹² C. K. °resu.¹³ K. B. om.¹⁴ K. °nesu. B¹. jāpiyamāno.¹⁵ K. jjh°.¹⁶ B. gāmaṅ.¹⁷ K. netvā.¹⁸ B. ni°.¹⁹ C. om.²⁰ C. sattamakulakula°. K. B. °ttā. Cf. i. 88.²¹ B. S. om.²² K. om.²³ B. ath' assa.²⁴ B¹. aggi°.²⁵ K. B. S. a. so.²⁶ B. a. nāmaṅ.²⁷ K. vuddhitā°.²⁸ K. B. S. om.²⁹ K. B. a. Sāriputtassa.³⁰ B. pabbaji°.³¹ B¹. °esuṅ. B. posiṅsu.³² B. a. tāta.

kucchiyaṅ vasanakāle¹ mātā te kālam akāsi tassā sarīre jhāpiyamāne² pi tvaṅ³ na jhāyi⁴ ti kumārakānaṅ kathaṅ sutvā 'ahaṅ⁵ kira evarūpā bhayā mutto, kiṅ me gharāvāsena, pabbajissāmi⁶ ti ñātakānaṅ ārocesi. Te 'sādhu tātā' ti Sāriputtattherassa santikaṅ netvā⁷ 'bhante imaṅ⁸ pabbajethā' ti adaṅsu. Thero tacapañcakakammaṭṭhānaṅ datvā pabbājesi.⁹ So khuragge yeva saha paṭisambhidāhi arahattaṅ pāpuni, ayaṅ Saṅkiccasaṃaṇero nāma.

Satthā 'tasmiṅ¹⁰ gate taṅ bhayaṅ¹¹ vupasammati,¹² atha nesāṅ pabbajitakiccaṅ pāripūriṅ gamissati¹³ ti ñatvā, 'bhikkhave tumhākaṅ jeṭṭhabhātikaṅ Sāriputtattheraṅ oloketvā gacchathā' ti āha.¹³ Te 'sādhu' ti vatvā therassa santikaṅ gantvā, 'kiṅ āvuso' ti vutte, 'mayaṅ Satthu santike¹⁴ kammaṭṭhānaṅ gahetvā araṅṅaṅ pavisitukāmā.¹⁵ Atha no Satthā evaṅ āha: "tumhākaṅ jeṭṭhabhātikaṅ¹⁶ oloketvā gacchathā" ti, ten' amha idhāgata' ti. Thero cintesi: 'Satthārā ime¹⁷ ekaṅ kāraṇaṅ disvā idha pahitā¹⁸ bhavissanti,¹⁹ kin nu kho etan'²⁰ ti āvajjento tam atthaṅ ñatvā āha: 'atthi pana vo²¹ sāmaṇero' ti. 'Natthi āvuso' ti. 'Sace natthi imaṅ Saṅkiccasaṃaṇeraṅ gahetvā gacchathā' ti. 'Alaṅ āvuso sāmaṇeraṅ nissāya no²² paḷibodho bhavissati, kiṅ araṅṅe vasantānaṅ sāmaṇerenā' ti. 'Na²³

¹ K. vasita°.

³ B. taṅ.

⁵ C. C^a. evaṅ.

⁷ B¹. ān°.

⁹ B. pabbaj°.

¹¹ K. tiṅsabhikkhūnaṅ.

¹² B. B¹. °missati. K. S. °messati.

¹³ C. C^a. om.

¹⁵ B. a. hutvā.

¹⁷ C. C^a. me. K. imesaṅ.

¹⁹ C. C^a. B¹. °ati. K. B. a. ti.

²⁰ C^a. katan. C. kathan. S. kāraṇan.

²¹ B. a. āvuso.

²³ C. C^a. om. B. nāv°. K. B¹. na before bhav°.

² B. jhāyamāne.

⁴ K. jhayasi.

⁶ B. °essāmī.

⁸ K. a. dārakaṅ.

¹⁰ K. B. S. et°.

¹⁴ K. °ika°.

¹⁶ K. S. jeṭṭhaka°.

¹⁸ B¹. °itvā.

²² K. B. no nissāya.

āvuso imaṅ nissāya tumhākaṅ paḷibodho api ca kho pana¹ tumhe nissāya imassa paḷibodho bhavissati.² Satthāpi³ tumhe mama santikaṅ paḥiṇanto tumhehi saddhiṅ sāmānerassa pahinanaṅ⁴ paccāsīṅsanto⁵ paḥiṇi, imaṅ gahetvā gacchathā' ti. Te 'sādhū' ti adhvāsetvā⁶ sāmānerena⁷ saddhiṅ ekatiṅsa⁸ janā⁹ therāṅ apaloketvā vihārā nikkhamitvā¹⁰ cārikaṅ carantā vīsaṅyojanasatamatthake¹¹ ekaṅ saḥassakulakaṅ¹² gāmaṅ pāpuṅsu. Manussā te disvā pasannacittā sakkaccaṅ¹³ parivisitvā,¹⁴ 'bhante kattha gamissathā' ti pucchitvā, 'yathāphāsukatṭhānaṅ āvuso' ti vutte,¹⁵ pādāmūle nippajitvā 'mayaṅ¹⁶ bhante ayyesu¹⁷ imaṅ ṭhānaṅ¹⁸ nissāya antovassaṅ vasantesu pañca silāni¹⁹ samādāya uposathakammaṅ karissāmā' ti yāciṅsu. Therā adhvāsesuṅ. Atha nesaṅ manussā rattitṭhānadivātṭhāna-caṅkamanapaṅṇasālā²⁰ saṅvidahitvā²¹ 'ajja mayaṅ²² sve mayan'²² ti ussāhappattā upatṭhānam akaṅsu. Therā vassūpanāyikadivase katikavattaṅ kariṅsu : 'āvuso amhehi dharamānakabuddhassa santike kammaṭṭhānaṅ gahitaṅ, na kho pana sakkā aññatra paṭipattisampadāya buddhe ārādhetuṅ,²³ amhākaṅ ca apāyadvārāni vivatān' eva, tasmā aññatra pāto²⁴ bhikkācārevaṅ²⁵ sāyaṅ therūpatṭhānavelaṅ

¹ K. *om.*² B. *a. ti.*³ C. C^a. *om.*⁴ K. °inantaṅ. B¹. gamaṅ. B. paḥiṇaṅ.⁵ K. B. °sīsanto.⁶ B¹. vatvā.⁷ B. °ren' eva.⁸ S. °ati.⁹ C. C^a. yojanā. K. bhikkhū.¹⁰ B. nikkhamma.¹¹ K. B. vīsaṅyo°.¹² K. °ikaṅ. B. °laṅ.¹³ K. *a.* bhattaṅ.¹⁴ B¹. °etvā.¹⁵ B. vuttā.¹⁶ K. *after* vas°.¹⁷ C. C^a. *om.*¹⁸ B¹. gāminaṅ.¹⁹ B. silaṅ.²⁰ K. *corr.* °laṅ. B. °lāyo. B¹. °pallaṅkasālā.²¹ K. *a.* adaṅsu.²² B¹. *a.* upatṭhayissāma.²³ B¹. ārocetuṅ.²⁴ C. C^a. pādo. K. B. B¹. *a.* va.²⁵ S. °velāya, *so infra.*

ca sesakāle dve¹ ekatthāne na bhavissāma,² yassa aphā-
sukaṅ bhavissati, tena gaṇḍiyā pahaṭṭāya³ tassa santikaṅ
gantvā bhesajjaṅ karissāma, ito paṭṭhāya⁴ aññatarasmiṅ⁵
rattibhāge vā divābhāge⁶ vā appamattā kammaṭṭhānaṅ
anuyuñjissāma⁷ ti.⁷ Tesu⁸ evaṅ⁹ katikaṅ¹⁰ katvā viharan-
tesu eko duggatapurisō¹¹ dhītarāṅ upanissāya¹² jīvanto
tasmiṅ thāne dubbhikkhe uppanne aparadhītarāṅ¹³
nissāya¹⁴ jīvitukāmo maggaṅ paṭipajji. Therāpi¹⁵ gāme¹⁶
piṇḍāya caritvā vasanaṭṭhānaṅ āgacchantā antarāmagge
ekissā nadiyā nahātvā¹⁷ vālikāpuline¹⁸ nisīditvā bhattakiccaṅ
kariṅsu. Tasmiṅ khaṇe so puriso taṅ thānaṅ patvā eka-
mantaṅ atthāsi. Atha naṅ therā 'kuhiṅ¹⁹ gacchasi²⁰' ti
pucchiṅsu. So etaṅ²⁰ attham ārocesi. Therā tasmiṅ
kāruṇṇāṅ uppādetvā 'upāsaka ativiya chāto 'si,²¹ gaccha
paṇṇaṅ āhara ekamekaṅ te bhattapiṇḍaṅ dassāmā²² ti vatvā
tena paṇṇe²² āhaṭṭe attanā²³ bhuñjanaṅ niyāmen'²⁴ eva sūpa-
vyañjanehi sannetvā²⁵ ekamekaṅ piṇḍaṅ adaṅsu, etad eva
kira vattaṅ :²⁶ bhuñjanaṅ kāle²⁷ āgatajanassa²⁸ bhattaṅ

¹ K. a. mayaṅ.² B¹. vasissāma.³ Cf. I. 291.⁴ K. B. om.⁵ K. B. aññasmiṅ. S. araññasmiṅ.⁶ K. divase. B. divasabh°.⁷ B¹. a. kattikavattaṅ kariṅsu.⁸ K. et°.⁹ K. ekaṅ.¹⁰ C^a. °ikā. C. kathikā.¹¹ B¹. manussaduggato.¹² K. ni°.¹³ K. paraṅ dhī°. B. aparāṅ dhī°.¹⁴ B. upani°.¹⁵ C. C^a. B¹. thero pi.¹⁶ K. °aṅ.¹⁷ B. nhatvā.¹⁸ K. bālukā°. B. vāluka°. S. vālukā°.¹⁹ K. B. kahaṅ.²⁰ K. B. taṅ.²¹ B. ti.²² K. patte.²³ B. S. rep.²⁴ K. paribhuñjani°.²⁵ B¹. sannahitvā. B. sannehitvā. C. C^a. santapetvā.

K. santapp°.

²⁶ C. C^a. S. B. bhattaṅ. C^a. hatthaṅ.²⁷ K. B. B¹. bhojana°.²⁸ K. B. āgatassa.

dādamāmena bhikkhunā aggabhattaṃ adavā attanā¹ bhūjananiyāmen' eva thokaṃ vā bahuṃ vā dātabbaṃ, tasmā² te pi tathā³ adāsu.⁴ So katabhattakicco there vanditvā pucchi:⁵ 'bhante ayyā kenaci⁶ nimantitā' ti. 'Natthi upāsaka nimantaṇaṃ, manussā devasikaṃ evarūpaṃ⁷ eva⁸ āhāraṃ denti' ti. So cintesi: 'mayaṃ niccakālaṃ⁹ utthāya samuṭthāya kammaṃ¹⁰ karontāpi¹¹ evarūpaṃ āhāraṃ¹² laddhuṃ na sakkoma, kim me aññattha gatena,¹³ imesaṃ ñeva santike¹⁴ jivissāmī' ti. Atha ne āha: 'ahaṃ¹⁵ vattapaṭivattaṃ katvā ayyānaṃ¹⁶ santike vasituṃ icchāmī' ti. 'Sādhu upāsakā' ti. So tehi saddhiṃ tesāṃ vasanaṭṭhānaṃ gantvā sādhukaṃ vattapaṭivattaṃ karonto bhikkhū ativiya ārādhetaṃ dvemāsaccayena dhītaṃ daṭṭhukāmo hutvā 'sace ayye āpucchissāmī na maṃ vissajjenti,¹⁷ anāpucchā¹⁸ va¹⁹ gamissāmī' ti tesāṃ²⁰ anācikkhitvā²¹ va nikkhami, ettakam ev' assa oḷārikaṃ²² ahosi,²³ bhikkhūnaṃ anārocetvā pakkāmi. Tassa pana gamanamagge ekā aṭavi. Tattha pañcasatānaṃ corānaṃ 'yo so²⁴ imaṃ aṭaviṃ pavisaṃti,²⁵ taṃ māretvā tassa maṃsalohitena tuyhaṃ balikammaṃ karissāmā' ti devatāya āyācanaṃ katvā vasantānaṃ sattamo²⁶ divaso hoti. Tasmā sattame divase corajettaṃ rukkaṃ

¹ B. *om.*² K. *a.* tathā.³ K. *tassa, om. pi.*⁴ B¹. adāsu.⁵ B. *a.* kiṃ. K. *a.* kī.⁶ K. dāyakena.⁷ B. *evam.*⁸ K. *evam.*⁹ B. °le.¹⁰ B¹. dhammaṃ.¹¹ B. °nto pi.¹² B. *a.* pi.¹³ K. S. gamanena. K. *a.* ime araññe vasanti.¹⁴ B. sa° yeva. K. *om.* ñeva.¹⁵ K. *a.* bhante.¹⁶ K. *a.* yeva.¹⁷ B. B¹. °jjissanti. C. C^a. S. *a.* ti.¹⁸ B¹. °cchitvā.¹⁹ B. *om.*²⁰ B¹. te.²¹ K. B¹. anāpucchitvā.²² K. B. B¹. *a.* khalitaṃ.²³ K. B. *a.* yaṃ.²⁴ K. B. *om.*²⁵ C. C^a. pavisaṃti. K. °sissati.²⁶ K. satta°.

āruya manusse olokeno taṅ āgacchantāṅ disvā corānaṅ
 saññam adāsi. Te tassa atavimajjhaṅ¹ pavitṭhabhāvaṅ
 ñatvā parikkhipitvā taṅ gaṇhitvā gāḷhaṅ² bandhanaṅ
 katvā³ araṇisahitena aggiṅ nimmathetvā⁴ dārūni saṅkadd-
 hitvā mahantaṅ aggikkhandhaṅ⁵ katvā sūlāni tacchiṅsu.
 So tesāṅ taṅ kiriyaṅ disvā 'sāmi imasmiṅ ṭhāne n'eva
 sūkaramigādayo⁶ dissanti,⁷ kiṅkārānā idaṅ⁸ karoṭhā' ti.⁹
 'Taṅ māretvā tava maṅsalohitena devatāya balikammaṅ
 karissāmā' ti. So maraṇabhayaatajjito¹⁰ bhikkhūnaṅ taṅ¹¹
 upakāraṅ acintetvā kevalaṅ¹² attano jīvitam eva rak-
 khanto¹³ evam āha: 'sāmi ahaṅ vighāsādo, uccitṭha-
 bhattaṅ bhūñjitvā vadḍhito vighāsādo nāma kālakaṇṇiko,¹⁴
 ayyā pana yato tato pi¹⁵ nikkhamitvā pabbajitā¹⁶ khattiyā
 va¹⁷ asukasmiṅ¹⁸ ṭhāne ekatiṅsa bhikkhū vasanti, te
 māretvā balikammaṅ karoṭha, ativiya vo¹⁹ devatā tussis-
 sati²⁰ ti. Taṅ sutvā corā²¹ 'bhaddakaṅ esa vadati,²² kiṅ
 iminā kālakaṇṇinā, khattiyē māretvā balikammaṅ karis-
 sāmā' ti cintetvā 'ehi tesāṅ²³ vasaṇatṭhānaṅ dassēhī' ti
 tam eva maggadesikaṅ²⁴ katvā taṅ ṭhānaṅ patvā vihāra-
 majjhe bhikkhū adisvā 'kahaṅ bhikkhū' ti taṅ²⁵ puc-
 chiṅsu. So dve māse vasitattā tesāṅ katikavattaṅ jānanto

¹ K. majjhe.

² B. gāḷha°. B¹. daḷhaṅ.

³ K. bandhitvā.

⁴ C^a. corr. B. nibbatte°. B¹. nimmidhe°.

⁵ B¹. °khaṇḍaṅ.

⁶ K. B. °rā (B. a. na) mi°.

⁷ C. C^a. dassenti.

⁸ B. imaṅ.

⁹ K. a. ti pucchi. Te āhaṅsu.

¹⁰ K. om. °bhaya°.

¹¹ K. om.

¹² K. keb°.

¹³ K. B. B¹. rakkhamāno.

¹⁴ K. °ino.

¹⁵ K. ca. B. S. om.

¹⁶ K. B. S. a. pi.

¹⁷ K. eva.

¹⁸ K. °ka°.

¹⁹ K. te.

²⁰ C. C^a. °ssasī. K. tussatī.

²¹ C. C^a. om.

²² B. vadesī ti.

²³ B. B¹. nesāṅ.

²⁴ K. °ddesakaṅ.

²⁵ B. naṅ.

evam āha: 'attano rattitṭhānadivātṭhānesu nisinnā, eko¹ gaṇḍiṇ paḥaratu,² gaṇḍisaddena sannipatissanti' ti.³ Corajetṭhako gaṇḍiṇ paḥari, bhikkhū gaṇḍisaddaṇ sutvā 'akāle gaṇḍi paḥatā, kassaci⁴ aphāsukaṇ bhavissati' ti āgantvā vihāramajjhe paṭipāṭiyā paññattesu pāsānaphalakesu nisidhiṇsu. Saṅghatthero core oloketvā pucchi: 'upāsakā kenāyaṇ⁵ gaṇḍi paḥatā'⁶ ti. Corajetṭhako āha: 'mayā bhante' ti. 'Kiṅkaraṇā'⁷ ti. 'Amhehi atavidevatāya āyācitaṇ atthi, tassā⁸ balikammakaraṇatthāya ekaṇ bhikkhuṇ gaḥetvā gamissāmā'⁹ ti. Taṇ sutvā mahāthero bhikkhū⁹ āha: 'āvuso bhātikānaṇ uppannakiccaṇ¹⁰ nāma¹¹ jetṭhabhātikena¹² nittharitabbaṇ,¹³ ahaṇ attano jīvitaṇ tumhākaṇ pariccajivā imehi saddhiṇ gamissāmī' ti,¹⁴ 'mā sabbesaṇ antarāyo hotu, appamattā samaṇadhammaṇ karoṭhā'¹⁵ ti. Anuthero āha: 'bhante jetṭhabhātu kiccaṇ nāma kaniṭṭhassa bhāro, ahaṇ gamissāmī, tumhe appamattā hoṭhā'¹⁶ ti. Iminā upāyena 'aham eva¹⁵ aham evā'¹⁷ ti vatvā paṭipāṭiyā tiṇsa pi¹⁶ janā utṭhahiṇsu.¹⁷ Evaṇ te¹⁸ n'eva ekissā mātu¹⁹ puttā na ekassa pitu²⁰ nāpi²¹ vītarāgā²² atha ca²³ pana avasesānaṇ atthāya paṭipāṭiyā jīvitaṇ pariccajiṇsu,²⁴ eko pi 'tvaṇ yāhī'²⁵ ti vattuṇ samattho nāma nāhosi.²⁶ Saṅkiccasaṃaṇero tesāṇ kathaṇ sutvā 'bhante tumhe

¹ B. B¹. ekaṇ. K. etaṇ.

³ K. a. tath' eva.

⁵ B¹. ko nu kho aya.

⁷ B. tasmā.

⁹ K. °ūnaṇ.

¹¹ K. om.

¹³ B. niddhari°. S. nittari°.

¹⁵ K. B. om. one aham eva.

¹⁷ C^a. upatṭhahaṇsu. B. vadiṇsu.

¹⁸ B. sante.

²⁰ K. B. S. pituno.

²² K. vā bhātarō.

²⁴ S. a. tesu. K. a. tesu pi. B. a. etesu.

²⁵ B. rep.

² K. B. B¹. °ratha.

⁴ C. C^a. kassa.

⁶ B¹. °thā.

⁸ B. °mī.

¹⁰ K. °nnaṇ ki°.

¹² K. corr. bhātunā.

¹⁴ K. om.

¹⁶ K. om.

¹⁹ K. B. S. mātuyā.

²¹ K. om. pi.

²³ B. avassaṇ for atha ca.

²⁶ B¹. natthi.

tiṭṭhatha, ahaṅ tumhākaṅ jīvitaṅ pariccajitvā gamissāmī'¹ ti āha. 'Āvuso mayaṅ sabbe ekato māriyamānāpi tam ekaṅ² na vissajjissāmā'³ ti. 'Kiṅkaraṇā bhante' ti. 'Āvuso tvaṅ dhammasenāpatisāriputtattherassa sāmaṇero, sace tvaṅ⁴ vissajjissāma⁵ "sāmaṇeraṅ me ādāya gantvā corānaṅ⁶ niyyātayaṅsu"⁷ ti therō⁸ garahissati,⁹ nindaṅ nittharituṅ¹⁰ na sakkhissāma, tena taṅ na vissajjissāmā' ti. 'Bhante Sammāsambuddho tumhe mama upajjhāyassa santika paḥiṅanto pi mama upajjhāyo maṅ¹¹ tumhehi saddhiṅ paḥiṅanto pi idam eva¹² kāraṇaṅ disvā paḥiṅi, tiṭṭhatha tumhe aham eva gamissāmī' ti. So tiṅsa bhikkhū vanditvā sace me bhante¹³ doso atthi khamatha me¹⁴ ti vatvā nikkhami.¹⁵ Bhikkhūnaṅ mahāsaṅvego uppajji, akkhīni assūhi¹⁶ puṇṇāni hadayamaṅsaṅ pavedhi.¹⁷ Mahāthero core¹⁸ āha: 'upāsakā ayaṅ daharako¹⁹ tumhe aggiṅ karonte sūlāni²⁰ tacchente²¹ paṇṇāni attharante²² disvā²³ bhāyissati, imaṅ ekamante ṭhapetvā tāni kiccāni kareyyāthā' ti. Corā sāmaṇeraṅ ādāya gantvā²⁴ ekamante²⁵ ṭhapetvā sabbāni²⁶ kiccāni kariṅsu, kiccapariyosāne²⁷ cora-

1 C. C^a. °mā. B¹. pariccajissāmī for pa° ga°.

2 B. ekakaṅ.

3 K. °essāmā, so infra.

4 K. B. taṅ.

5 K. °essāmi.

6 S. corak°.

7 B. B¹. °diṅsu. K. °dayiṅsu.

8 B. a. no.

9 K. B. S. a. taṅ.

10 B. niddhar°.

11 B. om.

12 C. C^a. a. ca.

13 B. bh° me.

14 K. B. om.

15 B. a. tadā.

16 So K. corr. C. C^a. B. assūni. B. asuṅi. S. assu°.

17 C. °di. B. °dhati.

18 K. corānaṅ.

19 K. dāraako.

20 B¹. sūle.

21 K. B. S. °ante.

22 K. atṭh°.

23 K. a. ca.

24 C. C^a. gahetvā.

25 B. °ntaṅ.

26 K. B. sabba°.

27 K. sabbakicca°.

jeṭṭhako asiṅ abbāhetvā¹ sāmāneraṅ upasaṅkami.² Sāma-
 ñero nisīdamāno jhānaṅ samāpajjitvā va³ nisīdi. Cora-
 jeṭṭhako asiṅ parivattetvā⁴ sāmānerassa khandhe pātesi,
 asi⁵ namitvā dhārāya⁶ dhāraṅ pahari. So 'na sammā
 paharin' ti maññamāno puna⁷ taṅ ujukaṅ⁸ katvā pahari,
 asi tālapaṇṇaṅ⁹ viya vedhiyamāno¹⁰ tharumūlaṅ¹¹ aga-
 māsi. Sāmāneraṅ hi tasmiṅ kāle Sinerunā avattbaranto¹²
 pi māretuṅ samattho nāma natthi, pag eva asinā. Taṅ
 pātihāriyaṅ¹³ disvā corajeṭṭhako cintesi: 'pubbe me asi
 silāthambaṅ¹⁴ vā khadirakhāṇuṅ¹⁵ vā kalīraṅ¹⁶ viya
 chindati, idāni ekavāraṅ nato¹⁷ ekavāraṅ tālapaṇṇave-
 ṭhako¹⁸ viya jāto, ayaṅ¹⁹ nāma acetano hutvāpi imassa
 guṇaṅ jānāti, ahaṅ sacetano pi²⁰ na jānāmī' ti. So asiṅ
 bhūmiyaṅ khipitvā²¹ tassa pādāmūle urena nipajjitvā
 'bhante mayaṅ dhanakāraṇā²² aṭaviyaṅ pavitṭh' amha,²³
 amhe dūrato²⁴ disvā saḥassamattā²⁵ purisā²⁶ pavedhanti,²⁷

¹ C^a. B¹. aggahetvā. K. uga°. B. °itvā.

² B. C. C^a. °itvā.

³ K. om.

⁴ B. °itvā.

⁵ B. asiṅ.

⁶ C^a. dhārā. B¹. dhārā, om. dhāraṅ.

⁷ B. punappunaṅ.

⁸ B¹. uju. K. ujuṅ.

⁹ C. C^a. S. °pattaṅ.

¹⁰ B. pavedhi°. S. veṭhi°. C^a. veyyāsisamāno.

¹¹ K. thana°. B. thūra°.

¹² C. C^a. atth°.

¹³ K. °hiriyaṅ.

¹⁴ C. C^a. S. °tth°.

¹⁵ C. C^a. kharīra°. B. khadīra°.

¹⁶ B. kaḷ°.

¹⁷ K. S. namito. B. om. e°. na°.

¹⁸ B. S. °patta°. B. °vedhako. K. °aṅ ve°.

¹⁹ K. a. asi.

²⁰ K. a. imassa guṇaṅ. Cf. i. 217.

²¹ B¹. chaddetvā.

²² K. a. idha.

²³ K. vasantā.

²⁴ B. S. a. va.

²⁵ B. a. pi.

²⁶ K. a. pi.

²⁷ K. S. °enti. B. vethenti.

dve tisso¹ kathā² kathetuṅ na sakkonti, tava pana santāsamattam³ pi natthi ukkā mukhe suvaṇṇaṅ viya supupphitakaṇikāraṅ⁴ viya ca te mukhaṅ virocati, kin nu kho kāraṇaṅ ' ti pucchanto imaṅ gātham āha :

'Tāso te natthi na bhayaṅ bhiyyo vaṇṇo pasīdati
kasmā na paridevesi evarūpe mahabbhaye'⁵ ti.

Sāmaṇero jhānā vutṭhāya tassa dhammaṅ desento 'āvuso gāmaṇī⁶ khīṇāsavassa attabhāvo nāma sīse ṭhapitabhāro viya hoti,⁷ tasmīṅ bhijjante tussat' eva⁸ na bhāyati' ti vatvā imā gāthā abhāsi :

'Natthi cetasiṅ dukkhaṅ anapekkhassa gāmaṇi,⁹
atikkanto bhayaṅ sabbaṅ khīṇasaṅyojano isi.

Khīṇāya bhavanettiyā¹⁰ diṭṭhadhamme¹¹ yathā-
tathaṅ¹²

nibbhayaṅ maraṇaṅ hoti bhāroropanaṅ¹³ yathā' ti.

So tassa kathaṅ sutvā pañca corasatāni oloketvā āha :¹⁴
'tumhe kiṅ karissathā' ti. 'Tumhe pana sāmī' ti.
'Mama tāva¹⁵ evarūpaṅ pāṭihāriyaṅ disvā agāramajjhe
kammaṅ natthi, ayyassa santike pabbajissāmī' ti.¹⁶
'Mayaṅ pi tathā¹⁷ karissāmā' ti. 'Sādhu tātā' ti.
Tathā¹⁸ pañcasatāpi¹⁹ sāmaṇeraṅ vanditvā pabbajjaṅ

¹ B¹. S. tayo.

² K. kathaṅ. B¹. kathaṅ pi.

³ K. pi tu trāsamattam.

⁴ K. B. °kaṇṇi°.

⁵ K. mahābhaye.

⁶ K. gāmiṇi. B. °ṇi.

⁷ B. a. so. K. a. so bhāro.

⁸ K. sobhat' eva hoti evam eva khīṇāsavo kilese bhijjante for tu° eva.

⁹ K. gāmini.

¹⁰ S. C. C^a. khīṇāsavassa bhavanetti.

¹¹ C. C^a. °mā. S. diṭṭhā dhammā.

¹² B. °tathā.

¹³ K. °raṅ vo°.

¹⁴ K. om.

¹⁵ B. a. bho.

¹⁶ K. a. sāmī.

¹⁷ K. B. tath' eva (B. om. pi).

¹⁸ K. B. S. tato.

¹⁹ K. a. te. B. a. corā.

yāciṅsu. So tesañ saradhārāhi¹ eva kese ca² vatthadasā³ ca chinditvā tambamattikāya⁴ rañjitvā⁵ tāni kāsāyāni æchādāpetvā dasasīlesu⁶ paṭiṭṭhāpetvā ādaya gacchanto cintesi: 'sacāhaṅ⁷ there adisvā va gamissāmī⁸ samaṇadhammaṅ kātuṅ na sakkhissanti, corānaṅ⁹ hi maṅ gahetvā nikkhantakālatoppabhūti¹⁰ tesu eko pi assūni sandhāretuṅ nāsakki, "mārito nu kho sāmaṇero¹¹ no" ti cintentānaṅ¹² kammaṭṭhānaṅ abhimukhaṅ na bhavissati,¹³ tasmā disvā va ne¹⁴ gamissāmī' ti. So pañcasatabhikkhuparivāro¹⁵ tattha gantvā attano dassanena paṭiladdhaassāsehi¹⁶ tehi¹⁷ 'kiṅ sappurisa Saṅkicca laddhan te jīvitānaṅ' ti vutte, 'āma bhante ime¹⁸ maṅ māretukāmā hutvā māretuṅ asakkontā¹⁹ mama guṇe pasīditvā dhammaṅ sutvā pabbajitā, ahaṅ "tumhe disvā²⁰ gamissāmī"²¹ ti āgato, appamattā samaṇadhammaṅ karoṭṭha, ahaṅ Satthu santikaṅ gamissāmī' ti²² te bhikkhū vanditvā itare ādaya upajjhāyassa santikaṅ gantvā, 'kiṅ²³ Saṅkicca antevāsikā te laddhā' ti vutte, 'āma bhante'²⁴ ti taṅ pavattiṅ ārocesi. Therena ca²⁵ 'gaccha Saṅkicca Satthāraṅ passāhī'²⁶ ti vutte,²⁷ 'sadhū' ti therāṅ vanditvā te ādaya Satthu santikaṅ gantvā,

¹ K. B. B¹. asi°.² S. luñcitvā. B. c'eva.³ S. niv°. B¹. °dussāni. K. °dusse.⁴ K. tāmba°.⁵ B. S. rajitvā. B¹. rajāpetvā.⁶ K. B. dasasu sī°.⁷ K. B. a. te.⁸ K. B. a. te.⁹ B. corā.¹⁰ K. °to pabhūti. B. °to paṭṭhāya.¹¹ B. a. nu kho.¹² K. °tvā. B. °nto.¹³ K. a. ti. B. labhissanti.¹⁴ K. a. gahetvā. B. nesañ.¹⁵ K. om. °bhikkhu°.¹⁶ K. °ddhass°.¹⁷ K. B. om.¹⁸ B¹. ete. K. imesaṅ.¹⁹ B. °nto. K. na sakk°.²⁰ B. a. va.²¹ K. āg°.²² K. a. so.²³ K. after a°.²⁴ K. a. laddhā.²⁵ B. om.²⁶ K. passissāhī.²⁷ K. a. so.

Satthārā 'kiṅ¹ Saṅkicca antevāsikā te laddhā' ti vutte,² taṅ pavattiṅ ārocesi. Satthāpi³ 'evaṅ kira bhikkhave' ti pucchitvā,⁴ 'āma bhante' ti vutte, 'bhikkhave tumhākaṅ corakammaṅ katvā dussīle patitṭhāya vassasataṅ⁵ jīvanato⁶ idāni sīle patitṭhāya ekadivasaṅ pi jīvitaṅ seyyo' ti vatvā anusandhiṅ ghaṭetvā dhammaṅ desento imaṅ gātham āha :

110. 'Yo ca vassasataṅ jīve dussīlo asamāhito
ekāhaṅ jīvitaṅ seyyo sīlavantassa jhāyino'⁷ ti.

Tattha dussīlo ti nissīlo. Sīlavantassā ti dussīlassa vassasataṅ jīvanato sīlavantassa⁸ dvīhi jhānehi jhāyino ekadivasam pi ekamuhuttam pi jīvitaṅ seyyo uttaman ti attho.

Desanāvasāne te⁹ pañcasatā¹⁰ saha paṭisambhidāhi arahattaṅ pāpuṅṅsu, sampattaparisāya¹¹ pi sātthikā desanā¹² ahoṣi.¹³ Aparena samayena Saṅkicco upasampadaṅ labhitvā dasavasso¹⁴ hutvā sāmaṇeraṅ gaṇhi, so pana tass' eva bhāgineyyo Atimuttakasāmaṇero¹⁵ nāma. Atha naṅ thero paripuṅṅnavassakāle āmantetvā¹⁶ 'upasampadaṅ te karissāma,¹⁷ gaccha ñātīnaṅ¹⁸ santike vassaparimāṇaṅ¹⁹ pucchitvā²⁰ ehi' ti uyyojesi.²¹ So²² mātāpitunnaṅ santi-

¹ B. pi.

² B. S. a. āma bhante ti.

³ K. om. pi.

⁴ K. pucchi.

⁵ K. °sata°.

⁶ K. °itato, so infra.

⁷ K. jjh°.

⁸ K. a. jjhāyino ti.

⁹ C. C^a. om.

¹⁰ K. a. pi. S. a. bhikkhū. B. a. pi bhi°.

¹¹ K. B. °mahājanassā°.

¹² K. B. S. dhamma°.

¹³ B. a. ti.

¹⁴ C. C^a. dvādasa°.

¹⁵ K. B. Adhi° (B. Adhimuttas°).

¹⁶ K. a. sāmaṇera.

¹⁷ K. °mi.

¹⁸ K. B. B¹. °akānaṅ.

¹⁹ B¹. °pamāṇaṅ.

²⁰ K. rep.

²¹ K. a. so pi Adhimutto sāmaṇero pabbajitakālato patthāya arahattappatto hoti.

²² K. a. pi.

kaṅ¹ gacchanto² antarāmagge pañcasatehi corehi balikam-
matthāya māriyamāno³ tesañ dhammaṅ desetvā⁴ pasanna-
cittēhi tehi 'na te⁵ imasmiṅ ṭhāne amhākaṅ atthibhāvo
kassaci⁶ ārocetabbo' ti⁷ vissatṭho,⁸ paṭipathe mātāpitaro
āgacchante disvā tam eva maggaṅ paṭipajjantānam pi⁹
tesañ saccam anurakkhanto¹⁰ nārocesi.¹¹ Tesañ corehi
vihetṭhiyamānānaṅ¹² 'tvam pi corehi saddhiṅ ekato hutvā
maññe amhākaṅ nārocesi' ti vatvā¹³ paridevantānaṅ¹⁴
saddaṅ sutvā te¹⁵ mātāpitunnam pi anārocitabhāvaṅ ṇatvā¹⁶
pasannacittā taṅ¹⁷ pabbajjaṅ yāciṅsu. So pi Saṅkicca-
sāmaṇero viya te sabbe pabbājetvā upajjhāyassa santikaṅ
ānetvā tena Satthu santikaṅ pesito¹⁸ gantvā taṅ pavattiṅ¹⁹
ārocesi. Satthā 'evaṅ kira bhikkhave' ti pucchitvā, 'āma
bhante' ti vutte, purimanayen' eva anusandhiṅ ghaṭetvā
dhammaṅ desento imaṅ gātham āha :²⁰

Idam pi²¹ imissā gāthāya Atimuttakasāmaṇeravatthu²²
nāma vuttanayo²³ evā ti vuttaṅ.²⁴

Saṅkiccāsāmaṇeravatthu.²⁵

¹ B. °ike.

² K. a. pana.

³ B. hariya°. K. a. taṅ vadhāya asakkonto.

⁴ B¹. tassa dhammadesane for te dh° de°.

⁵ C. ito. C^a. om.

⁶ B. a. na.

⁷ K. a. ti.

⁸ K. a. so.

⁹ K. om.

¹⁰ B. a. tesañ.

¹¹ C. a. ti. B¹. anārocetvā.

¹² B¹. vibodhiy°. K. °ḍhiyamānaṅ bhayaṅ. B. °mānaṅ.

¹³ B. om. K. a. corā.

¹⁴ K. °vamānānaṅ.

¹⁵ S. tena. K. tesañ. B. tena tesañ.

¹⁶ K. a. te tassa guṇe pasīditvā te.

¹⁷ K. B. om.

¹⁸ K. a. te ādāya.

¹⁹ K. a. Satthu.

²⁰ K. B. rep. in full.

²¹ B. imasmiṅ for idam pi. K. B. Adhimuttas°. S. Ati-
muttas°.

²² C. C^a. °uṅ.

²³ K. vattaṅ, corr. vuttaṅ. B. vuttam.

²⁴ B. om.

²⁵ K. °rasādhimuttakasāmaṇeravatthu. B. a. navamaṅ.

10. KHĀṆUKONḌAÑṅATTHERAVATTHU.

Yo ca vassasatan ti imaṅ dhammadesanaṅ Satthā Jetavane viharanto Khāṇukonḍañṅattheraṅ ārabba ka-thesi.

So kira thero Satthu santike¹ kammatṭhānaṅ gahetvā araṅṅe viharanto arahattam patvā, 'Satthu ārocessāmī' ti tato āgacchanto antarāmagge kilanto maggā okkamma ekasmiṅ piṭṭhipāsāṇe nisinno² jhānaṅ samāpajji. Ath' ekaṅ gāmaṅ vilumpitvā pañcasatā corā attano balānurūpena bhaṇḍikaṅ³ bandhitvā sisenādāya gacchantā dūraṅ gantvā kilantarūpā 'dūraṅ āgat' amha, imasmiṅ piṭṭhipāsāṇe vissamissāmā'⁴ ti maggā okkamma piṭṭhipāsāṇa-santikaṅ⁵ gantvā therāṅ disvāpi⁶ 'khāṇuko⁷ ayan' ti saṅṅino ahesuṅ. Ath' eko coro therassa sīse bhaṇḍikaṅ⁸ ṭhapesi, aparo taṅ⁹ nissāya bhaṇḍikaṅ ṭhapesi,¹⁰ evaṅ pañcasatehi¹¹ therāṅ parikkhipitvā¹² sayam pi nisinnā¹³ niddāyitvā aruṇuggamanakāle pabujjhivā attano bhaṇḍikā¹⁴ gaṇhantā therāṅ disvā 'amanusso' ti saṅṅāya palāyituṅ ārabhiṅsu. Atha ne thero āha: 'mā bhāyatha¹⁵ upāsakā, pabbajito ahan' ti. Te therassa pādāmūle nipaj-jitvā 'khamatha bhante, mayaṅ khāṇusaṅṅino¹⁶ ahumbā' ti therāṅ khamāpetvā, corajetṭhakena 'ahaṅ ayyassa santike pabbajissāmī'¹⁷ ti vutte, sesā 'mayaṅ pi¹⁸ pabba-

¹ B. °kā.

² K. a. va.

³ K. bhaṇḍaṅ.

⁴ K. vissām°.

⁵ K. B. °ṇassa sa°.

⁶ K. a. rattiyā.

⁷ S. °kho. C^a. ko nu kho.

⁸ K. °akaṅ.

⁹ K. naṅ.

¹⁰ B¹. °petvā nissīdi.

¹¹ S. pañcahi sa°. B¹. pañca bhaṇḍas°. K. B. pañcahi bhaṇḍikas° (K. °aka°).

¹² C. C^a. parikkhitvā.

¹³ K. nipannā.

¹⁴ K. °akaṅ. S. °ikāni. B. °ike.

¹⁵ B¹. °etha.

¹⁶ B. S. khāṇuka°. K. °saṅṅi.

¹⁷ K. °ajessāmī.

¹⁸ K. om.

jissāmā' ti vatvā,¹ sabbe pi² ekacchandā hutvā therajaṅgā pabbajjaṅgā yāciṅsu. Thero Saṅgiccasāmaṇero viya sabbe pi³ te pabbājesi, tato paṭṭhāya ca⁴ 'Khāṇukonḍañño' ti paññāyi. So tehi bhikkhūhi saddhiṅ Satthu santikaṅgā gantvā⁵ 'kiṅ Konḍañña antevāsikā te laddhā' ti vutte taṅgā pavattiṅ ārocesi. Satthā 'evaṅ kira bhikkhave' ti pucchitvā,⁶ 'āma bhante, na no aññassa evarūpo iddhānubhāvo⁷ diṭṭhapubbo, ten' amha pabbajitā' ti vutte,⁸ 'bhikkhave evarūpe⁹ duppaññakamme paṭiṭṭhāya vassasataṅgā¹⁰ jīvanato¹¹ idāni vo paññāsampadāya¹² vattamānānaṅgā ekāham pi¹³ jīvitaṅgā seyyo yevā'¹⁴ ti vatvā anu-sandhiṅ ghaṭetvā dhammaṅgā desento imaṅgā gātham āha :

111. 'Yo ca vassasataṅgā jīve duppañño asamāhito
ekāhaṅgā jīvitaṅgā seyyo paññāvantaṅgā¹⁵ jhāyino' ti.

Tattha duppañño' ti nippañño paññāvantaṅgā ti sappaññassa, sesaṅgā purimasadisam eva.

Desanāvasāne pañcasatāpi te bhikkhū saha paṭisambhidāhi arahattaṅgā pāpuṅsi, sampattamahājanassa¹⁶ sātthikā desanā¹⁷ ahoṣi ti.

*Khāṇukonḍaññattheravatthu.*¹⁸

¹ K. *om.*

³ B. *om.*

⁵ K. *a.* Satthārā.

⁷ K. B. ānu°.

⁹ C. C^a. *a.* su.

¹¹ K. jīvato.

¹² C. K. °samādāya.

¹³ B. *om.*

¹⁵ B. pañña°.

¹⁷ K. B. S.° dhamma°.

¹⁸ S. °ssa va°. B. *a.* dasamaṅgā.

² K. *ca.* B. *om.*

⁴ K. B. S. *om.*

⁶ K. pucchi.

⁸ C. C^a. *om.*

¹⁰ K. *a.* pi.

¹⁴ K. *om.*

¹⁶ K. ma°.

11. SAPPADĀSATTHERAVATTHU.

Yo ca vassasataṃ jīve ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Sappadāsattheraṃ¹ ārabha kathesi.

Sāvattiyaṃ kira² eko kulaputto Satthu dhammadesanaṃ sutvā pabbajitvā laddhūpasampado aparena samayena ukkaṅṭhitvā 'mādisassa kulaputtassa gihibhāvo nāma na yutto,³ pabbajjāya ṭhatvā⁴ maraṇam pi seyyo' ti cintetvā attano maraṇūpāyaṃ cinto vīcarati. Ath' ekadivasaṃ pāto va⁵ katabhattakiccā bhikkhū vihāraṃ gantvā aggisālāya⁶ sappayaṃ disvā taṃ ekasmiṃ kuṭe⁷ pakkhipitvā kuṭaṃ⁸ pidahitvā ādāya vihārā nikkhamiṃsu. Ukkaṅṭhitabhikkhu⁹ bhattakiccaṃ katvā āgacchanto te bhikkhū disvā 'kiṃ idaṃ āvuso' ti pucchitvā, 'sappo āvuso' ti vutte, 'iminā kiṃ karissathā' ti, 'chaddessāma naṃ' ti tesāṃ kathaṃ¹⁰ sutvā,¹¹ 'iminā attānaṃ dasāpetvā marissāmī' ti, 'āharatha, ahaṃ taṃ¹² chaddessāmī' ti tesāṃ hatthato kuṭaṃ gahetvā ekasmiṃ ṭhāne nisinno tena sappena attānaṃ dasāpeti,¹³ sappo dasitvaṃ na icchati. So kuṭe hatthaṃ otāretvā¹⁴ ito cito ca¹⁵ āloleti, sappassa¹⁶ mukhaṃ vivaritvā aṅguliṃ pakkhipati, n' eva naṃ sappo dasi. So 'nāyaṃ āsiviso, ghara-sappo' ti¹⁷ taṃ pahāya vihāraṃ agamāsi. Atha naṃ bhikkhū 'chaddito te¹⁸ āvuso sappo' ti āhaṃsu. 'Na so āvuso sappo,¹⁹ gharasappo eso' ti. 'Sappo²⁰ yeva²¹ āvuso

¹ F. °dāya°.

³ B. ayutto.

⁵ K. a. ṇhātvā.

⁷ B¹. ghaṭe.

⁹ B. S. a. pi.

¹¹ K. a. va.

¹³ K. °pesi.

¹⁵ K. va.

¹⁷ K. a. āha.

²⁰ C. rep. B. ghoras°. B¹. ghoraviso sa°.

²¹ K. eva. B. yev'.

² K. B. kir'.

⁴ K. om.

⁶ K. B. °yaṃ.

⁸ B¹. ghaṭaṃ.

¹⁰ B. vacanaṃ. K. om.

¹² B. om. a° taṃ.

¹⁴ C. C^a. a. hatthaṃ.

¹⁶ B. ghoras°.

¹⁹ B¹. ghoras°.

¹⁸ K. om.

mahantaṃ phaṇaṃ katvā sūsūyanto¹ dukkhena² amhehi gahito, kiṅkāraṇā tvaṃ evaṃ³ vadesī' ti. 'Ahaṃ āvuso⁴ tena⁵ ḍasāpento⁶ pi mukhe⁷ aṅguliṃ pakkhipanto⁸ taṃ ḍasāpetuṃ nāsakkhin'⁹ ti. Taṃ sutvā bhikkhū¹⁰ tuṅhī ahesuṃ. Ath' ekadivasaṃ nahāpitako¹¹ dve tayo khure ādāya vihāraṃ gantvā ekaṃ¹² bhūmiyaṃ ṭhapetvā ekena bhikkhūnaṃ kese ohāreti,¹³ so bhūmiyaṃ ṭhapitaṃ khuraṃ gahetvā 'iminā gīvaṃ chinditvā marissāmī' ti ekasmiṃ rukkhe gīvaṃ upadhāya¹⁴ khuradhāraṃ¹⁵ galanāliyaṃ¹⁶ katvā ṭhito upasampadāmālakato¹⁷ paṭṭhāya attano silaṃ āvajjento vimalacandaṃḍalaṃ¹⁸ viya¹⁹ sudhotamaṇi-khandhaṃ viya²⁰ ca nimmalasilaṃ²¹ addasa. Tassa taṃ olokontassa sakalasarīraṃ pharaṇapīti²² uppajji. So pītiṃ vikkhambhitvā²³ vipassanaṃ vaddhento²⁴ saha paṭisambhidaṃhi arahattaṃ patvā²⁵ khuraṃ ādāya vihāramajjhaṃ pāvisi. Atha naṃ bhikkhū 'kahaṃ gato 'si āvuso' ti pucchisū. '“Iminā khurena galanāliṃ chinditvā marissāmī”²⁶

¹ K. B. B¹. susumāyanto.

² C. C^a. °ehi. S. °n' eva.

³ B. e° tvaṃ.

⁴ K. āv° ahaṃ. S. āv° tena ahaṃ.

⁵ B. a. aṅguliṃ. S. a. attānaṃ.

⁶ B. ḍaṅs°.

⁷ K. °ena.

⁸ K. B. S. a. pi. B. °ento.

⁹ C. C^a. B. na sa°.

¹⁰ K. om.

¹¹ B¹. nāpito. K. ṇhāpito. B. nhāpito.

¹² B. a. khuraṃ.

¹³ S. vo°. B¹. otāreti. B. otāresi. C. C^a. voropeti.

¹⁴ S. upā°. K. B. upani°.

¹⁵ B¹. °rābhimukhaṃ.

¹⁶ B¹. °nāli.

¹⁷ K. B. °dakālato.

¹⁸ K. ativi°.

¹⁹ K. °m iva.

²⁰ K. B. B¹. °m iva.

²¹ B. °laṃ si°. K. acala°. B¹. a. olokontassa.

²² C. C^a. pharantaṃ pī°. S. °ntī pī°. B. pharaṇā pī.

K. °satī.

²³ S. °etvā. K. paṭilabhitvā.

²⁴ K. °tvā.

²⁵ K. pāpuṇi, pattaarahattato paṭṭhāya.

²⁶ B¹. chindissāmī for chi° ma°.

āgato 'mhi āvuso' ti. 'Atha kasmā na mato¹ 'sī'² ti. 'Idāni 'mhi satthaṅ āharitūṅ abhabbo jāto, ahaṅ³ hi "iminā khurena galanāliṅ chindissāmī" ti nāṇakhurena sabbakileṣe⁴ chindin' ti.⁵ Bhikkhū 'ayaṅ abhūtena aññaṅ vyākarotī' ti Bhagavato ārocesuṅ. Bhagavā tesuṅ vacanaṅ⁶ sutvā āha :⁷ 'bhikkhave khīṇāsavā nāma na⁸ sahatthā attānaṅ jīvītā voropentī' ti. 'Bhante tumhe⁹ imaṅ "khīṇāsavo" ti vadetha,¹⁰ evaṅ arahattūpanissayasampanno panāyaṅ kasmā ukkaṅṭhi,¹¹ kim assa arahattassa upanissaya-kāraṇaṅ, kasmā so sappo etaṅ na ḍasī'¹² ti. 'Bhikkhave so tāva sappo imassa¹³ tatiye attabhāve dāso ahosi, so¹⁴ attano sāmikassa sarīraṅ ḍasitūṅ na ussahī'¹⁵ ti. Evaṅ tāva tesuṅ¹⁶ Satthā etaṅ¹⁷ kāraṇam ācikkhi, tato paṭṭhāya ca¹⁸ so bhikkhu Sappadāso nāma jāto.

Kassapabuddhakāle¹⁹ kir' eko kulaputto Satthu dhamma-kathaṅ²⁰ sutvā uppannasaṅvego pabbajitvā laddhūpasampado aparena samayena²¹ anabhiratiyā uppannāya ekassa saḥāyakabhikkhuno²² ārocesi. So²³ tassa abhinhaṅ gihibhāve ādinavaṅ kathesi. Taṅ sutvā itaro sāsane abhiramitvā pubbe anabhiratikāle malaggahite²⁴ samanaparikkhāre ekasmiṅ soṇḍitīre nimmale karonto nisīdi, saḥāyako pi 'ssa santike yeva nisinno. Atha naṅ so evam āha : 'ahaṅ āvuso uppabbajjanto ime parikkhāre tuyhaṅ dātu-

¹ K. B¹. gato.

³ B. °ñ.

⁵ K. chindi.

⁷ B. na, om. infra.

⁹ B. om.

¹¹ B. °ati. K. °ito.

¹³ K. a. ito.

¹⁵ B. °hatī. K. °hati, om. ti.

¹⁶ B. nesuṅ.

¹⁸ K. om.

²⁰ B¹. °desanaṅ. K. dhammaṅ.

²¹ B. om.

²³ C. C^a. om.

² C. C^a. om.

⁴ K. sabbe ki°.

⁶ B¹. kathaṅ. K. om.

⁸ K. om.

¹⁰ B. °atha.

¹² B. ḍaṅsatī (ḍaṅs° al.).

¹⁴ K. a. sappo.

¹⁷ C. C^a. B. ekaṅ.

¹⁹ B. °sammā°.

²² K. B. °kassa bhi°.

²⁴ B¹. malaga°.

kāmo ahoṣin¹ ti. So² cintesi: 'mayhaṅg iminā³ pabbajitena vā uppabbajitena vā⁴ ko attho, idāni parikkhāre nāṣessāmī⁵ ti. So tato paṭṭhāya 'kiṅ dāni⁶ āvuso amhākaṅg jīvitena ye mayhaṅg kapālahatthā parakulesu piṇḍāya carāma⁷ puttadārena⁸ saddhiṅ allāpasallāpaṅg⁹ karomā' ti —ādāni vadanto gihibhāve¹⁰ guṇaṅg kathesi. So tassa kathaṅg sutvā puna ukkaṅṭhito¹¹ hutvā cintesi: 'ayaṅg¹² mayā "ukkaṅṭhito 'mhī" ti vutte paṭhamaṅg gihibhāve ādīnavaṅg kathetvā idāni abhinhaṅg guṇaṅg katheti,¹³ kin nu kho kāraṇaṅg' ti cintento, 'imesu samaṇaparikkhāresu lobhenā¹⁴ ti ṇatvā sayam eva attano cittaṅg nivattesi.¹⁵ Evam assa Kassapabuddhakāle¹⁶ ekassa bhikkhuno ukkaṅṭhāpitattā idāni anabhirati uppannā, yo pana tena¹⁷ tadā vīsativassasahassāni samaṇadhammo kato svāssa etarahi arahattassa upanissayo¹⁸ jāto' ti. Imam atthaṅg¹⁹ bhikkhū Bhagavato santikā²⁰ sutvā uttariṅg²¹ pucchīṅsu: 'bhante ayaṅg kira bhikkhu khuradhāraṅg galanāḷiyaṅg katvā ṭhitako²² va arahattaṅg pāpuṇi,²³ uppajjati²⁴ nu kho ettakena khaṇena²⁵ arahattamaggo' ti. 'Āma bhikkhave āradhaviṛiyassa bhikkhuno pādaṅg ukkhipitvā bhūmiyaṅg ṭhapentassa pāde bhūmiyaṅg appatte²⁶ yeva arahattamaggo uppajjati,

¹ B. °sī.² K. a. lobhena pana.³ K. B. i° ma°.⁴ C. om. u° vā.⁵ C^a. na tosessāmī. S. gaṇhissāmī.⁶ B. dān'.⁷ B. bhikkhāya caramānāya.⁸ K. B. °rehi.⁹ B. a. na.¹⁰ K. B. °bhāvassa.¹¹ B. °ta.¹² B. ahaṅg.¹³ K. B. °sī.¹⁴ K. lobho.¹⁵ B¹. nivāresi.¹⁶ B. °sammā°.¹⁷ K. B. ten' eva.¹⁸ B. °ttūp°.¹⁹ K. B. a. te.²⁰ C. C^a. °ike.²¹ B. °ri. K. °ri pi.²² B. ṭhito.²³ B. °ṇāti.²⁴ S. °issati. C. upakhajjati. C. C^a. a. kin.²⁵ K. kāraṇena. B. om.²⁶ B. asampatte.

kusītapuggalassa¹ hi² vassasatam pi³ jīvanato⁴ āradhavi-
viriyaṣṣa khaṇamattam pi jīvitaṇ seyyo ' ti vatvā anu-
sandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

112. ' Yo ca vassasataṇ jīve kusīto hīnavīriyo
ekāhaṇ jīvitaṇ seyyo viriyam ārabhato⁵
daḥhan ' ti.

Tattha kusīto ti kāmavitakkādīhi⁶ vitakkehi⁷ vītinā-
manakapuggalo,⁸ hīnavīriyo ti nibbiriyo. Viriyam
ārabhato daḥhan ti duvidhaṇ⁹ jhānaṇ¹⁰ nibbattanasam-
atthaṇ viriyaṇ¹¹ ārabhantassa, sesaṇ purimasadisam¹² eva.
Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.

Sappadāsattherassa vatthu.¹³

12. PAṬĀCĀRATTHE RIVATTHU.*

Yo ca vassasatan ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā
Jetavane viharanto Paṭācārattheriṇ¹⁴ ārabhha kathesi.

Sā kira Sāvattiyaṇ cattālisakoti vibhavaṣṣa setṭhino
dhītā ahoṣi abhirūpā. Taṇ soḷasaṣvassuddesikakāle satta-
bhūmakassa¹⁵ pāsādassa uparimatale¹⁶ rakkhantā vāsesuṇ.
Evaṇ sante pi sā ekena¹⁷ attano cūlūpaṭṭhākena¹⁸ saddhiṇ

¹ B. °assa pu°.

² B. pana.

³ K. B. om.

⁴ K. °itato.

⁵ K. °bbhato.

⁶ B. a. tihi.

⁷ B. parivi°.

⁸ B. vītināmento pu°. K. vitakkayaṇmāno pu°.

⁹ F. B. S. °dha. K. dubbidhaṇ.

¹⁰ F. S. °na°.

¹¹ K. a. thira. B. a. thiraṇ. ¹² K. vuttasamam.

¹³ K. °rava°. B. a. ekādasamaṇ.

* Cf. Par. Dīp. (=Thig A.), 108 ff. Manor. on Aṅg. 1.
14, 5.

¹⁴ C. C^a. °ritth°.

¹⁵ B. °ikassa. K. °ikapā°.

¹⁶ K. °ritale.

¹⁷ B. om.

¹⁸ S. cull°.

vippaṭipajji. Ath' assā mātāpitaro samajātikakule¹ ekassa kumārassa paṭisunitvā vivāhadivasan² ṭhapesuṇ. Tasmiṇ upakatṭhe sā taṇ cūlūpaṭṭhākaṇ āha : 'maṇ kira asukakulassa nāma dassanti, mayi³ patikulaṇ gatakāle mama⁴ paṇṇākāraṇ gahetvā āgato pi na⁵ tattha pavesanaṇ labhisasi, sace te mayi sineho atthi idān' eva maṇ gahetvā yena vā tena vā palāyassū' ti. So 'sādhu bhadde' ti, 'tena hi ahaṇ sve pāto va⁶ nagaradvārassa asukatṭhāne nāma ṭhassāmi,⁷ tvaṇ ekena upāyena nikkhamitvā tattha āgaccheyyāsī'⁸ ti vatvā⁹ dutiyadivase saṅketanaṭṭhāne¹⁰ aṭṭhāsi. Sāpi pāto va kiliṭṭhavatthaṇ¹¹ nivāsetvā kese vikiritvā kuṇḍakena sarīraṇ makkhetvā¹² kuṭaṇ ādāya dāsīhi saddhiṇ gacchantī viya gharā nikkhamitvā taṇ ṭhānaṇ agamāsi. So taṇ ādāya dūraṇ¹³ gantvā ekasmiṇ gāme nivāsaṇ kappetvā araṇṇe khettaṇ kasitvā dārupaṇṇādīni¹⁴ āharati, itarā kuṭena udakaṇ haritvā¹⁵ sahatthā koṭṭanapacanaḍīni¹⁶ karontī attano pāpassa phalaṇ anubhoti.¹⁷ Ath' assā kucchiyaṇ gabbho patitṭhāsi.¹⁸ Sā paripuṇṇagabbhā¹⁹ 'idha²⁰ koci upakārako natthi, mātāpitaro nāma puttesu muduhadayā honti, tesāṇ maṇ santi-kaṇ²¹ nehi, tattha²² gabbhavuṭṭhānaṇ bhavissati' ti

¹ C. samā°. B¹. samāna°. K. °jātikule.

² B¹. vivāda°.

³ K. mama.

⁴ B¹. bahu.

⁵ K. B. na before la°.

⁶ K. ca.

⁷ K. a. ti. B. vasāmi.

⁸ K. ga°.

⁹ K. a. so.

¹⁰ B. S. saṅketatṭh°. K. saketatṭh°.

¹¹ B. °aṇ va°.

¹² B¹. pakkhipitvā. B. °itvā.

¹³ B¹. dāraṇ.

¹⁴ K. dārapannaḍīhi. B. °paṇṇāni.

¹⁵ K. B. S. āhar°.

¹⁶ B¹. koḍḍana°. K. koṭana°. S. °pacca.

¹⁷ K. °si.

¹⁸ B. B¹. saṅṭhāti.

¹⁹ K. a. sāmikaṇ āha.

²⁰ B. ime. K. B. a. me.

²¹ B. sa° maṇ.

²² K. B. a. me.

sāmikaṇ yāci. So 'kiṇ bhadde kathesi, maṇ disvā va¹ tava mātāpitaro vividhā kammakaraṇā² kareyyuṇ,³ na sakkā mayā tattha gantun' ti paṭikkhipi. Sā⁴ punapuna⁵ yācitvāpi gamaṇaṇ⁶ alabhamānā tassa⁷ araṇṇaṇ⁸ gatakāle paṭivissake āmantetvā⁹ 'sace so āgantvā maṇ apassanto "kahaṇ gatā" ti pucchissati mama attano kulagharāṇ gatabhāvaṇ ācikkheyyāthā'¹⁰ ti vatvā¹¹ pakkāmi. So pi āgantvā taṇ apassanto paṭivissake pucchitvā taṇ pavattiṇ sutvā 'nivattessāmi nan' ti anubandhitvā taṇ disvā nānappakāraṇ yācamāno¹² pi nivattetuṇ nāsakkhī. th' assā ekasmiṇ thāṇe kammajavātā caliṇsu. Sā ekaṇ gacchantaraṇ pavisitvā 'sāmi vātā¹³ me calitā' ti vatvā bhūmiyaṇ nipajjitvā samparivattamānā kicchena dāraṇ vijāyitvā 'yass' atthāyāhaṇ kulagharāṇ gaccheyyaṇ¹⁴ so attho¹⁵ nipphanno' ti¹⁶ punad eva tena saddhiṇ gehaṇ āgantvā vasaṇ kappesi. Tassā aparena samayena puna gabbho paṭiṭṭhahi. Sā paripuṇṇagabbhā hutvā¹⁷ purimanayen' eva¹⁸ sāmikaṇ yācitvā yācanaṇ alabhamānā puttaṇ¹⁹ aṅkenādāya²⁰ tath' eva pakkamitvā tena anubandhitvā diṭṭhāpi²¹ nivattituṇ²² na icchi.²³ Atha nesaṇ²⁴ gacchantānaṇ mahākālamegho udapādi samantā²⁵ vijjul-

¹ B. om.² K. B. °dhāni °nāni.³ K. S. kār°.⁴ K. a. pi, om. after yāc°.⁵ K. B. °naṇ.⁶ K. B. yācanaṇ.⁷ C. C^a. om.⁸ C. C^a. °ñṇe.⁹ K. a. ammā.¹⁰ C. C^a. °yyā.¹¹ K. B. B¹. a. gehadvāraṇ pidahitvā.¹² So S. MSS. and edd. yāciyamānā (for °naṇ?).¹³ B. kammajav°.¹⁴ B. °yya.¹⁵ B¹. a. no.¹⁶ K. a. cintetvā.¹⁷ K. om.¹⁸ C. C^a. °yena.¹⁹ K. B. puttaṇ.²⁰ K. ādāya.²¹ C. C^a. 'diṭṭhā' ti pi. B. 'diṭṭhā hī' ti vutte.²² B¹. nivattiyamānā. K. °etuṇ.²³ K. °ati.²⁴ K. tesāṇ.²⁵ K. a. disvā.

latāhi¹ ādittaṃ viya meghatthanitehi² bhijjamānaṃ viya dhārāpātanirantaṃ³ nabhaṃ ahosi. Tasmiṃ khaṇe tassa kammajavātā calisū. Sā sāmikaṃ āmantetvā 'sāmi kammajavātā⁴ calitā, na sakkomi sandhāretuṃ, anovassakattānaṃ⁵ me⁶ jānāhi' ti āha. So hatthagatāya vāsiyā ito cito ca⁷ upadhārento ekasmiṃ vammikamatthake jātagumbaṃ⁸ disvā chindituṃ ārabhi.⁹ Atha naṃ vammikato nikkhamitvā ghoraviso āsiviso¹⁰ dasi,¹¹ taṃ khaṇaṃ yev' assa¹² sarīraṃ antosamuttāhi aggijālāhi dayhamānaṃ viya nilavannaṃ hutvā tatth' eva pati.¹³ Itarāpi mahādukkhaṃ anubhavamānā tassa āgamaṃ oloketi pi taṃ¹⁴ adisvā va aparaṃ pi¹⁵ puttaṃ vijāyi. Dve dārakā vātavuttāvegaṃ¹⁶ asayhamānā¹⁷ mahāviraṇaṃ viravanti. Sā ubho pi te udarantare¹⁸ katvā dvīhi jannūhi¹⁹ c' eva hatthehi ca bhūmiyaṃ uppīletvā²⁰ tathā²¹ tthitā va rattiṃ vitināmesi, sakalasarīraṃ nillohitāṃ²² viya paṇḍupalāsaṇṇaṃ ahosi. Sā²³ vuttāhite²⁴ aruṇe maṃsapesivannaṃ ekaṃ puttaṃ aṅkenādāya ekaṃ²⁵ aṅguliyaṃ gahetvā 'ehi tāta pitā te ito gato' ti vatvā sāmikassa²⁶ gatamaggena²⁷

¹ B. vijjula°.

² B. °saddena. K. °ddhanivātasaddehi. Par. °dhanitehi.

³ K. B. Par. °nipāta°.

⁴ B. a. me.

⁵ C. C^a. S. °ana°.

⁶ K. om.

⁷ K. om.

⁸ B. S. jātaṃ gu°.

⁹ K. pāvīsi.

¹⁰ B¹. a. sappo.

¹¹ K. dasi.

¹² K. tasmiṃ khaṇe yeva tassa.

¹³ K. °itvā mato.

¹⁴ B¹. nissīdi sā sāmikaṃ for pi taṃ.

¹⁵ K. om.

¹⁶ B. vātā°. B¹. °veṇaṃ.

¹⁷ K. B. S. asaha°.

¹⁸ C. C^a. °rā. Par. uro°.

¹⁹ K. jānu°. B. jānu°.

²⁰ B. Par. °itvā.

²¹ B. B¹. tattha.

²² B. nilo°.

²³ K. a. pi.

²⁴ B¹. uggate. K. utth°. B. utth°.

²⁵ K. B. itaraṃ.

²⁶ B. °kena.

²⁷ K. B¹. gamana°.

gacchantī taṅ vammikamatthake kālaṅ katvā patitaṅ nila-
 vannaṅ thaddhasariraṅ¹ disvā 'maṅ nissāya mama sāmiko
 panthe mato' ti rodantī paridevantī pāyāsi. Sā² saka-
 larattiṅ devena vattattā³ Aciravatinadiṅ⁴ jannuppamā-
 nena⁵ thanappamānena⁶ udakena paripunṇaṅ⁷ disvā attano
 mandabuddhitāya⁸ dvīhi dārakehi saddhiṅ udakaṅ⁹ otari-
 tuṅ asahantī¹⁰ 'jetṭhaputtaṅ orimatīre ṭhapetvā¹¹ itaraṅ
 ādāya paratiraṅ gantvā sākḥābhaṅgaṅ attharivā¹² nippaj-
 jāpetvā itarassa santikaṅ gamissāmī' ti bālaputtakaṅ¹³
 pahātuṅ¹⁴ asakkontī punappuna nivattitvā¹⁵ olokayamānā¹⁶
 pāyāsi. Ath' assā nadimajjhaṅ gatakāle eko seno taṅ¹⁷
 kumāraṅ disvā 'maṅsapesī' ti saññāya ākāsatō bhassi.
 Sā taṅ puttass' atthāya bhassantaṅ disvā ubho hatthe
 ukkhipitvā 'sū sū' ti¹⁸ tikkhattuṅ mahāsaddaṅ nicchāresi.
 Seno dūrabhāvena taṅ asutvā va kumāraṅ¹⁹ gahetvā
 vehāsa uppatitvā gato.²⁰ Orimatīre ṭhitaputto²¹ mātaraṅ
 nadimajjhe ubho hatthe ukkhipitvā mahāsaddaṅ nicchāra-
 yamānaṅ²² disvā 'maṅ saddāyati'²³ ti saññāya vegena
 udake pati. Iti 'ssā bālaputtaṅ seno hari,²⁴ jetṭhaputto
 udakena haṭo.²⁵ Sā 'eko²⁶ putto senena²⁷ gahito, eko

¹ B¹. tassa sar°.

² B. om.

³ K. B. Par. vuttḥ°.

⁴ S. Aciravatiṅ. B. a. disvā.

⁵ S. om.

⁶ B. kaṭi°.

⁷ K. sampari°.

⁸ K. maṅḍavuddhi°.

⁹ K. om.

¹⁰ K. B. S. avisah°.

¹¹ C. C^a. ṭhatvā.

¹² Manor. pilotikacumbaṭake.

¹³ K. B. °puttaṅ.

¹⁴ K. pahāyituṅ. B. B¹. pahāya tarituṅ.

¹⁵ K. °etvā.

¹⁶ K. B. oloki°.

¹⁷ K. om.

¹⁸ B¹. su ti su ti.

¹⁹ B. °akaṅ.

²⁰ K. uppati.

²¹ K. a. pi.

²² B. °amānaṅ. K. °iya°.

²³ B¹. pakkosatha. K. B. pakkosati.

²⁴ K. °putto senena.

²⁵ S. °nāhaṭo. B. vuyho.

²⁶ K. B. S. a. me.

²⁷ C. C^a. S. seno.

udakena vūlho¹ panthe me pati mato' ti rodanti paride-
 vantī gacchamānā Sāvattthito āgacchantāṇ ekaṇ purisaṇ
 disvā pucchi:² 'katthavāsiko 'sī'³ ti. 'Sāvattthivāsiko
 'mhi ammā' ti. 'Sāvattthinagare asukavīthiyaṇ evarūpaṇ
 asukaṇ nāma kulaṇ⁴ atthi jānāsi⁵ tātā' ti. 'Jānāmi
 amma, taṇ pana⁶ mā pucchi, sace aññaṇ jānāsi pucchā'⁷
 ti.⁸ 'Aññaena me kammaṇ⁹ natthi, tad¹⁰ eva pucchāmi
 tātā' ti. 'Amma tvaṇ attano anācikkhituṇ na desi,¹¹ ajja
 te sabbarattiṇ devo vassanto ditṭho' ti. 'Ditṭho me tātā¹²
 mayham ev' eso¹³ sabbarattiṇ vaṭṭo¹⁴ na¹⁵ aññaṇsa,¹⁶
 mayhaṇ pana¹⁷ vaṭṭakāraṇaṇ¹⁸ pacchā¹⁹ kathessāmi,²⁰
 etasmiṇ²¹ tāva²² setṭhigehe pavattiṇ kathehī' ti. 'Amma
 ajja rattīṇ²³ setṭhiṇ ca setṭhibhariyaṇ ca setṭhiputtaṇ²⁴
 cā ti tayo pi jane²⁵ avattharamānaṇ gehaṇ patitaṇ,²⁶ te
 ekacitakāya²⁷ jhāyanti, esa dhūmo paññāyati ammā' ti.²⁸
 Tasmiṇ khaṇe nivattthavattthaṇ²⁹ patamānaṇ³⁰ na saṇjāni,³¹

¹ C. C^a. haṭo. K. B. vuyho.

² K. a. bho.

³ B. tātā.

⁴ K. B. asukakulan nāma.

⁵ B. a. taṇ.

⁶ K. a. kulaṇ.

⁷ K. °āhī.

⁸ K. a. sā.

⁹ B. ka° me.

¹⁰ K. taṇ.

¹¹ K. taṇ anācikkhituṇ na yuttan' ti—'vadehi me tātā'
 ti—'amma.'

¹² B. a. ti. C. C^a. tāva.

¹³ K. B. Par. eva so.

¹⁴ K. B. vuṭṭho al. C. C^a. S. a. ti.

¹⁵ B. a. vuṭṭho.

¹⁶ S. nā°.

¹⁷ K. om.

¹⁸ B¹. vuṭṭhi°. K. a. pana te.

¹⁹ B. a. te.

²⁰ C. C^a. S. a. ti.

²¹ C. C^a. ek°.

²² K. B. a. me.

²³ S. °iyaṇ.

²⁴ C. C^a. S. setṭhī . . . °iyā. S. °putto.

²⁵ B. B¹. a. vātavuṭṭhi.

²⁶ B. S. pati.

²⁷ S. °kasmiṇ.

²⁸ K. B. a. sā.

²⁹ K. °pārūpanāni.

³⁰ K. °nāni.

³¹ K. saññāyati.

ummattikabhāvaṇ¹ patvā yathājātā² va³ rodantī pari-
devantī :⁴

‘Ubho puttā kālakatā⁵ panthe mayhaṇ paṭi mato
mātā pitā ca bhātā ca ekacitakasmiṇ* ḍayhare ’⁶ ti⁷

vippalapanti⁸ paribbhami.⁹ Manussā taṇ disvā ‘ummat-
tikā ummattikā ’¹⁰ ti kacavaraṇ¹¹ gahetvā paṇsuṇ gahetvā
matthake okirantā leḍḍūhi¹² paharanti. Satthā Jetavana-
vihāre¹³ aṭṭhapaṇisamajjhe¹⁴ nisīditvā dhammaṇ desento
taṇ āgacchamānaṇ addasa kappasatasahassaṇ pūritapā-
raṇiṇ abhinīhārasampannaṇ.

Sā kira Padumuttarabuddhakāle Padumuttarasatthāraṇ¹⁵
ekaṇ vinayadharattheriṇ¹⁶ bāhāya gahetvā Nandanavane¹⁷
ṭhapentaṇ viya etadaggaṭṭhāne¹⁸ ṭhapiyamānaṇ¹⁹ disvā,
‘aham pi²⁰ tumhādisassa buddhassa santike vinayadha-
rattheriṇaṇ²¹ antare aggaṭṭhānaṇ labheyyan ’ ti adhikāraṇ
katvā patthanaṇ ṭhapesi. Padumuttarabuddho anāgata-
saññānaṇ²² pattharivā patthanāya samijjhanabhāvaṇ
ñatvā ‘anāgate Gotamabuddhassa²³ nāma sāsane ayaṇ
Paṭācāranāmena²⁴ vinayadharattheriṇaṇ aggā bhavissati ’
ti vyākāsi.

¹ K. ummatta°.

² K. °ṭṭhitā.

³ B. om.

⁴ K. a. āha.

⁵ B. kālañ°.

* Par. °citamhi.

⁶ Manor. om. second line, adds later.

⁷ K. a. sā.

⁸ K. B. vila°.

⁹ K. B. vila°.

⁹ K. paridevantī.

¹⁰ K. om. one.

¹¹ K. kavacaraṇ.

¹² K. leḍ° . B¹. leḍḍuādīhi.

¹³ K. B. °mahāvi°.

¹⁴ K. catu° . B. om. aṭṭha.

¹⁵ K. B. S. °rā.

¹⁶ B. vinayadharāṇ.

¹⁷ K. Nandav°.

¹⁸ K. °gge ṭṭh°.

¹⁹ So all MSS. and edd.

²⁰ K. om.

²¹ B. °raṇ ther°.

²² B. S. °tan sa°.

²³ B. °massa Bu°.

²⁴ K. Paṭiccarā°.

Taṅ evaṅ patthitapatthanaṅ¹ abhinihārasampannaṅ Satthā dūrato va āgacchantiṅ disvā 'imissā maṅ ṭhapetvā² añño avassayo bhavituṅ samattho nāma natthi' ti cintetvā³ taṅ yathā vihārābhimukhī⁴ āgacchati⁵ evam akāsi. Parisā taṅ disvā va⁶ 'imissā ummattikāya ito āgantuṅ mā daditthā'⁷ ti āha.⁸ Satthā 'apetha mā taṅ vārayitthā' ti vatvā avidūratthānaṅ āgatakāle 'satiṅ paṭilabha⁹ bhagini' ti āha. Sā taṅ¹⁰ khaṅaṅ yeva¹¹ buddhānubhāvena satiṅ paṭilabhi, tasmaiṅ kāle nivatthavatthassa¹² patitabhāvaṅ sallakkhetvā hirottappaṅ paccupatṭhapetvā ukkuṭikaṅ nisīdi. Ath' assā eko puriso uttarasāṭakaṅ khipi. Sā taṅ nivāsetvā Satthāraṅ upasaṅkamitvā suvaṇṇavanne¹³ pādesu pañcapatitṭhitena vanditvā 'bhante avassayo me hohi,¹⁴ patitṭhā me hohi,¹⁵ ekaṅ hi me puttakaṅ¹⁶ seno gaṅhi, eko udakena vūlho,¹⁷ panthe¹⁸ pati mato, mātā-pitaro c' eva¹⁹ bhātā ca gehena avatthaṭā²⁰ ekacitakāyaṅ²¹ jhāyanti' ti. Satthā tassā²² vacanaṅ sutvā 'Paṭācāre²³ mā cintayi, tava²⁴ tānaṅ saraṅaṅ avassayo bhavituṅ samatthass'²⁵ eva²⁶ santikaṅ āgatā 'sī' ti,²⁷ 'yathā hi²⁸ tava idāni eko puttako²⁹ senena gahito eko udakena vūlho,

¹ K. patitṭhita°.² K. B. ṭh° maṅ.³ B. vatvā.⁴ B. °khaṅ.⁵ S. °nti.⁶ K. om.⁷ C. ditthā. K. dadatthā. B. karitthā.⁸ B. °ṅsu. B¹. °ṅsuṅ. K. °suṅ.⁹ K. °bhi. B. °bhāhi.¹⁰ B¹. tañ.¹¹ K. °ñ c' eva.¹² K. °vāsana°.¹³ K. suvaṇṇesu.¹⁴ K. B. hotha.¹⁵ B. hotha. K. om. pa° me ho°.¹⁶ K. B. puttayaṅ.¹⁷ K. B. vuyho, al.¹⁸ K. B. a. me.¹⁹ B. ca me.²⁰ K. °ttharitā matā.²¹ C. C^a. om. eka.²² B¹. assā.²³ K. Paṭiccare.²⁴ B. tāva.²⁵ K. °itusamatthassa.²⁶ K. a. mādisassa buddhassa.²⁷ K. om.²⁸ K. om.²⁹ K. putto.

panthe pati¹ mato, mātāpitaro c' eva² bhātā ca gehena avatthatā,³ evaṇ⁴ imasmiṇ saṅsāre puttādīnaṇ matakāle tava rodantiyā paggharitaṇ⁵ assu⁶ catunnaṇ mahāsamud-dānaṇ udakato bahutaran ' ti vatvā imaṇ gātham āha :

‘ Catūsu⁷ samuddesu jalaṇ parittakaṇ⁸
tato bahuṇ⁹ assujalaṇ anappakaṇ
dukkhena phuṭṭhassa narassa socanā¹⁰
kiṅkāranā samma¹¹ tuvaṇ pamajjasī ' ti.¹²

Evaṇ Satthari anamataggapariyāyaṇ kathente tassā sarīre soko tanuttaṇ¹³ agamāsi.¹⁴ Atha naṇ tanubhūta-sokaṇ¹⁵ ṇatvā¹⁶ puna Satthā āmantetvā ‘ Paṭācāre puttā-dayo nāma paralokaṇ gacchantassa tānaṇ vā saraṇaṇ vā lenaṇ vā¹⁷ bhavituṇ na sakkonti, tasmā¹⁸ vijjamānāpi te na santi¹⁹ yeva, paṇḍitena pana sīlaṇ sodhetvā²⁰ attano nibbā-nagāmimaggaṇ²¹ eva sodhetuṇ vaṭṭati ' ti vatvā dhammaṇ desento imā gāthā abhāsi :²²

288. ‘ Na santi puttā tānāya na pitā na pi bandhavā antakenādhipannassa²³ natthi ṇātīsu tānatā.

289. ‘ Etam²⁴ atthavaṇaṇ ṇatvā paṇḍito sīlasaṇvuto nibbānagamaṇaṇ²⁵ maggaṇ khippam eva visodhaye ' ti.

¹ K. a. te.

² K. a. te.

³ K. °ttharivā matā. B. a. iti rodamānā vicarati yathā.

⁴ K. a. evaṇ. B. a. eva.

⁵ K. B. °ita°.

⁶ B¹. asuni. K. assuni.

⁷ K. catu.

⁸ B. parittaṇ.

⁹ K. bahuṇ.

¹⁰ K. Par. socato.

¹¹ K. B. amma. Par. socavasā.

¹² Cf. supra.

¹³ B. tanukaṇ. K. tanu.

¹⁴ K. ahosi.

¹⁵ B¹. anu°.

¹⁶ C. C^a. katvā.

¹⁷ K. B. om. le° vā.

¹⁸ C^a. tassā.

¹⁹ K. nassanti.

²⁰ K. B. B¹. viso°.

²¹ B¹. °maggen'. S. a. khippam.

²² K. imaṇ gātham āha (om. dh° des°).

²³ B¹. °na avippa°.

²⁴ K. evam.

²⁵ K. °na°.

Desanāvasāne Paṭācārā¹ mahāpaṭhaviyaṅ paṅsupari-
māne² kilese jhāpetvā sotāpattiphale patitṭhahi, aññe pi
bahū sotāpattiphalādīni pāpunisū ti.³

Sā pana sotāpannā hutvā Satthāraṅ pabbajjaṅ yāci,
Satthā naṅ bhikkhunīnaṅ santikaṅ⁴ pahitvā pabbājesi.⁵
Sā laddhūpasampadā paṭitācārattā⁶ 'Paṭācārā' tv eva
paññāyi. Sā ekadivasaṅ kuṭena udakaṅ ādāya pāde
dhovantī udakaṅ āsiñci. Taṅ thokaṅ⁷ gantvā pacchijji,
dutiyaṅvāre āsittaṅ tato dūratarāṅ agamāsi, tatiyaṅvāre
āsittaṅ tato pi dūratarāṅ ti. Sā tad eva ārammaṅgaṅ
gahetvā tayo vaye⁸ paricchinditvā 'mayā paṭhamaṅ āsittaṅ
udakaṅ viya ime sattā paṭhamavaye⁹ pi¹⁰ maranti, tato
dūratarāṅ gataṅ dutiyaṅvāre¹¹ āsittaudakaṅ¹² viya majjhi-
mavaye pi maranti, tato¹³ dūratarāṅ gataṅ tatiyaṅvāre
āsittaudakaṅ viya pacchimavaye pi maranti yevā¹⁴ ti cin-
tesi. Satthā gandhakuṭiyaṅ nisinno va¹⁵ obhāsaṅ pharitvā
tassā sammukhe¹⁶ ṭhatvā kathento viya 'evam etaṅ¹⁷
Paṭācāre pañcannam pi¹⁸ khandhānam udayavyayaṅ¹⁹
apassantassa vassasataṅ jīvanato²⁰ pi²¹ tesāṅ udaya-
vyayaṅ passantassa ekāham²² pi ekakkhaṅgam pi²³ jīvitaṅ

¹ K. Paṭiccarā. B. Paṭācāri.

² C. C^a. °naṅ. S. °na°.

³ K. om.

⁴ K. °ke.

⁵ K. °ajāpesi.

⁶ C. corr. paṭena cār°. K. pajjavirahitatā carantā. *Diff. derivations in Manor. and Par.*

⁷ K. B. S. Par. a. ṭhānaṅ.

⁸ Par. vāre.

⁹ B¹. °mam eva.

¹⁰ B. om.

¹¹ C^a. °divase. K. dutiye vā°.

¹² B. °aṅ u°. K. āsiñcittaṅ u°.

¹³ K. a. pi.

¹⁴ B. vā for pi ma° ye°.

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. °ābhimukhe.

¹⁷ K. B¹. eva.

¹⁸ K. hi.

¹⁹ C. K. °byayaṅ. B. °bbayaṅ.

B¹. °bbaraṅ.

²⁰ K. °itato.

²¹ K. B. om.

²² K. °hamattam.

²³ B. om. K. om. e° pi.

seyyo' ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento
imaṃ gātham āha :

113. 'Yo ca vassasataṃ jīve apassaṃ udayavyayaṃ¹
ekāhaṃ jīvitaṃ seyyo passato udayavyayaṃ' ti.

Tattha apassaṃ udayavyayaṃ ti pañcannaṃ kha-
dhānaṃ pañcavīsatiyā lakkhaṇehi udayaṃ ca vyayaṃ² ca
apassanto, passato udayavyayaṃ ti tesāṃ³ udayaṃ ca⁴
vyayaṃ ca passantassa itarassa jīvanato⁵ ekāham pi⁶ jīvi-
taṃ seyyo ti.

Desanāvāsāne Paṭācarā saha paṭisambhidāhi arahattaṃ
pāpunī ti.⁷

Paṭācārattheriyā vatthu.⁸

13. KISĀGOTAMIVATTHU.*

Yo ca vassasataṃ⁹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā
Jetavane viharanto Kisāgotamiṃ ārabha kathesi.

Sāvattiyaṃ kir' ekassa setṭhissa gehe cattālisakoṭi-
dhanāṃ aṅgārā¹⁰ hutvā atthāsi. Setṭhi taṃ disvā uppanna-
soko¹¹ āhāraṃ paṭikkhipitvā mañcake nipajji. Tass' eko
sahāyako gehaṃ gantvā 'samma kasmā socasī' ti¹² puc-
chitvā, taṃ pavattiṃ sutvā, 'samma mā soci, ahaṃ ekaṃ

¹ C. K. °byayaṃ. B. °bbayaṃ. B¹. °bbaraṃ.

² B. vayaṃ. K. C. C^a. udayavyayaṃ.

³ C. te.

⁴ C. udaya°.

⁵ K. °itato.

⁶ K. B. om.

⁷ B. om.

⁸ B. °rīva° and a. dvādasamaṃ.

* Cf. Paramatthadīpanī (Thig A.), 174 ff. Manor. on
Aṅg. I. 14, 5.

⁹ K. a. jīve.

¹⁰ K. B. °ro. K. B. S. a. eva.

¹¹ B¹. °domanaso.

¹² K. a. taṃ.

upāyaṃ jānāmi, taṃ karohī¹ ti. 'Kiṃ² karomi sammā' ti.³ 'Attano āpane⁴ kilañjaṃ pasāretvā⁵ te aṅgāre⁶ rāsiṃ katvā vikkinanto⁷ viya nisīda,⁸ āgatāgatesu manussesu ye evaṃ vadanti: "sesajanā vatthatelamadhuphānitādīni⁹ vikkinanti, tvaṃ pana aṅgāre¹⁰ vikkinanto nisinno" ti, tvaṃ¹¹ vadeyyāsi:¹² "attano santakaṃ¹³ avikkinanto kiṃ karissāmī"¹⁴ ti; yo pana taṃ evaṃ vadeti:¹⁵ "sesajanā vatthatelamadhuphānitādīni vikkinanti, tvaṃ pana hiraññasuvannaṃ vikkinanto nisinno"¹⁶ ti taṃ vadeyyāsi: "kahaṃ hiraññasuvannaṃ" ti, 'idaṃ c' idaṃ cā' ti¹⁷ vutte "āhara¹⁸ tāva¹⁹ nan" ti hatthehi paṭiccheyyāsi²⁰ ti²¹ evaṃ dinnāṃ tava hatthe hiraññasuvannaṃ bhavissati. Sā²² pana sace kumārīkā hoti tava gehe puttassa²³ naṃ āharitvā cattālīsa-koṭidhanaṃ tassā niyyādetvā²⁴ tāya dinnakaṃ²⁵ valañjeyyāsi,²⁶ sace kumārako hoti tava gehe vayappataṃ dhītaṃ tassa datvā cattālīsakoṭidhanaṃ tassa²⁷ niyyādetvā tena dinnāṃ²⁸ valañjeyyāsi²⁹ ti. So 'bhaddako³⁰ upāyo' ti

¹ B¹. °si. K. kathessāmī.

² B¹. om.

³ K. a. samma.

⁴ K. °nne.

⁵ K. paṭṭharitvā. B. a. tattha.

⁶ K. °ra°.

⁷ K. B¹. viki°, al.

⁸ K. °di. B¹. nissīdatha.

⁹ C. C^a. first °pphā°. B¹. °bhāni°.

¹⁰ B. °raṃ.

¹¹ B. te. K. a. tesāṃ pativacanaṃ.

¹² K. a. ti.

¹³ C. C^a. B¹. °ikaṃ.

¹⁴ B. karomī.

¹⁵ B. °ati.

¹⁶ K. a. 'sī.

¹⁷ C. C^a. om. K. idan ti. B. idan ti ca. S. adaṃ c'.

¹⁸ B. B¹. °ratha. S. āhāra.

¹⁹ B. om.

²⁰ C. C^a. °yyā. K. B. °cchād°.

²¹ B. om.

²² S. so.

²³ K. a. datvā.

²⁴ K. B. niyā°.

²⁵ B. dinnāṃ.

²⁶ K. ba°.

²⁷ K. B. om.

²⁸ B. S. °akaṃ. K. °aka ca.

²⁹ K. byalañjāsi.

³⁰ K. a. sama.

attano āpane āngāre rāsiṃ katvā vikkiṇanto viya nisīdi, ye naṃ¹ evaṃ āhaṃsu: 'sesā² vatthatelamadhuphānitādīni vikkiṇanti,³ tvaṃ āngāre vikkiṇanto nisinno' ti tesāṃ 'attano santakaṃ⁴ avikkiṇanto kiṃ karissāmi'⁵ ti paṭi-vacanaṃ⁶ deti.⁷ Ath' ekā Gotamī⁸ nāma kumārikā kilan-tasariratāya⁹ 'Kisāgotamī' ti paññāyamānā parijinna-kulassa dhītā attano ekena kiccena āpaṇadvāraṃ gatā¹⁰ taṃ seṭṭhiṃ disvā evam āha: 'kiṃ tāta sesajanā¹¹ vatthatela-madhuphānitādīni vikkiṇanti, tvaṃ hiraññasuvaṇṇaṃ vikki-nanto nisinno'¹² ti. 'Kahaṃ amma hiraññasuvaṇṇaṃ' ti.¹³ 'Nanu tvaṃ¹⁴ tad eva gahetvā nisinno'¹⁵ ti. 'Āhara tāva¹⁶ naṃ amma' ti. Sā hatthapūraṃ gahetvā tassa¹⁷ hatthesu¹⁸ ṭhapesi, taṃ hiraññasuvaṇṇam eva¹⁹ ahosi. Atha naṃ seṭṭhī 'katarāṃ te amma gehaṃ' ti pucchitvā, 'asukāṃ nāma' ti vutte, tassā assāmikabhāvaṃ ṇatvā dhanāṃ paṭisāmetvā taṃ attano puttassa ānetvā cattāḷisa-koṭidhanaṃ paṭicchāpesi,²⁰ sabbāṃ hiraññasuvaṇṇam eva ahosi. Tassā aparena samayena gabbho paṭiṭṭhahi, sā dasamāsaccayena puttaṃ vijāyi, so padasā gamanakāle kālam akāsi. Sā²¹ aditṭhapubbamarāṇatāya²² taṃ jhāpetuṃ nīharante vāretvā 'puttassa me bhesajjaṃ pucchissāmi' ti matakalebaraṃ²³ añkenādāya 'api nu me²⁴ puttassa bhe-

¹ C. C^a. K. na. S. pana. B¹. om.

² K. B. B¹. sesajanā.

³ B. a. kiṃ pana.

⁴ K. santi.

⁵ B. karomī.

⁶ K. va^o.

⁷ K. B. S. adāsi.

⁸ C. C^a. Kisāg^o.

⁹ B¹. kissā^o. K. B. kisa^o. But Manor. kilanta^o.

¹⁰ B. B¹. gantvā. K. āgatā.

¹¹ K. a. pi.

¹² K. a. 'sī.

¹³ K. a. pucchi.

¹⁴ K. tuvaṃ.

¹⁵ B. a. 'sī.

¹⁶ B. āharatha.

¹⁷ C. C^a. tattha.

¹⁸ K. hatthe.

¹⁹ B. ev'.

²⁰ K. °desi. B. a. taṃ pi.

²¹ K. a. pi.

²² S. °ttā. C. °nattāya.

²³ K. °varaṃ. B. °kalevaraṃ.

²⁴ K. a. tumhe.

sajjaṅ jānāthā' ti pucchantī gharapaṭipātiyā vicarati.¹ Atha naṅ manussā 'amma² ummattikā 'si³ jātā, mataputtassa bhesajjaṅ pucchantī vicarasī' ti vadanti. Sā 'avassaṅ mama puttassa bhesajjaṅ jānanakaṅ⁴ labhissāmi' ti.⁵ Atha naṅ eko paṇḍitapuriso⁶ disvā 'ayaṅ mama dhītā paṭhamaputtakaṅ⁷ vijātā⁸ bhavissati⁹ aditṭhapubbamaranā,¹⁰ mayā imissā¹¹ avassayena bhavituṅ vaṭṭati' ti cintetvā āha: 'ahaṅ¹² amma bhesajjaṅ¹³ na jānāmi, bhesajjaṅ¹⁴ jānanakaṅ pana jānāmi' ti. 'Ko jānāti tātā' ti. 'Satthā amma jānāti, gaccha taṅ pucchā'¹⁵ ti. Sā¹⁶ 'gamissāmi tāta pucchissāmi'¹⁷ ti vatvā Satthāraṅ upasaṅkamitvā vanditvā¹⁸ ekamante¹⁹ ṭhitā pucchi: 'tumhe kira me puttassa bhesajjaṅ jānātha²⁰ bhante' ti. 'Āma jānāmi' ti. 'Kiṅ laddhuṅ vaṭṭati' ti. 'Accharagahana-mattaṅ siddhatthakaṅ²¹ laddhuṅ vaṭṭati' ti. 'Labhissāmi bhante, kassa pana gehe laddhuṅ vaṭṭati' ti. 'Yassa²² gehe putto vā dhītā²³ vā na koci matapubbo' ti. Sā²⁴ 'sādhu bhante' ti Satthāraṅ vanditvā mataputtakaṅ aṅkenādāya antogāmaṅ²⁵ pavisitvā paṭhamagehassa dvāre²⁶ thatvā²⁷ 'atthi nu kho imasmiṅ gehe siddhatthako, puttassa

¹ K. caranti.² B. a. tvaṅ.³ B. om.⁴ K. a. na.⁵ B. a. maññamānā vicarati.⁶ B¹. °manusso.⁷ K. °maṅ pu°.⁸ C. C^a. vijāyi. K. vijānatā.⁹ C. C^a. B. S. a. ti.¹⁰ C. C^a. °naṅ. K. °nāya. S. °natāya. B. a. ti.¹¹ B. iminā.¹² K. om. B. amma ahaṅ.¹³ K. a. jānanakaṅ ca na jānāmi ti. Ko pana jānāti tātā ti.¹⁴ B. S. °jja°.¹⁵ B. °āhī.¹⁶ K. sādhu.¹⁷ K. om. B. a. tātā.¹⁸ B. om.¹⁹ K. B. °ntaṅ.²⁰ K. °atha.²¹ C. C^a. S. °ake.²² K. a. pana.²³ K. dhitaro.²⁴ K. om.²⁵ B. gāmaṅ.²⁶ K. °maṅ gehadvāra.²⁷ K. gantvā.

kira me bhesajjaṇ etan' ti vatvā, 'atthī' ti vutte, 'tena hi dethā' ti. Te¹ āharitvā siddhatthakesu diyyamanesu² 'imasmiṇ gehe putto vā dhīta vā³ matapubbo kacci⁴ natthi amma' ti pucchitvā, 'kiṇ vadesi amma jīvamānā hi kati-payā, matakā eva bahukā' ti vutte 'tena hi⁵ gaṇhatha vo⁶ siddhatthake⁷ na taṇ⁸ mama puttassa bhesajjaṇ' ti paṭi-dāsi.⁹ Iminā niyāmena ādito paṭṭhāya pucchantī vicari.¹⁰ Sā¹¹ ekagehe pi¹² siddhatthake agahetvā sāyaṇhasamaye cintesi: 'aho bhāriyaṇ kammaṇ,¹³ ahaṇ "mam'¹⁴ eva putto mato" ti saññaṇ akāsiṇ,¹⁵ sakalagāme hi¹⁶ pana jīvantehi matakā va¹⁷ bahutarā' ti. Tassā evaṇ cintayamānāya¹⁸ puttasiṇhamudukaṇ¹⁹ hadayaṇ thaddhabhāvaṇ²⁰ agamāsi. Sā puttaṇ araṇṇe chaḍḍetvā Satthu santikaṇ gantvā vanditvā ekamantaṇ atthāsi. Atha naṇ Satthā 'laddhā te ekaccharamattā siddhatthakā' ti āha. 'Na laddhā²¹ bhante,²² sakalagāme hi²³ jīvantehi²⁴ matakā eva²⁵ bahutarā' ti. Atha naṇ Satthā 'tvaṇ "mam'²⁶ eva putto mato" ti sallakkhesi, dhuvadhammo²⁷ esa²⁸ sattānaṇ, maccurājā hi sabbasatte aparipunnajjhāsaye eva²⁹ mahogho

¹ K. B. S. tehi.

² K. a. atthi.

³ K. dh° vā pu° vā.

⁴ K. B. kiñci.

⁵ K. taṇ puna.

⁶ K. ti. B. te.

⁷ K. °kaṇ.

⁸ S. naṇ. K. n'eva. B. n'etaṇ.

⁹ B. paṭiadāsi. K. °dāpeti. B¹. °dāpesi. S. °kkhipi.

¹⁰ K. B. °ati.

¹¹ C. C^a. om.

¹² B. om.

¹³ B¹. a. kattaṇ.

¹⁴ C. C^a. om.

¹⁵ B. °si.

¹⁶ K. B. om.

¹⁷ K. eva.

¹⁸ S. cinte°. B. °nā.

¹⁹ C. C^a. S. °haṇ mu°. K. °he mu°. S. °uka°.

²⁰ C. C^a. laddha°.

²¹ K. a. mayā.

²² C. C^a. S. a. ti. B¹. a. hi.

²³ S. pi. K. pana. B. om.

²⁴ B¹. °ntā appā.

²⁵ B. va. S. yeva.

²⁶ B. om.

²⁷ B¹. dhura°.

²⁸ K. a. hi.

²⁹ B. evaṇ.

viya parikassamāno¹ yeva apāyasamudde pakkhipatī' ti
vatvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

287. 'Taṃ puttapasusammattaṃ byāsattamanasaṃ²
naraṃ
suttaṃ gāmaṃ mahogho va maccu ādāya gac-
chatī' ti.

Gāthāpariyosāne *Kisāgotamī* sotāpattiphale patitṭhahi
aññe pi bahū sotāpattiphalādīni pāpunisū' ti.

Sā pana Satthāraṃ pabbajjaṃ yāci, Satthā bhikkhunīnaṃ
santikaṃ pesetvā pabbājesi, sā laddhūpasampadā 'Kisā-
gotamittherī' ti paññāyi. Sā ekadivasaṃ uposathāgāre
vāraṃ patvā dīpaṃ jālāpetvā nisinnā dīpajālā bhijjantiyo ca
uppajjantiyo ca disvā 'evam evam p' ime sattā³ uppajjanti
c' eva nirujjhanti ca, nibbānam pattā eva⁴ na paññāyanti'
ti ārammaṇaṃ aggahesi.⁵ Satthā gandhakuṭiyaṃ nisinno
va obhāsaṃ pharivā tassā sammukhe nisidivā kathento
viya 'evam eva Gotami ime sattā dīpajālā viya uppajjanti
c' eva⁶ nirujjhanti ca nibbānappattā eva na paññāyanti,
evam⁷ eva nibbānaṃ apassantānaṃ vassasataṃ jīvanato⁸ nib-
bānaṃ passantassa khaṇamattam pi jīvitaṃ seyyo' ti vatvā
anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

114. 'Yo ca vassasataṃ jīve apassaṃ amataṃ padanṃ
ekāhaṃ jīvitaṃ seyyo passato amataṃ padanṃ' ti.

Tattha amataṃ padanṃ ti maraṇavirahitakoṭṭhāsaṃ⁹
amatamahānibbānanṃ ti attho, sesaṃ purimasadisam eva.

Desanāvasāne *Kisāgotamī* yathānisinnā va saha paṭi-
sambhidāhi arahatte patitṭhahī ti.

*Kisāgotamiyā vatthu.*¹⁰

¹ B¹. parikaṭṭha°. K. B. parikaḍḍha°.

² B¹. °mānasaṃ.

³ K. a. dīpajālā viya.

⁴ C. C^a. evaṃ.

⁵ K. gahetvā nisīdi.

⁶ K. C. C^a. ca.

⁷ B. om.

⁸ K. °itato.

⁹ C. C^a. °ānaṃ. B. °itaṃ ko°.

¹⁰ K. B. °mīva°. B. a. terasamaṃ.

14. BAHUPUTTIKATTHERIVATTHU.

Yo ca vassasatan¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Bahuputtikaṃ² ārabha kathesi.

Sāvattiyaṃ kir' ekasmiṃ kule satta puttā satta ca dhītaro ahesuṃ. Te sabbe pi vayappattā gehe patitṭhahitvā³ attano dhammatāya sukhappattā ahesuṃ. Tesāṃ aparena samayena pitā kālam akāsi, mahāupāsikā⁴ sāmike natṭhe⁵ pi na tāva⁶ kuṭumbaṃ vijahati.⁷ Atha naṃ puttā āhaṃsu: 'amma amhākaṃ pitari natṭhe⁸ tuyhaṃ ko attho kuṭumbena, kiṃ mayaṃ taṃ upatṭhātuṃ na sakkomā' ti. Sā tesāṃ kathaṃ⁹ sutvā tuṅhī hutvāpi¹⁰ punappuna tehi vuccamānā 'puttā maṃ paṭijaggissanti,¹¹ kiṃ me viṣuṃ kuṭumbenā' ti¹² sabbaṃ sāpateyyaṃ majjhe bhinditvā adāsi. Atha naṃ katipāhaccayena jeṭṭhaputtassa bhariyā¹³ 'aho amhākaṃ ayyā "jeṭṭhaputto me" ti dve koṭṭhāse datvā¹⁴ imam eva¹⁵ geham āgacchati'¹⁶ ti āha. Sesa-puttānaṃ bhariyāpi evaṃ vadiṃsu, jeṭṭhadhītaṃ ādiṃ katvā tāsaṃ gehaṃ gatakāle¹⁷ evaṃ¹⁸ evaṃ vadiṃsu. Sā¹⁹ avamānappattā hutvā²⁰ 'kiṃ imesaṃ santike vutthena,²¹ bhikkhunī hutvā jīvissāmī' ti bhikkhunīnaṃ upassayaṃ²²

¹ K. a. jīve.

² C. C^a. °akaṃ. K. °katheriṃ.

⁴ K. up°.

⁶ B. tā. K. a. puttānaṃ.

⁸ B¹. °raṃ mato.

¹⁰ K. om. pi.

¹² K. a. tesāṃ.

¹⁴ K. B. B¹. a. viya.

¹⁶ B¹. °sī. C. C^a. S. °ntī.

¹⁷ S. gatam pi. C. C^a. om. K. a. pi naṃ.

¹⁸ B. om.

¹⁹ K. sunisā.

²⁰ K. a. mahallikāpi.

²¹ B. vutthena. B¹. vuḍhena. K. vasantena.

²² B¹. upanissāyaṃ.

³ B. °ṭṭhapetvā.

⁵ B¹. mate.

⁷ K. vibhajjati.

⁹ B¹. vacanaṃ.

¹¹ C. C^a. K. B. a. ti.

¹³ B¹. a. ayye.

¹⁵ K. ime va.

gantvā pabbajjaṇ yāci. Tā naṇ pabbājesuṇ,¹ sā laddhūpasampadā Bahuputtikattheri² nāmā ti paññāyi. Sā³ ‘ahaṇ mahallakakāle pabbajitā appamattāya me bhavitabban’ ti bhikkhunīnaṇ vattapaṭivattaṇ karoti,⁴ ‘sabbarattiṇ samaṇadhammaṇ karissāmī’ ti heṭṭhā pāsāde ekaṇ thambhaṇ⁵ hatthena gahetvā⁶ āviñchamānā⁷ samaṇadhammaṇ karoti, caṅkamamānāpi⁸ ‘andhakāraṭṭhāne me⁹ rukkhe¹⁰ vā¹¹ katthaci¹² vā¹³ sīsaṇ paṭihaññeyyā’¹⁴ ti rukkhaṇ hatthena gahetvā āviñchamānā¹⁵ va¹⁶ samaṇadhammaṇ karoti ‘Satthārā desitadhammam eva karissāmī’ ti dhammaṇ āvajjetvā dhammaṇ anussaramānā¹⁷ va samaṇadhammaṇ karoti.¹⁸ Satthā gandhakuṭiyaṇ nisinno va obhāsaṇ pharitvā sammukhe nisinno viya tāya saddhiṇ kathento ‘Bahuputtike mayā desitadhammaṇ anāvajjantassa apassantassa¹⁹ vassasataṇ jīvanato²⁰ mayā desitadhammaṇ passantassa muhuttam pi jīvitaṇ seyyo’ ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

115. ‘Yo ca vassasataṇ jīve apassaṇ dhammaṇ uttamaṇ
ekāhaṇ jīvitaṇ seyyo passato dhammam uttamaṇ’ ti.

¹ K. om. tā naṇ pa°.

² K. °aka°.

³ C. C^a. om.

⁴ B. B¹. °ntī. K. °mi.

⁵ B¹. a. ekena.

⁶ K. B. a. taṇ.

⁷ B¹. āsiñciyamā. K. āvajjiyamānā.

⁸ K. caṅkamanāpi.

⁹ K. mama.

¹⁰ B¹. mañcake.

¹¹ B. a. mañcake vā.

¹² B¹. katṭhadanḍakena.

¹³ B¹. gīvā.

¹⁴ B¹. °ñña. K. °ññī.

¹⁵ B¹. āgañch°.

¹⁶ K. ca.

¹⁷ B. °riyamānā.

¹⁸ K. a. atha.

¹⁹ K. om.

²⁰ K. °itato, so *infra*.

Tattha dhammam uttaman ti navavidhalokuttara-dhammaṃ,¹ so hi uttamadhammo nāma, yo hi taṃ na passati tassa vassasatam pi² jivanato taṃ dhammaṃ passantassa paṭivijjhantassa ekāham pi³ ekakkhanam⁴ pi jīvitaṃ seyyo ti.

Gāthāvasāne⁵ Bahuputtikā⁶ saha paṭisambhidāhi arahatte⁷ patitthahī ti.

Bahuputtikattheriyā vatthu.⁸

Sahassavaggavannaṃ niṭṭhitā.

Vaggo atthamo.⁹

¹ K. B. F. °dhaṃ lo°.

² B. om.

³ B. om. bis.

⁴ S. °ne. C. C^a. °no.

⁵ K. °pariyosāne.

⁶ K. B. °katherī.

⁷ C. C^a. S. °aṇ.

⁸ K. B. °riva°. B. a. cuddasamaṇ.

⁹ B. a°. va°.

INDICES

I. PROPER NAMES.

- AṄGAMAGADHAVĀSINO, 57, 62
 Aṅgulimāla, 41
 Acinteyyāni (cattāri), 199
 Aciravatī, 264
 Ajātasattu, 164
 Aññataraitthiva°, 201-2
 Aññatarapurisava°, 1-19
 Atimuttaka, 252
 Atimuttakasāmaṇerava°, 253
 Anattapucchakabrāhmaṇa-
 va°, 227-9
 Anamataggadhammadesanā,
 32
 Anuruddha, 93, 173
 Anuruddhattherava°, 173-5
 Anojā (devī), 116, 119
 Anotattadaha, 211
 Ambātakavana, 74
 Araññakutikā, 235
 Aravacchā (nadī), 119
 Arahanṭavagga, 164-202
 Arahanṭavaggavannanā, 202
 Alinacittajātaka, 106
 Avanti, 176
 Avaruddhaka (yakkha), 237
 Avici, 10, 21, 54, 199
 Assajipunabbasukā (bhik-
 khū), 108
 Assajipunabbasukava°, 108-
 10
 Ahipetava°, 63-8
 Ājīvaka, 55, 56
 Ānanda (thera), 38, 39, 46,
 58, 79, 99, 100, 108, 165,
 174, 178, 192
 Ānanda (setthī), 25
 Ānandasettthiva°, 25-9
 Āyuvaddhanakumāra, 238
 Uggasena, 15, 16
 Uttarakuru, 154, 211
 Udāna, 33
 Udāyi, 30
 Udāyittherava°, 30-2
 Upacālā, 188
 Upatissa, 87, 189
 Upasālhakajātaka, 99
 Upasena, 188
 Upāli, 93
 Uppalavannattheriva°, 48-52
 Uppalavannattherī, 48
 Uppalavannā, 125
 Kapilavatthu, 41
 Kappāsikavanasaṇḍa, 32
 Kappina, 117
 Kambaladāyakatissatthera,
 90
 Kassakava°, 37-40
 Kassapa (thera), 23, 65, 168,
 169
 Kassapa (Buddha), 9, 52, 82,
 114, 127, 210, 258
 Kāṇamātā, 149

- Kāṇamātuva°, 149-53
 Kāṇā, 149
 Kāḷa, 89
 Kilesamāra, 161
 Kisāgotamiva°, 270-5
 Kisāgotamī, 270
 Kitāgiri, 109
 Kukkuṭavati (nagara), 116
 Kuṇḍalakesittheriva°, 217-27
 Kuṇḍalakesī, 217
 Kumārakassapa, 212
 Kumuduppalānītaḍḍagatasevakassa va°, 19
 Koṇḍañña, 255
 Kosalasanyutta, 7
 Kosambivāsītissattherasāmaṇerava°, 182-6
 Kosambī, 182
 Khaḍiravanīyarevatatthera, 188
 Khaḍiravanīyarevatattherava°, 188-200
 Khandhaka, 164
 Khāṇukoṇḍañña, 255
 Khāṇukoṇḍaññattherava°, 254-5

 Gaṇṭhikabhedaḍḍakacorava°, 29-30
 Gandhakuṭī, 26
 Gijjhakūṭa, 64, 68, 164
 Gotama, 56, 141, 214, 228, 230, 232, 236, 237, 266
 Gotamī, 272

 Cattāro Mahārājāno, 15, 59, 143, 146
 Canda, 188
 Canda (devaputta), 143, 146
 Candabhāgā (nadī), 119
 Cālā, 188
 Citta (gahapati), 74
 Channa (thera), 110
 Channattherava°, 110-12

 Jambuka, 52
 Jambukājivakava°, 52-63
 Jambudīpa, 14, 48, 222
 Jambudīpaparibbājikā, 223
 Jambudīparājavaṇṣa, 15
 Jālinī, 173
 Jīvaka, 164
 Jīvakapañhava°, 164-6
 Jīvakava°, 164
 Jīvakambavana, 164
 Jetavana, 1

 Tagarasikhi (paccekabuddha), 36
 Tathāgata, 8
 Tambadāṭhikacoraghātaka, 35
 Tambadāṭhikacoraghātakava°, 202-9
 Tāvatiṅsabhavana, 36, 114, 173
 Tiṅsamattapāṭheyyakabhikkhuva°, 32-3
 Tissakumāravatthu, 139
 Tuṇḍilajāṭaka, 32
 Tusitapura, 207
 Tusitavimāna, 208
 Therapāli, 169

 Dabba (Mallaputta), 212
 Dārucīriya, 212
 Darucīriya (tthera), 209
 Dinnā, 15, 18
 Dighalambika (nagara), 235
 Dighāyukumāra, 235
 Dighāyukumārava°, 235-9
 Devadatta, 164
 Dhammapadāni (cattāri), 226
 Dhammasavanava°, 159-61
 Dhammikaupāsaka, 158
 Dhammikattherava°, 157-9
 Dhuravihāra, 8

 Nandanavana, 266
 Nāgasupañṇā, 4

Nikāyā (pañca), 95
Nigāṇṭhā, 290
Nīlavāhanā (nadī), 120

Pakiṇṇakavagga, 82
Pañcasataāgantukabhikkhu-
va°, 161-3

Pañcasatabhikkhuva°, 153-7
Paṭācārattheriva°, 260-70
Paṭācārattherī, 260
Paṇḍita (sāmaṇera), 127
Paṇḍitavagga, 104-63
Paṇḍitavaggavaṇṇanā, 163
Paṇḍitasāmaṇerava°, 127-47
Padūmuttara (Buddha), 48,
82, 112, 169, 266

Pasenadikosala, 1, 51
Pāṭheyyaka (bhikkhū), 32
Piṇḍapātadāyakatissa, 88
Pipphaliguhā, 19
Pukkusāti (kulaputta), 35,
212

Puṇḍarika (hatthī), 1
Puṇṇatthera, 93
Puppha (assa), 117
Pupphavāhana (assa), 117
Pubbārāma, 176, 194
Petavatthu, 69

Babbujātaka, 152
Bahuputtikattheriva°, 276-8
Bahuputtikā, 276
Bārānasī, 9, 14, 18, 22, 112,
127, 199
Bālavagga, 1-103
Bālavaggavaṇṇanā, 103
Bāhiya (Dārucīriya), 35, 209
Bāhiya dārucīriyattherava°,
209-17

Bimbisāra, 41
Buddha, 58, 118
Buddhapañha, 225
Buddhapamukha (bhikkhu-
saṅgha), 45

Buddhavīthi, 80
Belatthisisa, 170
Belatthisisattherava°, 170-3
Brahmadatta, 22
Brahmā, 228
Brāhmaṇavagga, 51, 200
Bhaddavaggiyava°, 33

Macchikāsaṇḍa, 74
Maddakucchi, 164
Maddarattha, 116
Mallikā, 7, 8, 14, 18
Mahāavīci, 50
Mahākaccāyana, 176
Mahākaccāyanattherava°,
176-7
Mahākappina, 112
Mahākappinattherava°, 112-
27
Mahākassapa, 19, 22, 25, 93,
167, 174
Mahākassapattherava°, 167-
70
Mahākassapattherassa Sad-
dhivihārikava°, 19-25
Mahātunḍila, 33
Mahāduggata, 129
Mahānāmatthera, 74
Mahābrahmā, 59
Mahāmoggallāna, 64, 68,
154, 174, 178
Mahāsena (brāhmaṇa), 84
Māpamādakandarā, 167
Māra, 228
Mārāvattana, 153
Migāramātu (pāsāda), 176
Moggallāna, 93, 111
Mūlasiri, 25

Rājagaha, 19, 22, 55
Rādhātthera, 104
Rādhāttherava°, 104-8
Revatakumāra, 188
Rohiṇī (nadī), 99

- Lakunṭakatthera, 148
 Lakunṭakabhaddiyatthera-
 va°, 148-9
 Lakkhaṇatthera, 64, 68
 Lakkhanasanyutta, 66
 Lohakumbhī, 5, 10, 11
- Vaṅganta (brāhmaṇa), 84
 Vanavāsītissatthera, 84
 Vanavāsītissattherava°, 84-
 103
 Vāla (assa), 117
 Vālodakajāta, 156
 Vālavāhana (assa), 117
 Vinaya, 149
 Vipassī, 196, 198
 Visākhā, 194
 Verañja (brāhmaṇa), 153
 Verañjā, 153
 Veluvana, 33, 40, 52, 167,
 230, 232, 233
 Vessavaṇa, 237
- Sakka, 15, 16, 34, 35, 133,
 143, 174, 176
 Saṅkicca (sāmaṇera), 240
 Saṅkiccāsāmaṇerava°, 240-
 53
 Saṭṭhikūṭapetava°, 68-73
 Saṭṭhā, 8
 Sappadāsatthera, 256
 Sappadāsattherava°, 256-60
 Sabbasatayañña, 6, 8
 Sabhiya (paribbājaka), 212
 Sammāsambuddha, 248
 Sahassavagga, 202-78
- Sahassavaggavaṇṇanā, 278
 Sāgala, 116
 Sāriputta, 84, 105, 111, 139,
 144, 174, 188, 206, 223,
 240
 Sāriputtamoggallānā, 110
 Sāriputtattherava°, 178-82
 Sāriputtattherava°, 186-8
 Sāriputtattherassa Bhāgi-
 neyyava°, 232-3
 Sāriputtattherassa Mātula-
 brāhmaṇava°, 230-1
 Sāriputtattherassa Sahāya-
 kabrāhmaṇava°, 233-5
 Sāriputtā, 109
 Sāvatti, 19, 118, 213, 223,
 240, 260
 Sineru, 241
 Sīvali, 192
 Sīsūpacālā, 188
 Sugata, 214
 Sudhammatthera, 74
 Sudhammattherava°, 74-83
 Sudhammadevasabbhā, 194
 Sunetta (paccekabuddha), 72
 Supatta (assa), 117
 Suppabuddha, 34
 Suppabuddhakutṭhiva°, 33-
 37
 Suppabuddhavatthu, 33
 Suppāraka, 210, 213
 Sumana (paccekabuddha), 46
 Sumana (mālakāra), 40
 Sumanamālakārava°, 40-7
 Suriyadevapura, 143, 146
- Himavanta, 22, 112

II. WORDS AND SUBJECTS.

- Aggiparicāriyā, 232
 Aṅgavekalla, 26
 Ajalaṇḍika, 70
 Añjana, 25
- Attiyana, 179
 Adhikatara, 7
 Anamatagga, 13
 Anucchittha, 3

Anonamaka, 136
 Apadisati, 39
 Apavyāma, 36
 Apākatika, 7
 Appaṭihatañāna, 8
 Appossukkatā, 15
 Arani, 246
 Arahattatikūṭa, 95
 Arunavaṇṇamattikā, 3, 4
 Alattaka, 170
 Allamaṇṣasarīra, 51
 Allamadhu, 197
 Asadisadāna, 89
 Assarūpaka, 69
 Ākoṭesi, 145
 Ālumpākāra, 55
 Āviñchanaka, 146
 Āviñchanarajju, 143
 Āviñchamāna, 277
 Āhāraparibhogamaṅgala, 87

Ukkhali, 5
 Utthānāni, 190
 Uttaritara, 60
 Uttarummāra, 5
 Utrastamānasa, 6
 Udakaniddhamana, 37
 Udakasātaka, 61
 Uddāna, 132
 Udriyanasadda, 7
 Upakappanaka, 133
 Upacikā, 25
 Uparivātapassa, 17
 Urabbha, 6
 Uluṅka, 3, 20
 Ulumpa, 120
 Usumā, 20
 Ussūraseyyā, 227

Ekobhāsa, 9
 Elikā, 17

Odhi, 80
 Opīleti, 3
 Omāna, 52

Olubbha, 57
 Ovattikā, 37
 Ossāraṇa, 1
 Ossakkamāna, 210

Kaṅgiya, 3
 Kaṭasāraka, 183
 Kaṇṇamūla, 8
 Kaṇṇaviḥhanamaṅgala, 87
 Kapālaka, 26
 Kammajavātā, 262
 Karoṭika, 129
 Kaliṅgara, 142
 Kākopamā, 75
 Kāmaparilāha, 2, 5
 Kālakannika, 246
 Kālakannī, 26
 Kuṭa, 19
 Kuṭidūsaka, 23
 Kuladūsakakamma, 109
 Kolāparukkha, 51
 Khuṅsita, 75

Gaṇṭhabhedacora, 30
 Gaṇḍi, 54, 244
 Gūṭhabhakkha, 61
 Gharasappa, 256
 Ghoravisa, 38

Caṇḍikka, 227
 Cātuddīpikamahāmegha, 95
 Cūlākaraṇamaṅgala, 87
 Celukkhepa, 43
 Corapapāta, 219
 Colaka, 173
 Chadanapitṭha, 65
 Chabbannarasmiyo, 41
 Challi, 165
 Chārikā, 68

Jattu, 55
 Jātamaṅgala, 86
 Jighacchita, 145

Taca pañcakakammaṭṭhāna,
 88, 140, 242

Tarunavacchī (gāvī), 35
 Tālaṭṭhi, 53
 Tālaṭṭhika, 53
 Tālavāra, 49
 Tilasaṅgulikā, 75
 Tivassikagandhasālibhatta,
 10
 Tejokasina, 49
 Tharumūla, 249
 Thūnūpanīta, 7

Dabbasambhāra, 114
 Dabbī, 31
 Daharātara, 18
 Diguṇa, 6, 13
 Divādivassa, 8
 Dīghasotthiya, 227
 Du, 6
 Dukkhuḍḍaya, 40
 Duggatātara, 135
 Dussagahaṇamaṅgala, 87
 Doṇapāka (*cf.* Sa, I. 81), 8
 Dvattiṇṣākāra, 88
 Dhutavāda, 30
 Dhumakāṭacchuka, 59

Na, 6
 Nagarasobhinī, 201
 Nāmakaraṇamaṅgala, 87
 Nibbidhapiṅgala, 202
 Nemivatti, 124

Paṅsupisācaka, 26
 Pakata, 11
 Pakkaṭṭhita, 5
 Pañcamahānidhi, 25
 Paṭiviṇṣaka, 85
 Pathavoja, 154
 Patikuṭati, 42
 Patikiṭṭhātara, 3
 Patodalatthi, 38
 Padakkhiṇaggāhī, 105
 Pākavaṭṭa, 29
 Pāṇaghātī, 19
 Pārādārikakamma, 10

Piṭṭhikotthaka, 19, 20
 Purāṇasālohitā, 210
 Pessā, 7

Bahumanta, 4
 Brahmaḍaṇḍa, 112
 Bhakkhāmi, 57
 Bhericaraṇamagga, 43

Makacipilotikā, 155
 Mañkuṇasaṅgha, 12
 Maccharāyati, 89
 Majjhattupekkhā, 214
 Manatthaddha, 76
 Mallayuddha, 54
 Mahallakātara, 18
 Mahāmaccharī, 25
 Mātikā, 141
 Mālāvaccha, 109
 Māsaka, 29
 Mittadūbhī, 23
 Milha, 53
 Mukhavatti, 5
 Mukholokanabhikkhā, 193
 Muggara, 21
 Muṭṭhisammuṅjani, 184
 Muṇḍasira, 125
 Muddikā, 4
 Medakathālikā, 179

Yaññasuttaka, 59
 Yogāvacara, 12

Rajjasirīdayikā, 17
 Rukkhadevatā, 16

Lābuka, 59
 Luñcāpeti, 53
 Lokuttarakuṭumbasāminī,
 150
 Lomagāṇanā, 17

Vaccakutī, 56
 Vanarati, 100
 Vappamaṅgala, 113

Vāmmikā, 51
 Valittaca, 190
 Vātabhakkha, 57
 Vālodaka, 155
 Vinītavatthu, 66
 Visapānaka, 15
 Vitaccikaṅgāra, 68

Sa, 6
 Sajjukhīra, 67
 Satapākatela, 48
 Satta tiṅsa bodhipakkhika-
 dhammā, 13
 Sattavidhaariyadhanāni, 34
 Sabbatthaka (dāna), 46
 Sabbatthaka (mahāmatta),
 151
 Samandhakāra, 94
 Samādapaka, 129

Samparivattaka, 5, 12
 Sampiyāyamāna, 65
 Saradaṇḍaka, 141
 Sahassatthavika, 37
 Sahāyatagaṇa, 24
 Sākhābhaṅga, 204
 Sālittakasippa, 69
 Siṅgilasakuna, 22
 Siddhatthaka, 273
 Sukkaṅsa, 73
 Suṅka, 2
 Sūcipāsaka, 174
 Sūsūyati, 257
 So, 6
 Soṇḍi, 56

Haranabhatta, 144
 Hatthirūpaka, 69

III. GĀTHĀS IN THE COMMENTARY.

Añjanānaṅ khayāṅ disvā, 25
 Anavaṭṭhitacittassa, 23
 Appaṅ ca pītvāna nibhina-
 jacco, 156
 Alīnacittaṅ nissāya, 106
 Ahaṅ bhante Moggallāna, 65

Ime suvaṇṇakeyūrā, 220

Upasāḷhakanāmānaṅ, 99
 Ubho puttā kālakatā, 266
 Ussūraseyyaṅ ālasyaṅ, 227

Ekissā kaṅṭhaṅ chetvāna, 18
 Etam atthavasāṅ ñatvā (289),
 268
 Evaṅ ce sattā jāneyyūṅ, 19
 Evaṅ nissayasampanno, 106

Khināya bhavanettiyā, 250

Catūsu samuddesu jalaṅ pa-
 rittakaṅ, 98, 268

Taṅ puttapasusammattaṅ
 (287), 275
 Tāso te natthi na bhayaṅ,
 250

Dujjivitaṅ ajīvimha, 10

Natthi anto, 11
 Natthi cetasiṅ dukkhaṅ,
 250
 Na santi puttā tāṇāya (288),
 268
 Na so sabbesu ṭhānesu, 221

Pañcayojanikā jivhā, 65
 Manussass' eva te sīsaṅ, 22
 Manussass' eva me sīsaṅ, 22
 Mā bālhaṅ paridevesi, 220

Yatth' eko labhate babbu,
 152
 Yamhi saccaṅ ca dhammo
 ca, 99

Yassa ete dhanā atthi, 34
Yo 'dha puññañ ca pāpañ ca
(412), 200

Vāri pokkharapatte va (401),
51

Vālodakaṇ apparasāṇ nihi-
naṇ, 155

Satthi kūtasahassāni, 69
Satthiṇ vassasahassāni, 11

Saddhādhanāṇ siladhanāṇ,
34

Saddho sīlena sampanno
(303), 82

Sādhu kho sippakaṇ nāma,
71

Subhāsitaṇ sunivāna, 208
So karass' ānubhāvāṇ tvaṇ,
23

So hi nūna, 11

IV. GĀTHĀS IN THE SECOND FOUR VAGGAS.

Añña hi lābhūpanisā, 75
Attā have jītaṇ seyyo, 104

Appakā te manussesu, 85

Abhivādanasilissa, 109

Asataṇ bhāvanam iccheyya,
73

Assaddho akataññū ca, 97

Udakaṇ hi nayanti nettikā,
80

Uyyuñjanti satimanto, 91

Ovadeyy' anusāseyya, 77

Kaṇhaṇ dhammaṇ vip-
pāhāya, 87

Gataddhino visokassa, 90

Gāme vā yadi vārañña, 98

Carañ ce nādhigaccheyya, 61

Caranti bālā dummedhā, 66

Tañ ca kammaṇ kataṇ sādhu,
68

Tatrābhiratim iccheyya, 88

Dīghā jāgarato ratti, 60

Dhammapīti sukhaṇ seti,
79

Na attahetu na parassa hetu,
84

Na taṇ kammaṇ kataṇ sādhu,
67

Na bhaje pāpake mitte, 78

Na hi pāpaṇ kataṇ kammaṇ,
71

Nidhīnaṇ va pavattāraṇ, 76
N'eva devo na gandhabbo,
105

Pathavīsamo no virujjhati,
95

Puttā m' atthi dhanāṇ m'
atthi, 62

Madhuvā maññati bālo, 69

Mam' eva kata maññantu, 74

Māse māse kusaggena, 70

Māse māse sahassena, 106

Muhuttam api ce viññū, 65

Yaṇ kiñci yitthaṇ va hutaṇ
va loke, 108

Yathāpi rahado gambhīro,
82

Yassāsavā parikkhīnā, 93

Yass' indriyāni samathaṇ
gatāni, 94

Yāvajīvam pi ce bālo, 64
 Yāvad eva anattāya, 72
 Ye ca kho sammadakkhāte,
 86
 Yesaṃ sannicayo natthi, 92
 Yesaṃ sambodhiaṅgesu, 89
 Yo ca gāthā satāṃ bhāse, 102
 Yo ca vassasatāṃ jantu, 107
 Yo ca vassasatāṃ jīve—ama-
 taṃ padaṃ, 114
 Yo ca vassasatāṃ jīve—āra-
 bhate dalhaṃ, 112
 Yo ca vassasatāṃ jīve—utta-
 maṃ, 115
 Yo ca vassasatāṃ jīve—uda-
 vavyayaṃ, 113

Yo ca vassasatāṃ jīve—pañ-
 ñāvantaṃ jhāyino, 111
 Yo ca vassasatāṃ jīve—sīla-
 vantaṃ jhāyino, 110
 Yo bālo maññatī balyaṃ, 63
 Yo sahasaṃ sahasena, 103

Ramaṇiyāni araṇṇāni, 99

Santaṃ tassa manaṃ hoti, 96
 Sabbattha ve sappurisā ca-
 janti, 83
 Sahassam api ce gāthā, 101
 Sahassam api ce vācā, 100
 Selo yathā ekaghaṇo, 81

V. QUOTATIONS FROM OTHER WORKS.

Aṅguttara (I. 418), 71
 „ (IV. 374), 179
 Udāna (p. 48), 34

Jātaka :

Alinacitta (II. 22), 106
 Upasālhaka (II. 56), 99
 Kutidūsaka (III. 73),
 22-3
 Babbu (I. 477), 152
 Lohakumbhi (III. 47),
 10-11

Jātaka :

Vālodaka (II. 97), 155-6
 Sulasā (III. 437), 220-1

Dīgha (II. 155), 112

Petavatthu (p. 68), 69

Majjhima (III. 80), 90
 „ (III. 118), 108

Saṃyutta (I. 75), 7

APPENDICES

APPENDIX A.

B¹. is a manuscript in Burmese characters, India Office 3440, Catalogue in *J.P.T.S.*, 1882, p. 74. It begins at the Paṇḍitavaggo (verse 76) and ends with the Jarāvaggo (verse 156). Like some of the Kambodian fragments, it is complete in itself (*cf.* Preface, p. vii). It is useful for words, but the order of sentences is constantly changed.

APPENDIX B (p. 199 *supra*).

The four Acinteyya's occur in the Aṅguttara II. 80. Buddhaghosa's comment is: 'Acinteyyānī' ti cintetun ayuttāni; 'na cintetabbānī' ti acinteyyattā yeva na cintetabbāni; 'yāni cinto' ti yāni kāraṇāni cinto; 'ummā-dassā' ti ummattakabhāvassa; 'vighātassā' ti dukkhassa; 'Buddhavisayo' ti Buddhānaṅ visayo, sabbaññutañāṇā-dīnaṅ Buddhaguṇānaṅ pavatti ca ānubhāvo ca; 'jhānavisayo' ti abhiññājhānavisayo; 'kammavipāko' ti diṭṭhadhammavedaniyādīnaṅ kammānaṅ vipāko; 'lokacintā' ti kena nu kho candimasuriyā katā kena mahāpaṭhavī kena mahāsamuddo kena sattā uppāditā kena pabbatā kena ambatālanālikerādayo ti evarūpā lokacintā.

K. proceeds (corrected as regards the peculiarities of spelling): Katamāni cattāri? Buddhānaṅ bhikkhave Buddhavisayo acinteyyo na cintetabbo. Buddhānaṅ hi sabbaññutañāṇaguṇānaṅ pavatti ca ānubhāvo [ca]. Bha-

gavā hi atthārasah[atth]ubbedh' eva sāsapagabbhaṅ pavisi, na bhagavantaṅ sandhāya sāsapagabbhaṅsaddhā mahā honti, na ca sāsapagabbhaṅ sandhāya bhagavā khuddako hoti, idaṅ tesāṅ iddhimantānaṅ visayaṅ, tasmā Buddha-visayo acintiyō na cintetabbo, taṅ cintoṅto pana upagādi (ummādādi°?) bhāvaṅ pāpunāti. Tatr' idaṅ vatthu: eko puriso kira imim (imasmiṅ?) eva munino iddhivisaye cintoṅto ummādappatto vicarati. Ath' eko paṇḍitapuriso tam ādāya mahācetiyaṅ santikaṅ gantvā, 'passa bho imaṅ mahācetiyaṅ, ayaṅ vīsaratanasatāyāmo sataṣṭhi (?), tena hi lā bho taṅ asmiṅ passā' ti ādāsatalaṅ dassetvā imaṅ mahācetiyaṅ ādāsatalaṅ sandhāya khuddakaṅ ahosi, na mahācetiyaṅ sandhāya ādāsatalaṅ mahā ahosi—'tathūpamaṅ pāṭi[hā]riyaṅ' ti saññāpesi.—Bhikkhave jhānavisayo na cintetabbo puggalānaṅ abhiññājhānavisayo, iddhimantānaṅ candimasuriyā pādapiṭṭhasayaṅnādibhāvaṅ upagacchanti pakatigatiñ ca na vijahanti nimmitacandimasuriyā ti na honti, evaṅ jhānavisayo acintiyō na cintetabbo.—Kammavipāko bhikkhave acintiyō na cintetabbo, diṭṭhadhammavedaniyādīnaṅ kammaṅaṅ vipāko, tattha kusalākusalakammesu ekakammopabrūhitasattesu keci manussesu uppajjanti keci cātumahārājikādīsu tasmiṅ tasmiṅ thāne uppajjanti, tattha pi ten' eva kammunā nibbattasattesu eke dubbaṅṇā honti eke suvaṅṇā eke dīghā eke rassā honti, eke appesakkhā eke mahesakkhā honti, atite anekasatāni (?) va bhinnā honti, kusalakamme pi es' eva nayo, evaṅ kammavipāko pi acintiyō na cintetabbo.—Lokacintā bhikkhave acintiyā na cintetabbā, lokānaṅ kena nu kho candimasuriyā katā, kena mahāsamuddo ke[na] sattā uppādītā kena ambatālanālikerādayo (K°. dakeyo), api ca eken' eva utuvassena samuṭṭhito okāsaloko ekākārena samuṭṭhāsi apariyanto va ahosi tasmiṅ lokacintā acintiyā na cintetabbā ti iti imāni cattāri acintiyāni vuttāni.—So madhupaṭaladāyako puriso bhikkhave imaṅ, etc.

Hardy, 'Manual,' p. 8, mentions the four Visayas in a note. I am indebted to the Rev. Puṅṇānanda, of Calcutta, for a reference to the Dharmapradīpikā, the Commentary on

the Mahābodhivaṅsa (ed. Dharmārāma, Pæliyagoda, 1906). The Visayas are discussed on p. 49, l. 11 *ff.* Gurulugomi seems to have had before him the reading: Buddhaṅ sandhāya sāsapagabbho mahā na hoti; lower down: iti sattā anekasvabhāvabhinnā, so that for ati te, etc., we ought to read: iti te anekasvabhāvabhinnā.

END OF VOL. II.